MUZAFFER İLHAN
ERDOST

FAŞİZM TARTIŞMALARI 1978

ONUR
YAYINLARI

BİRİNCİ BASKI
HAZİRAN 2014

FAŞİZM TARTIŞMALARI
1978
MUZAFFER İLHAN ERDOST

ONUR YAYINLARI
ANKARA
ISBN 978-975-351-046-2

İÇİ

7 *Faşizm Tartışmaları 1978* Önnotu
9 *Faşizm ve Türkiye* İçin Sunuş Notları

FAŞİZM ÜZERİNE BİR DENEME
15-115

15 Birinci Bölüm: Genel Olarak Faşizm
15 I. Zorun Gerici ve Devrimci Nitelikleri
18 II. Proletarya Diktatörlüğü ve Burjuva Diktatörlüğü
21 III. Burjuva Diktatörlüğü ve Faşizm
21 A) Faşizm, Burjuvazinin Siyasal İktidarına Son Vermesi Değildir. Burjuvazinin İktidar Etme Yöntemlerini Değiştirmesidir
25 B) Hitler Faşizmi, Burjuvazinin Siyasal İktidarına Son Vermemiş, Burjuvazinin Tekelci ve Özellikle Savaşçıl Kesiminin İradesini İktidarda Temsil Etmiştir
29 C) Tekel-Öncesi Kapitalizm ile Tekelci Kapitalizmin Özgürlük Anlayışı Farkı ve Demokrasinin Daralarak Yeğinleşmesi
32 IV. Faşizm ve İşçi Sınıfı
32 A) Proletaryanın Öz Çıkarları ve Azami Kâr Sorunu
34 B) Sendikaların Faşistleştirilmesi
35 C) İşçi Sınıfının Farklı Kaynakları ve Sınıf Bilincine Yansıması ve İşçi Sınıfını Öncüsünden Ayırma
40 V. Uzlaşmaz Sınıf Karşıtlığı ve Gerici Küçük-Burjuva İdeolojisi
44 VI. Faşizm ve Lumpenproletarya
44 A) Lumpenproletaryanın Gerici Niteliği
47 B) Faşizmin Lumpenproletaryayı Silahlı Güç Olarak Kullanması
49 VII. Emperyalizmin Saldırganlık Aracı Olarak Faşizm
53 VIII. Faşizm ve Irkçılık
55 IX. Faşizmin Fazla Nüfus Teorisinin Eleştirisi
58 X. "Sol" Sekterlik, Ulusal Gurur/Övünç ve Enternasyonalizm
63 XI. Faşizmin Yazgısı
67 İkinci Bölüm: Yeni-Faşizm ve Türkiye
67 I. Bağımlı ve Yarı-Bağımlı Ülkede Faşizm
68 II. Faşizmin Metropolden Bağımlı Ülkelere Kaymasının Temel İktisadi Nedenleri

77 III. Türkiye'nin Stratejik Yeri ve Emperyalizm Açısından Önemi
80 IV. Emperyalist İdeolojinin Aracı Olarak Panislamizmin ve Pantürkizmin Türkiye'de Diriltilmesi
83 V. Alman Faşistlerinin Türkiye'de Turancılığı Geliştirme Girişimleri
87 VI. Amerikan Emperyalizminin "Dolaylı Saldırı" Örtüsü Altında Türkiye'ye Faşizmi İhracı
92 VII. Amerikan Hükümetinin Finans-Kapital ile İçiçeliği
93 VIII. Dolaylı "Saldırı" ve Faşizm
96 IX. Faşizm ve CIA
99 X. Günümüz Türkiyesi'nde Faşizmin Kitle Tabanı Oluşturmasının İki İdeolojisi: Turancılık ve İslamcılık
106 XI. Faşizmin Çatalları
108 XII. Bazı Sonuçlar

FAŞİZM VE TÜRKİYE/1978
116-190

FAŞİZM KONUSUNDA
BAZI AÇIKLAMALAR
191-269

KAHRAMANMARAŞ FAŞİST KATLİAMINDAN BAZI
ÇİZGİLER YA DA GÜNEŞ NE ZAMAN DOĞACAK
270-290

MÜMTAZ SOYSAL'IN "ÜÇGEN" YAZISI VE BİR KEZ DAHA
BİRİKİM'İN FAŞİZM TEORİSİ ÜZERİNE
291-316

EK
12 EYLÜLÜ YARGILAMAYACAK MAHKEMEDE
MARAŞ KATLİAMI
317-363

ÖNNOT

Yeni Ülke'yi, Vahap Erdoğdu, 1977-80 yılları arasında çıkardı. Üç aylıktı. İlk sayısında yayınlanan "Faşizm Üzerine Bir Deneme"yi, dergi yayına başlamadan önce yazmıştım.

Genel Af Yasasıyla cezaevinden çıktıktan (Temmuz 1974) sonraydı. Faşizmin tartışılacağı bir panele konuşmacı olarak çağrılmıştım. Vargılarımı, konuşmamda şöyle özetlemiştim: Emperyalist sisteme bağımlı Türkiye gibi bir ülkede faşizmin kökü dışardadır.

"Dışarda" sözüyle, uluslararası sermayeye kumanda eden ABD'yi (doğal ki ABD halkını değil, tüm uluslararası sermayenin çıkarlarının azgın savunuru emperyalist/militarist sistemi) imlemiştim.

Panele konuşmacı olarak katılanlar arasında Sevgi Soysal, Yılmaz Onay, Yalçın Küçük de vardı. Sıra Küçük'e geldiğinde birden parlamıştı. Benim tek bir tümcemin doğru olmadığını çığlıklanıyordu. Şaşırmıştım. Bu denli öfkelenecek ne söyledim diye. Üstelik önceden düşünerek varmadığım sonuçlara sürüklenirim kaygısıyla tutuk konuştuğum için, daha sonra İlhan'ın eleştirisini alacağım konuşmama, böyle "kükreyerek" karşı çık-

masını anlayamamıştım. Ama açıkladı niçin "kükrediğini": "Erdost'un söylediği gibi, faşizmin kökü dışarda değil, Behice Boran üstadımın da geçenlerde yinelediği gibi içerdedir!" diyordu. Kökler de Koç ve Sabancı'ydı.

Sonra, bu panel, Küçük'ün yönettiği dergide (sanırım *Yürüyüş*'tü) özet olarak yayınlandı. Benim konuşmamdan iki tümce alınmıştı, o da eğilip bükülerek. Ertesi hafta bu özet "genel istek üzerine" genişletilerek bir kez daha yayınlandı. Doğal ki, yalnızca Küçük'ün sözlerine ayrılan paragraflar genişletilmişti.

Sorunları kişiselleştirerek karartma benim içimi bulandırır. Açıklama yapmak yerine, konuşma notlarımı yazıya dönüştürmeyi yeğledim. Panel için hazırladığım taslağı geliştirdim. "Faşizm Üzerine Bir Deneme" böyle yazıldı. Burada da bırakmadım. *Yeni Ülke*'nin hemen her sayısında, ya faşizm ya da faşist suikast ve katliamlar konusunda yazmayı sürdürdüm.

Sanırım 79'un sonlarıydı. Dursun Akçam geldi yayınevine. Gazete çıkaracaklarını söyledi. Benim de yazmamı istedi. Yayına başladığı günden kapatıldığı güne değin *Demokrat*'ta. "Haftalık" başlığı altında yazdığım bu yazıların çoğu faşizmle ilgiliydi.

O

12 Eylül militer yönetimi, '80-öncesi faşist-emperyalist gericiliğin sokakta döktüğü kanın ardındaki amacı, Anayasasıyla ve yasalarıyla yasallaştırdı. Bunun ekonomik ve sınıfsal yönünü "Demokrasi Çıkmazı" (*Demokrasi ve "Demokrasi"*, Ankara 1989) adlı yazımda; siyasal içeriğini, demokrasi, insan hakları ve uluslaşma sorunlarını içeren kitaplarıma aldığım yazılarımda açıklamaya çalıştım.

"Faşist olsaydı, faşist parti yöneticilerini tutuklamazdı" diyen kimi sosyalist liderlerden farklı oldu 12 Eylül yönetimine bakışım.

O günden bugüne faşizm açısından 12 Eylüle bakışımı şöyle özetleyebilirim:

Uluslararası sermayenin ve özellikle bu sermayeye kuman-

da eden devletlerin, IMF (ve Dünya Bankası) aracılığıyla dikte ettirdiği 24 Ocak Kararları, bu devletlerin yalnızca artan oranlarda alacaklarının ve faizlerinin güvenli ve düzenli ödenmesinin ekonomik koşullarını dayatmadı. Bu kararların, toplumsal ölçekte gerçekleştirilmesinin siyasal koşulları da dayatılmış oldu. Çünkü dayatılan ekonomik kararları gerçekleştirebilmek, emekçilerin baskılanmasıyla, bir başka deyişle demokratik haklarının kişisel ya da örgütlü kullanılabilmesinin engellenmesiyle olanaklıydı. Emeğin ve emekçilerin ekonomik savaşımlarının demokratik olanaklarını olabildiğince ellerinden almak, buna karşılık, sermayenin önündeki engelleri kaldırmak, ancak, yazarından basınına, sendikasından siyasal partisine emekçi kişi ve kuruluşları işlevsizleştirmekle olanaklıydı. Bu, daha sonra başlarındaki komutanın anılarında açıklayacağı gibi, parlamento feshedilmeden gerçekleştirilemezdi. En azından grev ve toplu sözleşmeyi yasaklamak, köylülüğün ekonomik çıkarları doğrultusunda oyunu verdiği genel seçimleri askıya almak, ancak parlamento feshedilerek ve siyasal partiler kapatılarak gerçekleştirilebilirdi. Dolayısıyla, bu karar ve uygulamalara karşı çıkacak olanların gözaltına alınmaları, işkence görmeleri, tutuklanmaları, idam edilmeleri, gözaltında ve cezaevinde ölüme kadar uzanan işkence ve baskı, dayatılan ekonomik kararların ayrılmaz öğeleri oldu.

12 Eylülde, faşist hareketi yönlendiren liderlerin bir süre için de olsa cezaevine konmasını, faşist hareketin liderleri ile askeri darbeyi gerçekleştiren komutanlar arasında, özünde, birbirine karşıt amaçlar bulunduğu anlamına almamalı. Askeri müdahalenin amacı ile böyle bir müdahalenin toplumsal ortamını hazırlayan faşist hareketin amacı aynıydı. Bu hareketin liderlerinden birinin söylediği gibi, "fikirleri iktidarda, kendileri içerde" de olsa. Çünkü darbenin amacı tekti, demokratik ve devrimci hareketi kırmak ve çökertmekti.

Bunun karşıtı bir yorum ya da değerlendirme, ancak, faşist uygulamalar için üstlenilen görevlerin farklı evrelerinin ve bunların farklı kadrolar tarafından gerçekleştirilmesinin görülememesinden kaynaklanabilir. 12 Eylül darbesini gerçekleştirenle-

rin, faşist hareketin gerçekleştirdiği cinayet ve katliamları sorgulatması, biçimsel olmasa da içeriği bakımından, Hitler'in iktidarını pekiştirmesiyle birlikte, SS'lerin (Güvenlik Örgütünün), "Uzun Bıçaklar Gecesi"nde, SA'lara (Hücum Birliğine) karşı düzenlediği iç darbeye benzetilebilir. (SS ve SA'ların niteliklerinin, bu kitabın ilk yazısında yeteri kadar açıklandığını ekleyeyim.)

Faşizmin, Türkiye'de oluşum ve gelişimini bilmenin, bugün faşizme karşı savaşımda yeterli olmayacağını belirteyim. Faşizmin gömlek değiştirişini de görmek gerekir. 12 Eylül yönetimi, faşizmi, sistem olarak anayasasıyla ve yasalarıyla yasallaştırmış olmakla birlikte, bugün, bu yasalarla yetinilmediğini, yani yasal-olmayan nice olayların ardında aynı amacın bulunduğunu düşünmek de gerekir. Zaman zaman da ad değiştirdiğini, kadro değiştirdiğini ya da kadrolarına yer değiştirildiğini de bilmek gerekir.

Gene de ekleyeyim ki, benim sorunum, bu yazılarda şu ya da bu nedenle geçen adlar ya da kişiler değil. Ama simgeledikleri örgütleri ve bunların eylemlerini, kimi adlardan yalıtmak da olanaklı olmuyor. Tarih kimi yönüyle nasıl adlarla/kişilerle bilinebilirse, geçmiş dönem ile bugün ve bugün ile yarın arasındaki köprülerin kurulmasında belleğimiz için de gerekiyor adlar.

O

"Benim sorunum kişiler değil" derken, bunu, faşizm anlayışındaki farklı görüşleri nedeniyle adları geçen "sosyalist"lerden (ya da "marksist"lerden) yalıtmak istemediğimi de ekleyeyim.

İlhan'la birlikte atlattığımız nice pusunun ardında, cezaevinde İlhan'ı vermiş olmamızın ardında gizlenen faşist saldırıların nedenlerinden biri yayınlarımız olduysa, öteki de faşizm konusundaki yazılarımız oldu demek yanlış bir değerlendirme olmaz sanırım. Ne var ki, yayınlarımız ve yazılarımız dolayısıyla, yalnızca faşistlerin saldırısına uğramadık. Yayınlarımıza yönelik karaçalmalar gibi faşizm üzerine yazdığımız yazılar nedeniyle bize yöneltilen karalayıcı sözlerin başlıcaları, kendilerine "sos-

yalist" ya da "marksist" diyenlerden geldi.

Bu tür karaçalmaları yanıtlarken, doğal ki "polemik"e de kilitlendim. Polemik yöntemiyle yanıtlanmış yazılarımdan birini (özellikle faşizmle doğrudan ilgili olanı), buraya alıp almamayı düşündüm. Ama eleştirildiğinde de katı bir bağnazlıkla savundukları faşizm anlayışını, faşizmle önümüzdeki dönemlerde de savaşım içinde bulunacağı kaçınılmaz görünen ilerici gençliğin bilgisine sergilemeden yapamazdım. Gene de, polemiğin ağır bastığı iki yazıyı ("Faşizm Üzerine Bazı Açıklamalar", *Yeni Ülke*, sayı: 8, s. 41-117 ile "Mümtaz Soysal'ın 'Üçgen' Yazısı ve Bir Kez Daha *Birikim*'in Faşizm Teorisi Üzerine", *Yeni Ülke*, sayı: 11/12, s. 56-80) polemik öne çıktığı için buraya almadım. (Bu baskıya bu iki yazı da alındı.)

O

Burada belirtmem gereken bir başka nokta da, Türkiye'de faşizmin, klasik faşizmden, dışa saldırı açısından ayrılan yönüdür.

Emperyalist aşamada ve emperyalist ülkede oluşan faşizm ile emperyalist dünya sistemine alt basamaklarından bağlanan bağımlı ülkedeki faşizmi, erimleri (hedefleri) açısından da birbirinden ayırmak gerekir.

Egemen gericilik, uluslararası sermayeye kumanda eden emperyalist ülkeler, Türkiye'de, emekçi sınıfların ve gençliğin devrimcileşmesinin, kendi egemen konumlarını yitirmesine yolaçacağını doğal ki biliyorlardı. Türkiye'nin devrimcileşmesinin, dünya kapitalist sisteminin (Ortadoğuyu kucaklayan) bölgesel yenilgisine kapıyı aralayacağının da bilincindeydiler. Bu nedenle de Türkiye'nin devrimcileşmesi, kapitalist dünya sistemi için yaşamsal önem taşıdı.

Hitler Almanyasında savaşçıl sermayenin kendi bunalımını aşabilmesi, doğası/niteliği gereği, ancak savaşla olanaklıydı. Ya da Alman mali-sermayesinin, bunalımını (öteki ülkeler mali-sermayesinin sahip olduğu pazarlar karşısında) aşabilmesi, savaşçıl sanayiye de yönelmesiyle olanaklı görünüyordu.

Sermayenin ve sanayinin savaşçıllaşması, Almanya'yı, dışa saldırıya hazırladı ve İngiliz donanmasının üstünlüğü karşısında karadan savaş benimsendiği için, saldırı, ilkin, Almanya'nın komşularına yöneldi.

Ülkemizde ise, faşistleştirme politikasının (tüm demokrasi cephesini kucaklayan) devrimci devinimi yavaşlatma, durdurma, geriletme ve çökertmeyle sınırlandığını söylemek pek yanlış olmayacaktır. Dünya kapitalist sistemi, sosyalist sistem çevresinde, özellikle de Sovyetler Birliği çevresinde, Türkiye'nin de içine alındığı askeri ittifaklardan bir kuşak oluşturdu. Buna koşut olarak, içerde (Türkiye'de), dünya sosyalist sistemiyle barışık bir politika izlemesi olası demokratik devrimci değişimler engellendi. Demokrat ve devrimci devinimler önlenerek, bölgesel alan (Ortadoğu) ile genel alan sistemle birlikte korunmuş oldu.

Demokrasi için savaşım, bağımsızlık için savaşım, devrimcileşme savaşımı, (kuşkusuz, demokratikleşmenin ve özgürleşmenin temel koşulu laikliği burada anmadan geçemeyiz) ne denli yaygınlaşır, yoğunlaşır, (mesleksel, sınıfsal, kitlesel; ya da ekonomik, siyasal ve ideolojik ölçekte) örgütlenir ve etkinleşirse, o ölçüde de faşizmi duyumsamaya, görmeye, somut olarak yaşamaya başlarız.

Faşist hareket, Türkiye'de devrimci hareketin yayılması, yoğunlaşması, etkinliğini çoğaltması ölçüsünde ve örgütlü olarak yaygınlaştı, yoğunlaştı ve çok yönlü saldırıya dönüştü. Saldırılarını bireysel suikastlerden toplu katliamlara tırmandırdı. Benim kanım şu: Faşist hareketin stratejik iradesini belirleyen, hareketin siyasal liderleri değildi. Kuşkusuz onlar kimi taktikleri ve kimi eylemleri belirlediler, ama genel stratejiyi belirleyen onlar olmadı. Kendilerini, genel stratejiyi belirleyenler olarak algılatmış olsalar da.

Şubat 1995, Ankara

BİR
FAŞİZM ÜZERİNE BİR DENEME

BİRİNCİ BÖLÜM
GENEL OLARAK FAŞİZM

I. ZORUN GERİCİ VE DEVRİMCİ NİTELİKLERİ

Engels, "zor"un *mutlak* bir kötülük olduğunu söyleyen Dühring'i eleştirerek, siyasal zorun *ikili niteliği* olduğunu belirtir. "Siyasal zor, iki yönde etkili olabilir." der. Ya iktisadi evrim *yönünde*, ya da iktisadi evrime karşı. İktisadi evrim yönündeki siyasal zor ile "iktisadi evrim arasında bir çatışma yoktur", iktisadi evrime karşı çıktığı zaman siyasal zor, "iktisadi evrim ile çatışma durumuna" girer. Birinci durumda, siyasal zor, "iktisadi evrimi hızlandırır"; ikinci durumda, üretici güçlerin gelişmesini engeller.[1]

Bir başka anlatımla, mülkiyet ilişkileri, üretici güçlerin gelişmesinin engeli haline geldiği zaman,[2] birinci durumda, toplumsal üretici güçler, iktisadi temeli (üretim/mülkiyet ilişkilerini)

[1] Friedrich Engels, *Anti-Dühring*, Sol Yayınları, Ankara 1977, s. 301, 300.

[2] Karl Marx, "Önsöz", *Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı*, Sol Yayınları, Ankara 1974, s. 24.

değiştirir, ve bu devrimci altüst oluş, üretici güçlerin gelişmesinin önündeki engelleri kaldırır, üretici güçler, yeni bir gelişme olanağına kavuşur. Marx'a göre, zor "bağrında yeni bir toplum taşıyan eski toplumun ebesi"dir.[3] İkinci durumda ise, mülkiyet ilişkileriyle çelişkiye düşen toplumun maddi üretici güçleri, toplumdan bağımsız bir güç haline gelmiş bulunan siyasal zor tarafından baskı altına alınır, gelişmeleri önlenir, ve onları tahribe yönelir.

Buradan çıkaracağımız sonuç şu: siyasal zor, mutlak olarak, *eşittir*, kötülük değildir. Siyasal zorun, devrimci bir yönü vardır, iktisadi evrimi hızlandırır. Siyasal zorun tutucu, gerici yönü ise, iktisadi evrime *karşı* olmasıdır, ve üretici güçler ile çatışma haline giren mülkiyet (üretim) ilişkilerini, yani "düzen"i temsil eder. Burada siyasal zor, iktisadi evrimin önüne çekilen bir engeldir, ve savaşım kendisinin engeli haline gelen siyasal zoru temsil eden iktidarın sınıfsal anlamda yıkılmasıyla sonuçlanır. "İktisadi evrim, istisnasız ve acımasız kendi yolunu açar", "savaşım her zaman siyasal iktidarın yıkılması ile sonuçlanır".[4]

Siyasal zor, yalnızca baskı altına almaya çalıştığı sınıf ve katmanlar ile değil, baskı *yöntem ve araçlarıyla* da, bağlı bulunduğu "maddi, yani iktisadi koşullar[la], yani nüfus ve tekniğin nitelik ve niceliğiyle"de[5] birbirlerinden ayırdedilir. Bu da yetmez. Zor maddi temeli değil, maddi temel zoru belirler. "Zor"un zor olarak varlığını sürdürebilmesi, maddi temele, üretime dayanır. "Zor" diyor Engels, "iktisadi durum tarafından belirlenir".[6] Bir başka yerde de vurgular: "zor" "üretime bağımlı"dır.[7] Zor, "*iktisadi* yaşam biçimine",[8] "iktisadi gücün koşullarına ve araçlarına"[9] bağlıdır. Zor, "en yetkin olanların o kadar yetkin olmayanları altettiği *aletler* ister"; kısacası zor, "üretime, ... zorun *emrinde bulunan* maddi araçlara"[10] dayanır. Sanayi

[3] Friedrich Engels, *Anti-Dühring*, s. 301.
[4] Aynı yapıt, s. 300.
[5] Aynı yapıt, s. 384.
[6] *Anti-Dühring*, s. 277; *Tarihte Zorun Rolü*, Sol Yayınları, Ankara 1975, s. 37.
[7] *Anti-Dühring*, s. 511.
[8] Max Jöhans, *Kölnische Zeitung*, 20 Nisan 1876, s. 3'ten: *Anti-Dühring*, s. 384.
[9] *Anti-Dühring*, s. 284; *Tarihte Zorun Rolü*, s. 44.
[10] *Anti-Dühring*, s. 277; *Tarihte Zorun Rolü*, s. 37.

ve para, burjuvaların elinde bulunduğu içindir ki, soylu şatolarının duvarları burjuva toplarının darbeleriyle yıkıldı, burjuva arkebüzlerinin mermileri, şövalyelerin zırhlarını deldi.[11] Geçtiğimiz iki dünya savaşı arasında ve İkinci Dünya Savaşında ise, siyasal zor, soylu şatolarını delen toplarla, şövalye zırhlarını delen arkebüzlerle, bir gün olsun zafer kazanamaz, bir gün olsun ayakta duramazdı. Artık burada, zor, burjuvaziye değil, ağır sanayiyi elinde bulunduran burjuvaziye, savaş sanayisini, çağdaş tekniğin üstün araçlarını elinde bulunduran tekelci burjuvaziye bağlıdır. "Temel, silahlanmadır, ve bu etken de doğrudan üretim aşamasına bağlıdır."[12] Bu nedenledir ki, zoru, üretim aşamasından soyutladığımız zaman, *belirleyici özelliğinden* de soyutlamış oluruz.

Zorun, bu özelliklerini belirledikten sonra, üç ayırdedici özelliğini de saptayabiliriz: 1° zor, hangi sınıf tarafından uygulanmaktadır; 2° zor, hangi araç ve yöntemlerle uygulanmaktadır; 3° zor, hangi sınıfa karşı uygulanmaktadır. Bu üç ölçüte vereceğimiz yanıtlar, *birlikte*, zorun ilerici ve gerici yönünü ortaya koyabileceği gibi, iktisadi evrime karşı olan herhangi bir siyasal zor ile gene iktisadi evrime karşı olan ve diğer zorlara göre farklılık gösteren faşizm arasındaki ayrımı saptamamıza olanak sağlayacaktır. Zor, 1° emperyalist aşamaya gelmiş tekelci burjuvazi tarafından uygulanıyorsa; 2° burjuva demokratik kurumlar *kaldırılarak* açık terörcü yöntemlerle ya da burjuva demokratik hakların uygulanması kapalı şiddet yöntemleriyle engellenerek uygulanıyorsa; 3° esas olarak işçi sınıfına ve emek sahibi yığınlara karşı uygulanıyorsa, burada, siyasal zorun adını koyabiliriz: *faşizm*. Bunlardan herhangi birini çıkararak, ya da değiştirerek, herhangi bir "siyasal zor"u tanımlayabiliriz, ama çağdaşımız olan ve aynı zamanda iktisadi evrime karşı olan zoru, yani faşizmi *klasik anlamda* tanımlayamayız. Örneğin, siyasal zorun, işçi sınıfına karşı değil de, kölelere karşı, ya da serflere karşı bir baskıyı içerdiğini söylediğimiz zaman, burada da iktisadi evrime karşı bir zordan, yani köleci ya da feodal devlet-

[11] Aynı yapıtlar, s. 278; s. 38.
[12] *Anti-Dühring*, s. 551.

ten sözetmiş olacağız, ama faşizmden değil.

Çıkaracağımız sonuçlar şunlardır ki, siyasal zor, iktisadi temele bağlıdır, iktisadi yaşam biçimine bağlıdır, iktisadi koşullara, yani nüfus ve tekniğin nitelik ve niceliğine bağlıdır. Üretim ilişkisine ve üretim ilişkisinin gelişme düzeyine bağlıdır. Ve bu nedenle de, temsil ettiği sınıflar arasındaki karşıtlığa, o düzeyi belirleyen araçlara, bu araçların kullanım yöntemlerine bağlıdır. Zor, ilerici ve gerici iki ayrı niteliğe sahip olduğu gibi, bu iki nitelik de, temsil ettikleri *aşamalara göre* kendi aralarında farklılıklar gösterir.

II. PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ VE BURJUVA DİKTATÖRLÜĞÜ

Zorun, "tarihte, başka bir rol, devrimci bir rol de oyna[dığı]"[13] sözlerine dayanarak, Lenin, "zora dayanan devrimin oynadığı tarihsel role verdiği değer Engels'te, zora dayanan devrimin gerçek bir övgüsü haline dönüşür"[14] diyecektir.

Bir kez daha görmekteyiz ki, zor, *yalnızca* kötülük içermemektedir; zorun bir de devrimci yanı, iktisadi evrimi hızlandıran bir yanı vardır. Faşizm sözkonusu olduğunda, küçükburjuva demagogların birbirine katıp karıştırdığı ve görkemli (!) sosyalistlerimizin de yanıtlamakta bocaladıkları şey, birincilerin zorun devrimci ve gerici yönünü, bu iki yönünü, *nitel* farklılığı göremeyip, ortak yanları olan "zor"u aynı şey saymaları; ikincilerin ise, zorun, iktisadi temelden doğduğu gibi, iktisadi aşamaya bağlı olarak, *nicel* farklılığını gözönünde bulundurmamış olmalarıdır. *Çağdaş üç devlet tipi olan* proletarya diktatörlüğü de, burjuva diktatörlüğü de, faşizm de, ortak bir yan içerir: zor. Birincisi (proletarya diktatörlüğü) ile son ikisi (burjuva diktatörlüğü ve faşizm) arasındaki farklılık zorun *niteliğinde*; son ikisi arasındaki farklılık ise, zorun *niceliğinde*dir.

"Burjuva devletleri, biçim olarak çok değişiktir, ama özde aynıdırlar: biçimleri ne olursa olsun bütün bu devletler, son tah-

[13] *Anti-Dühring*, s. 301.

[14] V. İ. Lenin, *Devlet ve İhtilal*, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, Ankara 1976, s. 26.

lilde kaçınılmaz olarak *burjuva diktatörlüğüdürler*. Kapitalizmden komünizme geçiş, kuşkusuz son derece bol ve çeşitli siyasal biçimler gösterir, ama özü kaçınılmaz olarak aynı olacaktır: *proletarya diktatörlüğü.*"[15] Gerek burjuva diktatörlüğü, gerek proletarya diktatörlüğü, *birer devlet* tipidir. "Marx'a göre, devlet, bir sınıf *egemenliği* örgütü, bir sınıfın başka bir sınıf üzerindeki *baskı* örgütüdür."[16] Devlet, nasıl, "toplumun, gelişmesinin belirli bir aşamasındaki ürün"[17] ise, toplumun gelişme evreleriyle örtüşen devlet tipleri de birbirlerinin yerlerini almıştır.

Lenin "*yalnızca* sınıf savaşımını kabul edenler, henüz marksist değildir; ... Marksist, yalnızca, sınıf savaşımının kabulünü, *proletarya diktatörlüğünün* kabulüne dek *genişleten* kimsedir." "... bu dönem sırasında devlet, *yeni bir yolda* (proletarya için ve genel olarak mülksüzler için) demokratik ve *yeni bir yolda* (burjuvaziye karşı) diktatörce bir devlet olmak zorundadır."[18] derken, proletarya diktatörlüğünün, sınıf savaşımlarının bir *parçası* ve burjuvaziye karşı, proleter devleti "doğrudan doğruya zora ... dayanan"[19] bir yönetim biçimi olarak niteler. Burjuva diktatörlüğü ile arasındaki fark, birincisinde, yani burjuva diktatörlüğünde, burjuvazinin, proletaryayı, proletarya olarak muhafaza ederek baskı altına alması; ikincisinde, yani proletarya diktatörlüğünde, —kendisini de bir sınıf olarak ortadan kaldıracak olan— proletaryanın, burjuvaziyi bir sınıf olarak ortadan kaldırması yeralır. Birincisinde, yani burjuva diktatörlüğünde, "yalnızca varsıllar için, *azınlık* için bir demokrasi";[20] ikincisinde, yani proletarya diktatörlüğünde "halk için, *çoğunluk* için demokrasi"[21] vardır. "Proletarya diktatörlüğünde demokrasi, sömürücü azınlığın haklarının sınırlandırılmasına dayanan ve bu azınlığa karşı

[15] V. İ. Lenin, "Devlet ve Devrim", *Marx-Engels-Marksizm*, Sol Yayınları, Ankara 1976, s. 397-398.

[16] V. İ. Lenin, *Devlet ve İhtilal*, s. 13.

[17] Friedrich Engels, *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*, Sol Yayınları, Ankara 1976, s. 217.

[18] V. İ. Lenin, "Devlet ve Devrim", *Marx-Engels-Marksizm*, s. 396, 397.

[19] V. İ. Lenin, "Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky", *Marx-Engels-Marksizm*, s. 444.

[20] V. İ. Lenin, "Devlet ve Devrim", *Marx-Engels-Marksizm*, s. 405.

[21] "Devlet ve Devrim", *Marx-Engels-Marksizm*, s. 405.

yönelmiş bir *proleter* demokrasisi, çoğunluğun demokrasisidir."[22]

Burjuva diktatörlüğünde demokrasi, giderek güçlenen ve o ölçüde *azalan* bir azınlık içindir.

Proletarya diktatörlüğünde demokrasi, emekçi halkın giderek *genişleyen* geniş yığınları içindir. Demokrasi son derece genişlemiştir, eksiksiz hale geldiği zaman ise (yani sınıflar ortadan kalktığı, devlet söndüğü zaman) "gereksiz hale gelecek ve kendiliğinden sönecektir".[23]

Çıkaracağımız iki sonuç şu:

Birincisi, zorun karşıt niteliğidir: Burjuva diktatörlüğü, üretici güçleri baskı altına alarak, iktisadi evrime *karşı* bir zor kullanır. Proletarya diktatörlüğü ise, üretici güçlerin gelişmesini engelleyen güçler üzerinde ve iktisadi evrim *doğrultusunda* bir zor kullanır.

İkincisi, demokrasinin birbirine ters yönlülüğüdür. Burjuva diktatörlüğünde, bir yandan güçlenen ve o ölçüde azalarak baskısını şiddetlendiren burjuvazi, daha geniş yığınlar üzerinde, üretici güçlerin gelişmesi oranında daha da artan bir zora başvurur, dar olan demokrasi alanı daha da daralır. Proletarya diktatörlüğünde ise, yalnızca emekçi halk yığınları için bir demokrasi olarak kalmaz, giderek —sınıfların ortadan kalkacağı devletin sönmesine değin— demokrasi yaygınlaşır.

Görülmektedir ki, zor ile demokrasi arasında bir ilişki/bağlantı vardır. Zora ne denli küçük bir azınlık sahip olursa, —ancak zora sahip olanlar için bir demokrasi sözkonusu olduğu için— demokrasiye o denli küçük bir azınlık sahip olmakta; zora ne denli geniş yığınlar sahip olursa, demokrasi o denli genişlemektedir. Sınıfsız toplumla birlikte, demokrasinin de, zor (devlet) ile birlikte sönmesiyle anlatılan da budur.

Burjuva diktatörlüğü ile proletarya diktatörlüğü arasında nitelikleri bakımından fark, birinin giderek daralan bir demokrasiye, ötekinin giderek genişleyen bir demokrasiye yönelmiş olmalarıdır. Demokrasi daraldıkça, baskı yeğinleşir ve bu neden-

[22] J. Stalin, *Leninizmin Sorunları*, Sol Yayınları, Ankara 1977, s. 50-51.
[23] V. İ. Lenin, "Devlet ve Devrim", adı geçen yapıt, s. 405.

le burjuva diktatörlüğü, sermayenin büyümesi ve yoğunlaşması ölçüsünde, kaçınılmaz bir biçimde, baskıyı artırır.

Hangi sınıfın hangi sınıfa karşı zor uyguladığı ise, konumuzun başlıca noktalarından biridir. Nasıl devlet, toplumun gelişmesinin belirli bir aşamasının ürünü ise, devlet tipleri de, üretim (mülkiyet) ilişkileri aşamalarını simgelerler. Devlet, üretim ilişkilerinin gerisinde de kalsa, onun ilerisine de düşse, bu, *genel* anlamda, üretim ilişkilerinin gerisine düşme ya da ilerisine geçme şeklinde düşünülemez. Devlet, toplumun gelişmesinin belirli bir aşamasının ürünü olduğu gibi, devletin tipi de, varolan üretim (mülkiyet) ilişkisi aşamasıyla belirlenir. Köleci devlette egemen olan köle sahipleri, kölelere karşı zor kullanırlar. Kullanılan zorun niteliğine göre, köle olmayan öteki emekçi kastlar da, dolaylı da olsa, bu zorun baskısı altındadırlar. Zor, köleci devlette, köle sahiplerinin elinde; feodal devlette, feodal beylerin elinde; burjuva devlette, belirleyici olarak burjuvazinin elindedir. Bundan dolayıdır ki, burjuva diktatörlüğünde siyasal zora sahip olan sınıf, devleti elinde bulunduran sınıftır: burjuvazi; burjuvazi çıkarları açısından karşıtlık içinde bulunduğu işçi sınıfını baskı altında tutar. Bu baskı, aynı zamanda, genel anlamda, emekçi *her* sınıf ve zümre üzerinde bir baskıdır. Çünkü, küçük-burjuvazi, emek ve sermaye gibi ikili niteliğe sahiptir, ve emeğinin sermayesine ağır bastığı oranda, bu baskının altındadır. Baskı altında tutulan, başta işçi sınıfı olmak üzere, tüm emekçilerdir. Burjuva devletin, burjuva egemenliğinin olmadığı yerde, bir burjuva diktatörlüğünden nasıl sözedilemezse, esas hedefi işçi sınıfı olan (ve emekçi sınıf ve zümreleri de içeren) bir baskı olmaksızın da burjuva diktatörlüğünden sözedilemez.

III. BURJUVA DİKTATÖRLÜĞÜ VE FAŞİZM

A) Faşizm, Burjuvazinin Siyasal İktidarına Son Vermesi Değildir. Burjuvazinin İktidar Etme Yöntemlerini Değiştirmesidir

Burjuva diktatörlüğünü faşizmden ayıran fark, zorun niteliğinde değil, niceliğindedir; ve baskının nicel değişikliğinin en yüksek düzeye çıkması, zorun uygulama *biçimini*, uygulama

yöntemini de değiştirir, ama onun *sınıfsal özünü* değiştirmez. Burjuva diktatörlüğü, zoru, burjuva demokrasisi yoluyla, parlamenter demokrasi *yoluyla* uygular. Faşizm, esas olarak, burjuva diktatörlüğünün, burjuva demokrasisini, parlamenter demokrasiyi *ortadan kaldırarak*, sürdürülmesidir. Kuşku yok ki, bu tümcelerin dar sınırları içersinde kalarak, faşizm ile burjuva diktatörlüğü arasındaki farkı doğru olarak açıklayamayız. Bu tümceleri açmak, genişletmek gerekir.

August Thalheimer, faşizm ile "bonapartizm" arasında ("faşizm ile bonapartizmi aynı kaba" koymadığını söylemekle birlikte) zengin bir koşutluk kurar. *Louis Bonaparte'ın 18 Brumaire'i* ve *Fransa'da İç Savaş*'tan aktardığı metinlerle, faşizmi açıklamaya çalışır. R. Griepenburg ve K. H. Tjaden'in "Faşizm ve Bonapartizm"[24] adlı yazılarında, faşizmin sınıfsal niteliğinin *ilk bulucusu* olarak onurlandırdıkları Thalheimer, faşizm olgusunun, diğer şeyler yanında, "birbirine karşı uzlaşmaz bir cephe almış iki büyük sınıfın, yani sürekli iktidara yeterli gücü kalmayan büyük burjuvazi ile iktidarı almaya gücü henüz yeterli olmayan işçi sınıfının siyasal güçlerinin belirlediği bir ortam"da[25] meydana geldiğini öne sürer.

August Thalheimer, Bonaparte'ın, Fransa'da, yaşayış tarzları, çıkarları, kültürlerinin benzeşmesi bakımından "bir sınıf meydana getiren",[26] ama bu benzeşmenin, aralarında, "hiçbir ortaklık, hiçbir ulusal bağ, hiçbir siyasal örgütlenme yaratmadığı ölçüde" "bir sınıf meydana getirmeyen"[27] köylülüğün desteğinde, ve daha sonra gene Marx'ın belirttiği gibi "burjuvazinin ulusu yönetme yeteneğini çoktan yitirmiş —ve işçi sınıfının henüz elde etmemiş— bulunduğu bir dönemde"[28] iktidara gelmiş olması ile faşizmin iktidara gelişi arasında zengin bir benzerlik bulur. Şöyle ki, Thalheimer, Engels'in, daha sonra *Fransa'da*

[24] Bkz: *Birikim*, Ağustos 1975, n° 6, s. 30-39.

[25] "Faşizm ve Bonapartizm", *Birikim*, n° 6, s. 37.

[26] K. Marx, *Louis Bonaparte'ın 18 Brumaire'i*, Sol Yayınları, Ankara 1976 s. 132.

[27] *Louis Bonaparte'ın 18 Brumaire'i*, s. 132.

[28] K. Marx, "Paris Komünü", *Paris Komünü Üzerine*, Sol Yayınları, Ankara 1977, s. 98

İç Savaş'a yazdığı önsözde Marx'ın görüşünü vurgulamasına, "Eğer proletarya *henüz* Fransa'yı yönetemiyor idiyse, burjuvazi de *artık* yönetemiyordu."[29] sözlerine ayrı bir yer ayırır. Gene Engels'ten, Louis Bonaparte'ın, burjuvaziyi, "burjuvazinin sosyal egemenliğini, onun siyasal egemenliğine son vererek"[30] kurtardığını belirten sözlerine özel bir önem vererek, faşizmin, burjuvazinin sosyal egemenliğini kurtarabilmek için, burjuvazinin siyasal egemenliğine son vermek olduğunu ileri sürer.[31]

Marx ve Engels'in Louis Bonaparte'ın iktidara gelişine ilişkin olarak ortaya koydukları çözümlemelerle, faşizm arasında bir koşutluk kurmak gerekirse, genel olarak, şu sonuca varılacaktır: faşizm, burjuvazinin artık yönetemediği, işçi sınıfının da henüz yönetme yeteneğinde bulunmadığı bir toplumsal ortamda, burjuvazinin sosyal egemenliğini kurtarmak için, siyasal egemenliğine son vermesi, yani siyasal iktidarı *burjuvaziden* almasıdır. Burada doğru olan ile doğru olmayanı ayırmak, faşizmin tanımı bakımından son derece önemlidir.

Stalin "... faşizmin Almanya'daki zaferini, yalnızca işçi sınıfının zayıflığının işareti olarak, ve faşizme yolu açan sosyaldemokrasinin işçi sınıfına karşı ihanetlerinin sonucu olarak düşünmemek gerekir."diyor ve ekliyor: "Bunu, aynı zamanda, burjuvazinin zayıflığının işareti, burjuvazinin *artık** eski parlamentarizm yöntemleri ile, burjuva demokrasisi yöntemleri ile, iktidar eyleyebilecek durumda olmadığını gösteren bir işaret saymak gerekir. Burjuvaziyi, iç politikasında terörcü hükümet yöntemlerine başvurmaya zorlayan budur; faşizmin zaferini, ayrıca, burjuvazinin *artık** barışçı bir dış politika temeline dayanarak güncel duruma bir çıkış yolu bulabilecek güçte olmadığını

[29] Friedrich Engels, "Karl Marx'ın 'Fransa'da İç Savaş'ına Önsöz", *Paris Komünü Üzerine*, s. 41.

[30] Bu konuya ilişkin Engels'in tümcesi şöyledir: "Louis Bonaparte, burjuvaları işçilere karşı, ve sırası gelince işçileri de burjuvalara karşı koruma bahanesi ile, *kapitalistlerin elinden siyasal iktidarlarını aldı*; ama buna karşılık, ... tüm burjuvazinin yükselme ve zenginleşmesini, görülmemiş derecede kolaylaştırdı." ("Karl Marx'ın 'Fransa'da İç Savaş'ına Önsöz", *Paris Komünü Üzerine*, s. 41.)

[31] Bkz: "Faşizm Üstüne", *Faşizm ve Kapitalizm*, Suda Yayınları, İstanbul 1974, s. 44 ve 45.

* İtalikler benim. (Burada ve bütün kitapta) —*M.E.*

gerçekleyen bir işaret olarak kabul etmek gerekir, burjuvaziyi bir savaş politikasına başvurmaya zorlayan da budur."[32]

Aradaki fark açıktır. Thalheimer, faşizmin, burjuvazinin sosyal egemenliğini kurtarmak için siyasal egemenliğine *son verdiğini* söylediği halde; Stalin, "burjuvazinin artık parlamentarizm yöntemleri ile, burjuva demokrasisi yöntemleri ile iktidar eyleyebilecek durumda olmadığını" belirterek, *burjuvazinin*, iç politikada terörcü hükümet yöntemlerine, dış politikada savaşçıl yöntemlere başvurduğunu söyler. Thalheimer (yani trotskist görüş), faşizmin, burjuvazinin siyasal iktidardan *uzaklaştırılması olduğunu*; Stalin ise, faşizmin, burjuvazinin siyasal iktidardan uzaklaştırılması değil, burjuvazinin iktidar yöntemlerinin (terörcü ve savaşçı) bir *değişikliği* olduğunu söyler.[33]

Açıklamalar, Nüremberg mahkemesi belgeleri, kısacası tarih, faşizmi, trotskistlerin değil, Stalin'in doğru saptadığını tanıtlayan örneklerle doludur. Faşizm, burjuvazinin iktidar eyleme, hükümet etme yöntemlerindeki değişikliktir, bir başka deyişle, burjuvazinin, parlamentarizm yöntemlerini nitel bakımdan değiştirmesi, demokratik yöntemler yerine, terörcü ve savaşçı yöntemler koymuş olmasıdır. Bu özellik, burjuva diktatörlüğü ile faşizm arasındaki farkın ayırdedici özelliği olduğu gibi, burjuvazinin, siyasal iktidarı burjuvazinin dışında bir sınıfa devretmediğini, tersine, burjuvazinin terörcü ve savaşçıl kesiminin siyasal iktidara egemen olduğunu açıklar.

[32] J. Stalin, "SSCB Komünist (Bolşevik) Partisi XVII. Kongresine Sunulan Merkez Komitesi Çalışma Raporu", *Leninizmin Sorunları*, s. 530.

[33] Buraya, Dimitrov'un eleştirisini eklemek yerinde olacaktır. "Faşizmin —diyor Dimitrov—, sözgelimi Otto Bauer'in iddia ettiği gibi 'her iki sınıfın — proletarya ile burjuvazinin üstünde yer alan' bir devlet gücü biçimi değildir. İngiliz sosyalisti Brailsford'un belirttiği gibi 'Devlet mekanizmasını ele geçirmiş olan küçük-burjuvazinin başkaldırması' da değildir. Hayır, faşizm, ne sınıfların üstünde varolan bir güç, ne de küçük-burjuvazinin ya da *yozlaşmış proletaryanın* (lumpenproletarya) finans-kapital üzerindeki iktidarıdır. Faşizm, finans-kapital iktidarının ta kendisidir; işçi sınıfı ile köylülerin ve aydın kitlenin devrimci kesimlerine karşı örgütlenmiş bir yıldırıcı öcalma hareketidir. Dış siyaset açısından faşizm en kaba biçimiyle bağnaz bir ulusçuluktur; öteki uluslara karşı kini körükler." (Dimitrov, *Faşizme Karşı Birleşik Cephe*, Birinci Kitap, Ser Yayınları, Ankara 1976, s. 53.)

B) Hitler Faşizmi, Burjuvazinin Siyasal İktidarına Son Vermemiş, Burjuvazinin Tekelci ve Özellikle Savaşçıl Kesiminin İradesini İktidarda Temsil Etmiştir

Faşizmin tahlillerine ve Hitler'in kendi sözlerine bir göz gezdirelim:

"Faşizm, demokrasi ilkelerine toptan karşıdır. Bunların başında seçim ilkesi gelir. Faşist görüş bir aptal insanla, akıllı kişinin, bilisizle aydının eşit oy hakkı olmasını kabul etmez. Faşizme göre, matematik bir demokrasi, saçmalıktan başka bir şey değildir."[34]

Hitler, daha *Kavgam*'da, parlamentarizme ve burjuva demokrasisine karşı açık bir saldırıya geçmişti. "... parlamenter rejimden —diyordu Hitler—, ... dürüst her insan nefret eder. ... Yahudi kadar pis ve hile dolu bir şeyi ancak Yahudi beğenir."[35] "Seçim yolu ile büyük bir adam bulup çıkarmak, deveyi iğne deliğinden geçirmekten daha zordur."[36] "Çoğunluk hiç bir zaman bir adamın yerini tutamaz. Çoğunluk yalnız aptalları değil, hain ve alçakları da temsil eder. Bomboş olan yüz beyin, akıllı bir adamın yerini alamaz."[37] "Objektif olarak tetkik edildiği zaman, parlamenter prensip kadar *yanlış* bir prensip olmadığı görülür."[38]

Hitler'in parlamento, demokrasi, genel oy konusundaki görüşlerini, daha gelişkin biçimiyle Herman Raushning'in anılarında bol sayıda bulabiliriz: "Demokrasi gelecek yılların ... politika sistemi değildir. Almanya'nın büyük talihi, bu hükmü kalmayan rejimi, vaktinde terketmiş olmasını bilmesindedir."[39] "Demokrasinin devri geçti."[40] "Alman milleti, kendisini ölüme götüren demokrasi salgınından kurtulmalı..."[41] "Oy vermiyoruz,

[34] Dr. Murat Sarıca, Rona Aybay, *Faşizm*, İzlem Yayınları, İstanbul 1962, s. 38.

[35] Adolf Hitler, *Kavgam*, Yağmur Yayınları, İstanbul 1972, s. 95.

[36] Aynı kitap, s. 92.

[37] Aynı kitap, s. 87.

[38] Aynı kitap, s. 89.

[39] Hermann Raushning, *Hitler (Bana) Dedi ki*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1940, s. 97.

[40] *Hitler (Bana) Dedi ki*, s. 97.

çoğunluğun kararlarını uygulayamıyoruz..."[42] "...müteaddit partilerle her nevi parlamentolu demokrasi sistemini elimine ettik."[43] "Bir kitle topluluğunda düşünceye yer yoktur."[44] "Artık eşitlik olmayacak, demokrasi olmayacak."[45] vb., vb..

Hitler, parlamentarizme, burjuva demokrasisine karşı çıkarak, bu kurumları ortadan kaldırırken ve "kanun çerçevesini" aşarken, burjuvazinin siyasal iktidarına son mu veriyordu, yoksa, burjuvazinin temsilcileri olarak, liberal burjuva yöntemler yerine terörcü burjuva yöntemler mi getiriyordu? Hitler, "kanun çerçevesini aşacak şeyler yapmak mecburiyetindeyim. Benim hakkımda *burjuva ahlakı* ölçüsünde hüküm vermesinler."[46] diyor ve bir başka yerde devam ediyordu: "Ulusu *liberallerle demokratlara* terketmek. Bu mefhumu değiştirmeliyiz."[47] "Nasyonal-sosyalistlerin başarısının sırrı, burjuvazinin politik fikirlerinin, kesin olarak mahkum olduğunu farketmesindedir. Demokrasi, herhangi bir milli cevheri mahveden bir zehirdir."[48]

Faşizm, burjuva hukukuyla sağlanan siyasal eşitlik haklarını da çiğnemiştir. Bir Alman mahkemesi, Hitler'in, cezalandırılmasını istediği sanığı suçsuz bulduğunda, Hitler, "Benim suçlu diye ilan ettiğim bir kimseyi, bir Alman mahkemesinin suçsuz çıkarması bir daha görülmeyecektir."[49] diyecek, ve sanık, bu kez Gestapo tarafından tutuklanacaktır.[50] Mussolini, Serrati'nin yargı organlarınca suçsuz bulunması üzerine, "Yargı organları, birisini ... serbest bırakabilir, ama ben de onu vurdururum."[51] diyecek, bir başka yerde şunları söyleyecektir: "Fikirlerimizi kafalara

[41] Aynı kitap, s. 98.
[42] Aynı kitap, s. 176.
[43] Aynı kitap, s. 177.
[44] Aynı kitap, s. 189.
[45] Aynı kitap, s. 203.
[46] Aynı kitap, s. 73.
[47] Aynı kitap, s. 205.
[48] Aynı kitap, s. 97.
[49] J. Carl Friedrich-Brzezinski, *Totaliter Diktatörlük ve Otokrasi*, Ankara 1964, s. 37.
[50] Dr. Çetin Yetkin, *Kaba Kuvvet Felsefesi*, Toplum Yayınları, İstanbul 1969, s. 134-135.
[51] George Catlin, *A History of Political Philosophers*, London 1950. s. 725'ten aktaran: Dr. Çetin Yetkin, *Kaba Kuvvet Felsefesi*, s. 120.

sokmak için, inatçı kafaların sopalanmasının gerekli bulunduğu açıktır."[52] Ve açıktır ki, faşizmde, zor, açık kaba kuvvete, bir başka anlatımla, açık terörcü diktatörlüğe dönüşmüştür.

Hitler'in, parlamentarizme, burjuva demokrasisine karşı çıkarken, zoru açık terörcü bir zora dönüştürürken, bu kurumların kendi ürünü olan liberal burjuvaziye karşı çıktığı da açıklığa kavuşuyor. O zaman okur, bunun, Hitler faşizminin, burjuvazinin siyasal iktidarına son vermek anlamına geldiğini düşünecektir. Bir anlamda doğrudur bu. Ama, gerçekte, Hitler faşizmi, *tüm* burjuvazinin değil, burjuvazinin liberal kesiminin, serbest rekabet kapitalizminin, bir başka deyişle tekel-öncesi kapitalizmin siyasal iktidarına son verir, ama genel anlamda burjuvazinin ve özel anlamda *tekelci kapitalizmin tek başına iktidarı* için. Bunu tanıtlayacak sayısız örneklerden birkaçını aktaralım.

"1931 yazında" diye yazıyordu Otto Dietrich, "Führer, birdenbire çalışmalarını *etkili sanayi kralları* üzerinde toplamaya karar verdi."[53] (Hitler'in 1933'te muhafazakarlarla birlikte iktidarı paylaştığını, şansölyeliğe getirildiğini, 1934'te tek başına iktidara geldiğini okur gözönünde bulundursun.)

"Parti iki taraflı bir oyun oynamak zorundaydı." —diye yazıyor *Nazi İmparatorluğu*'nun yazarı ve devam ediyor—: "Bir yandan, Strasser, Goebbels ve deli Feder, nasyonal-sosyalistlerin gerçek 'sosyalist' ve *para krallarının düşmanı olduklarını bar bar bağırarak halkı aldatırken,* öte yandan, partinin yaşaması için para sahiplerinden bol bol para sızdırılması gerekiyordu. ... Hitler, 1931 yılının son yarısında 'Almanya'yı baştan başa gezdi, *iş çevrelerinin* bellibaşlı kişileriyle konuştu'. Bu konuşmaların bir kısmı *çok gizli* geçiyor, 'dağ başlarında, tenha yerlerde' yapılıyordu."[54] "Funk'un savaştan sonra Nüremberg hapishanesinde yapılan sorgusu sırasında verdiği ifadelerden —diye devam ediyor yazar—, Hitler'in yardım gördüğü *'etkili sanayi krallarının'* hiç olmazsa kimler olduğunu öğrenmiş bulunuyo-

[52] Tlerbet L. Mathewes, *The Frits of Fascism*, New York 1943, s. 152'den aktaran: Dr. Çetin Yetkin, aynı kitap, s. 122.

[53] William L. Shirer, *Nazi İmparatorluğu*, I, Ağaoğlu Yayınevi, İstanbul 1970, s. 230.

[54] Aynı kitap, s. 230.

ruz. Batı Alman maden sahiplerince toplanan ve 'Ruhr Hazinesi' adıyla bilinen *siyasal bir gizli fonu yöneten* sendika düşmanı madenciler kralı Emil Kirdorf, *1926 parti kongresinde* Hitler tarafından kandırılmıştı [biz, 'Hitler ile anlaşmıştı' diye okuyalım]."[55] *I Paid Hitler* ("Hitler'e Para Verdim") adlı kitabın yazarı *"çelik tröstü başkanı* Fritz Thyssen, Hitler'e daha önce yardımda bulunanlar arasındaydı. Nazi liderine 1923'te Münih'te rastlamış, ... Nazi Partisine, Ludendorff kanalıyla, ilk bağış olarak 100.000 altın mark vermişti. Birleşik Çelik Kurumlarında nüfuzlu bir adam olan Albert Voegler de, Thyssen'e katılmıştı. Hitler'in 1930 ile 1933 yılları arasında *iktidara geçmek için yaptığı son çalışmalar sırasında* sanayicilerden gelen paraların bellibaşlı kaynağı *kömür ve çelik krallarıydı.*" "Funk, aynı zamanda, öteki sanayi ve kurum müdürlerinin de adlarını vermişti. ... *Dev kimya karteli* I. G. Farben müdürlerinden Georg von Schnitzler, Potasyum sanayisinden August Rosterg ve August Diehn ...; Hamburg-Amerika demiryollarından Cuno; Merkezi Almanya Linyit Sanayisi; Kolonya'nın büyük sanayicilerinden Otto Wolf; ... Kolonya Bankasından Baron Kurt von Schroeder; ... Deutsche Bank, Commerz und Privet Bank, Dresdner Bank, Kredit Gesellschaft ve Almanya'nın en büyük sigorta şirketi Allianz."[56] Krupp, başlangıçta Hitler'e karşıdır. "Ama Krupp az sonra işi anladı" diyor Thyssen ifadesinde, "hemen aşırı bir nazi oldu".[57]

Sanırım bu kadarı yeter... Hitler'in, 1934'te oyların %88'ini alarak iktidara gelmiş olmasına, yani geniş halk yığınlarına dayandığına bakarak, onun, burjuvazinin sosyal egemenliğini kurtarmak için siyasal egemenliğine son verdiğini söylemek olanaklı değildir; Hitler, "burjuvazinin, *artık*, eski parlamentarizm yöntemleri ile, burjuva demokratik yöntemlerle iktidar eyleyebilecek durumda olmadığını" ve bu nedenle, siyasal iktidarın, tekel-öncesi burjuva kurumlarını ve onların iktidardaki ortaklığını sona erdirerek, *yalnızca* tekelci burjuvazinin iktidarını, tekelci burjuvazinin terör ve savaşı benimseyen kesiminin siyasal iktidarı olarak, partisinde ve kişiliğinde simgeliyordu.

[55] *Nazi İmparatorluğu*, I, s. 231.
[56] Aynı kitap, s. 231-232.
[57] Aynı kitap, s. 232,233.

Daha *Kavgam*'ı yazdığı yıllarda, bir yandan burjuva demokrasisini acımasızca yerin dibine batırırken, öte yandan şöyle diyordu: "Alman burjuvazisinin *bilhassa yüksek tabakaları*, devlet veya milletle ilgili iç işler sözkonusu ise, ... kendilerinden *tam bir feragat* beklenebilir. ... iyi bir hükümetin idaresinde, iyi bir telkin ile [çeviride "psikoloji"] *bu tabakalar* devlete daha çok faydalı, çok kıymetli olabilir."[58] Burjuva demokratik kurumları yaratan tekel-öncesi kapitalizmin temsilcisi burjuvazi yere batırılırken, burjuvazinin özellikle yüksek tabakalarına, yani tekelci kapitalizmin temsilcisi burjuvaziye karşı övgü, faşizm ile birlikte, tekelci burjuvazinin tek başına iktidara gelmekte olduğu görüşünü doğrulamaya yeter bir kanıt olsa gerekir.

"Faşist diktatörlüğün *tekelci devlet niteliği** çeşitli bakanlıklar temsilcilerinin, tekellerin görüşlerini benimsemesinde kendini çok açık olarak gösteriyordu."[59] Burjuva diktatörlüğü, tekelci burjuvazinin diktatörlüğüne, ve o da "kapitalist sınıfın savaşçı fraksiyonunun diktatörlüğüne"[60] dönüşür. Çünkü, "daha şimdiden" (Mart 1939), "savaş düzeyinde" bulunan ülkeler ("Japonya, Almanya, İtalya"), "sanayilerini yoğunlaştırmaları sonucu"[61] kapitalist sınıfın savaşçı kesimini, tekelci burjuvazinin, finans-kapitalin en emperyalist unsurlarını en öne çıkarmış, en güçlü duruma getirmiş olurlar.

C) Tekel-Öncesi Kapitalizm ile Tekelci Kapitalizmin Özgürlük Anlayışı Farkı ve Demokrasinin Daralarak Yeğinleşmesi

Lenin, tekel-öncesi kapitalizm ile tekelci kapitalizmin, *ekonomik* özellikleri nedeniyle, birbirine *karşıt* özgürlük ve barış anlayışlarını şu sözlerle anlatır: "... —en yüksek noktasına yetmişlerde ulaşan— *tekel*-öncesi kapitalizm* ... *temel ekonomik* özellikleri nedeniyle, ... barış ve özgürlükten en çok hoşlanmasıyla

[58] *Kavgam*, s. 105.

[59] Johannes Glasneck, *Türkiye'de Faşist Alman Propogandası*, Onur Yayınları, Ankara 1976, s. 104.

[60] Otto Bauer, "Faşizm", *Faşizm ve Kapitalizm*, s. 131.

[61] J. Stalin, "SSCB Komünist (Bolşevik) Partisi Merkez Komitesinin Faaliyeti Üzerine XVIII. Parti Kongresine Sunulan Rapor", *Leninizmin Sorunları*, s. 687.

ayrılırdı.* Öte yandan, emperyalizm, yani son olgunluğuna ancak 20. yüzyılda ulaşmış olan *tekelci-kapitalizm*,* temel ekonomik özellikleri nedeniyle, barış ve özgürlükten en az hoşlanmasıyla* ayırdedilir."[62]

Barış ve özgürlükten en çok hoşlanan tekel-öncesi kapitalizm, serbest rekabet burjuvazisi, parlamentarizmle, burjuva demokrasisiyle, bu barış ve özgürlük anlayışını simgeler. Hitler'in sözleriyle ifade etmek gerekirse, "kendisini ölüme götüren demokrasi salgınından" en az hoşlanan ise, tekelci kapitalizmdir. Faşizm, tüm burjuvazinin iktidarının yerini, yalnızca, burjuva demokrasisini kendisi için bir zehir olarak kabul eden tekelci burjuvazinin, tekelci burjuvazinin özgürlükten enaz hoşlanan, terörcü ve savaşçı kesiminin iktidarının alması ve bir başka deyişle "finans-kapitalin *en gerici, en şoven, en emperyalist unsurlarının açık terörcü diktatörlüğü*"dür.[63]

Komünist Enternasyonal Yönetim Kurulunun bu tanımında "en" pekiştirici sıfatı, finans-kapitalin, *ülkelere göre*, örneğin Ömer Laçiner'in yorumladığı gibi[64] Fransa'ya göre —nispi olarak— Almanya'daki emperyalist unsurların, daha gerici, daha şoven olması sözkonusu değildir, *bir* ülkedeki, finans-kapital zümresinin *en* gerici, *en* şoven ve *en* emperyalist unsurlarının açık diktatörlüğüdür sözkonusu olan. Faşizm, —işçi sınıfının iktidarı almaya yetenekli olmadığı— ama burjuvazinin ise yönetemediği değil, *burjuva demokratik yöntemlerle yönetemediği*, burjuva demokratik yöntemleri kaldırmak için ise, tekelci burjuvazinin *tek başına* iktidara geldiği bir ortamın ürünüdür. Daha önce ayrıntılarıyla üzerinde durduğumuz gibi, demokrasi yaygınlaştıkça, genişledikçe, zor (şiddet) azalır: demokrasi azınlıkta olan bir sınıfın demokrasisinden (burjuva diktatörlüğünden), bu sını-

* İtalikler ve espaslar benim. —*M.E.*

[62] "Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky", *Marx-Engels-Marksizm*, s. 447-448.

[63] Palmiro Togliatti, *Lectures on Fascism*, Lawrance § Wishart, London 1976, s. XIV, ve 2; Georgi Dimitrov, "Faşist Saldırı ve İşçi Sınıfının Faşizme Karşı Savaşı Açısından Komünist Enternasyonalin Görevleri", *Faşizme Karşı Birleşik Cephe*, Birinci Kitap, Ser Yayınları, Ankara 1976, s. 52.

[64] Bkz: Ömer Laçiner, "Faşist Diktatörlük ve 'Kitle Desteği' Sorunu". *Birikim*, Temmuz 1976, n° 17, s. 44.

fın yalnızca *üst kesiminin* demokrasisi haline geldiğinde, zor yeğinleşir (şiddet artar), ve siyasal iktidar, bu üst kesimden savaşçı kesimin (daha üst kesimin) eline geçmesiyle, demokrasi en daralmış şekline, zor (şiddet) ise en yüksek düzeyine varır.

Öyle sanıyorum ki, buraya kadar, *klasik tanımıyla*, faşizmin, emperyalist aşamaya erişmiş bulunan tekelci burjuvazinin *varlığını*, esas olarak işçi sınıfının *varlığını*, kaldırılmış burjuva demokratik kurumların *varlığını*, zorun açık kaba kuvvete *dönüştüğünü* içerdiğini görürüz.

Bu konudaki sözlerimizi tamamlarken, burjuva diktatörlüğünün de, katliamlara varan terör yöntemlerine gerektiğinde başvurmaktan geri kalmadığını ekleyelim. Nitekim Lenin, Komünist Enternasyonalin 1. Kongresine sunduğu tezlerde (Mart 1919) şöyle diyordu: "Cumhuriyetçi Fransa'da Dreyfus davası, özgür ve demokratik Amerikan cumhuriyetinde kapitalistlerin silahlandırdıkları paralı asker birlikleri tarafından grevcilere uygulanan katliam — bu ve buna benzer binlerce olgu, burjuvazinin boş yere saklamaya çalıştığı gerçeği, yani terör ve burjuva diktatörlüğünün en demokratik cumhuriyetlerde bile fiilen varolduğu ve sömürücülerin sermaye iktidarının sarsıldığını sandıkları her keresinde bunun apaçık ortaya çıktığı gerçeğini göstermektedir."[65] Burjuvazi, *genel olarak burjuva demokratik kurumlarla yetinebildiği*, ama *arızi olarak yetinemediği* zaman, terör uygular; ancak *genel olarak yetinemediği* zaman, terörü ve diktatörlüğü, *açık, genel ve sürekli hale getirerek*, faşizme geçer. Bir başka anlatımla faşizm, terör ve baskının, açık, genel ve süregen hale getirilmiş olduğu burjuva diktatörlüğüdür; böylece baskı ve terör *kurumlaşır*, baskı ve terörü yürüten özel baskı kurumları oluşur. Zor, maddi temele,"tekniğin *nitelik ve niceliğine*" (Engels) bağlıdır ve bu nedenle, faşizm, en yüksek maddi temele, nicelik ve nitelik olarak en yüksek tekniğe sahip olan sınıfın, yani finans-kapitalin en emperyalist unsurlarının ürünüdür ve kaynağını buradan alır. Emperyalist bunalımın, dünyayı yeniden paylaşmak için başlattığı genel savaşlarla çözümlenmediği

[65] V. İ. Lenin, *Burjuva "Demokrasisi" ve Proletarya Diktatörlüğü*, Sol Yayınları, Ankara 1977, s. 150-151.

yerde ortaya çıkar, ya da genel savaşların bunalımı çözmeye yetmediği yerlerde kendini gösterir. Ama her ikisi de, biri genel, diğeri bölgesel savaşa dönüşerek, siyasal iktidarın yıkılması ile, faşizmin yıkılması ile sonuçlanır.

Kuşku yok ki, faşizm, emperyalist kapitalizmin belirli bir aşamasında ortaya çıkmakla birlikte, ortaya çıkması kaçınılmaz değildir ve bu anlamda —yalnızca bu anlamda— rastlansaldır. Kapitalizmin en son aşaması emperyalizmden, faşizme geçmeden, sosyalizme geçilmiş olması bunun kanıtıdır.

IV. FAŞİZM VE İŞÇİ SINIFI

A) Proletaryanın Öz Çıkarları ve Azami Kâr Sorunu

Faşizm olgusu, önsüz ve sonsuz bir olgu değildir. Yeryüzünde ilk kez Birinci Dünya Savaşından sonra, savaştan eliboş ve yenik çıkan iki emperyalist ülkede, İtalya'da ve Almanya'da doğar; ergin ve yüksek düzeyine, genel bunalımın çöküntüsü yıllarında ulaşır. Faşizmin, emperyalizmle birlikte, emperyalist savaştan yenik düşen ülkede, emperyalist özlemlerden doğduğu açıktır. Emperyalizm olmaksızın faşizm olmaz, "emperyalizmi bilmiyorsanız, faşizmin ne olduğunu bilemezsiniz".[66] Çünkü faşizm, emperyalist çağın olduğu kadar, emperyalizmin öz çocuğudur. Değişen yeni güçlerine göre dünyayı yeniden paylaşmak isteyen emperyalist devletlerden İtalya ve Almanya'nın, savaştan yenilgiyle çıkması, yani bu ülkeler emperyalistlerinin özlemlerini gerçekleştirememesi, aynı zamanda, geniş yığınlar arasında "yenenlere karşı öyle bir kin tohumu saçtı ... ve öcalmaya elverişli öyle bir ortam yarattı ki",[67] savaştan artakalan yirmi-otuz milyon cesetten geriye kalan sakat ve işsizlerin önemli bir kısmının özlemi, emperyalistlerin dünyayı yeniden paylaşma savaşı özlemiyle bütünleşmiş gibiydi.

Ülkenin önünde iki seçenek vardı: ya bunalımın, proletaryanın devrimci zaferiyle sonuçlanması, yani proletarya diktatörlü-

[66] Palmira Togliatti, *Lectures on Fascism*, s. 4.
[67] Stalin, *Leninizmin Sorunları*, s. 531.

ğü, ya da finans-kapitalin açık terörcü diktası. Artık öyle görünüyordu ki, burjuvazi, burjuva demokratik kurumlarıyla, bu bunalımın ve çöküntünün önüne geçemezdi. Açıktır ki, içerde, işçi sınıfına yönelmişti ve devrimci işçi sınıfını ezmek, baskı altına almak için, işçi sınıfının yararlanabileceği savaşım araçlarını —bunlar burjuvazinin kendi öz çocukları da olsa— yerlebir etmeyi, burjuvazi, kendi varlığı için kaçınılmaz sayıyordu.

Daha 1848'de "Proletarya kendi öz çıkarları ve kendi öz istemleri ile ayrı bir sınıf olarak onun [burjuvazinin] karşısına çıkma cüretinde bulunur bulunmaz, *burjuvazi öcalmada hangi çılgınca yırtıcılığa kadar yükselebileceğini** ilk kez gösteriyordu. Ve gene de 1848, 1871 *burjuvazisinin kudurganlığı karşısında** henüz bir çocuk oyunundan başka bir şey olmadı."[68] Ama burjuvazinin kudurganlığının her yinelenmesinde, bir önceki kudurganlığı da, çocuk oyunu gibi kaldı. Üstelik şimdi artık, proletaryanın gücü ve istemi, sosyalist bir ülkenin varlığı ile pekişiyor, buna karşılık burjuvazi, süregelen büyük bunalım dolayısıyla, çılgınlığın, kudurganlığın son kertesine çıkmakta, kendi varlığı açısından, bir sakınca görmüyordu.

Sermayenin sorunu, proletaryanın iktidarı alması; tekelci sermaye için ise, aynı sorunun yanısıra, "azami kâr"dı. Bu nedenledir ki, faşizmin, belirleyici, esas nedeni, işçi sınıfının gelecekteki devrimi olduğu kadar, bunun kadar önemli olan "azami kâr" sorunuydu. "Tekelci kapitalizm, ortalama kâr ile yetinemez..."[69] Dünyayı yeniden paylaşma savaşından yenik çıkan, bir başka deyişle, sermaye ihracı olanağı Versailles Antlaşması ile elinden alınmış bulunan tekelci burjuvazi için, bu sorun, ülke içine, bir başka deyişle işçi ücretlerine ve sosyal haklarına yönelmek zorundaydı. Büyük bunalımın, faşizmin gelişmesi ve güçlenmesi için İtalya'da ve Almanya'da bir ortam yarattığı gerçektir. Ne var ki, büyük bunalım 1929-1932 yılları arasında olmakla birlikte, Mussolini, bunalımdan çok önce, 1924'te faşist çoğunluğu sağlıyor, Hitler ise bunalımdan sonra,

* İtalikler ve espaslar benim. —*M.E.*

[68] Marx, Engels, Lenin, *Paris Komünü Üzerine*, s. 41.

[69] J. Stalin, *Son Yazılar*, 1950-1953, Sol Yayınları, Ankara 1976, s.91.

1934'te çoğunluğun oylarını alıyordu. "Esasen, diyor Raushning, anılarında, Hitler'in taraftarları fırsatı kaçırdığı için ona çıkışmıştır. Gerçekten de 1932'de iktisadi bunalım şiddetini yitirmeye başlamıştı. Bunun üzerine parti taraftarlarının sayısı azaldı. ... Hitler, iktidar mevkiine gelmek için yaptığı bütün planların suya düştüğünü görüyordu."[70]

Bunalımdan işçi sınıfı ve orta sınıflar bitkin çıkmıştı, ama tekelci burjuvazi güçlenmişti. Bu bozulan dengeye uygun yeni bir düzen kurmak, tekelci kapitalizm için kaçınılmazdı. Orta sınıfların, küçük-burjuvazinin, proletaryanın gerici kesimlerinin desteğiyle iktidara geldikten sonra, işçi sınıfına karşı saldırıya geçmenin de zamanı geliyordu.

B) Sendikaların Faşistleştirilmesi

İtalya'da faşizmin iktidara gelişiyle hızlandırılan sendikaları faşistleştirme girişimleri, 1926'da çıkarılan sendikalar yasasıyla, resmen faşistleştirilerek tamamlandı, faşist olmayan sendikalar kapatıldı ve aynı yasa ile *grev de yasaklandı.*[71]

Daha *Kavgam*'da, marksist sendikalara karşı savaşarak, bu sendikaları ele geçirmek için iki yol bulunduğunu, birinin özel sendikalar kurarak marksist sendikalar ile savaşmak, ötekinin ise marksist sendikalara sızarak onları "yeni idealin vasıtaları" haline getirmek olduğunu söyleyen Hitler, "birinci yolun fena" olduğunu ileri sürüyordu.[72]

1 Mayıs 1934'te işçi bayramının görkemli bir biçimde kutlanacağını söyleyerek, tüm sendika liderlerini uçaklarla Berlin'e getirtmiş, işçi liderleri ile görüşerek ihtilalin Alman işçilerine karşı yöneltildiği iddiasının yalan olduğunu, gerçeğin bunun tam tersi olduğunu söylemişti. Yöneticilerin Berlin'de bulunduğu sırada, Almanya'nın her yanındaki sendikaları SA'lar basacak, sendika örgütlerini dağıtacak, liderlerini tutuklayacak, toplama kamplarına göndererek işkence yapılacaktır. Buna karşın,

[70] Hermann Raushning, *Hitler (Bana) Dedi ki*, s. 17.

[71] Bkz: Dr. Murat Sarıca, Rona Aybay, *Faşizm*, s. 56-60; Çetin Özek, *Direnen Faşizm*, I, İzlem Yayınları, İstanbul 1966, s. 127-132.

[72] *Kavgam*, s. 605.

işçilere karşı "barış" saldırısı devam edecek, Hitler'in yardımcısı Ley'in, "İşçiler, size yemin ediyorum ki, yalnız mevcut haklarınız korunmakla kalmayacak, daha da genişletilecektir." dedikten üç hafta sonra, Hitler, yeni bir yasa çıkararak, *toplu sözleşmelere son verecek ve grevleri yasaklayacaktır.*[73] "Reichstag'ın yakılması bir işaretti. Bunun sonucu faşizm işçi sınıfına karşı genel bir saldırıya geçti; sendikaları ve işçi sınıfının öteki örgütlerini ele geçirdi ve yoketti. Faşist barakaların ve temerküz kamplarının kubbelerinden, işkence edilen anti-faşistlerin haykırışları yükseldi."[74]

Bunalım öncesi ve sonrası aynı olayla karşılaşıyoruz: sendikaların dağıtılması, yerine faşist sendikaların konması, toplu sözleşme ve grev haklarının kaldırılması. Amaç, dış muslukları kapanmış tekelci kapitalizme azami kâr sağlama olanaklarını yaratmadır. Bu bakımdan sömürge ve yarı-sömürgelere, pazarlara sahip emperyalist devletlerin tekelci-burjuvazisi ile, sömürge ve yarı-sömürgeleri, dış pazarları olmayan ülkelerin tekelci burjuvazisi arasında azami kâr açısından bir farklılık vardır: birinciler, emek gücünün, hammaddelerin, toprağın ucuz olduğu bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelere sermaye ihraç ederek azami kâr sağlarken, bu olanaktan yoksun ikinciler, azami kâr için emek-gücünün, hammaddelerin fiyatını düşürmek için, işçi sınıfının iktisadi çıkarlarının demokratik yöntemlerle korunduğu sendikaları dağıtarak, grev ve toplu sözleşme haklarını kaldırarak, işçilerin kazandığı hakları, *zor* kullanarak geri aldılar.

C) İşçi Sınıfının Farklı Kaynakları ve Sınıf Bilincine Yansıması ve İşçi Sınıfını Öncüsünden Ayırma

Faşizm, özünde, başta işçi sınıfı olmak üzere emekçi yığınlara karşı olduğu halde, ve bu amacına, orta sınıf ve katmanları işçi sınıfının doğal müttefiklerini, kendi müttefiki haline getirerek, önce işçi sınıfına ve onun ardından da öncü ve önder gücü yenildiği için orta sınıf ve katmanlara ağır darbeler indirdiği

[73] Bkz: Doğan Özgüden, *Faşizm*, Kitapçılık Ticaret Ltd. Şirketi Yayınları, İstanbul 1966, s. 77.

[74] Dimitrov, *Faşizme Karşı Birleşik Cephe*, Birinci Kitap, s. 71.

halde, gene de, bu sınıfların bağrında, içinde varolma, güçlenme olanağı bulmuş, ve bu kitleleri kendi sınıflarının aleyhinde kullanabilmiştir. Aşağıda aktaracağımız örneklerden de görüleceği gibi, faşizm ikiyüzlü, yalancı, demagojik bir yol izleyerek, onları kendi sınıfları aleyhine kullanır. Doğal ki, faşizm, ilkin, küçükburjuvazinin ve proletaryanın *en geri* unsurları arasında kendine bir yer arar. Ama bu, sınıfsal bakımdan ne anlama gelir, sınıfsal açıdan bu olguyu nasıl açıklamak gerekir? Çünkü, örneğin, İtalya'da, faşizm, gücünü, faşist partiden (1.096.000 üye) aldığı kadar, faşist sendikalar birliğinden de (1.659.000 sanayi işçisi dahil, 4.042.000 üye) alıyordu. Faşist gençlik 336.000, 15 yaşına kadar olan genç İtalyanlar 3.659.000, üniversite grupları 53.000, faşist öğretmenler birliği 83.000, faşist hizmetliler birliği 110.000, devlet sanayi işçileri birliği 32.000, faşist demiryolları birliği 99.000, posta işçileri birliği 48.000 idi. [75]

İtalya'da kurulan korporasyonlar, üyesi olsun olmasın kendi iş kolundaki *bütün* işçilerden aidat toplayabiliyordu ve olasıdır ki, bu rakamlar, yalnızca aidat ödeyen işçi ve memurları kapsamaktadır, ve faşistlerin sayılarının bu rakamlardan daha az olması olanaklıdır. Ama öğrenci ve memurun yanısıra, işçilerin de faşist birliklerde toplandığı bir gerçektir. Bunun nedenini, onun sınıflaşma bilincinde aramak gerekir. Proletarya, emekgücünden başka satacak bir şeyi olmayan, üretim araçlarından yoksunlaştırılmış bir sınıf olmakla birlikte, proleterleşme süreci, bilinç düzeyi, proletarya olarak durumu, onun çeşitli eğilimler taşımasına, şu ya da bu etkiye karşı farklı tepkiler göstermesine neden olur. İşçi sınıfına, kendi içinden yeni üyeler katıldığı gibi, orta ve küçük-burjuvazinin çeşitli kesimlerinden de yeni üyeler katılır. İşçi sınıfına kendi içinden katılan üyeler, geldikleri çevrenin niteliklerini bir ölçüde buralara taşırlar. Bunlar, küçük esnaf ve zanaatçıların yanında bir ya da birkaç kişi olarak çalışan öğeler arasından gelebilir. Bunlar, yalnızca, içinden geldikleri çevrelerin geri ideolojilerinin etkisinde değildirler, aynı zamanda, örgütsüz ve dağınıktırlar; kişisel eğilim ve davranışları, küçük-

[75] Ercoli, "İtalyan Faşizminin Gücü Neresidir?", *l'Internationale Communiste*, XVI, 19, 5 Ekim 1934, s. 1254-1270.

burjuvazinin kişisel çıkarlarını üstün tutan eğilimlerine benzer. Ya da, yanında bir ya da birkaç kişi çalıştıran küçük ve orta köylü işletmelerinde çalışan ailelerden gelirler. Bunlar da, ailelerinin dağınıklığını, ezilmişliğini, geriliğini sürdürebilirler. Ya da, yarı-köylülerden (köy yarı-proleterlerinden), köy ya da kent küçük-burjuvazisinden gelirler. Bunlar da, durumlarına göre, küçük-burjuva olma özlemini uzun yıllar, ve çalıştıkları yere göre, belki de ömür boyu taşıyabilirler.

Proletaryanın kaynakları çeşitli olduğu gibi, bunların kapitalist üretim içinde toplanmaları, biraraya gelmeleri de değişik boyutlarda olur. Ya bir kısmı, hizmetli olarak birer, ikişer şuraya buraya dağılırlar ya kapitalizmin gelişme derecesine göre —ağır ya da hızlı— şu ya da bu büyüklükteki işletmede, şu ya da bu büyüklükteki kentte toplanmaya, biraraya gelmeye başlarlar. Kapitalizmin yavaş geliştiği yıllarda, proletaryanın, kendi sınıf bilincine varması da o denli yavaş olur; üretimin yoğunlaştığı yerlerde, proletarya hızla bir birlik oluşturmaya, bir kuvvet olduğunun, bir sınıf olduğunun bilincine varmaya başlar. Bazan bu da yetmez. Mevsimin bir kısmını kömür madenlerinde, bir kısmını köyünde toprağında geçiren yarı-proleterler, gene aynı şekilde ülkenin kapitalist gelişme düzeyine oranla geride kalmış kentler ve kırsal alanlardaki işletmelerde biraraya gelen işçiler, çevrelerinin küçük-burjuva ve gerici ideolojilerinin baskısı altında tam gelişemez. Proletaryanın en ileri, en devrimci öğelerinin ağır sanayi, özellikle metalurji sanayii işçileri arasından çıkması,[76] onların, proletaryanın sınıf olarak gelişme, dayanışma, birlik olma, güçlenme koşullarını, bu işletmelerden ve yerleştikleri kentin ileri düzeyinden almış olmalarındandır.

Stalin, *Anarşizm mi? Sosyalizm mi?*'de, Tiflisli kunduracı örneği ile, proleterleşen bir küçük-burjuvanın, başlangıçta, *öznel olarak*, bir küçük-burjuva olarak kaldığını, çünkü küçük-burjuva olma özlemi ve eğilimi içinde olduğunu çarpıcı bir biçimde açıklar.[77]

[76] "Maden [sanayii] işçileri, Rusya'da —öteki kapitalist ülkelerde olduğu gibi— proletaryanın öncüsüdür." (V. İ. Lenin, *Gençlik Üzerine*, Sol Yayınları, Ankara 1977, s. 132.)

[77] Bkz: J. Stalin, *Anarşizm mi? Sosyalizm mi?*, Sol Yayınları, Ankara 1976, s. 29-30.

Büyük ayakkabı fabrikalarının rekabetine dayanamayıp kendi iş yerini kapatarak, ayakkabı fabrikalarının birinde işçi olarak çalışmaya başlayan Tiflisli ayakkabıcımız, toplumsal durumu ile *şimdiden* proleterdir, ama bilinci ile *hâlâ* proleter değildir, küçük-burjuvadır. Bir başka deyişle, bu ayakkabıcı, *daha şimdiden* küçük-burjuva durumunu yitirmiştir, ama onun küçük-burjuva bilinci henüz yokolmamış, gerçek durumunun gerisinde kalmıştır. Ayakkabıcımız, bir miktar para biriktirip, atelyesini yeniden açma özlemini sürdürdüğü sürece, kendi bilincinde küçük-burjuva olarak kalacaktır.

"Ama, biz, ayakkabıcımıza dönelim. Bildiğimiz gibi, biraz para artırmaya ve atelyesini yeniden açmaya niyetlenmektedir. Bu proleterleşmiş ayakkabıcı, çalışmaya devam eder, ama para artırmanın çok güç bir iş olduğunu görür, çünkü kazandığı, geçimine ancak yetmektedir. Üstelik, özel bir atelye açmanın öyle pek çekici olmadığını da görür: bina ve eklentiler için ödemek zorunda olduğu kira, alıcıların kaprisleri, para darlığı, büyük ayakkabı fabrikatörlerinin rekabeti ve benzer sorunlar — özel zanaatçının kafasını kurcalayan sıkıntılar işte bunlardır. Öte yandan proleter, böyle kaygılardan nispeten kurtulmuştur; alıcılarla ya da bina ve eklentilerinin kirasını ödeme zorunluğuyla kendini sıkıntıya sokmamaktadır. Her sabah fabrikaya gider, akşam da 'sakin kafayla' evine döner ve cumartesi günleri aynı sükunetle 'ücretini' cebine atar. Burada, ilk kez ayakkabıcımızın küçük-burjuva hayalleri dağılır; burada, ilk kez, onun ruhunda proleter özlemler uyanır.

"Zaman geçer, ve ayakkabıcımız görür ki, parası en temel gereksinimlerini bile karşılamaya yetmemektedir, ve ücretlerindeki bir artışa pek fazla gereksinimi vardır. Aynı zamanda, işçi arkadaşlarının sendikalar ve grevlerden sözettiğini duyar. Ayakkabıcımız, bu noktada, koşullarını iyileştirmek için, kendine bir atelye açmanın değil, patronlarla savaşmanın gerekli olduğunu anlar. Sendikaya katılır, grev hareketine girer ve kısa sürede sosyalist düşüncelerle dolar...

"Böylece, *uzun vadede*, ayakkabıcının maddi koşullarındaki bir değişikliği, bilincindeki bir değişiklik izlemiştir: önce maddi

koşulları değişmiş ve bir süre sonra da, buna uygun olarak, bilinci değişmiştir."[78]

Okur, burada, proleter olmanın, proleter bilince sahip olmanın, birbirini izleyen, ama ayrı süreçleri oluşturduğunu gördüğü kadar, proleter olan ayakkabıcımızın proleter bilince sahip olması için bir fabrikada çalışmak gibi bir koşulu da içerdiğini görmektedir. Proleter olan ayakkabıcımız, bir ayakkabı fabrikasına değil de, bir ya da birkaç kişi çalıştıran bir başka ayakkabıcının atelyesine girmiş olsaydı, ya da bir dairede odacılık yapmak zorunda kalsaydı, proleter bilince aynı biçimde, aynı zaman içersinde sahip olacak mıydı? Doğal ki hayır. Proleter olan ayakkabıcımızın, proleter olduğunun bilincine varması, sendikalaşma, grev, toplu sözleşme örneklerini, içinde yaşadığı toplumda, birlikte çalıştığı arkadaşlarıyla birlikte, önce sınıf bilincine yükselmiş işçi sınıfının öncüsünde görecektir.

Bütün bunlardan şu sonucu çıkarırız ki, işçi sınıfı, en ileri, en devrimci sınıf olmakla birlikte, bu sınıf, kendi içinde, en ileri olandan en geri olana kadar, bilinç düzeyi bakımından birbirinden çok farklı öğelerden oluşur.

Faşizm, işçi sınıfını, köylü tabanından, doğal müttefiki kent ve kır küçük-burjuvazisinden kopardıktan sonra, orada durmaz, işçi sınıfının bu özelliğinden yararlanarak, işçi sınıfının öncüsünü[79] geri kalan işçiler yığınından koparıp ayırır.[80] Faşizm, artık,

[78] J. Stalin, *Anarşizm mi? Sosyalizm mi?*, s. 29-30.

[79] İşçi sınıfının öncüsü olmak gereken, onun en ileri düzeydeki işçilerinin, işçi liderlerinin, "yaşam tarzlarıyla, ücretleriyle, dünya görüşleriyle tamamen küçük-burjuva niteliği taşıyan ... burjuvalaşmış" (V. İ. Lenin, "Fransızca ve Almanca Baskılara Önsöz", *Emperyalizm, Kapitalizmin En Yüksek Aşaması*, s. 15.) katmanlar üzerinde de durmakta yarar var.

Daha önce belirttiğimiz gibi, dünyayı yeniden paylaşma savaşından yenik düşen ülkelerin tekelci burjuvazisinin, işgücünün, hammaddelerin, toprağın ucuz ve bol olduğu ülkelere sermaye ihracı önlenmekle, *aşırı kâr* olanağı bir ölçüde önlenmiş olur. Yenik ülkenin tekelci burjuvazisi, normal kârlarla yetinemeyeceği için, işçi ücretlerini, hammadde fiyatlarını vb. düşürmek ister. İşçi sınıfına karşı kanlı savaş açması, ülkelerin dışında sömürge ve yarı-sömürgeler ele geçirmek, daha doğrusu ucuz işgücü, ucuz hammadde, ucuz toprak ele geçirmek için başlattığı kanlı savaşı, bu kez, kendi ülkesi içinde, içerde sürdürür. Emperyalist savaştan yengiyle çıkan ülkenin tekelci burjuvazisi, "özellikle zengin ve güçlü *bir avuç* (...) devlet" (aynı yapıt, s. 15), bağımlı ve yarı-bağımlı ülke-

işçi sınıfının öncüsünü yapayalnız bıraktıktan, işçi sınıfını parçalayarak zayıflattıktan sonra, onu ezer ve sindirir.

Sonuç olarak, faşizm, orta ve küçük-burjuvaziyle birlikte, aynı kökenden gelen ya da yaşayış ve düşünüş tarzıyla orta ve küçük-burjuvaziye benzeyen *gençliği de*, işçi sınıfının tabanından ayırır, ve gene aynı biçimde, işçi sınıfının geri yığınları ile birlikte, aynı kökenden gelen ya da yaşayış ve düşünüş tarzıyla işçi sınıfının geri yığınlarına benzeyen *gençliği de, işçi sınıfının öncüsünden ayırır*.

Faşizm, işçi sınıfını, doğal müttefikleri olan kent ve kır küçük-burjuvazisinden ve onun gençliğinden ayırarak kendini iktidara getirecek kitlesel tabanı oluşturur; ama faşizm burada duramaz, esas amacına varmak için, bu kez de işçi sınıfının geri kalan yığınlarını ve onun gençliğini, işçi sınıfının öncüsünden ayırarak, işçi sınıfının sendikal örgütlerini bir gecede dağıtacak güce ulaşır.

V. UZLAŞMAZ SINIF KARŞITLIĞI VE GERİCİ KÜÇÜK-BURJUVA İDEOLOJİSİ

Gene Hitler'den aktaralım: "Büyük hedefler peşinde olan bir hareket, *kitle ile* teması kaybetmemek için azami dikkat sarfetmelidir. ... Hiçbir fikrin, *halk kitlelerinin gücüne dayanmadan* gerçekleşmeyeceğini bilerek yapacaktır."[81]

lerden, " 'kendi' ülkelerinin işçilerinden sızdırdıkları kârların çok daha üzerinde" (aynı yapıt, s. 15) kâr sızdırırlar ve bu kârdan, "işçi liderlerini ve işçi aristokrasisini oluşturan bu yüksek katmana" (s. 15) paylar vererek, bu katmanı bozarlar. "'İleri' ülkelerin kapitalistleri de, dolaylı ya da dolaysız, açık ya da maskeli, bin türlü çareye başvurarak, onu bozmaktan geri kal[maz]". (s. 15.)

"Yaşam tarzlarıyla, ücretleriyle, dünya görüşleriyle —*diyor Lenin*—, tamamen küçük-burjuva niteliği taşıyan bu burjuvalaşmış işçi katmanı ya da 'işçi aristokrasisi', II. Enternasyonalin başlıca desteği olmuştur; günümüzde de *burjuvazinin başlıca toplumsal* (askeri değil) desteğidir. Çünkü bunlar, *işçi* hareketi içinde, *burjuvazinin gerçek ajanları*, kapitalist sınıfın işçi uşakları (*labour lieutenants of the capitalist class*), reformizmin ve şovenizmin gerçek yayıcılarıdır. Proletarya ile burjuvazi arasındaki iç savaşta, bunlar, kaçınılmaz olarak ve oldukça önemli bir sayıda, burjuvazinin yanında, yeralırlar." (Aynı yapıt, s. 15-16.)

[80] Sol sapmanın tehlikelerini Stalin'in aynı biçimde nitelediği satırlara bakınız: *Leninizmin Sorunları*, s. 263.

Burada, "halkın gücüne dayanmak" ile "halkın çıkarları" arasında özdeşlik yoktur, ve Hitler, halka karşı davranışlarında içten değil, ikiyüzlüdür. Hitler'in izlediği politikanın esaslarını belirtmek için yukarıya aldığımız tümcelerin hemen ardından, onun bu ikiyüzlülüğünü de örnekleriyle vurgulamak gerekiyor. Hermann Raushning, anılarında, Hitler'in zaman zaman "burada söylenenler aramızda kalacak, dışarı sızmayacaktır"[82] sözlerine benzer sözlere yer verir. Bu sözler, gerçekte, Hitler'in gerçek düşüncelerinin halkın çıkarları ile bağdaşamadığını açığa vurmaktadır. Örneğin, "kinimizi serinde, buzlukta saklıyoruz ve *maskelerimizi atıp* olduğumuz gibi görüneceğimiz günü bekliyoruz."[83] derken de, halka *karşı* ikiyüzlülüğün maskesini takar. Bir başka yerde "Bu gece, diyecektir, burada *tartıştığımız planların* partinin basit militanları tarafından duyulmaması ne kadar doğru ise, genel öğrenim denen nesneye de bir son vermek gerektiği o kadar doğrudur. ... Her sınıf için ve her sınıfta her kademe için ancak bir derece öğrenim olur."[84] Bir yandan Almanya'yı baştan başa dolaşarak "iş çevrelerinin bellibaşlı kişileriyle" "çok gizli" olarak görüşürken, öte yandan, kendi partisinin militanlarından halkın her kesimine değin gizli düşünceler taşıması, onun temsil ettiği sınıf ile ideolojisi arasındaki ikiliği ortaya koyar.

Faşizm, finans-kapitali temsil ettiği halde, finans-kapital ideolojisiyle değil, ya küçük-burjuva ideolojisiyle ya da küçük-burjuvazinin gerici ideolojisiyle sahneye çıkar.

Küçük de olsa bir sermaye sahibi olan ve kendi emeğini istihdam eden, aynı zamanda emekçi olan küçük-burjuvanın emek ve sermaye arasında denge sağlamak istemesi, onun ikili doğasından gelir ve küçük-burjuva ideolojisi, devleti, sermaye ve emek arasında bir uzlaşma organı olarak niteler. Küçük-burjuva ideolojisi, uzlaşmaz sınıf karşıtlığı yerine, uzlaşmayı koyar.

Kapitalizmin doğası gereği, proleterleşen, proleterleşmekte

[81] A. Hitler, *Kavgam*, s. 990.
[82] *Hitler (Bana) Dedi ki*, s. 34-35.
[83] Aynı kitap,s. 157.
[84] Aynı kitap, s. 40.

olan küçük-burjuva unsurlar, —daha önce *Anarşizm mi? Sosyalizm mi?*'den uzun pasajlar aktararak açıkladığımız gibi— nesnel olarak mülksüzleşmişken bile, öznel olarak yeniden mülk (üretim aracı ya da sermaye) sahibi olma özlemini, küçük-burjuva olma özlemini taşır; saflarına katıldığı sınıfın, proletaryanın ekonomik ve siyasal sınıf savaşımına kolay katılmaz, küçük-burjuva olma çabasını sürdürür. Burjuva toplumda, kaçınılmaz olarak proleterleşmekte olan ya da proleterleşmiş bulunan unsurların, mülk sahibi olma, küçük-burjuva olma özlemleri, küçük-burjuvazinin *gerici* ideolojisini oluşturur.

Finans-kapitalin temsilcisi faşizm, temsil ettiği kendi sınıfının ideolojisiyle değil, kitleler karşısına, ya küçük-burjuva ideolojisiyle, ya da küçük-burjuvazinin gerici ideolojisiyle çıkar. Faşizmin bu iki özelliğini —ki genel özelliklerindendir— açıklamaya çalışalım:

Lenin, "küçük-burjuva ideologların", "devleti, sınıfların bir *uzlaşma* organı olarak"[85] niteliklerini belirtir. Çünkü küçük-burjuvazinin, devleti, bir uzlaşma organı, proletarya ile burjuvazi arasında bir denge organı olarak görme eğilimi, onun sınıfsal temelinde vardır. Aynı zamanda bir emekçi olan küçük-burjuva, kendi küçük sermayesinin güvencesini de bu dengede görür.

Bir yandan iş çevrelerinin bellibaşlı kişileriyle çok gizli görüşmeler yapan Hitler, öte yandan kitlenin temsili melekesinin sınırlı, anlayışının kıt, belleğinin çok zayıf,[86] hatta aptal olduğunu[87] söyler. "Pancermanist hareket, diyecekti, ciddi bir mücadeleyi başarıya ulaştırmak şansını artırmak için, bütün gayretiyle burjuvayı değil, *kitleleri kazanmaya* çalışmalıydı."[88]

Kitleleri kazanmak için, Hitler, bu küçük-burjuva ideolojisine dayanmış ve sınıf savaşımını yadsımıştır. Irkçı nazi devletin, patron ve proletaryanın birbiriyle savaşımına karşı çıkarak[89] şöyle diyordu: "İşverenler ve işçiler birbirleriyle ücret ve tarife mücadelesi yapmamalı, bu sorunu toplumun ve *devletin* yararı-

[85] V. İ. Lenin, *Devlet ve İhtilal*, s. 13.
[86] *Kavgam*, s. 179.
[87] Aynı kitap, s. 173.
[88] Aynı kitap, s. 105.
[89] Aynı kitap, s. 604.

na olarak ortaklaşa çözümlemelidirler."[90] "Nazi sendika için grev, ancak ırkçı nazi devlet bulunmadığı zaman başvurulacak ve yararlanılacak bir araçtır."[91] "Nazi korporasyon ... sınıf kavgasını ve sınıf fikrini bırakacak, onun yerine Alman burjuvazisinin mesleki çıkarlarının koruyucusu olacaktır."[92] "...İşçilere olduğu gibi patronlara da verilen gerçekten nazist eğitim, bir halk toplumunda, kadroları karşılıklı yardımlaşmaya yöneltir."[93] "Benim sosyalizmim, sınıfların kavgası değil, intizamıdır."[94]

Burjuva toplumun başlıca iki sınıfını, uzlaşmaz karşıt iki sınıfı olan proletarya ve burjuvaziyi uzlaştırma, sınıf savaşımını önleme, gerçekte burjuvazinin çıkarlarına hizmeti içinde taşır, ama ideoloji olarak küçük-burjuva ideolojisini yansıtır. Faşizmin, küçük-burjuva ideolojisini kullanması, onun *genel* özelliğidir.

Bir başka genel özelliği ise, faşizmin, küçük-burjuvazinin gerici ideolojisini kullanmasıdır.

Hitler'in gerici küçük-burjuva ideolojisinin temelinde, köylülüğün proleterleşme eğilimi olgusu karşısında, onu toprak sahibi yapmaya, yeni toprak fethine isteklendirmesi vardır: "İlkönce bütün ulusun temeli olan sağlam bir köylü sınıfını muhafaza etmek olanağı elde edilmelidir. ... Küçük ve orta köylülerden meydana gelen sağlam bir katman, bugün bizde görülen sosyal sıkıntılara karşı daima en iyi muhafaza vasıtası olagelmiştir."[95] Birinci Dünya Savaşında, Almanya'nın izlediği politikayı eleştirirken de, ekonomik bakımdan dünyayı ele geçirme hayalinin, ülkeyi, "ölçüsüz olduğu kadar zararlı bir sanayileştirmeye götürdüğünü" belirttikten sonra şunları yazıyor: "Bu anlayışın, ilk ve en önemli sonucu, köylülerin durumunun daha da kötüye gitmesi oldu. Bu gerileme oranında, büyük kentlerde proletarya günden güne arttı ve nihayet denge tamamen bozuldu."[96]

[90] Aynı kitap, s. 604.
[91] Aynı kitap, s. 604.
[92] Aynı kitap, s. 608.
[93] Aynı kitap, s. 602.
[94] *Hitler (Bana) Dedi ki*, s. 157.
[95] *Kavgam*, s. 139.
[96] Aynı kitap, s. 232.

Ensonu Hitler, Alman köylüsünün proleterleşmesini durdurmak —ki bunun için sanayileşmeyi dengelemek gerektiğini söyler— ve küçük ve orta köylülerden sağlam bir katman oluşturmak, artan nüfus için ise yeni topraklar fethetmek gerektiğini ileri sürer: "...toprak genişliği ile nüfus sayısı arasındaki oranı koruyabilme",[97] "Alman ulusuna bu dünyada hakkı olan araziyi temin etme" amacından "asla ayrılmayacaklarını"[98] söyleyecektir.

Çizilen tablo açıktır: küçük ve orta köylünün kaçınılmaz proleterleşmesi olgusu karşısında, onu küçük mülk sahibi yapmaya, artan fazla nüfusu istihdam etmek için onu yeni toprak fethine —savaşa— isteklendirmek. Bu gerici küçük-burjuva ideolojisi, Hitler'in, geniş kitleleri kazanmasında önemli bir rol oynar. Kuşku yok ki, her ülkede, her zaman, kitleler aynı hedefler için isteklendirilemez, ama küçük-burjuvazinin gerici ideolojisi, faşizm olgusunun ortaya çıktığı her ülkede, kendisine özgü hedefler içerir. Ortak ve genel yön, faşizmin, kitleleri kazanmak için, küçük-burjuvaziyi yıkımdan kurtarmayacak, onun yıkımını hızlandıracak sınıfın, yani çıkarlarını temsil ettiği egemen sınıfın ideolojisini değil, küçük-burjuva ideolojisini ve özellikle küçük-burjuvazinin gerici ideolojisini kullanmasıdır.

VI. FAŞİZM VE LUMPENPROLETARYA

A) Lumpenproletaryanın Gerici Niteliği

Bunalım yıllarında had bir düzeye yükselen nispi fazla nüfus, mümkün olan her biçimde vardır.[99] İşçi, yarı işsiz ya da tam işsiz olduğu zaman, bu nispi fazla nüfus içinde yer alır. Ne var ki, nispi fazla nüfusun sefalet alanındaki, en dipteki tortusu, nispi fazla nüfusun had safhaya çıkmasıyla, daha da sefalete itilir, tortu daha yoğunlaşır ve kabarır. Bu tortunun çalışabilecek durumda olanları, bunalım ve gönenç dönemlerine göre azalır ya da artar.

[97] Aynı kitap, s. 657.
[98] Aynı kitap, s. 660.
[99] *Kapital*, Birinci Cilt, 678.

Sanayi proletaryasından kesinlikle ayırdedilen ve "serseriler, suçlular ve orospuları, tek sözcükle 'tehlikeli sınıf'ı"[100] yani lumpenproletaryayı oluşturan kesimin yaşam koşulları ise, onları, "daha çok gerici entrikaların *paralı aleti** olmaya hazırlar."[101] "*Lumpenproletarya*, bu karargahını büyük kentlerde kurmuş, bütün sınıflardan gelen en bozulmuş bireyler tortusu, olanaklı tüm bağlaşıklar içinde, en kötü olanıdır. Bu ayaktakımı, tamamen, *satılık** ve küstahtır."[102]

Proletaryanın kendi ortamında meydana gelen lumpenproletarya, tarihte, burjuvazi tarafından, para karşılığında *proletaryayı birbirine düşürmek* ve onu ezmek için kullanılmıştır. Fransa'da 1848 sınıf savaşımları sırasında, kendisini "tek başına proletaryadan güçsüz hisseden" burjuvazi, tek çıkar yolu "proleterleri birbirlerine düşürmek"te bulmuş ve bu amaçla, 15-20 yaşlarında gençlerden oluşan, herbiri biner kişilik 24 gezgin muhafız taburu kurmuştu. "Bu gençlerin çoğunluğu *lumpenproletaryadan* geliyordu: evet, büyük kentlerde sanayi proletaryasından kesinlikle ayırdedilen bir yığın oluşturan lumpenproletarya, toplumun çöplüklerinde yaşayan her çeşitten hırsızlar, caniler fideliği, belli bir mesleği olmayan sokak serserileri, *gens sans aveu et sans feu* [yersiz yurtsuzlar], ait oldukları ulusun kültür derecesine göre başka başka, ama hiç bir zaman *lazzaroni* [Napoli'de halkın en alt tabakası] niteliğini yalanlamayan insanlar. Geçici hükümet bunları çok genç yaşta silah altına aldığı için, kolayca etki altına alınabilecek, en rezilce haydutlukları yapabilecek ve en pis pazarlıklarla satın alınabilecekleri gibi, en yüksek, kahramanca yararlılıkları ve en coşkunca özveri örnekleri de gösterebilecek durumda idiler. Geçici hükümet onlara günde

[100] Aynı yapıt, s. 681.

[101] K. Marx, F. Engels, "Komünist Parti Manifestosu", *"Komünist Manifesto"nun Doğuşu*, Sol Yayınları, Ankara 1976, s. 123. [*Komünist Manifesto ve Komünizmin İlkeleri*, Ankara 1993, s. 120.]

[102] Friedrich Engels, *Almanya'da Burjuva Demokratik Devrim*, Sol Yayınları, Ankara 1975, s. 22. Engels, "Köylüler Savaşı"na "Önsöz"ünde, aynı paragrafı, her devrimcinin büyük bir özenle gözönünde bulundurması gereken şu sözlerle bitirir: "Bu serserileri savunucu olarak kullanan, ya da bunlara dayanan her işçi önderi, yalnızca *harekete ihanet ettiğini* kanıtlar." (s. 23.)

* İtalikler ve espaslar benim. —*M.E.*

birbuçuk frank ödüyordu, yani onları satın alıyordu. Onlara özel bir üniforma veriyordu, yani onları dıştan bakışta, gömlekli işçilerden ayırdediyordu. ... İşte böylece, Paris proletaryasının karşısında, gene onun kendi ortamından çekip çıkarılmış, genç, güçlü kuvvetli, gözüpek, atak 24.000 adam gücünde bir ordu vardı."[103]

1849'da kurulan 10 Aralık Derneğine ise, Bonaparte, "halkı temsil etmekle görevlendirilen 10.000 baldırı çıplak serseriyi" toplamıştı.[104] Burjuvazinin sosyal egemenliğini kurtarmak için Bonaparte, "Bir yardımsever dernek kurmak bahanesi ile Paris lumpenproletaryasını örgütlendirmişti. ... Geçimlerinin ve hatta kökenlerinin nereden geldiği şüpheli, yıkıma uğramış 'kibar düşkünler' yanında, burjuvazinin kokuşmuş serüvencileri ve döküntüleri yanında, bu dernekte, başıboş serseriler, yolverilmiş askerler, zindandan çıkmış forsalar, sürgün kaçkını kürek mahkumları, hırsızlar, şarlatanlar, lazzaroniler, yankesiciler, gözden sürmeyi çeken hokkabazlar, kumarbazlar, pezevenkler, genelev işletenler, hamallar, işsiz yazarlar, org çalıcıları, paçavracılar, bileyciler, kalaycılar, dilenciler, kısacası, Fransızların *bohème* dedikleri bu ne olduğu belirsiz, çürümüş, kararsız tüm yığın vardı. İşte Bonaparte, kendisine yakın olan bu unsurlarla 10 Aralık Derneğinin gövdesini oluşturmuştu."[105]

Görülüyor ki, tarihte, lumpenproletarya, burjuvazi tarafından, burjuvazinin sosyal egemenliğini kurtarmak için, proletaryaya karşı, satın alınarak kullanılmış, sonal çıkarı bakımından burjuvaziye, burjuvazinin egemenliğinin pekişmesine hizmet eden vurucu güç haline getirilmiştir.

Marx ve Engels, *Komünist Manifesto*'da, lumpenproletaryayı, bu toplumsal tortuyu, bu "tehlikeli sınıfı", "*eski toplumun* en alt tabakaları tarafından fırlatılıp atılmış, olduğu yerde çürüyen yığın"[106] olarak nitelerler. Eski toplum biçimlerinin en alt tabaka-

[103] Karl Marx, *Fransa'da Sınıf Savaşımları*, 1848-1850, Sol Yayınları, Ankara 1976, s. 155; *Seçme Yapıtlar*, 1, s. 266-267.

[104] Karl Marx, *Louis Bonaparte'ın 18 Brumaire'i*, s. 78; *Seçme Yapıtlar*, 1, s. 531.

[105] *18 Brumaire*, s. 77-78, *Seçme Yapıtlar*, 1, s. 530.

[106] *"Komünist Manifesto"nun Doğuşu*, s. 123. [*Komünist Manifesto ve Komünizmin İlkeleri*, s. 120.]

larından oluşan toplumun çöplüklerinde, diplerinde, yarıklarında, ücra köşelerinde yaşamaya devam eden ve kapitalist toplumda yaşamaya devam edecek olan bu toplumsal tortu, içinden geldikleri eski ve en alt yaşayış biçimlerine uygun bir ideolojiye kolayca sahip çıkarlar ve gerici ideolojilerin savunucuları olurlar. Bu toplumsal tortunun yaşayış biçiminden gelen gerici özelliğidir ki, tekelci burjuvazinin elinde, demokratik güçlere ve kurumlara karşı bir cinayet makinesi haline gelir. Ve bunun içindir ki, finans-kapitalin "en gerici" kesimi, toplumun bu "en geri" öğelerini kendi çıkarlarına alet eder.

B) Faşizmin Lumpenproletaryayı Silahlı Güç Olarak Kullanması

Emperyalist aşamada, burjuvazi, mevcut yöntemlerle yönetemediği zamanlarda ise, bu kendi sisteminin büyüttüğü, bu başıboş serseriler selinden yararlanmakta doğal ki bir an duraksamayacaktı. "Muhafız Gücü" ve "13 Aralık Derneği" örneklerinde olduğu gibi, Hitler, toplumun tortusundan, parayla tutulmuş dayılardan, serserilerden oluşan "Hücum Birliği"ni (*Sturmabteilungen*, kısaltılmış adıyla SA) kurdu. Birinci Dünya Savaşı bunalımının saflarını kabarttığı bu "tehlikeli sınıf ", "Hücum Birliği"nin saflarını da aynı ölçüde kabartmış, 1924-29 gönenç dönemi bu kabarmayı durdurmuş ve geriletmişti. Ama, onu hiç bir zaman bitirmedi, kapitalizm varoldukça nispi fazla nüfus, nispi fazla nüfus varoldukça "toplumun tortusu" lumpenproletarya varolacaktı. 1929 bunalımı patlak verdikten kısa bir süre sonra, Almanya'da "üretim, 1929 ile 1932 yılları arasında hemen hemen yarıyarıya düştü. Milyonlarca işçi işten atıldı. Binlerce küçük ticari işletme kapandı."[107] İşsizlerin sayısını azaltmak amacıyla yapılan bütün hilelere karşın, resmi açıklamalara göre, Almanya'da işsizlerin sayısı 5 milyona ulaştı. Dört yıllık sanayi bunalımı işçi sınıfını tüketmiş, umutsuzluğa sürüklemiş, köylülüğün yoksul katmanlarını yıkıma sürüklemiş,[108] işsizler sınıfıyla birlikte lumpenproletaryanın saflarını şişirmişti.

[107] *Nazi İmparatorluğu*, I, s. 218-219.
[108] J. Stalin, *Leninizmin Sorunları*, s. 529.

Lumpenproletaryanın kabaran saflarını, Hitler, faşizmin silahlı gücü altında toplamaya hız verdi. 1929 bunalımı, Hücum Birliğini hızla kabartıyor ve bir yanda kendisini güçsüz hissetmeye başlayan sanayi burjuvazisinin yasal olmayan vurucu gücünü oluşturuyordu.

Hitler, bir yanda "para ile tutulmuş katiller çetesi"[109] olan "Hücum Birliği" ile ilerlerken, öte yanda, bu birliğe karşı "Güvenlik Örgütü"nü (*Schutzstaffein*, kısaltılmışı SS) kurdu. Hücum Birliği, katiller, haydutlar, gangsterlerden, yani lumpenproletaryanın en tehlikeli ve başıbozuk unsurlarından oluşuyordu, ve o ölçüde de, bir yerden sonra Hitler için tehlike teşkil ediyordu. Güvenlik örgütü ise, büyük bir kısmı lumpenproletaryanın ve proletaryanın saflarından genç yaşta çekip alınarak etki altına alınmış unsurlardı. "Uzun Bıçaklar Gecesi" olarak adlandırılan 30 Haziran 1934 gecesinde, Hitler, Güvenlik Örgütüne dayanarak, Hücum Birliğine karşı bir iç darbe düzenledi, "Partinin binden fazla üyesi yargılanmadan idam edildi ve daha birçok masum da katledildi".[110]

"Uzun Bıçaklar Gecesi"nde, Hücum Birliği liderlerinin yanısıra, katliamın "Alman *gangsterleri muhitine* nakledilmiş olması"[111] ile, bir iç darbe ile, Hitler, kendisine karşı bir güç haline gelmeye başlayan *lumpenproletaryanın*, gangster takımının, haydut takımının yerine, genç yaşta etki altına aldığı ve büyük bir kısmı proletaryanın saflarından çekilip çıkarılarak disipline edilmiş, eğitilmiş Güvenlik Birliğine sırtını dayamıştı. Hitler, aynı zamanda, bir hamlede bütün Almanya'da muhalefetin de ağzını kapamıştı[112] ve 2 Ağustos 1934'te oyların %88'ini alarak, kendi anlatımıyla "aşağı tabakadan" gelmiş, "ayaktakımı arasında" yetişmiş olan[113] Hitler, iktidara gelmişti. Burjuva demokratik kurumlar, gene büyük bir kısmı proletaryanın "ortamından çekip çıkarılmış, genç, güçlü kuvvetli, gözüpek", ve genç yaşta silah altına

[109] "Hitler", *Meydan Larousse*, c. 5, s. 917.
[110] *Hitler (Bana) Dedi ki*, s. 149.
[111] *Hitler (Bana) Dedi ki*, s. 149.
[112] Aynı kitap, s. 149.
[113] Aynı kitap, s. 154.

aldıkları için kolayca etki altına alınabilen[114] Güvenlik Birliğinin vurucu gücü ile, kısa zamanda ortadan kaldırılmış, böylece, tekelci kapitalizm, burjuva demokratik kurumlar yerine, içerde, iktidarını sürdürebileceği açık terörcü yöntemleri koyarak, diktatörlüğünü gerçekleştirmişti.

Burjuvazinin olsun, tekelci burjuvazinin olsun, "kızıl anarşinin gelecekte yapacağı terör korkusuyla",[115] "sermayenin iktidarının sarsıldığını sandığı her zaman" (Lenin) gene proletaryanın ortamından çekip çıkarılmış lumpenproletaryayı, ya da genç yaşta silahlandırılarak kolay etki altına alınabilen lumpenproletaryanın genç, güçlü kuşaklarını, proletaryayı bölmek, onu zorla sindirmek, tüm toplumu sindirmek için kullandığını, ve *esas olarak* bu vurucu güce gereksinim duyduğunu görüyoruz. Marx ve Engels, lumpenproletaryanın bu gerici niteliğine değindiği yerde, onun, "proleter devrim ile hareketin içine sürüklenebildiğini" de belirtir. "Tehlikeli sınıf", toplumsal tortu, [Almanca özgün metne göre "*lumpenproletarya*"] "şurada burada, bir proleter devrimi ile, hareketin içine sürüklenebilir; ne var ki, kendi yaşam koşulları, onu daha çok gerici entrikaların paralı aleti olmaya hazırlar". Lumpenproletaryayı, devrimci hareketten çok, burjuvazi, kendi vurucu gücünün "paralı" aleti olarak kullanmıştır. Ama konumuz açısından bundan daha önemli olan şey, lumpenproletaryanın, faşizm için vazgeçilmez ve o ölçüde *gerekli* bir kitle oluşturmasıdır. Nispi fazla nüfusun en dipteki tortusunu oluşturanlar, yani "tek sözcükle 'tehlikeli' sınıflar", faşizmin "paralı" aleti olduğu kadar, onun için gerekli bir gücü de oluşturmuş, bir başka deyişle lumpenproletaryanın varlığı, *faşizmin* genel önkoşulu olmuştur.

VII. EMPERYALİZMİN SALDIRGANLIK ARACI OLARAK FAŞİZM

Lenin, *Emperyalizm*'de, "1914-1918 savaşının, iki taraf için de emperyalist bir savaş (yani bir fetih, yağma, talan savaşı), dün-

[114] Karl Marx, *Fransa'da Sınıf Savaşımları 1848-1850*, s. 55.
[115] Karl Marx, *Louis Bonaparte'ın 18 Brumaire'i*, s. 125.

yanın paylaşılması, sömürgelerin, mali sermayenin (finans-kapitalin) 'nüfuz bölgeleri'nin bölüşülmesi ve *yeniden bölüşülmesi* için çıkarılmış bir savaş olduğunu"[116] kanıtlar. Emperyalist güçler arasında ve kendi güçleri arasında paylaşılmış bulunan dünyanın, "eşit olmayan gelişme yasası sonucu" emperyalist güçlerin gelişmesindeki farklılık, onları, dünyanın, *yeniden* ve *yeni güçler oranına göre* paylaşılmasına zorlar. Birinci Dünya Savaşı, dünyanın emperyalist güçler arasında paylaşılması savaşıydı.

İki yüzyılın (19. ve 20. yüzyılların) kesiştiği yıllarda, Almanya'da "*Berlin drank Bağdat*" ("Berlin'den Bağdat'a") diye bir slogan yaygınlaşmıştı. Bağdat'ı Berlin'e bağlayacak demiryolunun yapımı Almanlara verildiği zaman, bu üç sözcüklü slogan, Almanya'nın emperyalist politikasını vurgulayan, ve gelecekteki, 1914-1918 Birinci Dünya Savaşının emperyalist açıklamasını içeren bir anahtar slogan oldu.

Süveyş Kanalının açılmasından sonra, İngiliz Uzak-Doğu ticaret ve egemenlik yolu, İstanbul Boğazından Süveyş Kanalı-Basra Körfezi hattına kaymıştı. Doğuda ve Uzak-Doğuda egemenliğin anahtarı olan bu yol, Osmanlı İmparatorluğu topraklarının üzerinde bulunduğu gibi, bu yolun önünün kesilmesi de, gene aynı biçimde Osmanlı İmparatorluğu toprakları üzerinde sağlanacak demiryolu yapımı gibi imtiyazlarla, İmparatorluk yollarından (boğazlardan) askerî amaçla yararlanmakla, ya da kimi toprak alanların işgal edilmesiyle sağlanabilirdi. Çarlık Rusyası Boğazlardan ve İskenderun'dan Akdenize açılmak ve Süveyşi ele geçirmek, Musul ya da Süleymaniye üzerinden Basra Körfezine sarkarak İngilizlerin yolunu kesmek istiyordu. Berlin'i Bağdat'a bağlayacak demiryolu ise, Almanların, Basra'ya çıkmalarının en uygun yolu olacaktı. İngiliz donanmasının yolunu keseceği gibi, Uzak-Doğu yolunu Basra Körfezinden Avrupa'nın ortasına, doğrudan Berlin'e bağlayacaktı. Anadolu'nun batısından ortasına doğru uzanacak ve Bağdat'a gidecek demiryolunun ortadan kesecek yeni demiryollarının İngilizler tarafından

[116] V. İ. Lenin, "Fransızca ve Almanca Baskılara Önsöz", *Emperyalizm, Kapitalizmin En Yüksek Aşaması*, Sol Yayınları, Ankara 1975, s. 10.

yapımı, Basra Körfezinde İngiliz etkinliğinde Kuveyt Emirliğinin kuruluşu, İngilizlerin Dicle ve Fırat üzerinde nehir taşımacılığı haklarını Osmanlı İmparatorluğu'ndan almaları, bu savaşın önemini vurgulayan olaylar zincirinden birkaçıdır.

Savaşın nasıl çıktığı, nasıl geliştiği, bizim konumuzun dışında kalıyor. Ama şurası kesin ki, savaş, bir emperyalist savaştır, ve dünyayı, mali-sermayenin (finans-kapitalin) nüfuz bölgeleri olarak *yeniden paylaşma* savaşıdır. "Bilindiği gibi, birinci emperyalist savaş sırasında, büyük devletlerden biri, Almanya da aynı şekilde yokedilmek ve onun kesesinden zengin olunmak isteniyordu. ... Almanya'yı yok edemediler, ama Almanya'da yenenlere karşı ... *bir kin tohumu saçtılar ve öcalmaya elverişli ... bir ortam** yarattılar."[117] Hitler, bu kin tohumunu, bu öcalma duygusunu, Cermen ırkının üstünlüğü görüşüyle, üstün-ırk görüşüyle, yeni bir savaşa kanalize edebilmenin, dünyanın yeniden paylaşılmasının, yeni bir emperyalist savaşın temel öğesi olarak kullandı.

Hitler, Birinci Dünya Savaşı sonuçlarını eleştirirken, ekonomik alanlar ele geçirmenin, denizaşırı ülkelerde nüfuz sahaları elde edebilmenin esas koşulunu, kuvvetli bir donanmanın varlığında görüyor, ve Almanya'nın kuvvetli bir donanması olmaması nedeniyle, bu kez, "İngiltere sanayisi ile rekabetten kaçınmanın", "kolonileri ve dünya ticaretini bırakmanın", "Alman savaş donanmasından vazgeçmenin", "devletin bütün kuvvetini *kara ordusu üzerinde teksif etmenin*"[118] gerekliliğini öne sürüyordu. Almanya'nın hem donanmadan yoksun olma zaafı, hem finans-kapitalin en emperyalist unsurlarının yeni hammadde kaynakları ve pazarlar ele geçirme ihtirası; hem 1929-32 bunalımının yarattığı, bir yanda aşırı ürün, öte yanda bu ürünleri almaktan yoksun işsizler yığını, barış ekonomisi yerine, bir savaş ekonomisi kurmaya mali-sermayeyi (finans-kapitali) yönlendiriyordu. Geniş yığınlar, ne kadar yenilgiden dolayı öcalma hırsıyla dolu olsa da, sonucu yenilgiyle biten *benzer* bir savaşa aynı yığınları hazırlamak büsbütün zordu. Gereksinim duyulan hammadde

* İtalikler benim. —*M.E.*

[117] J. Stalin, *Leninizmin Sorunları*, s. 531.

[118] *Kavgam*, s. 142.

kaynaklarını, gereksinim duyduğu tarımsal ürünlerin kaynaklarını uzaklarda aramanın gereği yoktu. "... artan nüfusa iş ve ekmek bulabilmenin yalnızca iki yolu kalıyordu" diyor Hitler ve devam ediyor "ya bir arazi elde etme politikası, ya da bir müstemleke ve ticaret politikası takip etmek. ... Bu iki yolun en doğrusu, birincisiydi. ... Arazi ele geçirmenin, ... sayısız faydaları olduğu görülür."[119] "Savaştan önceki sömürgeci ve ticari politikamıza son veriyor ve geleceğin arazi politikasını başlatıyoruz."[120] "Almanya yeni topraklarını Avrupa'dan bulmalı ve elde etmelidir."[121]

Bu, ilk bakışta, emperyalizmden fetih politikasına dönüş gibi görünür. Aslında ise bu, Birinci Dünya Savaşının emperyalist özünün değil, *stratejisinin* değiştirilmesinden başka bir şey değildir. Savaşın, sömürgeler üzerinden emperyalist metropollere (kendi ülkelerine) çekilmesidir. Bu, emperyalizmin, daha da kudurganlaştığını ortaya koyan bir olgudur. Emperyalist ülkelerin, birbirleriyle, yabancı nüfuz sahaları üzerinde değil, *kendi ülkelerinde* savaşa girmiş olmasıdır. İlk aşama olarak, emperyalist ülkelerin kendileri, metropoller ele geçirilecek, ikinci aşamada, ve dolayısıyla, sömürgelere sahip olunacaktır.[122] "*Almanya*, diyor Hitler, *Avrupa olduğu zamandır ki, hakikaten Almanya sayılacaktır. ...* Almanya Avrupa'dır. ... Ancak bize Avrupa ve *sömürgeleri lazım.*"[123]

Emperyalist savaştan bir fetih savaşına dönüş sözkonusu değildir; bu, emperyalist savaşı, metropollere yöneltme savaşı-

[119] *Kavgam*, s. 139.

[120] Aynı kitap, s. 663.

[121] Aynı kitap, s. 140

[122] Mussolini'nin görüşleri ise, yayılma politikasında birleşmekte, o da gelişme koşullarını kendi tarihsel kökeninde (Roma İmparatorluğu'nun gelişme doğrultusunda) aramaktadır. "Faşizm için, diyor Mussolini, ulusların imparatorluğa, yani topraklarını genişletmeye yönelmeleri bir hayatiyet ifadesidir; bunun aksi, sınırlar içinde kalmak zihniyeti bir gerileme belirtisidir." (Benito Mussolini, *Fascism* (*Doctrine, Instutions*), Paris 1933.) Bu gelecekteki imparatorluğun genişleme sınırlarını ise Mussolini şöyle açıklar: "İtalya'nın tarihsel hedeflerinin iki adı vardır: Asya ve Afrika ... Güney ve Doğu, İtalyanların başlıca çıkar alanıdır." (E. Here-Hodge, *Turkish Foreign Policy* 1918-1948, Ambilly-Annemasse 1950, s. 108'den alıntı: *Kemal Atatürk ve Çağdaş Türkiye*, s. 296.)

[123] *Hitler (Bana) Dedi ki*, s. 23.

dır. Hitler'in bunun için iki gerekçesi olmalıydı: biri, Almanya, başta İngiltere olmak üzere diğer emperyalist güçleri, denizaşırı ülkelerde yenecek güçte değildi, kendi ülkelerinde yenme şansına daha çok sahipti. Devletin bütün gücünü kara ordusu üzerinde yoğunlaştırmak, bu iş için yeterli görünüyordu. Öteki, yığınları, sömürgeler alanına sevkedebilmenin, sömürgeler alanında yeniden savaşa sokabilmenin güçlüğüydü. Bunun için, Cermen ırkını, ancak onun tarihsel düşmanlarını ve dolayısıyla komşularını göstererek isteklendirebilir, kendilerini yenenleri yenmek gibi büyüklük gururuyla coşkulandırabilirdi.

VIII. FAŞİZM VE IRKÇILIK

Bir ulusun şoven duygularını uyandırmak, geliştirmek ve kabartmak, tarihsel bazı önkoşullar gerektirir. Geleneksel önkoşullar gerektirir. Hele emperyalist savaşı, ırksal bir savaş maskesiyle örtebilmek için, bu tarihsel önkoşulların, yaşayan kuşaklarda henüz canlı olması gerekir. Kuşku yok ki, bu tarihsel önkoşullar, Avrupa'da Cermen ırkı için en güçlüsüydü ve Birinci Dünya Savaşının yenilgisiyle, yeniden canlandırılmaya hazır hale gelmişti.

Faşizm bu gerici ideolojiyi canlandırmak için var gücüyle çalışırken, ırklar savaşını sınıf savaşlarının üzerine çıkardı ve sınıf savaşlarını, ırklar savaşıyla boğmaya çalıştı. Bunu yapmak için, hayvan topluluklarının yaşam yasalarının, insan toplumuna, uygar insan toplumuna aktarıldığına tanık oluyoruz. "Değer bakımından, diyor Hitler, birbirine denk olmayan iki varlığın çiftleşmesinden, daima bu iki değerin ortalamasına sahip bir melez doğar. Yani bu çiftleşmeden meydana gelen canlı, aynı ırka mensup ana ya da babadan daima üstün, ama üstün ırka mensup olan ana veya babadan daima aşağı olur. ... Kuvvetlinin vazifesi hükmetmektir, zayıfla kaynaşarak erimek ve böylece kendi büyüklüğünü feda etmek değildir."[124] "İnsanlar, köpek, at, kedi cinsinin ıslahı ile değil, daha çok insan ırkının ıslahı ile uğraşacaklardır."[125] Hitler'in bu fikirlerini uygulamaya hazır

[124] *Kavgam*, s. 283.

[125] Aynı yapıt, s. 405.

Darré "En saf kanları ayıklanmaya tabi tutacağız, diyor ve devam ediyor, kuşaklar boyunca zorla birleşme ile saf Alman tipini ihya edeceğiz."[126] "Kuvvetli bir ırk, zayıf bir ırkı bertaraf edecek, ... zayıflar yerini kuvvetlilere bırakacaktır."[127] "... başka ulusların, diyor Hitler Alman ulusu ile aynı hakka sahip olmalarını asla kabul etmeyeceğim. Bize Allah tarafından verilen görev, öteki uluslara boyun eğdirmektir."[128] "Bizim yegane vazifemiz yağma ve katliamdır."[129]

Bu kadar yeter sanırız. Bu, ancak kimi hayvan toplumlarına ilişkin olabilecek yasaların insan toplumlarına uygulanması; hayvanlar aleminin, insan toplumlarının kategorileri yerine konmasıdır.

Oysa, "Hayvanın erişebildiği en büyük şey, *toplamaktır*; insan *üretir*."[130] "Yalnızca bu tek ama çok önemli ayrım bile, hayvan toplumlarına ilişkin yasaların insan toplumlarına geçirilmesini olanaksız kılar."[131] "Üretim, varolma savaşımı denilen şeyin, artık salt bir varolma aracı haline değil, zevk alma ve gelişme aracı durumuna geldiğini ortaya koyar. Burada —gelişme araçlarının toplumsal bakımdan üretildiği yerde— hayvanlar dünyasının kategorileri tüm olarak uygulama alanından çıkarılır."[132]

Toplayan hayvandan üretim etkinliğiyle ayrılan insan, *gelişme araçlarını* toplumsal bakımdan ürettiği yerde, hayvanlar dünyasının kategorileri, insan toplumunun kategorileri olmaktan çıkmaktadır.[133] Faşizmin ırk anlayışı ise, üreten, gelişme araçları-

[126] *Hitler (Bana) Dedi ki*, s. 29.

[127] Aynı kitap, s. 135.

[128] Aynı kitap, s. 38.

[129] Aynı kitap, s. 71.

[130] Friedrich Engels, *Doğanın Diyalektiği*, Sol Yayınları, Ankara 1977, s. 392.

[131] Friedrich Engels, "Lavrov'a Mektup", K. Marx, F. Engels, *Nüfus Sorunu ve Malthus*, Sol Yayınları, Ankara 1976, s. 220.

[132] *Doğanın Diyalektiği*, s. 392.

[133] Engels'in insanı hayvandan ayıran son ve temel bir farkı daha belirtelim: "... hayvan dış doğadan yalnızca *yararlanır* ve salt varlığı ile onda değişiklikler meydana getirir; insan onda değişiklikler meydana getirerek amaçlarına yarar duruma sokar, ona *egemen olur*. İnsanın öteki hayvanlardan son ve temel farkı budur, bu farkı meydana getiren de gene emektir." (Friedrich Engels, "Maymundan İnsana Geçişte Emeğin Rolü", *Doğanın Diyalektiği* s. 228.)

nı toplumsal bakımdan üreten insanı, hayvan kategorisi içersine sokarak, onu yalnızca layık olmadığı bir yere, hayvan atalarına kadar indirgemekle kalmaz, en ilkel, hayvansal duyguları ön plana çıkarmaya çalışarak, insanın ürettiği ve yarattığı tüm değerleri ve güzellikleri yıkıma yöneltir, "tüm Avrupa'yı onbeş-yirmi milyon silahlı adamın kırıp geçirmesine teslim edecek bir ırklar savaşı"na[134] hazır duruma getirir.

IX. FAŞİZMİN FAZLA NÜFUS TEORİSİNİN ELEŞTİRİSİ

Faşizmin doğum çığlıkları arasında savaş vardır ve bu savaş, emperyalist bir savaştır. Emperyalizmi, *dün*, emperyalist savaşlardan ayırmamız nasıl olanaklı değilse, faşizmi de emperyalist savaştan ayırmamız olanaksızdır.

Hitler savaşa gerekçe olarak, Almanya'nın fazla nüfusunu esas almıştır. İşsizlerin sayısı, savaştan sonra ilk kez 1928'de bir milyonun altına —650.000'e— düşmekle birlikte, bunalım yıllarında 5 milyona yükseldi. Bu rakama, sayıları milyonları bulan kısmi işsizler de eklendiği zaman, had safhaya çıkmış bulunan nispi fazla nüfus, burjuva bakış açısından, bunalımın nedeni olarak görünür. Hitler, bunu, nüfus sayısı ile toprak genişliği arasındaki bir dengesizlik olarak ele almakta, "Alman nüfusunu *muntazaman çoğaltmaya*"[135] zorunlu olduklarını söyleyerek artmakta olan Alman nüfusuna karşı dünya nüfusunu azaltmakla (ulusları kökten imha etmekle) yükümlü olduklarını ekler. Malthus, işsiz fazla nüfusun kaynağını nasıl kapitalist üretim ilişkilerinde aramaya yanaşmazsa, Hitler de işsiz fazla nüfusun nedenini toprakların darlığında, Versailles Antlaşmasının maddelerinde arar.

Faşizm, Malthus'un nüfus teorisini, sınıfsal temelinden ırksal bir temele indirgeyerek, yeni bir biçim altında geliştirir. Çünkü, Malthus'a göre, nüfus yasası, bir iktisat yasası değil, sonsuz ve ölümsüz bir doğa yasasıdır. Faşizm, bunu ilke olarak

[134] Friedrich Engels, "Karl Marx'ın *'Fransa'da İç Savaş'ına* Önsöz", *Paris Komünü Üzerine*, s. 39.

[135] *Hitler (Bana) Dedi ki*, s. 122.

benimsemiştir. Malthus, bugünden sahiplenilmiş bulunulan dünyada, çocuklarına bir geçim olanağı sağlamayan anababaların (yoksulların) çocuk yapmaya hakları olmadığını öne sürmekte, ve böylece kapitalist toplumda, egemen sınıflar tarafından, yoksul emekçi sınıfların, yeni kuşaklarla çoğalışını, kendi çıkarlarına ve gereksinimine göre denetlemek istemektedir. Faşizm ise, Malthus'un bu sınıfsal cezalandırmasını, ırksal bir düzeye indirgeyerek, kendisine toprakları dar geldiğini söylediği Alman nüfusunun daha da çoğalmasını önererek, Almanlar dışındaki dünya nüfusunu, ulusları kökten imha ederek, azaltmayı ileri sürer.

Marx'a göre, "Her özel tarihsel üretim biçiminin, ... tarihsel bakımdan geçerli kendi özel nüfus yasaları" olduğu gibi, "kapitalist üretim tarzına özgü [de] bir nüfus yasası" vardır.[136] Kapitalist toplumda ise, aşırı nüfus, işçi nüfusta meydana gelen nispi fazlalıkla oluştuğu halde, Mahthus, bu aşırı nüfusun, nüfusun mutlak aşırı çoğalmasından meydana geldiğini ileri sürer. Böylece Malthus, kapitalist toplumda, aşırı nüfusun kaynağını, kapitalist topluma özgü bir nüfus yasasıyla, bir iktisat yasasıyla değil, genel bir doğa yasasıyla açıklar. Faşizm, kapitalist toplumda —Almanya'da—, meydana gelen aşırı nüfusu, Malthus gibi, nüfusun mutlak artışı olarak niteleyerek, bu artışın, genel bir doğa yasasından ileri geldiğini öne sürmüş olur.

Bunalım, işsizler ordusunu had safhaya çıkarmakla birlikte, ne var ki, nispi fazla nüfus, bunalımların ürünü değil, bunalımlar gibi kapitalizmin, kapitalist sistemin ürünüdür. Çünkü büyüyen sermayenin, sermayenin değişen ve değişmeyen bölümlerine yatırımı aynı oranda olmaz. Değişmeyen sermaye (yani makinalar, binalar, hammaddeler vb.) ile değişen sermaye (işçi ücretleri) arasındaki "oransızlık, aritmetik biçimde değil, geometrik bir biçimde ilerler".[137] "Bu yüzden birikimin ilerlemesiyle, değişmeyen sermayenin değişen sermayeye oranı değişir. Başlangıçta diyelim 1:1 iken, bundan sonra sırayla 2:1, 3:1, 4:1,

[136] Karl Marx, *Kapital*, Birinci Cilt, s. 699.

[137] Karl Marx, "Ücret", *Ücretli Emek ve Sermaye, — Ücret, Fiyat ve Kâr*, Sol Yayınları, Ankara 1976, s. 80.

5:1, 7:1 vb. haline gelir, yani sermaye artmaya devam ederken, toplam değerinin 1/2'si [yarısı] yalnızca 1/3, 1/4, 1/5, 1/6, 1/8 vb. oranında *emek-gücüne** dönüştüğü halde, 2/3, 3/4, 4/5, 5/6, 7/8 oranlarında olmak üzere üretim araçlarına dönüşür. *Emeğe olan istem**, sermayenin bütünü ile değil, *ancak değişen sermaye bölümünün miktarıyla** belirlendiğine göre, bu talep, daha önce varsayıldığı gibi toplam sermayedeki artış ile orantılı olarak artacağına, *gittikçe küçülen şekilde düşer. Emeğe olan istem** toplam sermayenin büyüklüğü oranında ve büyüklüğün artması ölçüsünde *artan bir hızla düşer.*"[138]

İktisadi bunalım olmaksızın da, kapitalist üretim sistemi, üretici güçlerin artışı arasında, doğal nüfus artışının sağladığı oranda emek-gücü isteminde bulunmaz, sistemin özelliğinden dolayı daima yarı yarıya tam işsiz bir "nispi fazla nüfus", "yani sermayenin kendisini genişletmesi için gerekli olandan fazla bir nüfus"[139] meydana getirir. "...bunalım ve duraklama, ... fazla nüfusun *durmadan** meydana gelmesine"[140] neden olur, ve nispi fazla nüfus "bunalım sırasında *had*,* durgun zamanlarda tekrar *kronik** bir durum"[141] alır.

Nispi fazla nüfusun kaynağı, faşizmin iddia ettiği gibi, toprakların darlığı değil, "kapitalist birikimin kendisidir".[142] Esasen "kapitalist üretim, doğal nüfus artışının sağladığı kullanıma hazır emek-gücü miktarıyla asla yetinemez".[143] Kapitalist üretim, "bu doğal sınırların dışında", her zaman "yedek bir sanayi ordusunun bulunmasını ister".[144]

Faşizmin nüfus teorisi, malthusçu nüfus teorisi, gerici burjuvanın nüfus teorisidir, ve o, bunu, emperyalist savaşın temel taşı yapacaktır.

[138] Karl Marx, *Kapital*, Birinci Cilt, s. 667.
[139] Aynı yapıt, s. 671.
[140] Aynı yapıt, s. 670.
* İtalikler benim. —*M.E.*
[141] Aynı yapıt, s. 678.
[142] Aynı yapıt, s. 668.
[143] Aynı yapıt, s. 672.
[144] Aynı yapıt, s. 672.

X. "SOL" SEKTERLİK, ULUSAL GURUR/ÖVÜNÇ VE ENTERNASYONALİZM

Palmiro Togliatti'nin, 1934-35'lerde, faşizm üzerine yazdığı yazıları içeren *Lectures on Fascism*'ine bir giriş yazan James Klugmann, "Faşizm, diyor, işçi sınıfının potansiyel müttefiki olabilecek güçlere karşı tutumundaki gerçeklikten ve her şeyden önce de onun sekterliğinden yararlanır. Devrimcilerin, gençliği ya da köylülüğü ihmal ettiği ya da enternasyonalizmi anti-nasyonalizm ile birbirine karıştırdığı, yani halkın *geçmişte ilerici olan** her türlü gerçek halk yurtseverliğini ve emekçi halkın gururunu reddettiği durumlarda, faşizm, bundan hemen yararlanır."[145]

İtalya'da olduğu gibi, Almanya'da da, faşistler, yurtseverliği tekellerine almışlardı, çünkü sosyalist ve komünistler, soyut ve kitlelerin anlayamadığı bir enternasyonalizme saplanmışlardı ve halkın ulusal özlemlerini dile getirmekten kaçınıyorlardı. Komünist Enternasyonalin VII. Dünya Kongresine sunduğu raporda Dimitrov, bu konuya özel bir yer ayırmaktadır. Çünkü "Faşistler, geçmişte *yiğitçe yönetilen ne varsa** tümünün mirasçıları ve sürdürücüleri" olmuşlar, buna karşılık, "halkın *ulusal duygularını zedeleyecek ne varsa** faşizm-düşmanlarına karşı silah olarak" kullanmışlardır.[146] Dimitrov, devrimcilerin, "halk[ın] bugününü ve yarınını ilgilendiren sorunlarla olduğu kadar, dünü ilgilendiren sorunlarla da ilgilenmek durumunda" olduğunu belirtmekte ve şöyle demektedir: "Komünistler, ... *halkın devrimci geleneğini ve geçmişini bugünkü kavgasıyla birleştiremiyorlarsa,** o zaman ulusun geçmişinde değerli ne varsa* faşist sahtekarların eline verilmiş ... olur."[147]

Enternasyonalizmin, anti-nasyonalizm ile, proleter anlamda ulusçuluğun burjuva anlamda ulusçulukla karıştırılması, faşizmin, "kitlelerin ateşli ulusal duygularının"dan[148] yararlanmasına

[145] James Klugmann, "Introduction", Palmira Togliatti, *Lectures on Fascism*, s. XIV.

[146] Georgi Dimitrov, *Faşizme Karşı Birleşik Cephe*, Birinci Kitap, s. 113-114.

[147] Aynı yapıt, s. 126.

* İtalikler ve espaslar benim. —*M.E.*

neden olur. Ulusun geçmişinde ilerici ne varsa, tümünün faşizme terkedilmesi, ya da faşizmin ulusal olan her şeye sahip çıkabilmesi, başta köylülük olmak üzere küçük-burjuva kitleleri, küçük-burjuva kökenli ya da küçük-burjuva ideolojiye bağlı öğrencileri, memurları, hatta proletaryanın geri unsurlarını, devrimci proletaryanın saflarından koparır ve onları faşizmin kitle gücü arasına katar. İşçi sınıfı, faşizme karşı savaşırken, "*kendi doğal müttefiklerinden*"[149] kopar. "*Büyük köylü kitlesini* kazanan faşizm, proletaryanın kendi doğal müttefiklerinden kopması sonucu, *işbaşına geldi.*"[150]

Köylülük ve kent küçük-burjuvazisinin, daha önce de yinelediğimiz gibi, küçük de olsa bir mülk sahibi olduğu için burjuvaziye, kendi emeğiyle ürettiği için emekçiye dönük iki yüzü vardır. Kökleri, özel mülkiyetin varolduğu kapitalizm-öncesi ekonomi biçimlerine uzanan kır ve kent küçük-burjuvazisi, kapitalizmin gelişmesinin zayıflığı oranında "bilinçli ve tutarlı gericiler yetiştirir".[151] Kapitalizmin gelişmesi oranında ve bunalım yıllarında ise, hızla yıkıma uğrayarak büyük bir kısmı proleterleşir ya da proletaryanın yakın adaylarını oluşturur. Küçük-burjuvazinin bu hızla dalgalanan unsurları, onun, bilinçli ve tutarlı gericiliğini sarsar, ama onu ulusal duygularından, gurur/övünç duyduğu ulusal geleneğinden uzaklaştırmaz. Gerek proleterleşen, proleterleşmekte olan ve gerek eski durumunu koruyan kır ve kent küçük-burjuvazisi, hemen, egemen sınıfın hizmetine girmek ya da *işçi* sınıfını izlemek durumunda kaldığı zaman, maddi çıkarları bakımından olduğu kadar, *ideolojisi* bakımından da kendi müttefikini arar. Bu müttefik, *doğal müttefiki* olan işçi sınıfıdır. İşçi sınıfının, bütün ülkelerin işçilerine karşı enternasyonal ruhunu her an diri tutması, onun ulusal duygulardan gurur/övünç duymasıyla çelişmez. Onun ulusal övüncü, ulusun geçmişinde *ilerici, devrimci ne varsa*, onlara sahip çıkması, *gerici, tutucu ne varsa* ona karşı olmasıyla, onu benimsememesi ve reddetmesiyle karakterize edilir. Küçük-burjuvazi, *emekçi*

[148] Aynı yapıt, s.55.
[149] Georgi Dimitrov, *Faşizme Karşı Birleşik Cephe*, Birinci Kitap, s. 127.
[150] Aynı yapıt, s. 165.
[151] Lenin, "Gençlik Enternasyonalizmin Görevleri", *Gençlik Üzerine*, s. 192.

yönüyle bu ilerici, devrimci geçmişe, *mülk sahibi yüzüyle* gerici, tutucu geçmişe bağlıdır ve onun kapitalizm-öncesi üretim ilişkilerinden gelen kökü, bu iki geleneği, zihninde bilinçsiz bir karma oluşturur. Onun büyük kısmıyla proleterleşen yönü, emekçi yönünü ağdırırsa, ilerici ve devrimci geleneğe bağlılığını da ağdırır, ideolojisinin iki yönünden birini, gerici ve tutucu yönüne karşın ilerici ve devrimci yönünü ileri, öne çıkarır.

Çeşitli *ulusal topluluklardan oluşan* Rusya'da, 1914'te, Lenin, "Büyük-Rus Ulusal Gururu/Övüncü Üzerine" adlı yazısında, "Ulusal övünç duygusu, diyor, bize, biz bilinçli Rus proleterlerine yabancı bir duygu mudur? Doğal ki değil! Biz, dilimizi ve yurdumuzu severiz; biz, yurdumuzun emekçi yığınlarını (yani yurdumuz nüfusunun onda-dokuzunu) demokratik ve sosyalist bilinç düzeyine yükseltmek için elimizden geleni yapıyoruz. ... Zulüm ve aşağılamalara karşı göstermiş olduğumuz direnişten ötürü övünç duyuyoruz. Rus işçi sınıfının, ... yığınların güçlü devrimci partisini yaratmış olmasından ötürü; Rus köylülüğünün demokrasiyi benimsemeye başlamasından ... ötürü övünç duyuyoruz. ... Rus ulusu da, bir devrimci sınıf yarattığı için, bu ulus da insanlığa, ... özgürlük ve sosyalizm uğruna savaşım örnekleri de verebildiği için, yüreklerimiz ulusal övünçle doludur. Yüreklerimiz ulusal övünç duygusuyla doludur; işte bundan ötürüdür ki, (...) kölece *geçmişimizden özellikle* nefret ederiz; toprak sahiplerinin, kapitalistlerin de desteğiyle, ... Romanovlar, Bobrinski ve Purişkeviçler çetesini güçlendirmek için, bizi savaşa sürükledikleri zaman bugünümüzden de nefret ederiz."[152]

Sorun açıktır sanırım. Lenin, Büyük-Rusların ulusal övüncü ile ulusal nefretini karşı karşıya koymaktadır. Ulusal övünç duyduğu geçmiş ve bugün, ilerici, demokratik ve devrimci olandır; nefret duyduğu geçmiş ise, "katliamlar, sıra sıra idam sehpaları, zindanlar, büyük açlık ve papazlara, çarlara, büyük toprak sahiplerine ve kapitalistlere kölece bağlılık"[153] ve "toprak sahiplerinin, kapitalistlerin de desteğiyle, Polonya ve Ukrayna'yı

[152] V. İ. Lenin, "Büyük-Rus Ulusal Gururu Üzerine", *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı*, Sol Yayınları, Ankara 1976, s. 126-127.

[153] Aynı yapıt, s. 127.

boğazlamak için, İran'da ve Çin'de demokratik hareketi ezmek için ve ... yüzkarası olan Romanovlar, Bobrinski ve Purişkeviçler çetesini güçlendirmek için" Rusya'nın savaşa sürülmüş olmasıdır.[154] Konuyu somut olarak okurun zihninde canlandırmak için, biz de eklemek istiyoruz: Biz de ulusal geçmişimizden övünç duyarız, Pir Sultan Abdal'ı, Şeyh Bedrettin'i, Nazım'ı yetiştirdiği için ulusal geçmişimizden övünç duyarız; ulusal kurtuluş savaşını verdiğimiz için, emperyalizmi kendi toprağımızda da olsa yendiğimiz, hilafeti ve saltanatı yıkıp cumhuriyeti kurduğumuz için geçmişimizden övünç duyarız; geçmişimizden nefret de ederiz, Pir Sultan'ı asan, Kubilay'ı kesen geçmişimizden nefret ederiz; Kürtler üzerinde yüzyıldır süren ve kanlı zulümlere varan bugünümüzden, ülkeyi yeniden yarı-bağımlı duruma getiren bugünümüzden, Deniz'leri idam eden bugünümüzden, yüzlerce gencimizi işkence altında inleten, yüzlerce gencimizin canına kıyan zulüm ve baskıdan dolayı da bugünümüzden utanırız.

Ahmed Arif, "Anadolu" şiirinde bu övünç ve nefretin güzel bir tablosunu çizer: "*Utanırım, – Utanırım fikaralıktan, – Ele, güne karşı çıplak... – Üşür fidelerim. – Harmanım kesat.*" — Ve biz, bu günümüzden öfkeye kapılırız.

"*Binlerce yıl sağılmışım – Korkunç atlılarıyla parçalamışlar. – Nazlı, seher-sabah uykularımı. – Hükümdarlar, saldırganlar, haydutlar, – Haraç salmışlar üstüme.*" — Ve biz, bu geçmişimizden nefret ederiz. "*Nasıl severim bir bilsen, – Köroğlunu, – Karayılanı, – Meçhul askeri ... – Sonra Pir Sultan'ı ve Bedrettin'i. – Sonra kalem yazmaz – Bir nice sevda... – Bir bilsen, Urfa'da kurşun atanı, – Minareden, barikattan, – Selvi dalından.*"[155] Ve biz, bu günümüzden ve bu geçmişimizden övünç duyarız.

Proletaryanın "ulusal"lığı, tarihsel seyri içinde, farklı nitelikler alır. Ama, bilimsel sosyalizmin klasikleri, bütün ülkelerin işçilerini birleşmeye çağırdıkları bildirilerinde, proletaryanın "ulusal" niteliğini vurgulamışlardır. "Öz olarak olmasa bile

[154] Aynı yapıt, s. 127.

[155] Ahmed Arif, "Anadolu", *Hasretinden Prangalar Eskittim*, 12. basım, Cem Yayınları, İstanbul 1976, s. 61-62.

biçim olarak, proletaryanın burjuvaziyle savaşımı *ilkin** ulusal bir savaştır."[156] "Proletarya, her şeyden önce, siyasal gücü ele geçirmek, ulusun önder sınıfı durumuna gelmek, bizzat *ulusu* oluşturmak zorunda olduğuna göre, kendisi, bu ölçüde, ulusaldır,* ama sözcüğün burjuva anlamında değil."[157] "Proleter sınıf kavgasının *ulusal biçimleri* ve her ülkede işçi hareketleri ile, diyor Dimitrov, proletarya arasında çelişki sözkonusu değildir. Aksine, *proletaryanın uluslararası çıkarları* ancak bu şekilde başarıyla korunabilir."[158] "Her komünist partinin en önemli görevlerinden biri, işçileri ve bütün emekçileri, proletarya enternasyonalizminin ruhuyla eğitmektir. Her kim bu durumun kendisine emekçi kitlelerin ulusal duyguları ile alay etme hakkı tanıdığını ya da alay etmeye zorladığını düşünüyorsa, gerçek bir bolşevik değildir."[159]

Ulusallık nedir? En kısa anlatımıyla ulusun çıkarını, sınıfların çıkarı üstünde tutmaktır. Ama proletarya, sınıf çıkarı gereği, ulusal çıkar ile sınıf çıkarı çakıştığı yerde ulus çıkarını savunarak sınıf çıkarını savunmuş olur. Sorun her zaman şu olmuştur: ulusal olmaktan (uluslaşmaktan, ulusal savaştan, ulusal bağımsızlıktan) hangi sınıf daha çok yararlanır? Kapitalizmin gelişme çağında, çokuluslu devletlerde, egemen ulus ve ezilen ulus arasındaki savaş egemen ulusun burjuvazisinin ezilen ulusun pazarına sahip çıkma isteminden doğuyordu. Ezilen ulusun burjuvazisi, kendi ulusundan pazara sahip çıkmak için, egemen ulusun burjuvazisine karşı başkaldırıyordu. Ezilen ulusun burjuvazisi, kendi ulusundan köylülüğü ve proletaryayı —ki proletarya da demokratik özgürlükten yararlandığı için, bu savaşta onun da çıkarı vardır— yanına alarak, ulusal savaşın önderliğini yaptığı zaman, burada en fazla yarar sağlayan sınıf burjuvaziydi, ve burjuvazi, ulusal savaşın önderi olduğu gibi, savaşın ulusal niteliği de "burjuva" idi. Emperyalist dönem, burjuva anlamda

[156] Marx ve Engels, "Komünist Parti Manifestosu" [*Komünist Manifesto ve Komünizmin İlkeleri*, s. 121].

[157] Aynı yapıt, s. 151.

[158] Georgi Dimitrov, *Faşizme Karşı Birleşik Cephe*, Birinci Kitap, s. 116.

[159] Aynı yapıt, s. 115.

* Espaslar ve italikler benim. —*M.E.*

ulusal savaşların sonu, dünya devriminin, proleter devrimlerinin başlangıcıdır. Artık, bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelerde, proleter devrimleri çağında, ulusal bağımsızlık savaşları, dünya kapitalizmini zayıflatan savaşlardır, ve bu anlamda, proleter devrimin bir evresini, aşamasını oluştururlar. Proleter devrimin bir evresini oluşturan ulusal savaşlar, yalnızca *bağımsızlık* savaşları değil, aynı zamanda, köleliğe, ulusal baskının her çeşidine karşı, proletaryanın *özgürlük* savaşıdır. Bağımsızlık ve özgürlük savaşından en çok yararlanacak sınıf başta proletarya olmak üzere, tüm emekçi sınıf ve zümrelerdir. Bu anlamdadır ki, ulusal bağımsızlık ve özgürlük savaşları, proleter devrimleri çağında, biçim olarak burjuva da olsa, özü bakımından proleterdir. Proletarya, küçük-burjuvazi ile, ve özellikle köylülük ile ittifakını pekiştirmeden, ulusal bağımsızlık ve özgürlük savaşını başarıya ulaştıramayacağı gibi, küçük-burjuvazinin, büyük burjuvazinin müttefiği haline gelmesine olanak sağlar ya da gözyumarsa, büyük burjuvazinin eline işçi sınıfını ezmesi için büyük bir güç vermiş olur. Bu nedenledir ki, sol sekterlik, özellikle halkın ilerici ve devrimci geleneğine sahip çıkılmaması, ulusal duyguların zedelenmesi, diyalektik gelişmesinden soyutlanarak enternasyonalizmin ulusallığın karşıtı bir kavram olarak yanlış yorumu, işçi sınıfının doğal müttefiki olan köylülüğü, kent küçük-burjuvazisini, küçük-burjuva kökenli ya da küçük-burjuva ideolojisine bağlı gençliği ve memur kitlelerini, hatta proletaryanın en geri bazı kesimlerini, küçük-burjuvazinin gerici ve tutucu ideolojisine kaydırır ve orada büyük burjuvazinin gerici ve tutucu ideolojisiyle kenetlenmesine yolaçar. Devrimci ve ilerici ulusal geçmişe, değil sahip çıkmamak, onlara faşizmin sahip çıkmasına izin vermek, kent ve kır küçük-burjuvazisinin ittifakını kısa zamanda kaybetmek demektir.

XI. FAŞİZMİN YAZGISI

Yazımızın başlarında, zorun iktisadi temele bağlı olduğunu Engels'ten pasajlar aktararak açıkladık. Gene Engels'ten aktardığımız bir pasajda, zorun, biri iktisadi evrim doğrultusunda —ilerici ve devrimci—; diğeri iktisadi evrime karşı —gerici ve

tutucu— birbirine karşıt ikili niteliğe sahip olduğunu okuduk. Faşizm, zorun, iktisadi evrime karşı olan niteliği içinde yer alır. Bu durumda "zor, iktisadi evrime karşı çıkar, ... iktisadi evrim karşısında yenik düşer".[160] "... bir ülkede, ... devletin iç zorunun, ... ülkenin iktisadi evrimi ile çatışma durumuna geldiği her yerde, savaşım, her zaman, *siyasal iktidarın yıkılmasıyla** sonuçlanır."[161]

Çünkü, iktisadi evrime karşı çıkan zor, şiddetine göre, üretici güçlerin gelişmesi üzerindeki baskıyı artırır, üretici güçlerin gelişmesini önler, üretilen değerleri savurganlıkla tüketir, yeniden-üretimi giderek azaltır, ve toplumu yıkıma sürükleyerek, kendi iktisadi kaynaklarını kurutur ve siyasal iktidarın yıkılması ile de sonuçlanır.

1870'lerde Engels, zorun maddi temele bağlı olduğunu yazarken, aynı zamanda, zorun para yapamadığını, olsa olsa daha önce para yapan kişiyi soyup soğana çevirdiğini yazıyordu.[162] Çünkü zor, silahlanmak, örgütlenmek vb. için, iktisadi üretim yoluyla sağlanmış paraya gereksinim duyar. Faşizm, doğuşu ve gelişimi sırasında, yalnızca terörcü militan örgütlerinin, parayla satın alınmış militanlarının gereksinimlerini karşılamak için paraya gereksinim duyarken, iktidara geldiğinde, kendi doğası gereği, emperyalist savaşa hazırlanmak için ülkenin ulusal ekonomisini savaş ekonomisine çevirir. Faşizmin iktidara gelmek için savaşım ve iktidar evreleri, dış görünüşü bakımından birbirlerinden ayrı olmakla birlikte, özünde aynıdır. Çünkü kapitalizm tarafından yaratılan yedek sanayi ordusu, bunalımla birlikte had safhaya ulaşmış, ve uzun süren bunalım, işsizliği daha geniş yığınlar için sürekli hale getirmişti. Bir yanda üretim araçları ve aşırı ürün, öte yanda büyük bir işsiz çokluğu. Üretim biçiminin değişim biçimine başkaldırdığı, bir başka deyişle devrimin olgunlaştığı bir evredir bu. Ama, "devrimin zaferi hiç bir zaman kendiliğinden gelmez. Ve bunu hazırlayabilecek ve kazanabilecek olan da, yalnız, güçlü bir devrimci prole-

[160] *Anti-Dühring*, s. 300
[161] Aynı yapıt, s. 300
[162] *Anti-Dühring*, s. 277; *Tarihte Zorun Rolü*, s. 37.
* İtalikler benim. —*M.E.*

tarya partisidir."[163]

Burjuvazinin iktidarı temellerine kadar sarsılmış olmakla birlikte, proleter "yığınları arkasından sürükleyecek ve iktidar olacak kadar güçlü" devrimci bir parti yoksa, "devrim zafere ulaşamaz".[164] Aksine, "sefaletin korkunç tanrıçası"[165] faşizm ile gerdeğe girmeye hazır hale gelir. Bir yanda birikmiş üretim araçları ve ürün, öte yanda yığılan işsiz kitlesi, üretim biçiminin değişim biçimine başkaldırması[166] olgusuna, devrimci bir dönüşüme yolaçacağı yerde, faşizm, birikmiş aşırı ürünün, geniş halk kitlelerinin sırtından, işsiz kitlenin gerici ve satılık kesimi tarafından tüketilmesi yolunu açar. Böylece, bunalımın hızı yavaşlamaya, üretim araçları yeniden dolaşımda devinmeye başlar.

Ne var ki, bu "zor, ürünlerin tüketimini değiştirebilir, ama üretim biçiminin *kendisini** değiştiremez".[167] Üretim biçiminin kendisini değiştiremediği için de, bir yanda yığılan aşırı ürün, büyük kitlelerin sırtından, faşizmin terörcü militanları ve örgütleri tarafından (silah, geçim nesneleri vb. olarak) savurganlıkla tüketilir. Faşizm iktidara geçtiği zaman da, üretim biçimi değişmez. Ürünlerin üretimi tüketilebilecek bir alana, ülkenin ulusal ekonomisi savaş ekonomisi alanına kaydırılır. Faşizm ile, iktidar, finans-kapitalin en emperyalist kesiminin eline geçmiş olduğu için, savaş sanayisine geçiş o denli gerekli ve kolay olur. Çünkü, finans-kapital ile iktidar özdeştir, ve savaş sanayisine geçiş, finans-kapitalin en emperyalist unsurlarının özlemini dile getirmektedir. Böylece bir yanda atıl duran üretim araçları harekete geçer, aşırı ürün tüketilir, geniş işsiz yığını emilmeye başlanır. Ama sonuç değişmez: üretilen değerler savaşa hazırlanmak için ve savaş sırasında tüketilir. Doğal ki yeniden-üretmek için değil.

"Ürettiği ürünlerin bir kısmını, *diyor Marx*, üretim araçlarına ya da yeni ürünlerin unsurlarına *devamlı bir şekilde** dönüştürme-

[163] J. Stalin, *Leninizmin Sorunları*, s. 534.
[164] Aynı yapıt, s. 534.
[165] Hitler, *Kavgam*, s. 109.
[166] *Anti-Dühring*, s. 449.
[167] *Anti-Dühring*, s. 511.
* İtalikler benim. —*M.E.*

dikçe hiç bir toplum, üretime devam edemez."[168] Silah ve silahların kullanımı için tüketilen ürünler, üretim araçlarına ya da yeni ürünlerin unsurlarına dönüşmemiştir. "Gerçekte, ulusal ekonomiyi savaş ekonomisi yoluna sokmak ne anlama gelir? Sanayii, tek bir yönde, savaşa doğru yöneltmek anlamına; savaş için gerekli nesneler üretimini, ulusal tüketime bağlı bulunmayan üretimi, bütün araçlarla genişletme anlamına; tüketim nesneleri bakımından üretimi ve özellikle pazarın erzakını son derece daraltma anlamına; sonuç olarak, nüfusun tüketimini kısma ve ülkeyi iktisadi bir bunalım karşısına koyma anlamına gelir."[169]

Faşizm, savaşa girmese bile, üretilen değerleri bir daha yeniden-üretime dönüştüremeyecek biçimde tüketerek, ve üstelik üretilen değerleri, üretici güçlerin bir kısmını diğer bir kısmıyla baskı altında tutmak için tüketerek, üretim yenilenemeyecek kerteye gelir, ve Engels'in birkaç kez yinelediğimiz söylemiyle, siyasal iktidarın yıkılmasıyla, yani faşizmin yıkılmasıyla sonuçlanır. "İktisadi evrim, istisnasız ve acımasız kendi yolunu açar."[170]

Açar ama, bazı devrimcilerin ileri sürdüğü gibi, devrimi olgunlaştırmış olarak değil. Nasıl zor, üretim biçiminin kendisini değiştirmezse, ve nasıl devrimin zaferi hiç bir zaman kendiliğinden gelmezse, bunun gibi, faşizm, "parlamentarizmin ve burjuva demokrasisinin en son izlerini, zorbalara karşı savaşımında işçi sınıfının yararlanabileceği bu *kalıntıları*" yıkarak[171] devrimci partilerin, zorbalara karşı savaşım araçlarının kırıntılarını da ellerinden alarak, onları illegaliteye iter. Faşizmin yıkıntıları üstünde, demokrasinin başarısı boy verir, ama demokratik savaşımın on, yirmi, otuz, hatta yüzyıl *gerisinden* başlayan bir demokrasidir bu. Yunanistan'da cunta yıkılmıştır ama, yirmi yıl öncesi Yunanistan'ı için *eskimiş* bulunan Karamanlis'in iktidara gelişi, demokrasinin bir başarısı olarak alkışlanmıştır. Arjantin'in

[168] *Kapital*, Birinci Cilt, s. 603.
[169] J. Stalin, *Leninizmin Sorunları*, s. 689.
* İtalikler benim. —*M.E.*
[170] *Anti-Dühring*, s. 300
[171] J. Stalin, *Leninizmin Sorunları*, s. 529.

faşist lideri General Videla, "1789 Fransız Devrimindeki fikirleri benimsiyoruz, diyor ve devam ediyor, ancak o dönemdeki fikirleri bizim çağımıza uygulayabilmek için de gerekli değişiklikler yapmak gerekmektedir".[172] Aşağıyukarı ikiyüzyıl öncesinin demokrasisine dönüş, kuşku yok ki, Arjantin için, bir nefes alış, bir aydınlığa çıkış olacak. Ama ilerlemenin, ne büyük bir gerileme olduğunu unutmak, bizi, klasik faşizmin olduğu kadar, bir sonraki bölümde ele alacağımız yeni-faşizmin de, bir proleter devrimin koşullarını yaratacağı korkunç yanılgısına götürür.

İKİNCİ BÖLÜM
YENİ-FAŞİZM VE TÜRKİYE

I. BAĞIMLI VE YARI-BAĞIMLI ÜLKEDE FAŞİZM

Şimdiye değin saptadığımız şeylerin başında, faşizmin, emperyalizmin bir evresi/olgusu olduğu, "finans-kapitalin, *en emperyalist unsurlarının* açık terörcü diktatörlüğü" olduğudur. Bu tanımın içerdiği öğeler şunlardır: 1° finans-kapitalin (mali-sermayenin) en emperyalist unsurlarının varlığı; 2° açık terör; 3° diktatörlük.

Bilineceği gibi, diktatörlük, siyasal iktidara sahip olmakla sağlanır; siyasal iktidarın *açık* terörcü yönetimi ise, klasik faşizmde burjuva demokratik kurumların ortadan kaldırılması ile gerçekleştirilmiştir.

Türkiye'ye bir bakalım: Türkiye emperyalist bir ülke midir? Tersine, Türkiye, emperyalizme bağımlı bir ülkedir. Türkiye'de, burjuva demokratik kurumlar, özellikle parlamento, genel oy hakkı, sendika, toplu sözleşme, grev hakkı vardır. Bu anlamda, Türkiye'de, bir baskı rejimi olsa da, bunun faşizm olmadığı gibi yanlış bir sonuca varırız. Yanlış bir sonuca varırız, çünkü, yeni-faşizmi, klasik faşizmin kategorileriyle açıklamaya kalkıştığımız zaman, yanlış sonuçlar çıkarmamız kaçınılmaz olur. Ve çünkü, yeni-faşizmi tanımak için, klasik faşizmi bilmek ne denli gerekli ise, yeni-faşizmi, faşizmin yeni kategorileriyle açıklamak da o denli zorunludur. Çünkü ilkin emperyalist ülkenin kendisinde,

[172] "Arjantin'de İşkence Uygulaması Artıyor", *Cumhuriyet*, 17 Nisan 1977, s. 9

metropolde varlığını ortaya koyan faşizm, bu kez metropolden dışarı çıkmış, bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelere ayağını basmıştır.

Faşizmin birinci evresinde, İtalya ve Almanya, savaştan elleri boş, bir başka deyişle, sömürgesiz çıkmışlardır. Bu ülkelerin emperyalist unsurları, faşizme, diğer şeyler yanında, kendi ülkelerinde, azami kâr sağlamak gereksinimi duydular ve dünyayı bir kez daha paylaşmak istediler. Metropolde azami kâr sağlamak ve dünyayı yeniden paylaşmak için ülkeyi bir kez daha savaşa hazırlamak, ancak, burjuva demokratik kurumların kaldırılmasıyla olanaklıydı. Oysa, sömürge ve yarı-sömürgelere sahip emperyalist devletler için durum daha farklıdır. Almanya ve İtalya gibi ülkelerde tekelci sermayenin azami kâr sağlamak için, demokratik yöntemleri kaldırmak gereğini duydukları zaman, savaştan kârlı çıkan öteki emperyalist ülkeler, azami kârı, bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelerden sağlayacak olanaklara sahiptiler. Ne var ki, çok geçmeden, bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelerdeki bağımsızlaşma ve demokratikleşme doğrultusundaki ilerici devinimler, emperyalist sistemden ayrılmayı gündeme getirdiği ölçüde, sisteme kumanda eden devletler, bu kez bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelerde gelişen demokratikleşme ve bağımsızlaşma doğrultusundaki demokratik uygulamaları engellemek, geriletmek, kaldırmak isteyecek, ve bunun için de, özel savaş yöntemleri geliştirecektir. Bu nedenle de faşizm, yenifaşizm olarak, emperyalist ülkelerden, metropolden, bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelere kayacak, bir bakıma bu ülkelere "ihraç" edilecektir. Faşizmin genel kategorilerini, bu bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelerde göreceğiz, ama ülkelerin özel niteliklerine göre *değişikliklere uğramış olarak*.

II. FAŞİZMİN METROPOLDEN BAĞIMLI ÜLKELERE KAYMASININ TEMEL İKTİSADİ NEDENLERİ

"Kapitalizm, kapitalizm olarak kaldıkça, *sermaye fazlası*, belli bir ülkede yığınların yaşam düzeyini yükseltmeye değil —çünkü bu durumda kapitalistlerin kazançlarında bir azalma sözkonusudur—, dış ülkelere, geri kalmış ülkelere sermaye ihracı yoluy-

la, bu kârları artırmaya yönelir."[1] Yalnızca ilerlemiş ülkelerde meydana gelen muazzam sermaye fazlası, daha yüksek kâr sağlamak için geri kalmış ülkelere yatırılmakla kalmaz, emperyalizm, fabrika ürünleri için yeni pazarlar kazanmak, artan gereksinimi karşılayacak ölçüde yeni hammadde, yarı-hammadde kaynakları ele geçirmek için, bu ülkeleri, iktisadi, askeri, siyasal ve kültürel yönden etki alanları haline getirmek, pazar ve hammadde kaynakları olarak paylaşmak ister. Amaç tektir: en yüksek kârı, azami kârı sağlamak.

"Kâr", biliyoruz ki, "artı-değer ile girişime yatırılan toplam sermaye arasındaki orandır."[2] Artı-değer ise sermayenin organik bileşimine bağlıdır. Sermaye, değişmeyen (binalar, makineler, hammaddeler vb.) ve değişen (işçi ücretleri) sermaye olmak üzere ikiye ayrılır, ve bunların bileşim oranları, sermayenin organik bileşimini meydana getirir. Artı-değer yalnız değişen sermayeden sağlandığına göre, değişmeyen sermayenin değişen sermayeye ağır basması halinde, artı-değerin yatırılan sermayeye oranı azalacak, dolayısıyla, kâr oranı da düşecektir. Bir başka deyişle, kapitalist, yatırımın artması ve teknolojisini yenilemesi ölçüsünde, makineler için yatıracağı sermaye birkaç kat artacak, ama emek-gücü için yatıracağı sermaye ya aynı kalacak, ya da aynı oranda artmayacaktır. Bir başka deyişle, işçi ücretlerine yatırılan değişen sermaye aynı kaldığı için, artı-değer ya aynı kalacak ya da yatırılan toplam sermaye oranında artmayacaktır. Kâr, artı-değer ile girişime yatırılan toplam sermaye arasındaki oran olduğu için, sermayenin kâr oranı, eskisinin altına düşecektir. Ya da, kapitalist, makineleri iyileştirmek için de, değişmeyen sermayesini iki katına çıkardığı zaman, aynı miktarda ürün üretebilmesi, çalıştırdığı işçi sayısının yarısıyla olanaklı olacak ve işçilerin yarısına yol verecektir. O zaman da, sermayenin organik bileşimi yükselecek ve kâr oranı ortalamanın altına düşecektir. Ortalama kâr ile yetinemeyen tekelci-kapitalist, azami kârı, en yüksek kârı nasıl sağlayacaktır? Ülke içersinde bunun yolları açıktır: fiyatları yükselterek, ücretleri düşürerek. Muazzam bir

[1] V. İ. Lenin, *Emperyalizm*, s. 81.
[2] V. İ. Lenin, "Karl Marx", *Marx-Engels-Marksizm*, s. 37.

"sermaye fazlası" biriktiren tekelci-burjuvazi, eğer kendi ülkesinin sınırları içine hapsedilmişse, sermaye fazlasını, dışarıya, geri kalmış ülkelere ihraç edemediği sürece, yeni makinelere yatırmak durumunda kalacak ve dolayısıyla da kâr ortalaması düşecektir.

"Bugünkü kapitalizmin, diyor Stalin, temel ekonomik yasasının bellibaşlı çizgileri ve gerekleri aşağıyukarı şu biçimde açıklanabilir: belirli bir ülkenin halkının çoğunluğunu sömürerek, iflasa sürükleyerek ve yoksullaştırarak; öteki ülkelerin ve hele geri kalmış ülkelerin halkını boyunduruğu altına alarak ve sistemli bir biçimde talan ederek; ve ensonu savaşlarla ve en yüksek kârlar sağlamak için ulusal ekonomiyi askerileştirerek, azami kapitalist kârı sağlamak.

"Deniyor ki, buna karşın, ortalama kâr, kapitalist gelişmeye şimdiki koşullarda rahat rahat yetebilir. Bu yanlıştır. Ortalama kâr, verimliliğin alt sınırıdır, onun altına düşüldüğünde kapitalist üretim olanaksızlaşır. Ancak, sömürgeleri ele geçirerek, halkları köleleştirerek ve savaşlar açarak, bugünkü tekelci kapitalizmin büyük işadamlarının yalnızca ortalama bir kâr sağlamaya uğraştıklarını düşünmek gülünç olurdu. Hayır, tekelci kapitalizmin devindiricisi olan şey, ne ortalama kârdır, ne de genel olarak ortalama kârın bir miktar artması demek olan fazla-kârdır (*surprofit*), ama özellikle azami kârdır (*profit maximum*). Tekelci kapitalizmi, sömürgeleri ve diğer geri kalmış ülkeleri boyunduruk altına almaya ve sistemli bir biçimde soymaya, birçok bağımsız ülkeyi bağımlı duruma sokmaya, bugünkü kapitalizmin büyük işadamlarının kârların azamisini elde etmelerine olanak sağlayan en 'elverişli iş' olan yeni savaşları düzenlemeye, ve ensonu dünya ekonomik egemenliğini ele geçirmek için çabalar harcamaya, bu gibi sonu ne olacağı bilinmeyen işlere girişmeye iten, işte bu azami kâr sağlama zorunluluğudur."[3]

Burjuvazinin temsilcisi yazarlar ise, emperyalizmi, yedek işsiz ordusunun bir "ekmek" sorunu, "iç savaştan kurtulma" sorunu olarak görmüşlerdir. Lenin, *Emperyalizm*'de, para kralı

[3] J. Stalin, "SSCB'nde Sosyalizmin Ekonomik Sorunları", *Son Yazılar 1950-1953*, s. 92-93.

Cecil Rhodes'ın şu sözlerini aktarır: "Dün East End'deydim, işsizlerin yaptığı bir toplantıda bulundum. Ateşli söylevler dinledim orada. Bunların hepsi tek bir çığlıktan ibaretti: ekmek! ekmek! ... Birleşik Krallığın 40 milyon nüfusunu kanlı bir iç savaştan kurtarmak için, bizler, sömürge politikacıları, fazla nüfusu yerleştirebileceğimiz, fabrikalarımızın ve madenlerimizin ürünleri için yeni pazarlar kazanabileceğimiz yeni topraklar elde etmek zorundayız. ... İç savaştan kaçınmak istiyorsanız, emperyalist olmak zorundasınız."[4] Lenin, İngiliz Cecil Rhodes'ın sözlerini tamamlayan bir Fransızın sözlerini aktarır: "Yalnız işçi yığınlarının değil, aynı zamanda orta sınıfların ... yurt içinde infilak etmesi istenmiyorsa, dışarda kullanılmalıdır."[5]

Emperyalizmin ideologlarına göre, sermaye ve meta ihracı, emperyalist ülkenin bir ekmek sorunu, iç patlamadan kurtulmanın yoludur. Marksizme göre ise, yedek sanayi ordusu, kapitalizmin doğasından gelmektedir, kapitalizm, belirli bir aşamadan sonra, üretici güçlerin gelişmesini engelleyerek, ekmek sorununu kendisi yaratır. Sermaye ihracının nedeni ise, işsiz kitlesine ekmek sağlamak değil, azami kâr elde etmektir. Tekelci burjuvazi, sermaye fazlasını, kendi ülkesinde tarıma yatırmasının olanağı varken, yalnızca azami kâr sağlamak amacıyla, geri kalmış ülkelere ihraç eder, çünkü, "geri kalmış ülkelerde, kâr her zaman yüksektir, çünkü buralarda sermaye pek az, toprak fiyatı nispeten düşük, ücretler az, hammadde ucuzdur."[6]

Ama, bağımlı ve yarı-bağımlı ülkeler, oldukları yerde durmadı. Emperyalizm, bu ülkeleri sömürebilmek için emtiasını pazarlamak, hammadde kaynaklarını emmek, yeni sermaye yatırımları yapmak zorunda olduğundan, bu ülkelere limanlar, yollar yapmaya, tüketim aracı üretimine yönelik de olsa fabrikalar açmaya başlıyor. Bu da bir yandan ulusallaşmayı hızlandırmaya, bir yandan yığınları uyandırmaya, devrimci bir sınıfın, işçi sınıfının yaratılmasına neden oluyordu. Buna koşut olarak, metropole göre ucuz da olsa, toprağın fiyatı yükseliyor, ham-

[4] *Die Neue Zeit*, XVI, 1, 1898, s. 304'ten alıntı: *Emperyalizm*, s. 103.
[5] Bkz: *Emperyalizm*, s. 110.
[6] *Emperyalizm*, s. 81

maddelerin fiyatı yükseliyor, artık bir varlık haline gelmiş bulunan işçi sınıfı kendi öz sendikasını kuruyor, toplu sözleşme hakkı sağlıyor, grev hakkını kazanıyor ve emek-gücünün fiyatı giderek yükseliyor.

Bu devrimci uyanış, artık metropolden daha hızlı oluşmaktadır, çünkü emekçi sınıflar, emperyalizmin ağır sömürüsü altında, metropoldeki emekçilere göre, nispi olarak, giderek daha fazla yoksullaşmaktadırlar. Bunun başlıca nedeni, yabancı sermayenin, bağımlı ülkeden sağladığı kârı yurtdışına transfer etmesi, dolayısıyla, kapitalizmin, üretici güçlerin gelişmesine olanak sağladığı süreç içersinde ve bu süreci tamamlamadan, üretici güçlerin gelişme olanaklarını daraltmasıdır.

Çünkü, bir ülkenin kapitalisti, sızdırdığı artı-değerin bir kısmını, kendi özel tüketimi için harcar, bir kısmını yeniden-üretime yatırır. Artı-değerin tümü kapitalistin kişisel tüketimi için harcanırsa, üretim, bir yıl öncekine göre, aynı kalır; buna *basit* yeniden-üretim diyoruz. Bu durumda, geçen yıl yatırılmış olan sermaye ile, üretim yinelenir. Kapitalistin, kişisel tüketimine harcanmış olanın üstündeki artı-değer, sermayenin "birikmiş" bölümüdür. Bu biriken sermayenin üretime girmesiyle, üretim genişler. Üretimin genişlemesi toplumsal gelişmeye koşut büyüklükte olduğu sürece, kapitalist üretim, üretici güçlerin gelişme biçimi olarak ilerici bir rol oynar. Çünkü genişletilmiş yeniden üretimle, yeni istihdam olanağı yaratılmış olur.

Kapitalist bir ülkede (metropolde), genişletilmiş yeniden-üretim olanağı, bir ölçüde, bağımlı ülkeden sızdırılan artı-değer sayesinde genişler. Bağımlı ve yarı-bağımlı ülkeye yatırım yapan sermaye sahibi, metropolde, yani bağımlı ülkenin *dışında* bulunduğu için, sızdırdığı artı-değeri yurtdışına aktarır. Bağımlı ülkede yaratılan ve biriktirilen artı-değer, bağımlı ülkede, yeniden üretime girmez ve dolayısıyla, ülkede yaratılan ve biriktirilen artı-değer oranında bağımlı ülkede üretim genişlemez. Emperyalizme bağımlı ülkede kapitalizmin kendi gelişme olanaklarını tıkayan ve üretim ilişkisini, kapitalizmin normal gelişme sürecini tamamlamadan, *üretici güçlerin gelişmesinin engeli haline getiren* başlıca neden budur.

İkinci sorun, ülkenin bağımsızlığı ve egemenliği sorunudur. Üretimin iki seksiyona ayrıldığı bilinir: 1° üretim araçları üretimi, 2° tüketim nesneleri üretimi. Bir ülkede bu iki seksiyon birarada bulunmadan, o ülkede, kapitalist nitelikte de olsa bağımsızlıktan ve dolayısıyla sermayenin yerel egemenliğinden sözedilemez. III. Enternasyonalin IV. Kongresinde, Lenin, "Bize ... bir de ağır sanayi gereklidir." diyor ve şunları ekliyordu: "Her şeyden tasarruf ediyoruz. Okullardan bile. Ve bunu, ağır sanayimizi kurmadığımız takdirde; onu kuramadığımız takdirde, hiç bir sanayi kuramayacağımızı ve ağır sanayimiz olmayınca da, *bizim bağımsız bir ülke olarak kalamayacağımızı anladığımız için*,* böyle yapıyoruz."[7] Stalin, ağır sanayiyi frenlemenin, ülkeyi *kapitalist ekonomi sisteminin bir eki* haline getirmek olacağını vurgular.[8] Ağır sanayi, burada, birinci seksiyonda yer alan üretim araçları üretimidir ve üretim araçları üretimine geçmemiş bir ülke, aynı düzen içinde, iktisadi bağımsızlığını korumaya aday bile değildir. Çünkü, içerde, tüketim nesneleri üreten yerli kapitalistler, biriken artı-değeri yeniden üretime yatırmak için, yeni üretim aracına gereksinim duyarlar. Dolayısıyla biriken artı-değerin önemli bölümü, üretim aracı üreten kapitalistlere, yani yurtdışına gidecektir.

Emperyalistler, bağımlı ya da yarı-bağımlı ülkeye sermaye ihraç etmekle birlikte, bu ülkelerde, hiçbir zaman —zorunlu kalmadıkça— üretim aracı üretimine geçmezler. Bağımlı ya da yarı-bağımlı ülkenin ekonomisini kendine bağlama ve ekonomiye kendine göre yön verme, üretim araçları üretimine sahip ülkelerin denetimindedir. Biriktirilen artı-değerin önemli bölümünü bu yolla sızdırdıkları gibi, sattıkları makinelerin yedek parçasından enerjisine değin çok şeyi denetimlerinde tutarak bağımlı ülkenin ekonomisine yön verirler. Ağır sanayiye, yalnızca üretim araçları üretimi olarak bakmamak gerekir; niteliği bakımından ağır sanayi içinde ele alınması gereken, ama üretim aracı üretme niteliğinde olmayan silah sanayii de bu kategori

* İtalikler benim. —*M.E.*

[7] V. İ. Lenin, *Yapıtlar*, c. XXVII, s. 349, Rusçadan aktaran: J. Stalin, *Leninizmin Sorunları*, s. 240-241.

[8] Bkz: *Leninizmin Sorunları*, s. 24.

içinde ele alınmak gerekir. Ağır sanayiye sahip olmayan ülkeler, kendi silah sanayilerini de kuramazlar ve ekonomik yönden olduğu gibi, askeri yönden de bağımlı hale gelirler.

Kapitalist dünya ekonomisine egemen olan tekelci sermayenin elindeki tekniğin niteliği geliştikçe, dünya ekonomisini yönlendiren ve etkileri altına alan iktisadi konular da değişir, ve bağımlı ülke ekonomisi, bu gelişmenin sürekli olarak dışında ve gerisinde kaldığı için, bağımlılıktan kurtulamaz. Daha elli yıl kadar önce, emperyalist ülkeler, bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelerin pamuğunu alır, ona pamuklu dokuma satardı. Bugün ise tekstil makineleri (üretim araçları) satarak, tekstil alanında, ülkeleri gene kendine bağımlı duruma getirmektedir. İkinci Dünya Savaşının silahları bile, bugün büyük ölçüde tarihin hurdalığına atılmıştır. Savaş ve savunma, yerdegezerlerden havaya, havadan uzaya çıkmış, barutun yerini nükleer güç almıştır. Daha elli yıl önce, finans-oligarşiyi oluşturan finans-kapital, kömür ve demir madenlerini ellerinde bulunduranlardan oluşuyordu, bugün dünya ekonomisine yön veren petrol ve nükleer üretimi elinde bulunduran tekelci-burjuvazi, finans-oligarşiyi oluşturuyor. Teknik ve teknoloji ilerledikçe, egemenliğin, tekniğe ve ekonomiye, ulusal ekonomiye olduğu kadar savaş ekonomisine de yön veren, onu yönlendiren ekonomileri ellerinde bulunduranlara geçtiği açık bir gerçek. Emperyalizm ise, bağımlı ülkelerde, elli yıl öncesinin üretim aracı üretimine bile geçilmesine izin vermemektedir. Çünkü üretim aracı üretimine geçmek demek, o ülke ekonomisinin bağımsızlığının iktisadi anahtarını, o ülkenin kendi eline teslim etmek demektir. "Herhangi *bir ülkedeki** kapitalist sınıf, bir bütün olarak, birbirlerinden kâr sağlayamazlar"sa da,[9] —gelenceksel ticaret sermayesinin "çeşitli ülkelere ait ürünlerin fiyatları arasındaki farkı sömürmesi olgusu"[10] bir yana— bağımlı ülkenin kapitalisti, biriktirilen artıdeğeri yeniden-üretime yatıracağı zaman, bunun önemli bir

* İtalikler benim. —*M.E.*

[9] K. Marx, *Kapital*, Birinci Cilt, s. 186-187.

[10] Karl Marx, *Capital*, vol. III. s. 330; *Kapitalizm-Öncesi Ekonomi Biçimleri*, Sol Yayınları, Ankara 1977, s. 167.

kısmıyla, *dış ülkelerden*, gelişmiş ülkelerden üretim aracı alacağı için, artı-değerin önemli bir kısmını dış ülke kapitalistiyle paylaşır. Sömürülen değerin tümü emekçiler tarafından yaratılmış olmakla birlikte, yerli kapitalist tarafından sağlanan artı-değerin, fiyat farkı dolayısıyla yabancı ülke kapitalisti ile *paylaşılması*, sömürüyü, ulusal düzeye yükseltir. Böylece, yalnızca emekçiler sömürülmüş olmaz, sömürülen kitlenin bir bölümü, tekel fiyatlarından gelen farklar nedeniyle ve zorunlu olarak, yabancı sermayeye kaptırılır.

Bağımlı ülkede, sermaye hareketleri, yol ve iletişim araçlarının yaygınlığı, modern sınıflaşmanın hızlanmasına da neden olur. Aydınlardan yığınlara, kurumlardan sınıflara, demokratikleşme ve özgürleşme savaşımı da gelişir, güçlenir. Sendikal örgütlenme, grev ve toplu sözleşme, işçi sınıfının ekonomik konumunu bir ölçüde de olsa iyileştirmekle kalmaz, ilerici siyasal partileşmenin etkinliğinde, köylülük, esnaf ve zanaatçı, öğretmen ve memur da ekonomik durumlarını, demokratik yöntemler ve kurumlar aracılığıyla iyileştirirler.

Geleneksel yığından burjuva topluma dönüşüm, ücretlerin artmasına, toprağın fiyatının yükselmesine, tarımsal ürünlerin/hammadde fiyatlarının artışına yolaçar. Dolayısıyla, sermaye açısından azami kâr, ya da en yüksek kâr olanağı daralır.

Sorun, başta modern işçi sınıfı olmak üzere, tüm emekçilerin, demokratik olanaklarını daraltmak ya da genişletmek savaşımına indirgenebilir. Emekten yana aydınlar, gençlik, sınıf ve katmanlar, halk yığınları, farklı biçimde ve yöntemlerle baskı altına alınmaya başlanacaktır. Emekçi yığınların giderek yoğunlaşan iktisadi savaşımları, siyasal savaşıma dönüşürken, metropolde olduğu gibi, yalnızca emek ile sermaye karşı karşıya gelmekle kalmaz, bağımlı ulus ile emperyalist devlet de karşı karşıya gelir; ve savaşım en çok sömürülen ve en devrimci sınıf proletaryanın öncülüğünde, köylülüğün ve küçük-burjuvazinin yığınsal desteğinde bağımsızlık (ulusal) ve demokratikleşme savaşımına dönüşür.

Bir ülkeyi iktisadi, askeri ve siyasal yönden kendisine bağlamış olan emperyalist devlet, azami kârı korumak için bağımlı

ülkenin üretici güçlerine karşı iktisadi bir savaşıma; o ülkeyi pazar, yatırım alanı vb. olarak elden çıkarmamak için bağımlı ülkenin ulusal güçlerine karşı siyasal bir savaşıma girişir. Gerek iktisadi savaşım, gerek siyasal savaşım, arkasındaki askeri güce dayanır, ama bağımlı ülkenin *stratejik önemi* ağır bastığı ölçüde, emperyalist devlet, iktisadi ve siyasal savaşımı, stratejik açıdan değerlendirir, yani o ülkenin stratejik önemi, ekonomik çıkarlarına göre daha ağır basıyorsa, bu savaş, bir iç iktisadi savaşım, bir yerel siyasal savaşım olmaktan çıkar, bölgesel bir savaş niteliğine bürünür.

Savaşım, emperyalist ülkeden, metropolden, bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelere kayar. Faşizmin birinci evresinde, faşizm, emperyalist ülkede, metropolde oluşur. Faşizmin ikinci evresinde, faşizm, yarı-bağımlı ve bağımlı ülkelere kayar. Faşizm, gene finans-kapitalin en emperyalist unsurlarının, işçi sınıfının öncülüğünde tüm emekçi sınıf ve zümreleri baskı altına almak için, yürüttüğü terörcü diktatörlüktür, ama bu kez kökü dışardadır.

1950'lerde ABD Endüstri Kuruluşları Genel Sekreteri Jones B. Carey, "Geçen savaşta, diyordu, faşistlerle savaşmak için komünistlerle birleştik, gelecek savaşta *komünistlerle savaşmak için faşistlerle birleşeceğiz*".[11] Bu sözler bir gerçeği söylerken, bir gerçeği gizliyor aynı zamanda. Çünkü, emperyalistlerin faşistlerle birleşmesi sözkonusu olamaz artık; o, faşizmin kendisi olmuştur. Örneğin ABD'nin, CIA aracılığıyla, Şili'de Allende'yi cumhurbaşkanı yapmamak için parlamenterlere rüşvet olarak 350 bin dolar ayırdığı, bunu başaramayınca, Şili'de Allende'yi devirmek için 8 milyon dolar harcadığı bilinen bir gerçek iken, bugün 15 bin devrimcinin kanına malolan ve bir o kadar devrimciyi zindanlarda çürüten açık terörcü diktatörlüğün, Şili faşist cuntasının *kendi iradesi* olduğunu düşünmek, bu cuntanın varlığının esas nedeninin ABD emperyalizmi olduğunu bir an olsun unutmak, mantığın yadsınmasından başka bir şey değildir.

"Bütün ülkeler ve halklar için geçerli, evrensel bir faşizm gelişme şeması ortaya koymak büyük bir yanlış olur."[12] Dimitrov

[11] D. Welsh, G. Morris, *CIA, Vietnam'da Pasifikasyon ve Dünya İşçi Hareketleri*, Sol Yayınları, Ankara 1969, s. 124-125.

şunları da ekliyor: sömürge ve yarı-sömürge ülkelerde bazı faşist gruplar gelişmektedir, ama bunlar Almanya, İtalya ve diğer kapitalist ülkelerde görülen faşizm çeşidinden değildir.[13] Faşizm geniş bir kitle tabanına sahip olmadığı zamanlarda da, *devletin silahlı güçlerine dayanarak* iktidara gelir ve devlet organlarını da kulllanarak kitle temelini genişletmeye çalışır.[14]

Bunalımın devrimci bunalıma dönüştüğü, dönüşme yeteneği gösterdiği yerlerde, emperyalizm, devrimci hareketi, en asgarisinden en azamisine kadar değişen araçlarla önlemeye çalışır. Bütün bunlar, iki gerçeği bize açıklar: birincisi, devrimci bunalımın, metropollerden, bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelere kaydığını; ikincisi, emperyalizmin, devrimci devinimi önlcyebileceği araçların ve yöntemlerin, devrimci hareketin yeğinliğine bağlı olduğunu. Devrimci devinim cılız ise, zor, kendini o denli az gösterir; devrimci devinim yeğinleştikçe, zor, açık terörcü diktatörlüğe dönüşür.

III. TÜRKİYE'NİN STRATEJİK YERİ VE EMPERYALİZM AÇISINDAN ÖNEMİ

1853'te Karl Marx "İstanbul, diyordu, Batı ile Doğu arasına kurulmuş altın bir köprüdür. Batı uygarlığı bu köprüden geçmeksizin dünyanın çevresini güneş gibi dolaşamaz; bu köprüyü de, Rusya ile savaşım vermeksizin geçemez."[15] Gene aynı yılda, Engels, 1789 devriminden sonra, Avrupa kıtasında, biri Rusya ve Mutlakiyetçilik, öteki Devrim ve Demokrasi olan iki ayrı/farklı kuvvet bulunduğunu belirttikten sonra, Rusya'nın Türkiye'yi ele geçirmesi sorunu karşısında, "devrimci demokrasi ile İngiltere'nin çıkarları, diyor, *aynı doğrultudadır*.* Çarın, İstanbul'u başkentlerinden biri yapmasına, ne devrimci demokrasi, ne de İngiltere izin verebilir."[16] Marx ve Engels, soruna kuşkusuz, dev-

[12] Georgi Dimitrov, *Faşizme Karşı Birleşik Cephe*, Birinci kitap, s. 131.

[13] Bkz: Aynı yapıt, s. 133.

[14] Bkz: Aynı yapıt, s. 132.

[15] Karl Marx, "Rusya'nın Geleneksel Siyaseti", Marx-Engels, *Doğu Sorunu, [Türkiye]*, Sol Yayınları, Ankara 1977, s.109.

* İtalikler benim. *–M.E.*

rim açısından bakıyorlardı. Avrupa'da iki güç vardı: biri Devrim ve Demokrasi; öteki Rusya ve Mutlakiyet. Avrupa'da devrimin gelişmesine karşı olan güç Çarlıktı, yani Rusya ve Mutlakiyetti. Çünkü, Çarlık Rusyası Avrupa'da gericiliğin kalesiydi. Devrimci hareketin Asya'ya ilerleyebilmesi ve dünyayı dolaşması, teknik devrimin İstanbul Boğazını geçmesine bağlıydı ve bu da, İstanbul Boğazının olduğu kadar, Asya'ya uzanan karayolunun geçtiği Anadolu yollarının, ilerici bir devletin elinde ya da denetiminde bulunmasına bağlıydı. İngiliz ticaretinin Türk topraklarına yaptığı ithalatın, 1840'ta 1.440.592 sterlin iken 1851'de 3.948.595 sterline yükseldiğine ve bunun üçte-ikisinin İstanbul dahil Karadeniz limanlarına gitmesine değinen Engels, bu nedenle İngiltere'nin Çanakkale ve İstanbul limanlarına gereksinim duyduğunu,[17] bu limanların çarlık Rusyasının eline geçmesi halinde, *Karadenizin Rusya'nın bir iç gölü haline gelerek*, böyle bir olayın, "gerek ticari yönden, gerek siyasal yönden, İngiltere'nin gücüne, öldürücü değilse bile, ağır bir darbe olacağını"[18] belirtir. Marx ve Engels, İngiltere'nin ticari ve siyasal çıkarları, devrimci demokrasinin çıkarlarına uygun düştüğü ve özellikle İstanbul Boğazının Çarlığın eline geçmesinden devrimci demokrasinin büyük zarar göreceğini düşündükleri için, bu konuda kamuoyunu uyarmaya özen göstermişler, üç yılı aşkın bir süre, her hafta postaya verdikleri iki yazıdan en az birini bu konuya ayırmışlardır. Buradan, biri genel, öteki özel iki vargıya varıyoruz. Genel olan, devrimci devinimin önünü kesen güçlere karşı olmasıdır; özel olan, Karadenizin ticaret için serbest bir deniz olarak kalabilmesidir. Her ikisi de, boğazları elinde ya da denetiminde bulunduracak ülkenin siyasal niteliğine bağlıdır.

Boğazlara bu iki açıdan bugün baktığımızda, iki öğenin de değiştiğini görürüz. Çarlık Rusya'sının yerini Sovyetler Birliği almıştır, ve Karadenize kıyı öteki iki ülke de (Romanya ve Bulgaristan) sosyalist dünyada yerini almıştır. Buna karşılık, 19. yüzyılın ortalarında, Marx ve Engels, ulusları, "gerici" ve

[16] Friedrich Engels, "Türkiye Konusunda Gerçek Sorun" Marx-Engels, *Doğu Sorunu [Türkiye]*, s. 34.

[17] Aynı yapıt, s. 258.

[18] Aynı yapıt, s. 29.

demokratik devrimci olarak birbirlerinden ayırıyor ve demokratik ulusların yanında yer alıyorlardı, tarihsel ve siyasal nedenler gözönünde tutulduğunda, Marx ve Engels haklıydı (bkz: V. İ. Lenin, *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı* s. 150. not); Ekim Devrimi, tarihsel ve siyasal yönden doğru olan bu ulusların gerici ve demokratik devrimci olarak ayrılması temeli yerine, ezen ve ezilen uluslar temelini geçirmiştir ve yüzyıl önce devrimci demokrasinin çıkarlarıyla, ticari ve siyasal çıkarları aynı doğrultuda olan İngiltere, en büyük emperyalist ülkelerden biri olarak, *ezen* ülkelerden biri olarak, devrimci demokratik devinimlerle *çatışma* durumuna dönüşmüştür.

Boğazlar, yeni dönemde, dünya devrimci devinimini, Karadeniz'de kilitleyen kilit ya da Akdeniz'in yollarını açan bir kapı durumuna gelmiştir. Tuğamiral Pierre Celerier, "... boğazların kaybı, diyor, yalnızca Sovyet donanmasının serbestçe okyanuslara açılmasını değil, aynı zamanda Batıya karşı kara saldırılarını destekleyen engellerin devamını olanaklı kılar."[19] Sovyetlerin, boğazlar üzerinden, deniz yoluyla okyanuslara açılabileceğini söyleyen yazar, bu devletin, karasal kuvvet ile ilk saldırılarını, "Orta-Doğu üzerinden Fas'a kadar ilerlemekle tamamlayabileceğini"[20] belirtir. Bu sözleri, askeri saldırıdan soyutlarsak, dünya devrimci deviniminin boğazlardan Okyanuslara ve karadan Okyanus sınırına, Fas'a değin gelişebileceğinin de ileri sürülmüş olduğunu anlamakta güçlük çekmeyiz.

Türkiye, dünya ölçüsünde politik bir savaşım sürdüren bir ülke olmamakla birlikte, dünya politikasının etkisi altındadır ve nedeni de, Türkiye'nin jeostratejik bakımdan *dünya ölçeğinde* bir ülke olmasıdır. Emperyalizm, Türkiye'ye, yalnızca bir yarıbağımlı ülke olduğu için değil, Türkiye'nin dünya ölçüsünde jeopolitik bir yeri olduğu için de önem verir ve bu ikincisi birincisine *ağır basar*.

Bir başka deyişle, emperyalizm, Türkiye'yi yalnızca borçlan-

[19] Tuğamiral Pierre Celerier, *Jeopolitik ve Jeostrateji*, Genkur Basımevi, Ankara 1963, s. 86.

[20] Aynı broşür, s. 88

dırdığı, yatırım yaptığı, emtia ihraç ettiği, yeraltı ve yerüstü kaynaklarını emerek sömürdüğü ölçüde değil, bundan ayrı ve bunun ötesinde, devrimci devinimin gelişmesinin jeopolitik yolunu dünya ölçüsünde elinde bulundurduğu için de Türkiye'ye özel bir önem vermektedir. Çünkü Türkiye'nin dünya jeopolitiğindeki yeri, yarı-bağımlı bir ülke olmasından çok fazla önem taşımaktadır; ve Türkiye'ye, emperyalizm, gelecek günlerde, bir yarı-bağımlı ülke olmasından çok, jeopolitik önemi ölçüsünde ağırlık verecektir. Başka bir anlatımla, Türkiye'nin dünya devrimci devinimi içinde jeopolitik önemi, kendisinin taşıdığı önemden çok fazladır. Bu ise, emperyalizmin, Türkiye'de, dünya ölçüsünde bir kere daha saygınlığını sarsıcı, açık terörcü baskılara girişmekte duraksamayacağının maddi kanıtı olmak gerekir.

IV. EMPERYALİST İDEOLOJİNİN ARACI OLARAK PANİSLAMİZMİN VE PANTÜRKİZMİN TÜRKİYE'DE DİRİLTİLMESİ

İngiltere, Hindistan başta olmak üzere, Uzak-Doğu yollarının geçiş noktası bulunan boğazlar üzerindeki dikkatini, Süveyş Kanalının açılmasıyla (1869) yavaş yavaş Süveyş'e kaydırarak 1875 yılında kanala sahip oldu. Daha önce Osmanlı İmparatorluğunun bütünlüğü, kendi çıkarlarıyla örtüşürken, şimdi, bu bütünlüğü Uzak-Doğu yollarını güvenlik altına almasını kolaylaştıracak biçimde bölmeyi kendi çıkarına uygun buluyordu. İngiltere, güçlü donanmasıyla, deniz-aşırı yolları ele geçiriyor, denizaşırı sömürgeleri ellerinde tutuyor ya da sömürgelerine yenilerini katıyordu. Buna karşın, Almanya, karayolu ile ulaşabileceği Balkanlar ve Yakın-Doğuda etkin olmak, sömürgesiz sömürge politikası uygulamak, bir başka anlatımla, hammadde kaynakları bulmak ve sınai ürünleri için pazar sağlamak istiyordu. İmparator Wilhalm II'nin İstanbul'u ziyaretleri (1889 ve 1898) ile gelişen Türk-Alman yakınlaşması sonunda, Bağdat'ı Berlin'e bağlayacak demiryolunun yapımı Almanlara verildi. Böylece Almanya, Berlin'den Bağdat'a o günün önemli ulaşım aracı demiryoluyla bağlanmak ve Basra Körfezini denetimi altına alarak, İngiliz donanmasının karadan önünü kesmek istiyor-

du. Bağdat'a inen demiryolunun bir hat ile İskenderun'a bağlanması düşüncesi de, gene Akdenize açılmak ve Süveyş'i denetleyebilmek amacını güdüyordu.[21] Ruslar ise, Musul-Bağdat hattını ele geçirmeyi, bu arada İskenderun'a inmeyi tasarlayacaklardır.[22]

Kısaca anahatlarını vermeye çalıştığımız faaliyetler, Birinci Dünya Savaşına öngelen ve bu savaşın temel nedenini oluşturan öğelerdir ve amacı Uzak-Doğu yollarını, Osmanlı İmparatorluğu toprakları *üzerinde* denetlemek amacını taşımaktadır. Emperyalist ülkeler, özellikle İngiltere ve Fransa ile Almanya, Türkiye içinde emperyalist çıkarları doğrultusunda iktidarlar için savaşım veriyorlardı. Savaştan kısa bir süre önce, 1913'ün sonlarında, Sadaret (başbakanlık) İngiliz yandaşı Kamil Paşadan, Alman yandaşı Enver Paşaya geçiyordu.

Alman emperyalizminin çıkarları Irak'a uzandığına göre, Türkiye'yi, hem bu hattı tutmaya ve hem de İran ve Türkistan'a uzanan bir koridor açarak bu merkezlere Rusların sarkmasını önlemeye yöneltecek siyasete bir amaç bulunması gerekirdi. Türkiye'yi Irak'a yöneltmenin ideolojik dayanağı *islamcılık* (daha doğrusu *panislamizm*) ve Türkistan'a yöneltmenin ideolojik dayanağı ise *turancılık* (daha doğrusu *panturanizm*) olabilirdi. Alman emperyalizmi, müslümanların halifenin başkanlığında birliğini sağlamak için panislamizmi, Türklerin bütünlüğünü sağlamak için ise panturanizmi, diriltilmesi gereken ideolojiler olarak görüyorlardı.

Bu iki politika, bir *savunma* politikası değil, bir *saldırı* politikasıydı. Oysa dağılmakta olan Türklerin yeni topraklar ardında koşturulmalarının akla uygun bir tek nedeni vardı, o da, Alman emperyalizminin çıkarları bu topraklardaydı, ve Türkler, Enver'in kişiliğinde, panislamizm ve panturanizm etkisi altında, Alman emperyalizminin özlemlerini dile getirmekteydiler. Mustafa Kemal, 20 Eylül 1917'de, Enver'e verdiği raporda, "... hedefimiz saldırmak değil, savunmak olmalıdır. *Türkiye*'yi

[21] Hand Rohde, *Asya İçin Mücadele*, 1. Kitap, Şark Meselesi, Askeri Matbaa, İstanbul 1932, s. 23.

[22] Bkz: Fevzi Çakmak, *Büyük Harpte Şark Cephesi Hareketleri*, Genelkurmay Matbaası, Ankara 1936, s. 157.

savunmak zorundayız. Artık Osmanlı İmparatorluğu için tek bir asker bile feda edilmemeli, Türkiye için saklanmalıdır."[23] diyordu. "Alman danışmanlar ise, Enver Paşa ile birlikte Türk ordusunun saldırıları için planlar hazırlıyorlardı. Bunlar *Alman tekelci sermayesinin yayılma özelliklerine tıpatıp uygun düşüyordu.*"[24] Enver'in çevresindeki Jön Türklerin "topraklar ele geçirmek amacı"nı "onların milliyetçi dargörüşlülüğü ve şovenist ele geçirme tutkusu ile açıklama" olanaklıydı.[25] "Baron von Wangenheim ve Türk ordusunun, Alman Genelkurmay Başkanı General Bronsart ile olan anlaşması gereğince", Enver, "pantürkizmin ve panislamizmin ele geçirme planlarını gerçekleştirmek istiyordu. 19 Aralık 1914'te saldırıya geçen ordunun ilerleme yönü Azerbeycan-İran-Hindistan'dı".[26] Enver, 1 Kanunuevvel 1330'da (14 Ekim 1914) "Karargahı Umumi İstihbarat Şubesi Müdürü Kaymakam Kâzım Beye" yazdığı bir emirde, onun, Alman emperyalizminin çıkarları doğrultusunda geliştirilmiş olan pantürkizm ve panislamizmini açıkça belgelemektedir. Kâzım Beye yazılan emir şöyle: "1. Vazifeniz, fırkanızla İran'a yürümek ve Tahran'ı işgal ile İran hükümetini Rus nüfuzundan tahlis eylemek, mümkünse Türkistan dahilinde isyan çıkartmaya çalışmak ve geçtiğiniz yerleri Rus ve İngilizler aleyhine tahrik etmektir. Efganistan cihetine tesire çalışmanız muvafık olur. 2. ... Bağdat'ın İngilizler eline düşmemesi için iktiza ederse İran'a girmezden evvel Bağdat'a yürüyünüz. ... 3. Tebriz üzerinden Dağıstan'a ilerleyecek olan Halil Bey fırkası ile irtibat tesis ediniz."[27] "Dersaadet [İstanbul] Merkez Kumandanı Kaymakam Halil Beye" yazdığı emirde de[28] aynı sonuçlar yeralmaktadır. Bu tarihten kısa bir süre sonra Enver, Kafkas Ordusunun komutanlığını bizzat yüklenerek, sonal amacı Hindistan olan saldırıya

[23] Johannes Glasneck, *Kemal Atatürk ve Çağdaş Türkiye*, Onur Yayınları, Ankara 1976, s. 70

[24] Aynı yapıt, s. 50.

[25] Aynı yapıt, s. 48, 49.

[26] Aynı yapıt, s. 53-54.

[27] Fevzi Çakmak, Adı geçen yapıt, s. 45-46.

[28] Aynı kitap, s. 46-47.

* İtalikler benim. —*M.E.*

geçecektir.

Alman tekelci burjuvazisinin çıkarlarına uygun hedeflere Türklerin yöneltilmesi ve bir saldırı politikası izlenmesi, dağılmakta olan imparatorluğun içinde canlı duran pantürkizm ve panislamizm gibi akımların diriltilmesiyle olanaklı oldu. Bizim için önemli olan, Alman faşizminin kabarış yıllarında, Alman emperyalizminin, Türkiye'de, bu kez eskisi kadar canlı olmayan, ama Birinci Dünya Savaşı sırasında diriltilerek belirgin ideolojiler haline gelen pantürkizmi ve panislamizmi *yeniden* diriltmeye çalışacağıdır.

V. ALMAN FAŞİSTLERİNİN TÜRKİYE'DE TURANCILIĞI GELİŞTİRME GİRİŞİMLERİ

"Alman emperyalistleri, diye yazıyor Glasneck, *1933 yılında faşist diktatörlüğün kurulmasından sonra** Avrupa'da egemenliği ele geçirme ve son olarak da dünya egemenliğine ulaşma yolundaki savaşımlarının ikinci dönemine başladıklarında, Wilhelm döneminin Bağdat demiryolu politikasına da başvurdular. Bazı alanlarda yöntemlerini ne de olsa azçok değiştirmek zorunda kalmışlardı ... ama hedef gene eskisi gibiydi: Alman tekelcileri, faşist yoldan 'yeni bir düzene sokmak' istedikleri Avrupa ile sımsıkı bağlamaya çalıştıkları Türkiye, İran ve Arap ülkelerini zengin ve aynı zamanda ucuz hammadde kaynakları olarak görüyorlardı. İngiliz donanması savaş sırasında denizaşırı yollarını kapatsa bile, Balkanlar gibi Yakın-Doğu da, Alman savaş sanayisine petrol, krom, bakır ve manganez cevheri, pamuk ve tiftik sağlayabilirdi. Alman generalleri, Birinci Dünya Savaşında olduğu gibi, İngiltere ile Fransa'nın Yakın-Doğudaki durumunu ve Güney ve Kuzey Hindistan ile olan bağlarını Türkiye'yi çıkış noktası yaparak tehlikeye sokmak istiyordu."[29]

"Alman finans-kapitalinin temsilcileri, önce Türkiye'nin ekonomik kalkınmasının *hızını yavaşlatmaya** çalıştılar."[30] "Alman

[29] Johannes Glasneck, *Türkiye'de Faşist Alman Propogandası*, Onur Yayınları, Ankara 1976, s. 9-10.

[30] Aynı yapıt, s. 68.

* İtalikler benim. —*M.E.*

tekelleri için sözkonusu olan, Türkiye'nin kaçınılmaz sanayi sürecine müdahale etmek ve onu kendilerine göre bir yöne çevirmekti."[31] Weigelt, 27 Ekim 1933'te verdiği konferansta, finans-kapitalin geniş bir programını açıklıyor, Türkiye'de *tarımın* çekirdek alan olmasını ve öyle kalmasını öne sürüyor, her türlü *sanayileşmenin* ise, ülkeden daha çok hammadde ve daha iyi hammadde, yarı-işlenmiş mallar sağlama amacına yönelik olması gerektiğini ileri sürüyordu.[32]

Hitler döneminde, Wilhelm dönemine göre, esasta değişen bir şey yoktu. Türkiye, başlangıçta, "sömürgesiz sömürge" olmakta, ayrıca, Hindistan yolunu kesmek için de Türkiye'ye aynı gelişme hedefi gösterilmekteydi. Alman basını Türk hükümetine "Türkiye'nin doğal gelişmesi, ne Balkanlar, Oniki Ada, ne de Kuzey-Doğu yönünde olabilir; bunun yönü, yalnız güneye doğru, Irak ve Musul'a gider." diye telkinde bulunuyordu.[33] Papen, "İngiltere'yi dize getirmek için Hindistan'a doğru ilerlemenin zorunlu" olduğunu[34] söyleyecektir. Alman emperyalistleri, İkinci Dünya Savaşı sırasında, bunlarla yetinmiyor, Türkiye'nin, Sovyetler Birliği'nde yeralan Türk ulusal-topluluklarını Sovyetler Birliği'ne karşı harekete geçirmesi için, Türkiye'de, turancılığı geliştirmenin gereğini savunuyordu.

Von Papen'in önerilerine göre, savaş meydanlarında ele geçen Türk kökenli ve müslüman tutsaklar ayrı bir kampa alınacak, özel olarak yetiştirildikten sonra, Türkiye üzerinden eski yurtlarına geri gönderilecekler ya da görev verilerek uçakla yurtlarına indirileceklerdi.[35] Türk turancıları ve sığınıklar, savaş tutsakları kamplarındaki herkesi, Alman ordusu SS birlikleri tarafından meydana getirilen Kafkas, Tatar ve Türkmen birliklerine girmeye çağırdılar.

Kemal Atatürk "Panislamizm ya da pantürkizm siyasasının,

[31] Aynı yapıt, s. 69.

[32] *Türkiye'de Faşist Alman Propogandası*, s. 69.

[33] Fritz Rössler, *Welchen Weg geht die Türkei?*, Dresden 1940, s. 137'den aktarma, bkz: Johannes Glasneck, aynı yapıt, s. 17.

[34] Aynı yapıt, s. 101.

[35] Postdam Alman Merkez Arşivi, Alman Dışişleri Bakanlığı, Siyasal Daire, n° 61174, Bl. 24'ten alıntı için bkz: *Türkiye'de Faşist Alman Propogandası*, s. 205.

diyor, başarı kazandığı ve bunların dünyanın herhangi bir bölgesinde uygulama alanı bulabildiği, tarihte görülmemiştir."[36] "Bizim aydınlık ve uygulanabilir gördüğümüz siyasal yöntem, ulusal siyasadır. ... Ulusal siyasa demekle anlatmak istediğim şudur: *Ulusal sınırlarımız içinde,** her şeyden önce *kendi gücümüze dayanarak** varlığımızı koruyup, ulusun ve yurdun gerçek mutluluğuna ve bayındırlığına çalışmak. ..."[37]

Kemal Atatürk'ün panislamizm, panturanizm ile ulusal siyaseti birbirinin karşısına koymasına, panislamizm ve panturanizmi hayalci bir serüvencilik olarak, ulusal siyaseti "ulusal sınırlarımız içinde" "kendi gücümüze dayanarak" varlığımızı koruma ve geliştirme olarak nitelemesine karşın, Atatürkçülüğü paravan yapan bazı turancılar, gene Kemal Atatürk'ün Alman ve İtalyan tekelci çevrelerinin en saldırgan unsurlarını temsil eden ve "büyük deliler"den biri olarak nitelediği Hitler'den yardım isteyerek yeni topraklar kazanma hayalini güdüyorlardı.[38] Nuri Paşa, Papen'in yardımıyla 1941'de Berlin'e giderek Müsteşar Weizsacker ve yardımcısı Woermann ile uzun görüşmeler yapmış,[39] General Hüsnü Erkilet, Papen'e başvurarak turancılık alanında kendisine görev verilmesini istemiş, Hentig ile birlikte doğu cephesinde yaptığı geziler sırasında, Alman-Türk işbirliği ile kurulacak büyük bir Turan imparatorluğuna ilişkin amaçlarını açıklamış,[40] Genelkurmay Başkanı Mareşal Çakmak, Berlin'de

[36] *Kemal Atatürk ve Çağdaş Türkiye*, s. 134; Kemal Atatürk, *Söylev*, II, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1974, s. 323.

[37] Kemal Atatürk, *Söylev*, II, s. 323.

[38] *Kemal Atatürk ve Çağdaş Türkiye*, s. 302. Kemal Atatürk, Hitler'i ve Mussolini'yi bir yerde "büyük deliler" olarak nitelerken, Mussolini'nin Habeşistan'daki "yaban" dediği insanları yığınlar halinde yoketmesi karşısında şunları da söyleyecektir: İnsanın "bu kendini beğenmişlik dağının ... asker çizmesi giymiş bir sırtlanın dünyasında yaşamak zorunda kalması üzücü değil midir?" (*Kemal Atatürk ve Çağdaş Türkiye*, s. 297.) Atatürk'ün ölümünden sonra ise, Hitler, genel bir saldırı ortamının lehlerine oluştuğunu açıkladığı tabloda, Türkiye için de aynı ortamın doğduğunu 22 Ağustos 1939'da Askeri Toplantıda, şu sözlerle açıklamaktadır: "Türkiye'yi Mustafa Kemal'in ölümünden bu yana, darkafalı, kararsız, güçsüz insanlar yönetiyor." (*Nazi İmparatorluğu*, II, s. 825.)

[39] *Türkiye'de Faşist Alman Propogandası*, s. 205-207.

[40] Aynı yapıt, s. 207.

* İtalikler benim. –*M.E.*

Dr. Harun ve Ankara'da General Mürsel Bakır yoluyla Henting ve Papen ile ilişki kurmuştur.[41] "Çakmak, Kasım 1941'de, Harun aracılığı ile Hentig'e kişisel olarak turan konusuna büyük ilgi duyduğunu, bu yoldan Türkiye ile Almanya arasındaki ilişkinin oluşturabileceğini söylüyordu."[42] Mayıs 1942'de de, Çakmak, Harun aracılığıyla Henting'e Türkiye'nin savaşa girmesini kaçınılmaz saydığını, Türk ordusunun, Sovyetlerin Kafkas mevzilerine önden saldırmayacağını, İran yaylası üzerinden Bakü'ye ilerleyeceğini bildiriyordu.[43]

Küçük-burjuvazinin ilerici milliyetçiliğini Kemal Atatürk'ün ulusal siyasası, gerici milliyetçiliğini de turancılık denen pantürkizm oluşturuyordu. Bu nedenledir ki, pantürkizmi, turancılığı, kemalizm ile bağdaştırmak, kemalizme karşı çıkmadan turancılığa yönelmek olanaklı değildir. Alman faşistleri, Türkiye'de Alman tekelci-burjuvazisinin çıkarları doğrultusunda basın, radyo, filmcilik, tiyatro, eğitim vb. alanlarına elattığı bir gerçektir. Ama turancılık konusunda, basının dışında, esas olarak Türk subayları üzerinde etkili olmaya çalışıldığı, konumuz bakımından ayrı bir anlam taşımaktadır. Yukarıya aktardığımız açıklamalara şunları ekleyelim:

"Türk subaylarını Alman militarizmine benzer biçimde eğitmek için sivil danışmanlar yanında askeri danışmanlar da —Moltke ve Liman von Sanders'in ardılları olarak— Türkiye'ye geldiler. Bunlar daha çok Versailles Antlaşması gereğince işsiz kalmış, 1925'ten bu yana Yıldız Harp Akademisinde öğretim yapan subaylardı. Yenik bir ülkenin temsilcileri olarak resmi makamlar için tehlikeli görünmüyorlardı. Türk genelkurmayı, piyade generali Mittelberger tarafından eğitilmişti. Kendisi, eski Belgrad Ataşemiliteri Faber du Faur'a göre, 'tam bir başarı' elde etmişti. 1942'de Mittelberger, Türk ordusunun Alman yöntemlerine göre yetiştirildiğini, Alman askeri edebiyatını büyük bir ilgi ile izlediğini, Harp Akademisinin tamamıyla Alman ilkelerine ve deneyimlerine göre çalıştığını sevinçle belirtiyordu. Türk

[41] Aynı yapıt, s. 211.

[42] Postdam Alman Merkez Arşivi, Alman Dışişleri Bakanlığı, Siyasal Daire, n° 61174, Bl. 203'ten., bkz: adı geçen yapıt, s. 211.

[43] *Kemal Atatürk ve Çağdaş Türkiye*, s. 211, 212.

genelkurmayının haberalma servisi, Birinci Dünya Savaşında Alman gizli askeri servisinin şefi olan Dışişleri Bakanı Albay Nikolay'ın isteğine göre biçimlendi. Gerçekten ordunun tüm orta ve üst dereceli subayları faşist öğretmenler tarafından eğitildi. Bu yüzden, Ankara'da Keller ve Papen gibi nazi diplomatlarının sık sık, Almanya'nın Türk subayları içinde sağlam siyasal dayanakları bulunduğunu söylemesine şaşmamalıdır. Bu subaylarla ilişkiyi 1936'dan bu yana Ankara'daki askeri ataşe Rohde sürdürüyordu."[44]

Faşizmin, turancılığı canlandırma ve yineleme girişimleri, İkinci Dünya Savaşında, faşizmin yenilgisiyle birlikte, etkinliğini yitirerek geri çekilmekle birlikte, uluslararası sermayeye her şeyden önce donanmalarının desteğinde kumanda edecek olan ABD tarafından canlandırılacak biçimde korunmuştur. Daha ilerdeki bölümlerde açıklayacağımız gibi, turancılığı, öteki gerici ideolojilerle birlikte, geliştirip canlandırmaya ABD emperyalizmi özel bir özen gösterecektir.

VI. AMERİKAN EMPERYALİZMİNİN "DOLAYLI SALDIRI" ÖRTÜSÜ ALTINDA TÜRKİYE'YE FAŞİZMİ İHRACI

Türkiye'de bugün yoğunlaşan faşist baskı ve eylemlerin, Amerikan emperyalizminin emperyalist savaşım stratejisinin çağımıza uyarlanan bir tarzı olduğunu tam ve doğru olarak saptayabilmek için, emperyalist savaşın, özellikle Amerikan emperyalizminin geçirdiği biçimlerine bir gözatmak gereği vardır. Birleşik Devletler, tek başına atom bombasına sahip iken, nükleer silahlar ile, bütün dünyayı kendi politikası doğrultusunda hegemonyası altına alacağı düşünü uzun zaman sürdüremedi. Başlangıçta benimsenen genel savaş stratejisinden, sınırlı savaşlara yönelinmiş, ABD, hızla, "düşmanı", kendi öz güvenlik sınırlarının ötesinde karşılamak için, denizaşırı ülkelere ve düşmanla karşılaşılabilecek noktalara, özellikle Sovyetler Birliği sınırlarına kadar sokulma olanağı sağlayan ülkelere, üsler kurmak ve aske-

[44] Johannes Glasneck, *Türkiye'de Faşist Alman Propogandası*, s. 76-77. —Belgeler ve kaynaklar için adı geçen yapıta bakınız—.

ri kuvvet yığmak politikasına kaymıştır.[45] 1960'da, Samuel P. Huntington, önümüzdeki on yıl içinde, devletlerin sınırlarına doğrudan doğruya saldırı olanağının gittikçe zayıflayacağı görüşünü savunacak, bu tür "saldırıların" yerini, devletin *kendi sınırları içerisinde* hükümet darbeleri, gerilla hareketleri ve iç savaşların alması olanağının arttığını söyleyecektir.[46]

Birleşik Devletler emperyalist yazınında, "dolaylı saldırı" olarak nitelenen emperyalizme karşı yürütülen ulusal kurtuluş hareketlerinin yoğunlaşması karşısında, Birleşik Devletler, genel savaş ve sınırlı savaşın yanısıra "dolaylı saldırı"ya karşı yeni bir savaşım yöntemi, özel yöntemler geliştirmiştir. Rockefeller Grubu tarafından hazırlanan bir raporda, şöyle denmektedir: "Bizim güvenliğimizi yalnızca açık saldırılar tehdit etmiyor. Bu açık saldırıların yanında, ondan *daha* tehlikeli, ama saldırı görünüşünde olmayan başka tür tehditler de vardır. Bu tehditler, içerden yapılmak istenen değiştirme ve dönüşümlerdir. Bu maskeli saldırılar, bazan iç savaş biçiminde, bazan devrimci devinim biçiminde, bazan demokratik akımlar ve reform devinimleri biçiminde karşımıza çıkmaktadır. ... Bizim amacımız bu ve buna benzer akımları önlemek olmalıdır."[47] Birleşik Devletler stratejisinin ağırlığı, genel savaştan sınırlı savaşa, sınırlı savaştan ise "dolaylı saldırı"ya karşı savaşa kaydırılmış; "Eisenhower Doktrini" ile, "uluslararası komünizmin silah kullanmadan, *dolaylı olarak da* saldırıya geçebileceği"[48] görüşü, Birleşik Devletler'in resmi ve genel dış politikası haline getirilmiştir.

Bu nedenledir ki, Birleşik Devletler, genel savaş ve sınırlı savaşın yanısıra ve bunlardan ayrı olarak, "dolaylı saldırı"ya karşı, başka devletlerin içişlerine müdahale etme politikasını geliştirmeye başlamış ve dünyanın stratejik bakımdan en önem-

[45] Bkz: M. Fahri, *Amerikan Harp Doktrinleri*, Yön Yayınları, İstanbul 1965, s. 64-65 ve 62-63.

[46] Bkz: Samuel P. Huntington, "National Defense and the Compaign", *The New Leader*, 12 Haziran 1960, s. 18'den alıntı: aynı yapıt, s. 296-297.

[47] "The Rockefeller Panel Reports", *Prospects of America*, s. 113-114'ten alıntı: aynı yapıt, s. 297.

[48] Ali Halil, *Atatürkçü Dış Politika ve Nato ve Türkiye*, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1968, s. 168.

li bölgeleriyle bu açıdan ilişkilerin geliştirilmesine özel bir önem vermiştir. Birleşik Devletler başkanından jeopolitikçisine değin stratejik önemini vurguladıkları Orta ve Yakın-Doğuda, ikili anlaşmalar yoluyla, "dolaylı saldırı"ya karşı, Birleşik Devletler, ülkenin içişlerine müdahale etme olanağını elde etmeye çalışacaktır.

Orta-Doğunun stratejik önemi üzerine çok şey söylenmiştir. Kimisi, Orta-Doğuyu bir "kenar kuşak bölgesi" olarak nitelemiş, kenar kuşak bölgesine egemen olan devletin Avrupa ve Asya'ya egemen olacağını, "Avrasya'ya egemen olan" devletin ise, "bütün dünyaya sahip olacağı"nı yazmış;[49] kimisi, bu bölgeyi "eklem" bölgesi olarak ele almış ve Orta-Doğunun "hassas ve istikrarsız bir eklem" olduğunu vurgulamış;[50] kimisi, "kontak uçları" bölgesi içinde niteleyerek, Türkiye'yi (boğazlar ucunu), gizli ya da açık devamlı bir didişmenin varolduğu en önemli kontak uçlarından biri saymıştır.[51]

Emperyalizm ve onun temsilcileri, bu temel üzerinden yola çıkarak, Orta-Doğunun, doğal kaynaklar bakımından zengin, en işlek kara, hava ve deniz yollarının geçtiği, ve bu nedenle de iktisadi ve stratejik önemi olduğunu,[52] Eisenhower ise "dünyada Orta-Doğudan daha çok stratejik önemi olan bir bölge" bulunmadığını[53] belirtmiştir.

Orta-Doğunun yeraltı ve yerüstü servetleri bakımından (özellikle petrol) pek zengin, kara, hava ve deniz trafiğinin en yoğun olduğu bir bölge olması, ve özellikle Türkiye gibi Sovyetler Birliği topraklarına komşu ve en yakın ülkeleri içermesi, Birleşik Devletler'i bu bölgeye özel bir özen göstermeye yöneltecektir. 1955 yılında, bu bölgedeki gerici güçleri örgütlendirmek için Bağdat Paktını (bugünkü adıyla CENTO'yu) kura-

[49] Nicholas Spykmen, *American Strategy and World Politics*, New York 1942'den alıntı: Doç. Dr. Türkkaya Ataöv, *Amerika, Nato ve Türkiye*, Aydınlık Yayınevi, Ankara 1969, s. 244.

[50] Tuğamiral Pierre Celerier, *Jeopolitik ve Jeostrateji*, s. 74.

[51] Mustafa Ok, "Jeopolitik İktisat", *Cumhuriyet*, 13 Mart 1965, s. 2.

[52] *Ayın Tarihi*, n° 149, Nisan 1946, s. 220-225'ten alıntı: *Nato ve Türkiye*, s. 91.

[53] D. A. Rostow, "Defence of the Near East", *Foreign Affairs*, s. XXXIV. n°2, Ocak 1956, s. 273'ten alıntı: *Amerika, Nato ve Türkiye*, s. 244.

cak, ama "patron Amerika ise, paktın ... niteliğini gizlemek için resmen üye olmayacaktır."[54] Çünkü "yerel kuvvetlerin bütün komuta ve idari organları Amerikan uzmanları tarafından denetlenmeli; ama bu kontrol işleri *o ülke kamuoyundan gizli tutulmalı*" ydı.[55]

Birleşik Devletler, Bağdat Paktındaki "Nüfuzunu biraz olsun gizleyebilmek için paktın resmen üyesi olmadı", ama ekonomi, askerlik ve "*yıkıcı faaliyetler*"le savaşım komitelerine *üye olarak*, bütün toplantılara aktif olarak katıldı.[56] Birleşik Devletler, Bağdat Paktına doğrudan değil de, dolaylı olarak girerek, Bağdat Paktı üyesi ülkelerin hükümetleriyle yaptığı Mart 1959 tarihli ikili anlaşmalarla, Türkiye, İran ve Pakistan'a *müdahale hakkını*, bir Birleşmiş Milletler ilkesine dönüştürdü.

5 Mart 1959'da Ankara'da Amerika Dışişleri Bakanı Dulles ile Türkiye Dışişleri Bakanı Zorlu arasında imzalanan ikili anlaşmaya göre, Birleşik Devletler, "Türkiye'nin siyasal bağımsızlığına [!!] ve toprak bütünlüğüne yapılacak her türlü tehdidi, *gayet ciddi* bir şekilde tetkik edecek", buna karşılık, Birleşik Devletler, doğrudan ya da dolaylı saldırı, sızma, yıkıcı faaliyetler, sivil saldırı durumlarında Türkiye'ye *müdahalede bulunacak* ya da *yardım edecektir*.[57]

İkili anlaşmayı eleştiren Şevket Süreyya Aydemir, "Yıkıcı faaliyet nedir?" diye soruyor ve devam ediyordu: "Dolaylı saldırı, sivil saldırı nedir? Bunların ne başı, ne de sonu tarif edilmiş değildir. Örneğin Ankara'da bir üniversitede, Amerikan elçisinin otomobilinin yakılması ... bir yıkıcı faaliyet midir? Ya da, İzmir'in tam kurtuluşuna kavuştuğu gün, Amerikan 6. filosunun İzmir'i ziyarete gelişi ve sokaklarda kurtuluş şenlikleri yapan halkın ve üniversitelilerin etrafında birtakım gösterilerde bulunması sırasında çıkan olaylar, sivil saldırı ya da yıkıcı faali-

[54] Mehmet Emin Bozarslan, *Hilafet ve Ümmetçilik Sorunu*, Ant Yayınları, İstanbul 1969, s. 255.

[55] G. Snyder, *Deterence and Defence*, s. 23-28'den alıntı: *Amerikan Harp Doktrinleri*, s. 311.

[56] Bkz: Doç. Dr. Türkkaya Ataöv, *Amerika, Nato ve Türkiye*, s. 248.

[57] Bkz: Şevket Süreyya Aydemir, *Menderes'in Dramı*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1969, s. 330-331.

yet midir? Bunların takdiri Amerikalılara aittir. Çünkü bizzat Zorlu, bu konularda takdirin Amerikalılara ait olduğunu, 4 Nisan 1960'ta bile, ... savunuyordu."[58]

Bu müdahale hakkına karşılık Türkiye, Birleşik Devletler'den hangi güvenceyi alıyordu? "Türkiye'nin siyasal bağımsızlığına ve toprak bütünlüğüne karşı yapılacak her türlü tehdidi, ciddi bir şekilde tetkik etmek.." D. Acheson'un sözleri, iki tür müdahalenin amacını da açıklamaktadır: "Uluslararası ihtilaflı sorunlara, diyor Acheson, Amerika'nın derhal müdahale etmesi yolundaki demeç ve görüşler, *yanlış anlaşılmıştır*. Bu görüşü şöyle anlamak ve yorumlamak gerekir: Amerika silahlı kuvvetleri, *ancak, Amerikan çıkarları gerektirdiği takdirde müdahale edecektir*."[59]

Amerikan savaş stratejisinin izlediği çizgiyi kısaca özetleyelim:

1° genel savaş; 2° genel savaş ve sınırlı savaş; 3° genel savaş, sınırlı savaş ve "dolaylı saldırı" karşısında müdahale. Bunlar Birleşik Devletler'in "açık ve resmi olan politikası"dır. Amerika Birleşik Devletleri, ayrıca, CENTO'nun (Bağdat Paktının) "yıkıcı faaliyetler" komitesi üyeliğiyle, Türkiye'de, "dolaylı saldırı" niteliğinde bulduğu, ulusal bağımsızlık savaşımlarından demokratik ve reformist savaşımlara kadar, ilerici ve devrimci her türlü hareketi, hareketin oluştuğu andan itibaren, içten durdurmak, geriletmek, ezmek için ikinci bir politika, "resmi olmayan ve gizli politika"[60] izlemektedir. Bizim esas konumuz da budur. Çünkü, daha önceki savaşlar, faşizm *tehdidini* içinde taşımaktaydı ve bu ölçüde de düşman, görünür bir düşmandı. Savaşım verilmesi zor olsa bile, düşmanın kimliği belliydi ve tehdit, tehdit olarak kabul edildiği ölçüde faşizmin varlığından sözedilebilirdi. Oysa "resmi olmayan", "gizli politika" ile Birleşik Devletler, Türkiye'de parlamentonun ve diğer demokratik kurumların varlığı altında, her türlü anti-demokratik açık terörcü eylemleri yaygınlaştırarak, faşizme yeni bir nitelik kazandırmıştır.

[58] Aynı kitap, s. 331.

[59] M. Fahri, *Amerikan Harp Doktrinleri*, s. 98.

[60] Burnham, *Containment or Liberation*'dan alıntı: *Amerikan Harp Doktrinleri*, s. 113.

Bu niteliğin bellibaşlı iki yönü vardır: birincisi, faşizm, emperyalist ülkeden, metropolden, "kendi öz güvenlik sınırları"ndan çıkmış, bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelere emperyalizm tarafından ihraç edilmiştir, *kökü dışardadır*; ikincisi, —aşağıda açıklayacağımız yöntemlerle— başta parlamento olmak üzere burjuva demokratik kurumların varlığına dokunmadan, demokratik devinimleri açık terörist eylemlerle bastırmaya yönelmiştir.

VII. AMERİKAN HÜKÜMETİNİN FİNANS-KAPİTAL İLE İÇİÇELİĞİ

Dünya kapitalist sistemi içersinde yarı-bağımlı ülkelerde uygulanan faşizm, geniş ölçüde ABD emperyalizminin eseridir; ABD emperyalizmi, ABD Ulusal Güvenlik Konseyi tarafından yürütülür. Konsey üyelerinin tümü, bir ya da birkaç tröste, ya doğrudan ya da dolaylı olarak bağlıdır. İkinci Dünya Savaşından sonraki bir döneme ilişkin aşağıdaki veriler, ABD dış politikasının arkasında, *yalnızca* tröstlerin bulunduğunu açıkça ortaya koymaktadır. İncelenen dönemde Başkan olan Güvenlik Konseyi üyesi D. Eisenhower, bütün büyük tekellere; Başkan Yardımcısı R. Nixon, California tröstler grubuna, Dışişleri bakanı J. F. Dulles, Rockefeller Grubuna ve National City Bank'a; Savunma Bakanı C. Wilson, Du Pont Grubuna ve Morgan Grubuna; Maliye Bakanı G. Humphrey, Clevelang Grubuna; Devlet Seferberlik Dairesi Başkanı A. Flemming, National City Bank'a; Genelkurmay Başkanı A. Radford, bütün büyük tekellere; Bütçe Genel Müdürlüğü Direktörü P. Brundage, Rockefeller Grubuna ve bütün tekellere; CIA Başkanı Allen Dulles, Rockefeller Grubuna ve National City Bank'a; Atom Enerjisi Komisyon Başkanı Lewis Strauss, Rockefeller Grubuna; Soğuk Harp İşleri Müşaviri W. Jackson, Rockefeller Grubuna; Güvenlik Sorunları Müşaviri D. Anderson, Texas Grubuna bağlıdır.[61] "1953-1954 yıllarında Beyaz Saraya öğle yemeğine davet edilen ya da alıkonulan özel konukların" 474'ünden 294'ü kapitalist, yalnızca 8

[61] M. Fahri, *Amerikan Harp Doktrinleri*, s. 145, 146-147.

tanesi işçi sendikaları temsilcisidir.[62]

1944-1952 döneminde, ABD *Dışişleri Bakanlarının* bağlı bulundukları firma ve bankalar ise şöyledir: 1° Edward R. Stettinius, Morgan'ın küçük oğlunun ortağı ve United States Steel tröstünün direktörü; 2° James F. Byrnes, Morgan firmasının Newmont Mining Yatırım Bankası direktörü; 3° Dean Acheson, Morgan firmasına bağlı Covington-Burling şirketinin hukuk başmüşaviri; 4° Lewis Douglas, Morgan firmasının ünlü maliye uzmanı ve firmanın mali işler sorumlusu; 5° George W. Perkins, Morgan'ın oğlunun iş ortağı.[63]

Orta-Doğuda da, ve özellikle Türkiye'de, yeraltı ve yerüstü zenginliklerini sömüren, bu ülkeleri, emtia ihraç pazarı ve sermaye yatırım alanı olarak kullanan, stratejik önemi dolayısıyla bölgede denetimi elinde tutarak, Sovyetler Birliği'ni güneyinden çevreleyen ve ona en yakın olan bu bölgede üsler kuran, ulusal bağımsızlık ve demokrasi devinimlerini bastırmak için müdahale hakkı alan ve ensonu, açık ve resmi politikası yanında, gizli ve resmi olmayan özel bir savaş politikası yürüterek ülkenin içişlerinde etkin bir rol oynayan, finans-kapitalin en emperyalist unsurlarının çıkarlarını temsil etmektedir.

VIII. DOLAYLI "SALDIRI" VE FAŞİZM

Rockefeller Grubunun hazırladığı rapora bir kez daha dönelim. Bu raporda "... açık saldırıların yanında, ondan daha tehlikeli, ama saldırı görünüşünde olmayan başka cins tehditler de vardır. Bu tehditler *içerden yapılmak istenen* değiştirme ve dönüşümlerdir. Bu maskeli saldırılar, bazan iç savaş biçiminde, bazan devrimci hareket biçiminde, bazan demokratik akımlar ve reform hareketi biçiminde karşımıza çıkmaktadır." deniyor ve devam ediyordu: "Bizim amacımız, bu ve buna benzer akımları önlemek olmalıdır. ... Bu zorunlulukla yapılacak askeri müdahale, ne klasik askeri stratejiye uymakta, ne de geleneksel diplomatik müdahaleye benzemektedir. *Bu askeri müdahalenin kendine*

[62] *US News and World Report*, 4 Şubat 1955'ten alıntı: aynı yapıt, s. 161.
[63] M. Farhi, *Amerikan Harp Doktrinleri*, s. 163-164.

özgü bir biçim ve niteliği vardır."[64]

Ayaklanmaları Bastırma Hareketleri Teori ve Tatbikatı adlı kitabında David Galula, yerel devrimci savaşların, kapitalizm ve emperyalizme karşı olan *dünya çapında savaşın bir parçası* olduğunu[65] belirtmekte, Prof. Rostow ise, raporunda, *"bütün* ulusal kurtuluş devinimleri"nin komünist devinimler olduğunu, ve bu nedenle ezilmesi gerektiğini[66] ileri sürmekte, Şubat 1966'da Johnson, Türkiye'den sözettiği konuşmasında, komünist "saldırganlar"ın, —Vietnam'da başarıya ulaştıkları takdirde— kurtuluş savaşı yoluyla başarıya ulaşma inancına kapılacaklarını[67] söylemektedir.

Dolaylı saldırının niteliği açıktır. Dünya kapitalizmine, emperyalizme karşı verilecek her tür ulusal kurtuluş savaşımı, ister iç savaş biçiminde, ister devrimci devinim biçiminde, ister demokratik akımlar biçiminde, ister reformcu devinimler biçiminde olsun, dolaylı saldırıdır ve "komünist" nitelikte olduğu için de ezilmelidir. Birleşik Devletler'in, iç savaş biçimine ulaşmış ulusal kurtuluş devinimleri karşısında açık terörcü diktatörlük yolunu seçtiğine, yakın günlerin Vietnam'ı canlı tanıktır. Bizim için şu anda önemli olan, özünü ulusal kurtuluştan ve bağımsızlıktan alan devrimci devinimlerin, demokratik akımların, hatta ilerici reformların, emperyalizm tarafından dolaylı *saldırı* sayılması ve Birleşik Devletler'in bu devinimleri özel savaş yöntemleri uygulayarak önlemek istemesidir.

Faşizm, açık terörcü diktatörlüğünü, kitle temeline dayandırmak için, iki yol izler: ya geniş bir kitle tabanı yaratarak iktidara gelir, ya da "devletin silahlı güçlerine dayanarak gelen faşizm aynı zamanda devlet organlarını da kullanarak temelini genişletmeye" çalışır.[68] Bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelerde ABD kökenli faşizm, bu iki yolu da zincirleme olarak kullanmaktadır. Çünkü, faşizm, artık ve özellikle yabancı ülkelerde, parlamento-

[64] *Amerikan Harp Doktrinleri*, s. 297-298.

[65] *Ayaklanmaları Bastırma Hareketleri Teori ve Tatbikatı*, Genkur Basımevi, Ankara 1965, s. 52.

[66] Bkz: M. Emin Değer, *CIA, Kontrgerilla ve Türkiye*, Ankara 1977, s. 143.

[67] Bkz: Aynı yapıt, s. 144.

[68] Dimitrov, *Faşizme Karşı Birleşik Cephe*, Birinci Kitap, s. 132.

yu ve öteki demokratik kurumları, "kurum" olarak *muhafaza ederek* açık kanlı diktatörlüğünü sürdürme olanağını bulmuştur. Bu nedenle de bazı ülkelerde faşist iktidarları sürekli koruyabilmek için, genel oya gereksinim duyulmaktadır. Faşist güçler, devletin silahlı güçlerine dayanarak iktidara gelebileceği gibi, genel oy yoluyla da iktidara gelmiş olabilir.

Faşizm için bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelerde, birincil sorun, devletin silahlı güçlerini ele geçirerek olsun, bir başka yoldan olsun, kendisi için bir kitle tabanı yaratmaya gereksinim duymuş olmasıdır. "Konvansiyonel olmayan savaşlarda, diyordu Franklin A. Lindsay, ... *öncelikle toplumun desteğini kazanmak gerekir.* Toplumun desteği sağlandığı ölçüde, o topluma *kendi görüş ve ideolojimizi empoze edebiliriz.*"[69]

Toplumun desteğini sağlamak için izlenen politika ise "resmi olmayan ve gizli politika"dır, "o ülke kamuoyundan gizli tutulmalı"dır.[70]

Toplumun desteğini kazanması için, normal bir savaşta, görevi, yalnızca düşmanı yenmek olan *asker*, politikadan uzak tutulmakla birlikte, "ayaklanmaları bastırma hareketlerinde ... halkın yardımını kazanmak ... için, ... *pratik siyasetle* meşgul olmalıdır".[71] Bunun anlamı şudur ki, asker, genel politikadan uzak tutulmalı, ama genel politik perspektifi *olmayan* bir iç politikaya *karıştırılmalıdır.* Amerikan emperyalizminin, devletin silahlı öteki güçleri için de aynı şeyi önerdiği, hemen düşünülmek gerekir, çünkü kolluk güçlerinin, askerden çok, genel politik perspektiften yoksun bir iç politika batağına saplanacağı, ona yüklenen görevin doğasında vardır. David Galula, ayaklanmaları bastırmak için bir lidere, ve "*bir siyasal partinin kılavuzluğuna* gereksinim" olduğunu belirttikten sonra, özellikle "daimi kuvvetler için *devamlı yardımcı kuvvetler temin etmek*",[72] "*yarı*-askeri güçlerin yetiştirilmesine yardımcı olmak"[73] gereğini vurgulamak-

[69] M. Fahri, *Amerikan Harp Doktrinleri*, s. 309.

[70] *Amerikan Harp Doktrinleri*, s. 113 ve 311.

[71] David Galula, *Ayaklanmaları Bastırma Hareketleri Teori ve Tatbikatı*, s. 80'den alıntı: M. Emin Değer, *CIA, Kontrgerilla ve Türkiye*, s. 116.

[72] Galula, adı geçen yapıt, s. 311.

[73] Aynı yapıt,s. 103.

tadır. "Birleşik Amerika, 1961'de, ... yerli kuvvetleri *komandocu-partizan yöntemlere göre eğitmeli* ve gerekli silah ve malzemeyle donatmalıdır."[74]

David Galula'nın, toplumu, devrimci ve ilerici güçlerin desteğinden koparmak, kendi faşist güçleri tarafına kazanmak için önerdiği yöntemlerden biri de şöyle: "Halkı direnişçilerden ayırmak için, sanki ayaklanma kuvvetleri tarafından yapılıyormuş gibi, müdahale kuvvetlerince, zulme kadar varan haksız muamele örnekleri ile *sahte operasyonlara* başvurması tavsiye edilir."[75]

Tablo açıktır sanırız: genel siyasal perspektiften soyutlanmış, iç politika batağına gömülmüş devletin silahlı güçleri, ve onun yanında, ona yardımcı kuvvetler, *yarı-askeri* kuvvetler, müdahale hareketini yürütecek lider ve lider kadrosu, harekete kılavuzluk edecek bir siyasal parti, "haber alma ve kontrol şebekeleri ve propaganda grupları kurulması",[76] halkı devrimcilerden koparacak *zulme kadar* varan sahte operasyonlar düzenlenmesi. Amaç, toplum desteğini, kitle tabanını, devrimci, ilerici, demokrat öğelerden koparmak ve faşizme bir kitle tabanı oluşturmaktır.

IX. FAŞİZM VE CIA

1965 sonu bakımından Türkiye'ye gelen yabancı sermayenin en büyük kısmı, %30-35'i ABD'ye aittir[77] ve yabancı sermayenin genel olarak miktarı değişmiş olmakla birlikte, ABD'nin bu oranı

[74] M. Fahri, adı geçen yapıt, s. 301.

[75] Galula, adı geçen yapıt, s. 301. Ülkü Ocaklarının MHP ile ilgisi ve eylemleriyle ilgili olarak Yenimahalle Savcılığına verilen emniyet raporunda, Ülkü Ocaklarının bazı şubelerinde, AİD'nin bazı propoganda broşürlerinin ele geçtiği açıklanmıştır. Gene aynı raporda, Ülkü Ocaklarının bazı şubelerinde "Komünist Gençlik Teşkilatı" amblemli teksirler bulunduğu da açıklanmıştır. (*Günaydın*, 8 Temmuz 1976.) Senato Araştırma Komisyonu tarafından hazırlanan bir raporda ise, "öğrenci olaylarında ajan ve provakatörlerin görev aldığı" saptanmıştır (*Cumhuriyet*, 22 Nisan 1977).

[76] Galula, adı geçen yapıt, s. 111.

[77] Kazım Oksay, *Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırım Kılavuzu*, İstanbul 1967, s. 5.

koruduğu açıkça söylenebilir. ABD'nin dünya emperyalizminin jandarmalığını üstlendiği gözönünde tutulacak olursa, bu oranın pek önemli olmadığı da anlaşılacaktır. Çünkü, Türkiye'de, *yalnızca* ABD'nin üs, istasyon ve haberleşme merkezleri bulunmaktadır ve 30 Temmuz 1963 durumuna göre, Türkiye'de 99 adet hava üssü, istasyonu ve haberleşme merkezi vardır.[78] Resmi olmayan rakamlara göre, bundan on yıl kadar önce 35 bin ABD askeri ve sivil görevli, Türkiye toprakları üzerinde görev yapmaktaydı. Akdeniz'de 6. Filo, dünya emperyalist sisteminin koruyuculuğunu üstlenmiş durumdadır. Bu nedenledir ki ABD emperyalizmi, Türkiye'de yalnızca ABD emperyalizmini değil, dünya emperyalist sistemini korumak için bulunmaktadır.

Ne var ki, ABD, dünya emperyalist sistemini, daha önce belirttiğimiz gibi, biri açık ve resmi ve öbürü gizli ve resmi olmayan iki yoldan yürütmektedir. Gizli ve resmi-olmayan politikasını, Başkan Truman zamanında CIA içinde kurulan "gizli politik hareketi yürütmekle" görevli Politik-Düzenleşme dairesi yönetmektedir.[79] Senato Silahlı Komisyon üyelerinden Senatör Joseph Clark, 1962'de, "Bugün artık Amerika'da, *herkes*, diyordu, ... CIA'nın ... Orta-Doğuda ... politikanın tam ortasında olduğunu biliyor".[80] CIA, dört şubeye ayrılmıştır, ve bunlardan Plan Şubesi, "CIA'nın maskelenmiş silahlı faaliyetlerini yürütür, ... dış ülkelerdeki bütün özel harekat, bu şubenin sorumluluğu altında hazırlanmıştır".[81] Amerikan Haberler Merkezi müdür yardımcısı Donald M. Wilson, 1963'te, Senato Dışişleri Komisyonunda yaptığı konuşmada "CIA ve *öteki istihbarat örgütleri ile* çok sıkı işbirliği halinde" çalıştıklarını söylemiştir.[82] CIA'nın diğer şubelerinden biri de istihbarat şubesidir. "İstihbarat Şubesi, gizli ve açık kaynaklardan elde ettiği bilgilere dayanarak yeryüzündeki herhangi bir hükümetin ekonomik, sosyal ve politik durumları

[78] Bkz: Haydar Tunçkanat, *İkili Anlaşmaların İçyüzü*, Ekim Yayınları, Ankara 1970, s. 312-318.

[79] Bkz: David Wise, B. Ross, *Görünmeyen Hükümet CIA*, Onur Yayınları, Ankara 1976, s. 55-57.

[80] Aynı yapıt, s. 63.

[81] Aynı yapıt, s. 69.

[82] Aynı yapıt, s. 69.

hakkında raporlar hazırlar. Bu şube ayrıca üç bölüm halinde çalışır. Birinci bölüm, dünyanın kaynaşma halinde olan bölgelerinde meydana gelmesi olası olaylar üzerine uzun vadeli tahminlerde bulunur. İkinci bölüm, varolan durumlarda günlük gelişmeleri izler. Üçüncü bölüm ise, CIA'nın faaliyetlerindeki eksik ve hatalı noktaları saptar."[83]

Açıktır ki, CIA, ABD emperyalizminin, bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelerde, gizli ve resmi-olmayan politikasını yürüten örgüttür, ve bu ülkelerde, faşizmi, maskelenmiş silahlı faaliyetler ve "özel" harekatla gerçekleştirmektedir.

CIA, Küba'da, Guatemala'da, Endenozya'da, Vietnam'da, Laos'ta, İran'da, Burma'da, Yunanistan'da, Şili'de, Arjantin'de vb. maskeli silahlı faaliyetler ve "özel" harekatıyla, faşizmi gerçekleştiren kuruluştur. 1960 Kıbrıs bunalımı sırasında, sorunu, pek ihtiyatlı da olsa, ulusal çıkarlar açısından koyduğu için, CIA ajanı General Porter'ın Türkiye'yi ziyaretinden sonra, hükümetten çekilmek zorunda bırakılan İsmet İnönü şöyle diyordu:

"Daha bağımsız ve şahsiyetli bir dış politika izlenmesini istiyorsunuz. Herkes aynı şeyden bahsediyor. (...) Bir görev veriyorum. Neticesi *bana gelmeden Washington'un haberi oluyor. Sonucu memurumdan önce, Amerikan sefirinden öğreniyorum.* (...) Ancak, bu meselenin üstüne, vakit geçirmeden eğilmek lazımdır, yoksa bağımsız dış politikadan bahsedilemez. Hatta iç politikada bile bağımsızlık düşünülemez. Yapamazsınız bağımsız politika."[84]

1960 Kıbrıs bunalımı, yalnızca ulusal savunma gücümüzün Birleşik Devletlere bağımlılığını gözler önüne sermedi, CIA'nın, Türkiye'de hükümet devirip, hükümet kurduğu da kamuoyunca duyumsanır oldu. Ayrıca bu olay, CIA'nın Türkiye'de ilk faaliyeti değildi ve son faaliyeti de olmadı. Bir yandan emek ve sermaye çelişkisi yoğunlaşırken, öte yandan kazanılan yeni demokratik haklar, sınıf savaşımını yeğinleştirdiği ölçüde, CIA'nın faaliyetleri, Türkiye'de de, "özel harekat"a ve "maskeli

[83] Aynı yapıt, s. 69-70.

[84] M. Şükrü Koç, *Emperyalizm ve Eğitimde Yabancılaşma*, Ankara 1970, s. 165-166.

silahlı faaliyet"e dönüşüyordu.

Açıktır ki, CIA, Amerikan emperyalizminin, bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelerde gizli ve resmi-olmayan politikasını gerçekleştiren örgüttür. Amerikan emperyalizmi, emperyalizmin doğası gereği, dünya faşizminin kalesi durumundadır. Amerikan emperyalizmi, örtülü olarak yürütmekte olduğu dünya ölçüsündeki savaşta, faşizmin *kendisi* olarak, *bizzat faşizm olarak* sahnededir ve CIA, bunu *çağdaş* örtüsü içinde, bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelerde, her gün, her saat yinelemeye devam etmektedir. Bu ülkelerde ortaya çıkan, gelişen faşizmi, CIA'dan, CIA'yı ise ABD emperyalizminden ayırma olanağı yoktur. Türkiye'de faşizmin iktisadi temeli emperyalizm, ve özellikle ABD emperyalizmidir; CIA ise, ABD emperyalizminin gizli ve resmi-olmayan politikasını, maskeli silahlı faaliyetlerle, özel harekatla gerçekleştiren örgütün adıdır.

X. GÜNÜMÜZ TÜRKİYESİ'NDE FAŞİZMİN KİTLE TABANI OLUŞTURMASININ İKİ İDEOLOJİSİ: TURANCILIK VE İSLAMCILIK

Türkiye'nin tarihsel geleneğinde bellibaşlı üç gerici eğilim vardır. Osmanlı İmparatorluğu, büyüme ve gerileme döneminde, diğer devletler yanında sürekli olarak çarlık Rusyası ile savaş içinde olmuş ve geleneksel bir "moskof" düşmanlığı İmparatorluk döneminde canlı kalmıştır. Bu geleneksel düşmanlık, Çarlık Rusyasının yerini, Büyük Ekim Sosyalist Devrimiyle Sovyetler Birliği aldıktan sonra, Kurtuluş Savaşında, bolşevik düşmanlığına dönüştürülmüştür. Ulusal Kurtuluş Savaşında, bolşeviklerin, Ankara hükümetini para ve silah yardımıyla olduğu kadar, ideolojik olarak da desteklemeleri, bu düşmanlığı Ulusal Kurtuluş Savaşının başarıları arasında bir ölçüde geriletmiş, İkinci Dünya Savaşından sonra, emperyalizmin Türkiye'ye ayaklarını atışıyla, egemen güçler tarafından, *anti-komünizm* olarak güçlü bir biçimde diriltilmiştir.

İkinci geleneksel gerici eğilim, *İslamcılıktır*. Osmanlı padişahlarının halifeliğiyle en yüksek kertesine varan islamcılık, Balkanlarda, dinsel kökeni bakımından müslüman olmayan ulu-

sal topluluklarda başlayan ulusal hareketlerin başarıya ulaşması sonucu, İmparatorlukta, kurtuluşu, panislamizmde, tüm müslümanların birleşmesinde gören bir akıma dönüşmüştür.

Üçüncü gerici eğilim, *turancılıktır*. İngiliz emperyalistlerinin müslüman ulusal topluluklar arasında geliştirdiği ve İmparatorluğu parçalamaya yönelik ayaklanmalar, İmparatorlukta bazı aydınları panturanizme yöneltmiş, kurtuluşun, bütün Türklerin birleşmiş devletinde olduğu düşüncesi yaygınlaşmıştır. Birinci Dünya Savaşından önce, Alman emperyalizminin, İngiliz (ve Fransız) emperyalizmine karşı, Basra Körfezine inmek için, Türk aydınını panislamizm akımına doğru yönlendirdiğini, Çarlık Rusyasına karşı, Hindistan kara yolunu tutmak için de, Türk aydınını panturanizm akımına doğru yönlendirdiğini yukarda açıklamıştık. Ulusal Kurtuluş Savaşı sırasında, İstanbul, İngiliz işgali altında iken de, Mustafa Kemal'e karşı şeyhülislamın ve hempalarının bolşeviklik düşmanlığını geliştirdiğine burada değinelim.

Türkiye, iktisadi bağımsızlaşma döneminde bu üç gerici akımı geriletmiştir. Ama Türkiye'nin özellikle Amerikan emperyalizminin etkisi altına girdiği dönemde, bu üç gerici eğilim, bazan birbirini izleyerek, bazan birarada canlanmış ve Türkiye'nin siyasal yaşamını yakından etkilemiştir.

Batı Avrupa burjuvazisinin doğuşu ve yükselişi, ancak bilimin ve tekniğin uzun yıllar süren, hatta yüzyıllar süren gelişmesini izlemiş ve burjuvazi, bir yandan egemenliğini kurmak için (dinsel ve siyasal) feodal kurumları yıkarken, öte yandan siyasal kadrosunu ve teknik bakımdan gerekli kol ve kafa işçisini yetiştirebilmek için, laik ve materyalist/bilimsel eğitimi birlikte oluşturmuştur. Bir başka deyişle, laik ve bilimsel eğitim, burjuvazinin öz çocuğudur. Ama laik ve bilimsel eğitim, bir yandan burjuvazi için gerekli üstyapı kadrolarını ve üretici güçleri geliştirirken, öte yandan diyalektik ve tarihsel materyalizmin temellerini oluşturuyor ve kendi yadsınmasını bağrında büyütüyordu. Burjuvazi, sermaye iktidarının sarsıldığını duyumsadığı zaman, kendisi için gene gerekli olan laik ve bilimsel eğitime devam etmekle birlikte, bunun doğurduğu ve burjuvaziye karşı büyü-

yen devrimci gelişmeyi durdurmak için de dinsel eğitime ayrı bir önem vermeye başladı. Ve emperyalizm, ayağını bastığı bağımlı ve yarı-bağımlı ülkede, dinsel eğitimin, yoksa kurulmasını, varsa geliştirilmesini isteklendirdi.

Mussolini zamanında, İtalya'da, dinsel çevrelerin ve özellikle kilisenin desteğini kazanmak amacıyla, eğitim reformu adı altında ilkokullarda din dersleri zorunlu hale getirilmiş, savaş sırasında yıkıma uğramış kiliselerin onarımı —kiliselerin bütün giderleri kendi vakıflarından karşılandığı halde— devlet eliyle yapılmıştır. Sonuçta Kardinal Gasparri "Mussolini, diyecektir, çok büyük bir örgütleyici ve büyük bir şahsiyettir."[84a] Emperyalizm, faşist eğilimlerini gerçekleştirmek için, dini, genel siyasetinin bir parçası haline getirmiş ve dolayısıyla, laiklik ilkesi, devrimci hareketin önemli sorunları arasında yeniden ve bir kez daha yerini almıştır.

Türkiye bu genel yönlendirmenin dışında kalmadı. Türkiye'de, 1924'te 161 milyon *lira* olan dış devlet borçları, 1946 yılına kadar ödenerek sıfırlanmıştır.[85] 1928'den 1944'e kadar yabancı şirketler pek büyük ölçüde ulusallaştırılmıştır.[86] Buna karşın, "1945'te, Ankara'da imzalanan bir anlaşma ile ABD'den askeri yardım alınmış, 1948'den 1950'ye kadar farklı düzeyde olmakla birlikte, ülke, Amerika'ya borçlanmış, 1968'de devletin dış borçları tutarı 3.669.400 *dolara* ulaşmıştı."[87] 1951'de gelen yabancı sermayenin kümülatif toplamı 3.410.000 lira iken, 1966'da 560.695.000 liraya yükselmiştir.[88] Yabancı sermayenin etkinliğine paralel olarak ise, dinsel eğitim kurumları tasfiye edilmiş ya da geriletilmiştir. Yabancı sermayenin etkinliğinin azaldığı yıllarda, 1933 yılında, İlahiyat Fakültesi ilga edilmiş, 1930 yılında sayıları 29'u bulan imam hatip okulları tamamen kalkmıştır. Aynı yılda kuran kursları da kaldırılarak, yabancı sermayenin ve işletmelerin egemenliklerinin yanısıra dinsel eği-

[84a] Alastair Hamilton, *The Appeal of Fascisme*, New York 1973, s. 66.

[85] Muzaffer Erdost, *Türkiye Üzerine Notlar*, Sol Yayınları, Ankara 1971, s. 22.

[86] Tam liste için bkz: Doç. Dr. Baran Tuncer, *Türkiye'de Yabancı Sermaye Sorunu*, Ankara 1968, s. 70-72.

[87] Muzaffer Erdost, adı geçen kitap, s. 22.

[88] Bkz: Doç. Dr. Baran Tuncer, adı geçen yapıt, s. 83.

tim kurumlarına son verilmiştir. Buna karşılık, 1940'ta ilk Köy Enstitüsü açılmış, dört yıl içinde sayıları 21'e yükselmiştir. Yabancı sermayenin etkinliğinin arttığı yıllarda, 1954'te Köy Enstitüleri kaldırılırken öte yandan yabancı sermayenin ülkeye yeniden ayak basmasıyla birlikte, 1949 yılında İlahiyat Fakültesi, 1951'de yedi imam hatip okulu, 1959 yılında Yüksek İslam Enstitüsü açılmıştır. 1973'te imam hatip okulları sayısı 72'ye, öğrenci sayısı 38.929'a; yüksek islam enstitülerinde öğrenci sayısı 2.060'a yükselmiştir.[89] 1946'da sayıları 11 ve diğer derneklere oranı %1,3 olan dinsel derneklerin sayısı, 1968'de 10.730'a, diğer derneklere oranı ise %28,4'e çıkmıştır.[90] 1950'de sıfır olan fahri kuran kursları, 1968'de 2.510'a yükselmiştir; gizli kuran kurslarının sayısının ise, bu tarihte, 40 bin civarında olduğu tahmin edilmekteydi.[91] Bunun yanısıra, 1922'de "Saltanat" kurumuna, 1924'te "Hilafet"e son verilmiş, 1925'te Tekke, Zaviye ve Türbeler kaldırılmış, 1928'de laiklik kabul edilmiş olmasına karşın, Menderes, 1957 seçimlerinde "İstanbul'u ikinci bir Mekke, Eyüp Sultan Camiini de ikinci bir Kabe yapacağız."[92] diyecektir. Bir yandan nakşbendilik ülkede yeniden canlanır ve geniş biçimde örgütlenirken, öte yandan Saidi Nursi'ye, Menderes, özel hediyeler (otomobil gibi) gönderiyor ve nurculuk hızla gelişiyordu. Saidi Nursi, öğrencilerine yazdığı mektupta, "Biz, demokratları [Demokrat Partiyi] iktidar yerinde muhafaza etmeye Kuran menfaati için kendimizi mecbur biliyoruz."[93] demekteydi. "Türkiye'deki ve Orta-Doğudaki ümmetçi-hilafetçi güçlerin yöneltildiği merkez, Faysal'ın kurduğu ve ARAMCO'nun finanse ettiği 'Rabitatul-Alemil-İslami'dir. Bu örgüt her yıl hac mevsiminde Faysal'ın ve ARAMCO'nun kontrolünde toplanır. Toplantıya Orta-Doğunun *her ülkesinden* sözde hac amacıyla Suudi Arabistan'a giden ümmetçiler ve hilafetçiler katılır. ...

[89] *Cumhuriyetin 50. Yılında Milli Eğitimimiz*, İstanbul 1973, s. 147, 153-154.

[90] Dr. Ahmet N. Yücekök, *Türkiye'de Örgütlenmiş Dinin Sosyo-Ekonomik Tabanı*, Ankara 1971, s. 119-133.

[91] *Türkiye'de Örgütlenmiş Dinin Sosyo-Ekonomik Tabanı*, s. 142, 145.

[92] Metin Toker, *İsmet Paşayla 10 Yıl*, Ankara 1966, s. 128.

[93] *İttihad*, n° 102, 7 Ekim 1969'dan alıntı: Dr. Ahmet N. Yücekök, adı geçen yapıt, s. 154.

Faysal'dan ve ARAMCO'dan emirler, direktifler alınır ve ülkelerine dağılan delegeler bu emre ve direktiflere göre çalışmalarını sürdürürler."[94] ARAMCO'nun niteliği konusunda, okur, gene aynı yapıtta[95] bazı bilgiler bulacaktır. Yalnızca şunu belirtelim ki, ARAMCO, Suudi Arabistan petrollerini işleten Amerikan şirketidir, şirketin özel televizyon yayını, gizli polis örgütü, tarım işletmeleri, özel hava alanı, uçak filosu vardır; Suudi Arabistan bütçesinin %80'ini ARAMCO sağlamaktadır. "*Rabitatul-Alemil-İslami* adlı örgütün masraflarının %80'ini de gene ARAMCO şirketi karşılamaktadır."[96]

Türkiye'de, islamcılık akımı, bugün yalnızca ARAMCO'ya bağlı değildir, emperyalizmin genel eğilimidir; çünkü emperyalizm, gittiği yere, siyasal rejim ne olursa olsun *gericilik* götürür.[97] Emperyalistin, kendi özsel dini hıristiyanlık olmakla birlikte, şurada hindu dininin, ötede budizmin, burada müslümanlığın, bir egemenlik aracı olarak gelişmesi ve canlanması için çaba ve para harcar. Bugün Türkiye'de, panislamizm, panturancılığın turancılığa dönüşmesi gibi, islamcılığa dönüşmüştür. Statükoyu koruma, emperyalist sömürü düzenini koruma biçimine dönüşerek, islamcılık, emperyalizme ve dolayısıyla faşizme, ancak bir kitle tabanı hazırlamak için kullanılmaktadır.

Bir diğer konuya geçelim:

Dr. Ahmet N. Yücekök, yapıtında, 1947 yılında Komünizmle Mücadele Derneğinin faaliyetini saptadığı halde, Siyasi Şubenin Dernekler Arşivinde, Komünizmle Mücadele Derneklerinin kaydına 1963 yılında rasladığını belirtir. 1963 yılında 9 adet olan Komünizmle Mücadele Derneği, gene inceleme tarihinin sonuna göre, 1968'de, 141'e yükselmiştir.[98] Komünizmle Mücadele Dernekleri, Bağdat Paktının, Birleşik Devletler'in üyesi bulunduğu "yıkıcı faaliyetler" ya da "yeraltı faaliyetleriyle mücadele" komitesince maddi bakımdan desteklenmiş; cumhurbaşkanının

[94] Mehmet Emin Bozarslan, *Hilafet ve Ümmetçilik Sorunu*, s. 282, *Cumhuriyet*, Mayıs 1959.

[95] Aynı yapıt, s. 259.

[96] Aynı yapıt, s. 259.

[97] V. İ. Lenin, *Emperyalizm*, s. 143.

[98] Dr. Ahmet N. Yücekök, adı geçen yapıt, s. 113.

[Cevdet Sunay'ın] fahri başkanlığı ile de, resmi olarak desteklenen yarı-resmi bir kuruluş haline gelmişti. Anadolu'da önemli gericilik olaylarını düzenleyen bu dernek, emperyalizmin metaı anti-komünizm silahını kitlelere yayarak, faşist oluşuma, kitle tabanı hazırlamaya çalıştı. Ama vakit, geçti. Çünkü, birincisi, bilimsel sosyalizm, nispi de olsa sağlanan yeni demokratik haklardan yararlanarak, anti-komünizmin sahteliğini açıklığa kavuşturmuş; ikincisi, yaşamın gerçekleri, köylülüğü, etkin bir biçimde demokratikleşme savaşımına çekerek, onun işçi sınıfıyla ittifakını oluşturmaya başlamış, anti-komünizm köylülükte de bir kitle tabanı yaratamamıştır. Köylülük, etkin bir biçimde demokrasi ve bağımsızlık savaşımına kaymıştır, çünkü, kapitalizmin gelişmesi ve meta üretiminin yoğunlaşması, köylüyü daha çok pazara çekmiş, ve pazar, siyasal iktidarların sınıfsal niteliğine göre, onu etkilemiştir. Dolayısıyla köylü, ürününü daha yüksek ya da daha düşük fiyata satması ile siyasal iktidarın sınıfsal niteliği arasındaki sıkı bağı kavramış ve siyasal iktidarın sınıfsal niteliğine duyduğu yakın ilgi, onu, hızla politikaya çekmiştir. Eskiden siyasal iktidarların değişikliğini umursamayan köylü, Demokrat Parti zamanında, bir çeşit *kast* olarak verdiği yol vergisinden kurtulmuş ve jandarma baskısının bir ölçüde azalması, onu siyasal iktidara ilgi duymaya itelemiş; bugün ise, *emekçi* olarak, *sınıfsal çıkarı* doğrultusunda politikleşmiştir. Köylülüğün, sınıfsal çıkarı doğrultusunda politikleşmesini, artık, anti-komünizm sahte silahıyla önlemek olanaklı değildir.

Birleşik Devletler, Barış Gönüllülerinden topladığı bilgilerle, köylülüğün dinsel bağlarının henüz güçlü olduğunu saptayarak, köylülük içinde, anti-komünizm yerine, dinsel bağları, yeni dernek ve tarikatlar içinde geliştirerek, onu siyasal partiler içine kanalize etmeyi kendi çıkarı bakımından daha elverişli bulmuştur.

Komünizmle Mücadele Derneklerinin kapanması, Ülkü Ocaklarının yer yer yeşerdiği yıllara raslar. Kırsal alanda, anti-komünizm silahının yerine, dinsel ideolojiler konurken, kasaba ve kent gençleri arasında, daha çok şoven duyguların canlandırılmasına, turancılığa öncelik verilmiştir."Ey Türk, titre ve ken-

dine dön" sloganında ifadesini bulan, Türk varlığını koruma maskesi altında, statükoyu korumanın bir başka biçimi diriltiliyordu. Bu kez, CENTO ve SEATO kuşağına doğru Türkleri yönlendirmenin emperyalizm açısından hiçbir anlamı olmadığı için, panturancılık yerine turancılıkla yetinmek gerekiyordu.

Böylece, panislamcılık islamlığa, panturancılık turancılığa dönüşerek, "Tanrı dağı kadar Türk, Hıra dağı kadar müslüman" sloganında ifade edildiği gibi, bu iki ayrı akım, Alman emperyalizminin egemenliği zamanında olduğu gibi, beslenecek ve Türkiye'de emperyalizmin egemenliğini pekiştirmek için, faşizme bir kitle tabanı hazırlamak için kullanılacaktır. Emperyalizmin bu stratejisini küçümsememek gerekir. Çünkü, turancılık, kent ve kasabalarda sınıfsal bakımdan geri ideolojilere bağlı unsurlar ve özellikle de iktisadi bakımdan güçsüz ve geri ideolojilere sıkıca bağlı katmanlardan gelen gençler arasında diriltilme olanağı bulmuş, köye girememiştir. Özellikle faşizmin kitle tabanı oluşturmasına olanak sağlayan lumpenproletaryanın, bu "satılık ve küstah" tortunun, "karargahını *büyük kentlerde kurmuş*" olması (Engels), bu gerici yığının gerici ideolojisiyle birlikte kentlerde kendini göstermesi doğaldı. Köylere girebilmenin yolunun ise, turancılık olmadığı, yoksul ve yoksul olduğu ölçüde dinsel ideolojilerle bağlarını koparmamış köylünün içine dinsel ideolojilerle girilebileceği ve bu yoldan faşizme kırsal alanda kitle tabanı sağlanabileceği açıktı. Türkeş'in Mekke'yi *ziyaretinden ve Faysal'la görüşmesinden* sonra, süleymancılar ve nurcuların, Milli Selamet Partisinden kopmaları gündeme girmiş, MSP'den kopanların kitle temsilcileri ile Milliyetçi Hareket Partisi arasında bazı köprüler kurulmaya başlanmıştır. Seçim haberleri arasında MSP'den istifalar ile MHP'ye doğrudan ya da dolaylı katılımların bulunmasının yer almasının esas nedeni buradadır. Örneğin, Malatya'da beş köyü içeren Mansurlu aşireti reisi MSP'den istifa ederek MHP'ye geçmiştir.[99] MSP'den ayrılanların, seçimlerde bazı MHP'li adayları destekleyecekleri haberi ise[100] aynı stratejinin bir taktiği olmak gerekir. Gazetelerde

[99] *Vatan*, 10.5.1977, s. 8.
[100] *Günaydın*, 12 Mayıs 1977, 2. bölüm.

çıkan haberlerden öyle anlaşılıyor ki, nakşbendiler, genel olarak MSP içinde kalmış nurcular ve süleymancılar MSP'den ayrılarak, bir kısmı MHP'ye, bir kısmı AP'ye geçmişlerdir. Seçim sonuçlarından çıkacak rakamlar, ve özellikle MHP'nin köy ve kasabalardan toplayacağı oylar, bu gerici ideolojilerin büyüklüğü ve yaygınlığı konusunda bize daha açık bir fikir verecektir. Ama bundan daha önemli olan şey ise, köye turancılık kisvesiyle giremeyen faşizmin, şimdi köylülük içinde etkin olan nakşbendi ve nurculukla birleşerek, köylülüğü içeren bir kitle tabanı oluşturma çabası içinde olmasıdır.

XI. FAŞİZMİN ÇATALLARI

Görülüyor ki, mali-sermayenin, en gerici emperyalist unsurları, kökeni bakımından hıristiyandır, bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelerde, hıristiyanlığa hasım sayılan dinlerin toplum içinde etkin bir güç olmasına çalışır; en şoven emperyalist unsurları, kendi ırkına yabancı ırkların şoven eğilimlerini besleyerek, kendi ırkından olmayan ırklar arasında, ırkçılık eğilimini geliştirir. Bir başka deyişle, bağımlı ve yarı-bağımlı ülkede, faşizm, ikiyüzlülüğü ile apaçık ortaya çıkar. Çünkü onun bir ideoloji olarak geliştirdiği din ile kendi dini bir çatışma halindedir, çünkü onun bir ideoloji olarak geliştirdiği şoven milliyetçilik ile kendi ırksal yapısı karşıtlık içindedir.

Ne var ki, kökü dışarda faşizm, kitle tabanı yaratmada Türkiye'ye özgü çatallarla da karşı karşıyadır. Toplumun dinsel eğilimini canlandırarak, dini, siyasal yaşamın etkin aracı haline getirirken, aynı dinin bölüntülerinden yalnızca birini ya da birkaçını geliştirirken, diğer bölüntülerini kendine düşman durumuna getirir. Sünnilik ve alevilik arasındaki ayrımı besler. Diyanet işlerinden kuran kurslarına, imam hatip okullarına, yüksek islam enstitülerine, İlahiyat Fakültesine değin, dinsel eğilimler, yalnızca, tek yönlü beslenmiş, doğası gereği aleviliğe karşı resmi bir tutum izlemiştir.

Şoven milliyetçilik de, aynı biçimde, Türkiye'nin etnik özellikleriyle karşılaşmıştır. Türk şoven milliyetçiliği, kürt yurttaşların, kavim olarak, ikinci bir kast durumuna düşürülmesine

yolaçmış, ülkedeki sınıf savaşımını, Doğuda ve Güneydoğuda ırk savaşımına dönüştürmüştür. Kürtler, dağlık bölgelerde genellikle aşiretler halinde yaşarlar. Aşiretler kan birliği varsayımına dayanan, ama iktisadi bakımdan feodal birimler oluştururlar.[101] Aşiret üyeleri aynı kandan geldiklerine inandıkları halde, aşiretin bir kirmanç olmaktan başka hiç bir soyluluk taşımayan üyesi, aşiret reisi ailesinin (pısağa) ve kabile reisinin kızlarıyla evlenemez; bir başka deyişle, aşiretlerde *kastlaşma*, varlığını sürdürmektedir. Aynı biçimde, aşiretin kirmanç olmaktan başka bir soyluluk taşımayan üyeleri, aşiret reisine ve kabile reisine değişen oranlarda emek-rant, yani angarya (bölgedeki adıyla *zibare*) verir, sattığı üründen ürün-rant ya da para-rant olarak ondalık öder; bir başka deyişle, aşiret bağlarının canlılığı ölçüsünde feodal ilişkiler devam eder. Meta üretiminin yaygınlaşması ve yoğunlaşması, aşiret-dışı feodal ve yarı-feodal ilişkileri, aşiretsel feodal ilişkilerden daha büyük bir hızla etkilemekte ve bu ilişkileri hızla çözmektedir. Ama aşiretlerin varlığı bu bakımdan özel bir farklılık gösterir. Doğa güçlerine ve komşu aşiretlere karşı, toprağını, varlığını ve canını koruyan, burjuva devlet değil, aşiret birliğidir ve aşiret bağlarının çözülmesi, iktisadi bakımdan gerçekleşmeden, aşiretler çözülmeden, feodal ilişkilerin zayıflaması sözkonusu olsa bile, hızla çözülüp yokolması olanaklı görünmemektedir. Bu nedenledir ki, şoven milliyetçilik, baskısını, kürt aşiretlere, yalnızca aşiret *içinde* ezilen ve sömürülen üyelerine değil, *tüm* aşirete, ve aşiretin üyelerinin can ve mal güvenliğini sağlamakla görevli aşiret ve kabile reisi de dahil tüm aşirete yöneltecektir. Dolayısıyla, faşizm, turancılığı canlandırma çabasına girişti̇ği zaman, aynı zamanda, kürt aşiret reislerine ve ileri gelenlerine karşı da cephe almış olur ve ancak *bu ölçüde* feodal mütegallibenin bir kesimini de karşısına alır. Ama bu, emperyalizmin ve işbirlikçi burjuvazinin, feodal mütegallibeyi genel anlamda tasfiye ettiği anlamına gelmez. Üstelik, özellikle kırsal alanda, tarikatların yaygın olduğu bölge-

[101] Bu konuda bkz: M. Erdost, "Şemdinli Aşiretlerinde Üretim İlişkileri", *Türkiye Üzerine Notlar*, s. 162-203. [*Şemdinli Röportajı*, Onur Yayınları, Ankara 1993, s. 271-305.]

lerde, feodal mütegallibeye gereksinim duyar. Nakşbendilik ve nurculuk ile ilişkilerini pekiştirme ve yönlendirmesi bunun açık kanıtıdır. Şu da var ki, kürt aşiretler de, kendi aralarında aleviler ve şafiler olarak iki dinsel büyük bölüntüyü içerirler. Dersim ayaklanmaları alevi kürtlerin, Şeyh Sait ayaklanması nakşbendi (aynı zamanda şafi) kürtlerin ayaklanmasıdır. Faşizm, turancılığı ve islamcılığı, kitle tabanı yaratmak için kaynaştırırken, şoven milliyetçiliği, kürtler içine, dinsel kisvesi altında sokarak faşizmin bu çatalını biri kendi lehinde olmak üzere ikiye ayırabilecektir.

XII. BAZI SONUÇLAR

1. 12 Mart, Türkiye'de, faşizmin yeni bir biçim denediği dönemdir. Yazımızın başında belirttik ki, faşizm, parlamentarizme ve burjuva demokratik kurumlara son verir. Ama bu, yenifaşizm için mutlak değildir. Faşizm için esas olan, devrimci ve ilerici hareketin gelişmesine olanak sağlayan demokratik özgürlükleri kaldırmak, işçi sınıfının devrimci sendikal ve siyasal hareketinin gelişmesini önlemek, ve onu, müttefiki köylülükten ayırmaktır. Bunu, parlamentoyu ve öteki demokratik kurumları, görünüşte de olsa, koruyarak gerçekleştirebileceği zaman, kendi kimliğini bir ölçüde maskeleme olanağı bulmaktadır.

12 Mart dönemi, faşizmin iki evresini içerir: birinci evre, devrimci hareketi tecrit operasyonudur, Nihat Erim'in başbakanlığı dönemini kapsar. İkinci evre, devrimci hareketi boğma, ezme evresidir; Ferit Melen'in başbakanlığı, bir başka deyişle, kontr-gerilla dönemidir. Ama 12 Mart, demokratik kurumlara, bu arada genel oy hakkına, kesin olarak son vermediği ve bunun yanısıra faşizme bir kitle tabanı yaratmadığı için, 1973 seçimleri, halkın, devrimci devinimi ezme politikasına karşı olduğunu ortaya koymasına olanak sağladı. Milliyetçi Cehpe iktidarı dönemi, faşizmin, eksik yönünü tamamlama, kitle tabanı oluşturma dönemi olarak sahnede görünür. Çünkü faşizmin, kitle tabanı yaratmadan, kendisini süreklilendiremediği gerçeğini, 1973 seçimleri ortaya koymuştur. Sorun, faşizme, köylülük, kent küçük-burjuvazisi, işçi sınıfı ve gençlik içinde bir kitle tabanı

yaratma sorunudur. Faşizm, bu kitle tabanını yarattıktan sonra, kendini gerçekleştirebileceğini ve süreklilendirebileceğini iyi bilmektedir.

2. Yazımızın başlangıcından beri gördük ki, sömürücülerin sermaye iktidarının sarsıldığını sandıkları her keresinde başvurmaktan çekinmediği terör ve katliam, esas olarak devrimci devinimi ve dolayısıyla işçi sınıfını, işçi sınıfının devrimci örgütlerini hedef alır. İşçi sınıfının devrimci örgütlerini ezmeden, öteki demokratik güçlere öldürücü darbesini de indiremez. Sermaye cephesi, sermaye iktidarının yalnızca siyasal yönden sarsıldığını sandıkları zamanlar olduğu kadar, en yüksek kârın (azami kârın) tehlikeye düştüğü her keresinde, terör ve katliama yönelir. Emperyalizmin sağladığı pek büyük aşırı kârlar, elde ettiği yüksek tekel kârları sayesinde, bazı işçi kesimlerini, oldukça önemli bir işçi azınlığını elde etmesi, iktisadi bakımdan olanaklı duruma gelir ve bu satın alınmış işçi azınlığı, işçilere karşı kendi saflarına kazanır.[102] Lenin'in önemle, Komünist Enternasyonalin 1. Kongresini açış konuşmasında vurguladığı,[103] işçilerin bir kesiminin, bazı işçi liderlerinin, tekelci burjuvazi tarafından satın alınması olgusu, bugün bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelerde, bağımsızlık ve demokrasi savaşımlarının yeğinleşmesi ölçüsünde, grev ve toplu sözleşme haklarının işlemesiyle en yüksek kârın (azami kârın) göreli olarak azalması ölçüsünde, bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelere dek yaygınlaştırılmıştır. CIA ajanı AFL'nin Avrupa temsilcisi, Türk-İş eski genel başkanının şahsi dostu Irwing Brown'un bir zamanlar Türk-İş kongrelerinin gedikli gözlemcisi, bu konfederasyonun akıl hocası ve Amerika'ya işçi temsilcileri arasından düzenlenen bol ödenekli gezilerin tertipleyicisi olduğunu[104] anımsamak bile, işçi sınıfının bazı liderlerinin, emperyalizmle ilişkilerini doğrulamaya yeter. Bu nedenledir ki, işçi sınıfı, işçi sınıfının siyasal ve ekonomik savaşımını esas hedef alan faşizme karşı birleşirken, bu yaşam tarzlarıyla, ücretleriyle, dünya görüşleriyle küçük-burjuva niteliği taşıyan burju-

[102] Bkz: *Emperyalizm*, s. 15-16, 162-163.
[103] Bkz: *Burjuva "Demokrasisi" ve Proletarya Diktatörlüğü*, s. 145-165.
[104] Bkz: *CIA, Vietnamda Pasifikasyon ve Dünya İşçi Hareketleri*, s. 81. not.
[105] Bkz: *Emperyalizm*, s. 47.

valaşmış yerli işçi tabakasına ya da yerli işçi aristokrasisine karşı[105] kesin bir savaşım vermek zorundadır.

3. Savaş ekonomisi, aşırı-üretimin yarattığı bunalımdan sıyrılmanın başlıca yollarından biridir. Bir yanda aşırı ürün, öte yanda çalışanların alım gücünün azalması ve gücü olmayan işsizler ordusunun kabarması, kapitalizmin bunalımını oluşturur. Ekonomisi askerileştirilerek savaş ekonomisine yönelen ülkeler, bir süre de olsa bu bunalımdan sarsıcı ölçüde etkilenmemişlerdir. Ama savaş ekonomisi ürünlerinin tüketimi de, kapitalizm için, bunalımdan sıyrılmanın gerekli koşuludur. Bu nedenle savaş ekonomisi demek, bu ürünleri tüketecek daha büyük bir ordu ve donanma demektir, ensonu, sınırlı nitelikte de olsa savaş demektir. Tüketim nesneleri tüketen ordu ise, üretime oranla daha büyük bir ölçüde tükettiği zaman, yalnızca tüketmekle kalmaz, üretici güçleri de tahribe yönelir. Ama ne olursa olsun faşizm bu zor aracını geri plana attığı zaman zor, zor olmaktan, çağdaşı olan faşizm de faşizm olmaktan çıkar. Bu nedenledir ki, faşizm, hem zoru, yani ordu ve donanmayı ayakta tutabilmek için, hem de tüketim ekonomisinin yarattığı aşırı-ürün bunalımını hafifletmek için savaş ekonomisine yönelmek zorundadır. Faşizm, bugün, dünya emperyalist sisteminin ürünü olduğuna göre de, bu savaş ekonomisinin, tepede donanmaları, üsleri ve nükleer silahlarıyla, en yüksek teknik düzeye sahip olması gerekir. Emperyalizm, bayağı silahlarla bu egemenliğini sürdüremez. Demek oluyor ki, faşizmin gerçekleştirilmesi, ekonominin savaş ekonomisine dönüştürülmesine, savaş ekonomisi ise yüksek düzeyde tekniğe dayanmaktadır.

Soruna Türkiye burjuvazisi açısından baktığımızda, faşizm, ağır sanayisi olmayan, işbirlikçi nitelikte de olsa tüketim ekonomisi içinde dönenen Türkiye burjuvazisinin harcı değildir. İşbirlikçi burjuvazinin çıkarları, emperyalizme bağlı ve bağımlı olduğu için, burjuvazinin bu kesiminin, Türkiye'de, faşizmin ayaklarını berkittiği ve parmaklarını oynattığı bir kesim olduğu açıktır. Yerli nitelikte burjuvazinin gücüne ve niteliğine baktığımızda, onun, faşizm için gerekli zoru üretemeyeceği de açıktır. Bu nedenle bizzat faşizmin yaratıcısı olamaz. Ancak sermayenin

iktidarının sarsıldığını duyumsamasıyla birlikte, faşizmin müttefiki, destekçisi haline gelebilir. Faşizmin, tüketim ekonomisine dayalı toplumda, tüketim mallarının satışını azaltarak dalgalandırdığı bir iç huzursuzluğa neden olduğu günlerde ise tüketim nesneleri imal eden burjuvazinin faşizmden desteğini çekmek ve bir ölçüde tarafsız kalmak isteyeceği de sınıfsal çıkarı gereğidir.

4. Lumpenproletaryayı, daha çok gerici entrikaların *paralı aleti* olabilecek olan "tamamen satılık" bu tortuyu, bu sınıf-dışı öğeleri, faşizmin geniş ölçüde kullandığını ayrıntılarıyla anlatmaya çalışmıştık. Türkiye bu kuralın dışında değildir. Türkiye, Osmanlı İmparatorluğunun duraklama döneminden başlayarak, bu sınıf-dışı öğeler sorunuyla karşılaşmıştır. Marx ve Engels, "fetihçi barbar halkta diyorlardı, bu halk için geleneksel ve ilkel üretim tarzından başka bir tarz olanaklı olmadığından, *nüfusun çoğalması*, zorunlu bir biçimde, yeni üretim araçları gereksinimine yolaçtığından, savaşın kendisi, daha büyük bir şevkle başvurulan bir normal ilişkiler tarzıdır".[106] Osmanlı İmparatorluğu'nda da, bir yandan nüfus çoğalırken, öte yandan üretim ilişkilerinin geleneksel ve ilkel ve toprağın sınırlı oluşu, imparatorluğu, gereksindiği yeni üretim aracı, yani toprak elde etmeye zorluyordu. Osmanlı İmparatorluğu için, fetihler döneminin kapanmasıyla birlikte, yeni üretim aracı, yani toprak sağlama olanağı da ortadan kalktı ve çoğalan nüfus, üretim aracından yoksun bir nüfus olarak, sınıf-dışı safları şişirdi. Celali isyanlarının ve hatta bir bakıma suhte ayaklanmalarının temel iktisadi nedeni, bu sınıf-dışı yığınlar olmuştur.

Bugün nüfus fazlasının, önemli ölçüde, yurtdışına giden işçiler yoluyla, yani dış etkenlerle azaldığı bir gerçektir; ama bu akış son birkaç yılda son derece yavaşlamış ve hatta gerilemeye, dolayısıyla bu sınıf-dışı nispi nüfus, toplumda ağırlığını duyurmaya başlamıştır.

Bunun dışında, Türkiye'de, bir başka geleneksel örgütün kalıntıları da, sınıf-dışı öğelerin kent kesiminde "delikanlı" ya

[106] Karl Marx, Friedrich Engels, *Alman İdeolojisi [Feuerbach]*, Sol Yayınları, Ankara 1976, s. 120.

da "dayı" denen kabadayılığın oluşmasına tarihsel temel hazırlamıştır. Anadolu Beylikleri zamanında, kentlerin esnaf ve zanaatçı loncaları olan ahilik içinde örgütlenen delikanlılar, dış baskınlara ve talanlara karşı, kenti koruyan yerel silahlı örgütler oluşturmuşlardır. Bu silahlı ve etkin kuruluşlar, imparatorluğun egemenliği altında, görevlerini yitirmekle birlikte, varlıklarını korumuşlar, kentlerde dayılık gibi, kabadayılık gibi oluşumlara kaynaklık etmişlerdir.

Faşizm, Türkiye'de, "karargahını büyük kentlerde kurmuş" bulunan bu "satılık" "tortu" ile, bu öğelerle sıkı bir ilişki kurmuştur. 12 Marttan sonra sıkıyönetim komutanlıkları tarafından, kabadayılar faaliyet alanları dışına çıkarıldığında, gerici basının temsilcilerinden Rauf Tamer, *Tercüman*'da "Kabadayılar" başlığı altında şunları yazıyordu: "Polis bu adamları [kabadayıları] takipten vazgeçsin demiyorum ama ... *çok mühim* bir şey daha söylüyorum: Memleketin en karanlık günlerinde anarşist gençlerin Beyoğlu'ndaki tahribat hareketlerini *bunların mevcudiyetleri önlemiştir*. Şimdilik bu kadar."[107]

Daha önce Genç Sinemacılar tarafından çekilen ve o zaman televizyonda gösterilmesi zamanın başbakanı Süleyman Demirel tarafından yasaklanan belgesel filmde açıkça görüldüğü gibi, bu kabadayıların sopalarını (o zaman silah değil, özel yapılmış sopalar kullanılmıştı), polisler, ceketleri içine sokarak, sırtlarını sıvazlayarak, polis arabalarına bindirip kaçırmışlardı. Seçim haberleriyle ilgili yorumlar arasında, *Günaydın*'da yer alan şu satırları birlikte okuyalım: "İzmir'de bir büyük iktidar partisi [AP] adına, rakip partinin [CHP] afişlerini asan gruba saldıran kişilerin günde 250 lira yevmiye alan 'profesyonel zorba'lar oldukları anlaşılmıştır."[108] Bugün, 1 Mayıs katliamının tertipçilerinin, yalnızca bu kabadayıları kullandığını düşünmek saflık olur. Ama bu kabadayıların, bütün zorba faaliyetlerin içinde kullanılan öğeler olduğunu, faşizmin genel vurucu öncülerini —Hitler zamanında olduğu gibi— bu "para ile tutulmuş katiller

[107] *Tercüman*, 13 Kasım 1971.
[108] *Günaydın*, 2. Bölüm, 22 Mayıs 1977.
[109] "Hitler", *Meydan Larousse*, c. 5, s.917.

çetesi"nin[109] oluşturduğunu hesaba katmamak da saflık olur.

5. Faşizm, bugün, bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelerde, emperyalizme karşı yürütülen devrimci savaşımları geriletmek ve söndürmek için uygulanmaktadır. Artık tek tek ülkelerde, faşizmin yerini, emperyalist sistem içinde, uluslararası bir faşizm almıştır. ABD emperyalizmi, büyük gücü dolayısıyla faşist faaliyetlerin finansmanını ve faşist hareketlerin uygulanmasını üzerine almış, ve bir merkeze bağlayarak kurumlaştırmıştır.

Bu, bize, faşizme karşı savaşımın ana stratejisinin anti-emperyalist savaşımdan ve onun içerideki müttefiklerine karşı savaşımdan ayrı düşünülemeyeceğini göstermektedir. Faşizm, işçi sınıfının iktisadi ve siyasal birliğini ve savaşımını en ön plana koymuştur. İşçi sınıfının iktisadi (grev, toplu sözleşme ve sendikal) haklarına, onun siyasal örgütüne, ve onun temsilcisi aydınlara vurmadan, demokrat küçük-burjuva aydınlara ve küçük-burjuvazinin ilerici kesimine dokunamaz. "İşçi sınıfının en önde gelen iktisadi ve siyasal çıkarlarının korunması, işçi sınıfının faşizme karşı korunması, ... birleşik cephenin *başlangıç noktası ve temel kapsamı* olmalıdır."[110] İşçi sınıfı, faşizme karşı, işçi sınıfının iktisadi ve siyasal çıkarlarını korurken, küçük-burjuvaziyle, özellikle köylülükle ittifakını güçlendirmeye çalışmalı, onun, kendisinden uzaklaşarak, faşizmin kitle tabanı oluşturmamasına özen göstermelidir. Üçüncüsü, faşizme karşı savaşımda, faşizmin etkin bir kitle tabanı oluşturmasında önemli bir yer tutan gençliğin önemi hiç bir zaman küçümsenmemelidir. Dimitrov, faşizmin, "... bazı ülkelerde —örneğin Almanya'da— büyük gençlik kitlelerini aldatarak anti-proleter yola ittiğini" belirterek şöyle devam etmektedir: "Faşizm, gençliği, yalnızca militarizmin çekiciliğiyle büyülemez. Bunu unutmayalım. Birliklerinde bazılarını besler, giydirir; gençlik için kültür kurumları kurar; böylelikle onları doyurur. Emekçi gençlik kitlesine, onu, beslemek, giydirmek, eğitmek ve kendisine iş bulmak isteğinde olduğunu anlatır."[111] Faşizmin gençlik üzerindeki bu aldatıcı etkinliğini kırmak son derece önemli bir sorundur.

[110] Dimitrov, *Faşizme Karşı Birleşik Cephe*, Birinci Kitap, s. 77.
[111] Dimitrov, aynı yapıt, s. 102.

6. Yazımızın birinci bölümünde belirttik ki, faşizm, finans-kapitalin, artık burjuva demokratik yöntemlerle ülkeyi yönetemediği, demokratik kurumları *ortadan kaldırdığı* bir yönetim biçimidir. Yeni-faşizm ise, burjuva demokratik kurumları korumakla birlikte, özü, içeriği bakımından burjuva demokratik hak ve özgürlükleri baskılayarak gerçekleştirilmektedir. Burjuva demokratik kurumların varlığı korunmakta, ama bu kurumların, siyasal hak ve özgürlükleri sağlama ve güvence altına alma işlevi işlemez duruma getirilmekte, bu kurumların güvencesi altında olan haklar, egemen güçlerin oluşturduğu ve kurumlaştırdığı şehir çeteleri tarafından, terörcü yöntemlerle *ortadan kaldırılmaktadır*. Bu faaliyetler, Türkiye'de, ilkin devrimci hareketin en zayıf olduğu kentlerden ya da semtlerden başlayarak, devrimci hareketin daha güçlü olduğu kentlere ya da semtlere doğru, genel görünüşü bakımından çevreden merkeze doğru yaygınlaştırılmıştır. Bu, faaliyetlerin, bir merkezden ve zamanlandırılmış bir plan içersinde yöneltildiğinin kanıtıdır.

Faşizmi yaygınlaştırmanın yanısıra, devlet kurumlarında, kişisel faşistleştirme yöntemiyle, kurumların faşistleştirilmesi de düzenli bir biçimde yürütülmektedir. Başka bir deyişle, bu faşistleştirme, yalnızca siyasal düşünce ve davranışlara yönelmekle kalmamakta, kurumlarda, demokratik görevlerini yerine getiren kadrolara çevrilerek yoğunlaştırılmaktadır. Bir başka deyişle, demokratik kurumlar demokratik işlevlerini, yasa-dışı örgütlerin baskısı altında yerine getiremediği gibi, atamalar, nakiller, sürgünler vb. yoluyla, bu kurumlar, kadroları yönünden de faşistleştirilmektedir. Açık olan şudur ki, devleti "koruduğu", devlet kolluk kuvvetlerine "yardımcı" olduğu sık sık öne sürülen bu örgütlenmiş ve kurumlaşmış gruplar, Türkiye'de, *burjuva hukuk devleti* yerine *faşist devleti* geçirmek için faaliyet göstermektedirler.

İşçi sınıfının öncülüğünde, işçi sınıfının ve köylülüğün temel gücü oluşturduğu, kent küçük-burjuvazisi ve ilerici küçük-burjuva aydınları, işçi ve köylü kökenli gençlik başta olmak üzere tüm ilerici gençliği savaşımın bağrında bütünleştirerek, emperyalizme, işbirlikçi burjuvaziye ve bugün özel bir önem

taşıyan tarikat şeyhlerini de içeren feodal unsurlara karşı savaşım, faşizme karşı savaşımın başkoşulu olmak gerekir. Emperyalizme ve onun müttefiklerine vurmadan faşizme öldürücü darbeyi indirmek olanaklı değildir. Faşizm şu ya da bu koşullar altında gerilese de, onun sonal ölümü emperyalizmle birlikte olacaktır.

Nisan-Mayıs 1977
Yeni Ülke, Sayı: 1, Ekim-Kasım-Aralık 1977

İKİ

FAŞİZM VE TÜRKİYE/1978

I

Faşizmin tanımı, faşizme karşı savaşımda, en önemli hareket noktasıdır. Çünkü, eğer faşizm, bir "lumpenproletarya diktatörlüğü" ise, faşizme karşı savaşımın temelini, lumpenproletaryaya karşı savaşımın oluşturacağı açıktır. Yok, faşizm, bir "küçük-burjuva diktatörlüğü" ise, o zaman, faşizme karşı savaşımın temelini, tabanını köylülerin ve esnafın oluşturduğu küçük-burjuva unsurlara karşı savaşım oluşturacak; faşizm, "sınıflar-üstü bir devlet gücü" ise, faşizme karşı savaşım, herhangi bir sınıfa karşı değil, bu devlet gücünü elinde bulunduran kişilere, ya da bu kişisel gruplara karşı oluşturulacaktır. Faşizm, ne "lumpenproletarya diktatörlüğü", ne "küçük-burjuva diktatörlüğü" ve ne de "sınıflar-üstü devlet gücü", bir başka deyişle "bonapartizm" değil de, mali-sermayenin (finans-kapitalin), en gerici, en şoven, en emperyalist unsurlarının diktatörlüğü ise, o zaman faşizme karşı savaşımın temelini, mali-sermayenin bu en gerici, en şoven ve en emperyalist unsurlarına karşı savaşım oluştura-

caktır.

Somut savaşım ilkelerine gereksinim duyulduğu ülkemizde, bugün, faşizmin doğru tanımı, bu savaşımı, faşizmi yaratan hedefe yönelteceği gibi, faşizmin yanlış bir tanımı, faşizme karşı savaşan sınıf ve katmanları, faşizmi yaratan unsurlara değil, faşizme hizmet etme durumuna getirilen unsurlara yöneltecek ve faşizmi yaratan gerçek unsurları, bu savaşımda, faşizme karşı savaşım vermekte olan güçlerden gizleyecek, onları perdeleyecek, ve faşizme karşı savaşmakta olan sınıf ve katmanların savaşımını başarısızlığa, yenilgiye sürükleyecektir. Açıktır ki, faşizmin yanlış bir tanımı, başta işçi sınıfı olmak üzere, tüm emekçi sınıf ve katmanları aldatabilir, yanılgıya düşürebilir, onları yanlış yola sürükleyebilir, faşizm karşısında başarısızlığa uğramalarına, yenilip, faşizm tarafından ezilmelerine neden olabilir. Bu, proleter devrimci harekete olduğu kadar, demokratik ve ilerici hareketlere de ihanet etmekten başka bir şey değildir.

Bugün, böyle bir yazıya polemikle başlayacağım için okur beni bağışlasın, çünkü, sorunun bu yönünü çarpıcı bir biçimde vurgulamadan, bu konuda yazılabilecek ve söylenebilecek her şey, ne denli çarpıcı olursa olsun, beyinlerde yankılanarak kaybolmaya yargılıdır. Oysa bizim için esas olan, duygu ve düşünceleri *tatmin* değil, insan davranışını, doğru bir yönde etkilemek, onu davranışa, ama doğru bir davranışa geçirmektir.

Eğer, örneğin, faşizm, kendisine, köylülerden, esnaftan, zanaatçılardan bir kitle tabanı oluşturmuş ise, burada, faşizmin sınıf niteliğini unutarak, faşizmin kendilerini aldatarak oluşturduğu bu kitle tabanına bakarak, faşizmin, bir "küçük-burjuva diktatörlüğü" olduğu ileri sürülürse, faşizme karşı savaşım, yalnız faşizmi oluşturan sınıftan saptırılmakla kalmayacak, bir başka deyişle, mali-sermayenin en emperyalist unsurlarına karşı verilmesi gereken savaşım verilmeyecek, ama buna karşılık, işçi sınıfının, sınıf olarak, küçük-burjuvazi ile, özellikle kır küçük-burjuvazisi köylüler ile, kent küçük-burjuvazisi esnaf ve zanaatçılarla zorunlu ittifakı, zorunlu güçbirliği de, bir düşmanlığa dönüştürülecektir. Eğer, faşizm, mali-sermayenin en emperyalist unsurlarının diktatörlüğü değil de, küçük-burjuva diktatörlüğü

ise, faşizme karşı savaşımın, küçük-burjuvaziye karşı savaşım olacağı, bir başka deyişle, işçi sınıfının köylülere, esnafa ve küçük zanaatçılara karşı savaşacağı anlaşılır bir şeydir. Yani, bu, işçi sınıfının, değil mali-sermayeye karşı, mali-sermayenin en emperyalist unsurlarına karşı savaşmaması, anti-emperyalist savaşım yerine, kendi köylüsü ve esnafıyla, kendi halkıyla boğazlaşması demektir.

Faşizmin sınıf niteliği ile faşizmin kendine oluşturduğu kitle tabanının birbirine karıştırılması, daha doğru bir anlatımla, mali-sermayenin en emperyalist unsurlarının kendi diktatörlükleri için oluşturdukları kitle tabanının, faşizmi oluşturan sınıf olarak gösterilmesi — işte bu, faşizmin trotskist tanımını, marksist-leninist tanımdan ayıran temel noktadır.

Komünist Enternasyonalde ve ondan sonra da, trotskistler, faşizm ile emperyalizm arasındaki bağı görmemekte direndiler, faşizmin, emperyalist çağın olduğu kadar, emperyalizmin bir yönetim sistemi olduğunu kabul etmediler. Mali-sermayenin en emperyalist unsurlarının diktatörlüğü olan faşizm, kendine, bir kitle tabanı oluşturmak için, mali-sermayenin ideolojisiyle, hele mali-sermayenin en emperyalist unsurlarının ideolojisiyle kitlelerin karşısına çıkamazdı. O, daima, küçük-burjuvazinin gerici, şoven ideolojilerini, kendi ideolojisi *gibi* yığınların karşısına çıkarmıştır. Dolayısıyla, mali-sermayenin en emperyalist unsurlarının çıkarlarını gözeten ve gerçekleştiren faşizm, (ülkenin özelliğine göre) gerek iktidara gelmek için, gerek iktidara geldikten sonra, kendine kitle tabanı oluşturmak amacıyla, gerici küçük-burjuva ideolojileri, kendi ideolojisi olarak sunmuş, bu gerici ideolojileri canlandırmış, geliştirmiş, yaygınlaştırmıştır. Bu nedenle de, faşizm, hiçbir zaman, yığınların karşısına, kendi ideolojisiyle çıkmamıştır. Onun içindir ki, faşizm, özünde, *ikiyüzlüdür*. Onun bu ikiyüzlülüğünü görmeyip, ikiyüzlülüğün tezahürü olan gerici küçük-burjuva ideolojisini, onun "*samimi*" ideolojisi olarak nitelemek, faşizme hizmet etmek demektir.

Trotskist görüşlerin tümünü belli bir noktada toplamak olanaklıdır: faşizmin tanımında ve tahlilinde, emperyalizmi perdelemek. Faşizmi, sınıflar-üstü bir devlet gücü olarak, bonapartizm

olarak nitelerken, küçük-burjuva diktatörlüğü olarak, lumpenproletarya diktatörlüğü olarak nitelerken, faşizmin gerçek iktisadi temeli emperyalizm, gizlenir, perdelenir. İkincisi, faşizm, egemen sınıfın, daha doğru bir ifade ile, egemen sınıfın en egemen katmanının iktidarı yadsınır, bu iktidar, toplumun iktisadi bakımdan en güçsüz sınıf ve katmanlarının iktidarı olarak nitelendirilir. Bu konuda, Thalheimer'in, faşizmi, bonapartizm olarak niteleyen görüşü, farklı gibi görünürse de, sonuçta değişen bir şey yoktur. Faşizmin bonapartizm olarak nitelenmesi demek, burjuvazinin siyasal iktidarı elinde tutamadığı, proletaryanın iktidarı ele geçiremediği bir aşamada, burjuvazinin, sosyal egemenliğini kurtarmak için kendi siyasal egemenliğini militer bir güce devretmesi demektir. Oysa faşizm, burjuvazinin kendi siyasal egemenliğine son vermesi değil, burjuvazinin yüksek katmanları aracılığıyla, burjuva demokratik yöntemlerle yönetemediği ve bu nedenle de, burjuva demokratik kurum ve yöntemleri kaldırdığı ya da zor kullanarak işletmediği, bir başka anlatımla, açık diktatörlüğünü gerçekleştirdiği yönetim biçimidir. Thalheimer'in bonapartizm tahlili, Marx ve Engels'in geçen yüzyılın ortalarında Fransa'da burjuva devletin işlevine ilişkin tahlillerinin, emperyalist kapitalizme özgü —ve elbette aşılması ya da geçilmesi hiç de *gerekli* olmayan— faşist devletin işlevi olarak yinelenmesinden başka bir şey değildir. Marx ve Engels'in metinlerine bağlılığı açısından marksist görünen, ama özünde, burjuvazinin henüz egemenliğini tam kuramadığı kapitalizmin başlangıç aşamasına ilişkin bu tahlil, kapitalizmin son aşamasına uyarlanması bakımından anti-marksist bir tahlilden başka bir şey değildir.

Demek oluyor ki, faşizmin tahlili açısından, trotskist görüş, 1° faşizmi, emperyalist kapitalizmin bir ürünü olarak görmemesiyle, 2° faşizmin kitle tabanını, faşizmin sınıfsal niteliği olarak ileri sürmesiyle, 3° sınıfsal niteliği gereği mali-sermayenin emperyalist unsurlarının çıkarını amaç edinen faşizmin gerçek sınıf ideolojisi ile, onun kitle tabanı oluşturmak için kullandığı gerici küçük-burjuva ideoloji arasındaki ikiyüzlülüğü (demogojiyi) görmeyip, gerici küçük-burjuva ideolojilerini faşizmin

kendi sınıfsal ideolojisi olarak nitelemesiyle, 4° anti-marksist ve anti-leninist olan bu tahlilin, kendisini, marksist ve yerine göre de leninist olarak ileri sürmüş olmasıyla, karakterize edilir.

Burada, faşizmin yanlış tanımlanmasından ve dolayısıyla yanlış bir tahlilinden kaynaklanan, devrimci, demokrat ve ilerici unsurları ve özellikle işçi sınıfını pasifliğe iten, ve faşizmin gerçek kimliğini gizleyerek, onun kendi başına buyruk azmasına olanak sağlamaya çalışan "yanılgılar belgesi" niteliğinde olan bir yazı üzerinde, sorunları daha somut bir biçimde açıklamamıza olanak vereceği için, durmamın gereği var.

"Sosyalist Kültür" dergisi *Birikim*'de Ömer Laçiner'in, "Malatya olayı — Türkiye'de Faşist Hareketin Yapısı ve Gelişimi" adlı çelişkilerle dolu yazısında,[1] yeni-trotskizmin yetkin bir örneği sunulurken, aynı zamanda, Türkiye'de faşizmin tıkandığı, iniş dönemine girdiği, faşist hareketin ilk evresinin kapanmakta olduğu tanıtlanmaya çalışılmaktadır. Türkiye'de faşizmin tıkandığını, iniş dönemine girdiğini ve ilk evresinin kapanmakta olduğunu düşünebilmek, ileri sürmek, bir yazarın doğal hakkıdır elbette. Böyle bir kanıda olmak ayrı bir şeydir. Ama, böyle bir kanının nedenleri önemlidir. Laçiner, Türkiye'de, kapitalizmin gelişmesi, bir başka deyişle geleneksel feodal yapıyı değiştirme sürecinin tamamlanmaya başlanmış olması nedeniyle, faşizmin ilk evresinin tamamlandığını ileri sürmektedir. Ömer Laçiner, faşizmin, kapitalizmin gelişmesiyle birlikte, kapitalizmin gelişmesinden dolayı eski egemen ve üstün konumunu yitirmekte olan sınıf ve katmanların (sünni ve Türklerin??), eski konumlarını korumak için, (alevi ve Kürtlere?? karşı) giriştikleri bir tepki hareketi olduğunu ileri sürmekte, ve kapitalizm, geleneksel ilişkileri çözme sürecini tamamlamakta olduğu için de kapitalizmin egemen duruma gelmesiyle birlikte faşizmin erimekte olduğunu kanıtlamaya çalışmaktadır.

Bu, konumuz açısından, özellikle "faşizmin tanımının önemi"ni belirtmeye çalıştığımız bir bölüm içerisinde, önemli bir husustur. Burada, faşizmin, marksist-leninist bir tanımı

[1] Bkz: Ömer Laçiner, "Malatya Olayı — Türkiye'de Faşist Hareketin Yapısı ve Gelişmesi", *Birikim*, Aylık Sosyalist Kültür Dergisi, sayı 39, Mayıs 1978, s. 12-24.

değil, trotskist bir tanımı vardır. Marksist-leninist faşizm tanımı, Kominternde kabul edilen tanımdır, ve finans-kapitalin en şoven, en gerici, en emperyalist unsurlarının açık kanlı diktatörlüğü olarak nitelendirilen bu tanımda, faşizmin, kapitalizmin son aşaması olan emperyalizmin bir yönetim biçimi olduğu kabul edilmiştir. Yani mali-sermayenin en emperyalist unsurlarının diktatörlüğüdür faşizm. Laçiner ise, faşizmin, kapitalistleşme süreci içerisinde, geleneksel-feodal, bir başka deyişle, kapitalizm-öncesi üretim biçimlerinin parçalanması süreci içersinde, eski üretim biçimleri içersinde egemen ve üstün durumdaki unsurların, kapitalistleşme sürecine bir tepkisi olarak doğduğunu ileri sürmektedir. Trotskizmin tüm belirtilerini bağrında taşıyan bu tahlil, 1° faşizmin sınıfsal niteliği (mali-sermayenin en emperyalist unsurları) ile faşizmin önemli ölçüde kendisine kazanabildiği kitle tabanını (özellikle köy ve kent küçükburjuvazisini — köylüleri ve esnaf ve zanaatçıyı) birbirine karıştırmaktadır; 2° faşizmin kendisine kazandığı kitle tabanını faşizmin yaratıcısı ve sürdürücüsü olarak göstererek, hem faşizmin gerçek yaratıcısı sınıfı maskelemiş, ve hem de anti-faşist unsurlara yanlış bir hedef göstermiştir; 3° başta devrimci işçi sınıfı olmak üzere, devrimci, demokrat, ilerici sınıf ve katmanları, faşizme karşı savaşımda pasifliğe zorlamaktadır; 4° faşizmin ikiyüzlülüğünün ifadesi olan küçük-burjuva ideolojisini, onun "samimi" ifadesi olarak kitlelere telkin etmektedir; 5° faşizmin, kastlaşmış mezhep ayrılıklarından kaynaklanan çatışmaları, sınıf savaşımını gizlemek ve geriletmek ereğiyle, geliştirip onu yeniden canlandırmaya çalışmasını, faşizmin *kendisi olarak* niteleyerek, faşizmin *tertibini* gözlerden gizlemekte, ve bu tertipler, kapitalizmin gelişme sürecinden gelen bir "gerçeklik", bir "doğallık", bir "içtenlik" olarak nitelenmeye çalışılmaktadır; 6° dolayısıyla, ona göre, faşizm, alevi-sünni ikiliğinin olduğu yerde ve kapitalistleşme ile birlikte *kaçınılmaz*; bu ikiliğin bulunmadığı yerlerde ise *olanaksız*dır. Bu her gözeneğinden yanılgı fışkıran yazıyı, kendi sözleriyle sergileyelim.

Ömer Laçiner, Türkiye'yi, faşizm açısından, iki bölüme ayırmaktadır. Birincisi, alevi-kürt ve sünni-türk unsurlarının nüfus bakımından birbirine hemen hemen eşit olduğu Çorum-

Erzurum-Gaziantep üçgenidir, ve faşizm, bu üçgen içersinde kalan bölgede hızlı bir gelişme göstermiştir. İkincisi ise, bu üçgenin dışında kalan halkın etnik ve dinsel açıdan homojen olduğu yörelerdir, bu yörelerde faşist hareket, ancak "*sınırlı* bir gelişme göstermiş", "hatta tüm çabalarına karşın *tıkanıp* kalmış"tır. (*Birikim*, n° 39, s. 16.) Birinci bölgede, yani Çorum-Erzurum-Gaziantep üçgeni içersinde kalan yörede ise, faşist hareket (MHP), sünni-türk kitleler üzerinde etkili olmuş, ama tüm sünni-türk unsurların *büyük çoğunluğunun* desteğini kazanamamış, buna karşılık, tüm alevilerin ve alevi-kürtlerin düşmanlığını kazanmıştır. Sünni-türklerin tümünü kazanamadığı için de, hedefine varamamış, amacını gerçekleştirememiştir (s.17).

Yazarın buradan çıkardığı sonuçlar şunlardır: faşizm, etnik ve dinsel bakımdan nüfusun homojen olduğu yörelerde, bu yöreler halkının etnik ve dinsel yönden homojen olması nedeniyle, ancak sınırlı bir gelişme göstermiş ve tıkanmıştır. Etnik ve dinsel bakımdan nüfusun karışık olduğu yerlerde (yazar, bu nüfusun, her iki etnik ve dinsel unsurlar için hemen hemen *eşit* sayıda olduğunu yinelemektedir), faşizm, alevi unsurların düşmanlığına neden olmuş, sünni unsurların da büyük çoğunluğunu kazanamamıştır. Tablo öyledir ki, artık kazanabileceğinin sınırına gelmiş ve orada tıkanmıştır. "1977 seçimlerinin sonucunda faşist hareket bu 'tıkanma'nın yarı bilinçle de olsa farkına varmış ve zamanla bundan duyulan tedirginlik de artmaya başlamıştır." (s. 19.) Dolayısıyla, Malatya olayları, gerek bu tıkanmayı, gerek "devlet içinde güçlenmenin sınırlarına" varmış olduklarını sezmekte olan faşizmin düştüğü huzursuzluğun bir bunalıma dönüşmesidir (s. 22 ve 23).

Yazara göre, bu tıkanıklığı aşmak için, faşist hareket içersinde, iki farklı eğilim belirmiştir. Biri, özellikle küçük-burjuva demokrasisi ile barış ve diyalog kurarak, tıkanıp kaldığı Batı Anadolu'da gelişme olanakları yaratmaktır; öteki ise, 1977'de alınan oyların saldırı ve terör ile kazanıldığını ileri sürerek, sınırların saldırı ve terör ile genişletilebileceğidir. Laçiner'e göre "Barış çağrısı yapan Türkeş 'samimi' idi. Tıpkı kitle katliamını uygulamaya koyanlar gibi." (s. 19).

Devam edelim: "Çorum-Erzurum-Gaziantep üçgeni" içersinde kalan bölgede, yazara göre, sünni-türk unsur "üstün, egemen sınıf ve zümreleri" temsil etmektedir, bunların alevi-kürtlere göre, etnik ve dinsel konumları gereği, görece üstün ve ayrıcalıklı bir durumları vardı, ve dolayısıyla yörenin ekonomik yaşamında egemendiler. Alevi-kürtler ise, tersine, bu ayrıcalıklı, ekonomik yaşama egemen sünni-türk sınıf ve zümreler karşısında, ezilen kitleleri oluşturmaktaydılar. Kapitalizmin gelişmeye başlamasıyla birlikte etnik-dinsel ayrıcalıklar sarsılmaya, geçersizleşmeye başlamış, *genel olarak*, geleneksel yapının üstün egemen sınıf ve zümreleri, kapitalizmin gelişmesine ayak uyduramayarak eski üstün egemen konumlarını yitirirken, ezilen etnik-dinsel topluluklardan gelme kesimler, yeni toplumsal hiyerarşi içersinde yükselmiştir (s. 16). Eski üstün ve egemen konumunu yitirmekte olan unsurlar tarafından kapitalizmin gelişmesine duyulan bu tepki, her tür gelişme karşısında, ekonomik-toplumsal konumu korumayı temel alan faşist "toplum düzeni" anlayışında kendini dile getirir (s. 16). Yazara göre, faşizm, tamı tamına kapitalizmin gelişmesi karşısında, üstün ve ayrıcalıklı durumu sarsılan unsurların, kapitalizme bir tepkisi olarak, eski konumunu korumanın bir ifadesi olarak kendini gösterir. Dolayısıyla, faşizmin, o ünlü ikiyüzlülüğünü simgeleyen "anti-kapitalizm", Ömer Laçiner'de, faşizmin *doğal* bir belirtisine dönüşür. Eski etnik-dinsel ilişkinin yeniden kurulmasını istemenin siyasal amacı da, üstünlüğü sarsılan bu unsurların, eski üstün ve egemen durumlarına kavuşmaları içindir (s. 16). "MHP'de temsil edilenler, 'mücadele'yi bıraktıklarında, kendilerini sürece terkettiklerinde, hızla mülksüzleşebileceklerini, toplumsal hiyerarşide en alt düzeye inebileceklerini görmektedirler. ... MHP'nin üzerine oynadığı kesimler ... bir ikilem ile karşı karşıyadırlar. Zaman aleyhlerine işlemekte, kapitalizm geliştikçe eski konumlarını yeniden ele geçirme imkanları da kaybolmaktadır." (s. 18). Hemen devam ediyor yazar: "Türkiye'de faşist hareketin saldırganlık ve terör dozunun giderek artması, hareketin militan kadrolarının ve aktif taraftarlarının özellikle son bir yıl içinde en acımasız eylemlere fütursuzca girişebilecek

kadar hırçınlaşmasının altında yatan temel neden budur. Bu politik taktik, bir tercih değildir." (s. 18). "... terör ve saldırı dozunu azamiye çıkarmak yolu, bu yöntem, derin bir umutsuzluğun ürünüdür." (s. 19). Faşist terör eylemlerinin kitle katliamlarına dönüşmesi, yalnızca "komünistler"e değil, her türden siyasal eğilimde yığınlara yöneltilen saldırılar, "bir faşist nihilizmin yaygınlaşması"nın ürünüdür (s. 19). Çünkü kapitalizmin gelişmesiyle birlikte, faşist hareketin ilk evresi (ne demekse) kapanmaktadır (s. 24).

Kapitalizme karşı, onu durdurmaya yönelik savaşım, kuşku yok ki, iktisadi evrimin ağır dişleri arasında ezilmeye, un ufak olmaya yargılıdır, ve dolayısıyla, yazara göre, kapitalizm geliştikçe, geleneksel-feodal ilişkileri çözüp dağıttıkça, faşizm de sınırlı olarak gelişebildiği yerden bir iniş dönemine geçmiştir. "MHP, ... Türkiye'de kapitalizmin gelişmesinin geleneksel —feodal— yapıyı değişime zorlamasının ürünü olan karmaşık geçiş sürecinin tamamlanmaya başlaması ile birlikte, bugüne kadar sağladığı toplumsal desteği de yitireceği bir 'iniş dönemi'ne girmiştir." (s. 23.) Dahası var: faşist hareket, "kapitalizmin gelişmesi süreci içinde ister istemez 'kader'ine razı gelmesiyle 'kitle desteği'ni yitirmeye başlamıştır." (s. 23.)

Yazarın faşizm konusundaki ilginç yorumuna göre, "ilk bakışta görülür ki, Türkiye'de faşist hareket okullarda güdük kalmıştır. Bu öğrenim kurumları başından beri adeta doğal olarak faşistlere kapalı olmuştur." (s. 22.) Faşist hareketin öğrenci-aydın kitlesi üzerindeki etkisi de, klasik faşist hareketlere göre, yeterli bir başarı sağlayamamıştır (s. 22). Türkiye'de faşist hareketin kitle desteği ile iktidara gelme yolunun "kesinlikle tıkalı olduğunu" ileri süren Laçiner, iktidarı yukarıdan ele geçirme stratejisinin de "sonuçsuz kaldığının, kalacağının" anlaşıldığını söyleyecektir (s. 19).

Laçiner'in, buraya aktaracağımız son görüşleri de, burjuvazinin, özellikle tekelci sermayenin, faşist hareket karşısındaki tutumudur. Faşist hareket, yazara göre, "mülk sahibi sınıfların geniş bir bölümünce ya da bu kesimin önde gelenlerince", yani "—tekelci sermaye—" tarafından onaylanmamıştır. MHP, "ege-

men sınıflar için ciddi bir iktidar alternatifi" olmamıştır (s. 19, 20). Faşist hareket, kapitalizmin gelişmesine karşı umutsuz bir tepki olarak doğduğuna göre, faşizm, kapitalizmin gelişmesine karşı, egemen sınıflar ise kapitalizmin gelişmesinden yanadırlar. "Türkiye'de egemen sınıflar, geleneksel yaşamın kapitalizmin isterleri yönünde değişmesini, değiştirilmesini, bunun mümkün olan hızla değiştirilmesini istemekte, kendi sınıfsal sorunlarını bu hedef doğrultusunda tespit etmektedirler." (s. 20.) Her ne kadar, bağımlı bir ülke olan Türkiye kapitalizminin, metropollerdeki değişime uyarlı olması ortada olmakla birlikte, egemen sınıfların değişme isteği ile MHP'nin "düzen" programı, bu perspektiften yalnızca yoksun değildir, aynı zamanda, "kapitalizmin gelişmesi sürecini sekteye uğratabilme özelliği" taşımaktadır (s. 20). Daha açık bir deyişle, emperyalizm ve yerli sermaye, kendine özgü olmakla birlikte, kapitalizmin gelişmesinden, faşizm ise kapitalist gelişmenin sekteye uğratılmasından yanadırlar. Gene birtakım ıvır zıvırdan sonra, yazar, MHP'nin anti-komünizmi ile, yükselen burjuvazinin, tekelci sermayenin, anti-komünizminin "nispi ama önemli" bir farklılık içerdiğini söyler (s. 20). Böylece de, Türkiye'de, emperyalizm, tekelci sermaye, yükselen burjuvazi ile faşizmin bir karşıtlık içersinde bulunduğu sergilenmiş olur. Açıktır ki, emperyalizm ve tekelci sermaye ile faşizm ayrı ayrı şeylerdir, ve erekleri bakımından da —biri kapitalizmin gelişmesi, öbürü bu gelişmenin engellenmesi anlamında— karşıtlık içersindedirler.

Görülmektedir ki, Laçiner, faşizmi, kapitalizm-öncesi üretim biçimlerinin, kapitalizmin gelişmesine karşı bir tepkisi olarak nitelemekte, ve bunun, toplulukların etnik ve dinsel açıdan bir türden (homojen) olduğu yörelerde değil, karışık (heterojen) olduğu yörelerde ortaya çıkacağını ileri sürmektedir. Bir başka deyişle, faşizm, Türkiye'de, kapitalizm-öncesi ilişkilerden kapitalizme geçiş ne denli *zorunlu* ise, o denli *zorunlu* olarak, belirli bir yörede (Çorum-Erzurum-Gaziantep üçgeni içersinde), ve belirli bir süre ve belirli bir dönemde (kapitalistleşme süreci süresince ve bu süreç genel anlamda tamamlanana değin) ortaya çıkar. Diğer yörelerde, yani "halkı etnik-dini açıdan homojen

olan yörelerde kapitalizmin gelişmesiyle ekonomik-toplumsal konumları sarsılan sınıf ve zümreler, bu durumdan kaynaklanan tepkilerini yükselen sınıf ve zümrelere yöneltirler" (s. 16). Toplumların evriminin bu denli çarpıtılarak karmakarışık hale sokulması bir yana, yazar, faşizmin, iktisadi bir *zorunluluktan* doğduğunu ileri sürecek kadar cüretkar, ve faşizmin, ekonomik evriminin sonucu olarak, kendiliğinden (en azından, ne demek olduğu belli olmayan "ilk evresi"nin) kapanmak üzere olduğunu söyleyecek kadar hatalı bir yol içindedir.

Yazarın, ne bilimsel sosyalizmin daha başlangıç bilgileri olan toplumların tarihsel evrimi konusunda sağlıklı bir bilgisi vardır, ve ne de ele aldığı "Çorum-Erzurum-Gaziantep üçgeni" içersinde kalan yöre halkının toplumsal yapısını bilmektedir. Kaba bir alevi-sünni, türk-kürt ikiliği, bu bölge halkının kapitalistleşme evrimini, egemen ve üstün ayrıcalıklı bir topluluğun ezilen topluluğa; ezilen topluluğun üstün ve egemen topluluğa dönüşmesi ile açıklamaya kalkışmak, buradan hareketle vardığı sonuçlar kadar yanlıştır. Her şeyden önce, kendisinin bir üçgen içersine aldığı yöre, ileri sürüldüğü gibi, iller açısından, benzer değil, birbirine göre farklılıklar gösterir. İkincisi, eğer, bu yöre içersinde, bazı illerde feodal ilişkiler ağır basıyor idiyse, bu ilişkilerin çözülüşü, egemen ve üstün durumda olanların üstünlüklerini yitirdikleri, ezilen durumda olanların üstün ve egemen duruma geldiği şeklindeki tahtaravalli mavalı, kumda oynayan çocukların düşleyebileceği yapay bir şeydir.

İster kürt, ister türk olsun, feodal birimlerin çözülüşünün, kürt ve türk ikiliğine göre değil, feodal niteliğine göre olacağı açık bir şeydir. Eğer, feodal birim, bir aşiretten ya da kabileden oluşuyorsa, burada aşiretin çözülüşü, kapitalizm ne denli hızlı ilerlerse ilerlesin, yavaş olacak, kuşaklar alacaktır. Burada aşiret reisi ve ailesi, kabile reisleri, kendi egemenlik alanları içersinde, genel olarak, toplumsal değişmeyle birlikte, gene topluluğun siyasal temsilcisi olma durumunu, yeni toplum içersinde, sürdürmeye devam etmiştir. Tüm okuyan, hukukçu vb. olan, milletvekili ve senatör olanların tümünün, eski aşiret reisleri, toprak beyleri, şeyhler ya da bunların çocukları olduğu gözden uzak

tutulmamalıdır. Ama buna karşılık, bu feodal birim içersinde, aşiret üyesi olan serfin özgürlüğünde belirli bir genişleme olmakla birlikte, bu üyenin, gene bir yarı-serf durumunda bulunduğu, hiç olmazsa, aşiret reisi ailesinin yükselen yeni toprak beyini temsil etmesine karşılık, aşiret üyelerinin yoksul ya da küçük köylü olabildiği bir an gözden uzak tutulmamalıdır. Burada olan şey, ezilen unsurların egemen ve üstün duruma geçmesi değil, kast sisteminin çözülerek, kırsal alanda, sınıflaşmanın başlamış olmasıdır.

Bölgede görülmesi olanaklı bir başka feodal birim, toprakbeyi durumunda olan bey ile emekçi durumunda olan serfin, aynı aşiretten gelmediği, —varsayıma dayalı da olsa— aynı kanı taşımamalarıdır. Burada bir aşiret birliği olmadığı açıktır ve kapitalistleşme süreci içersinde, sınıflaşmanın daha hızlı olacağı anlaşılır bir şeydir. Ne var ki, bu feodal birimlerde, durum, aşiret birliği üzerine kurulu feodal birimlerden daha farklıdır. Bey ile serf arasında, kanbağına değil, doğrudan toprak mülkiyeti ve emek arasındaki ilişkiye dayanan bir ilişki vardır. Beyin serf üzerindeki egemenliği ve yetkisi, hemen sınırsız gibidir. Çünkü, aşiret üyesi, serf olmakla birlikte, aşiret topluluğu içersinde, aşiretin ortak üyesidir, ve bu anlamda da, aşiret reisinin aşiret üyesi üzerinde hakları aşiret törelerince sınırlanmıştır. Oysa burada, serf, her anlamda mülksüzdür, feodal ilişkilerin çözülüşü ile birlikte, oturduğu evi dahil, hiçbir mülkiyeti olmayan yoksul köylü durumuna gelecektir. Bunun yanısıra, beyin, bu feodal birim içersinde, aşiret reisi gibi, serf durumunda olan emekçilerle birlikte oturma zorunluluğu da yoktur. O, gerekirse kente, gerekirse İstanbul'a yerleşebilir; ve kahyası aracılığıyla, rantlarını tahsil edebilir. Kentlerde arsa spekülatörlüğü, ticaret vb. yapabilir.

Bu bölgede göreceğimiz bir başka feodal ilişki, toprak mülkiyetine dayanmayan, dinsel ideolojiye dayanan ilişkilerdir. Bu ilişkilerin, gerek sünnilikte, gerek alevilikte yaygın olduğunu bilmekteyiz. Tarikat ve tekkeler ile aşiret reisleri arasında yer yer örtüşme olmakla birlikte, bunlar, birbirlerinden ayrı da olabilir ve feodal etkinliklerini, gene aşiret toplulukları üstünde sürdü-

rebilir. Kapitalistleşmenin, eski, geleneksel ilişkileri çözdüğü ölçüde, bunların etkinliklerini bir ölçüde zayıflattığı düşünülebilir, ama bu, kemalist siyasetin belirleyici olma gücünü yitirmesiyle birlikte, yeniden örgütlenme ve gelişme olanağı bulmuştur. Çünkü, dinsel (teokratik) feodalizm, bu toprakta, yeniden canlanması ve gelişmesi için gerekli iktisadi temeli bulmuştur. Bu da, köylülüğün pazara açılmakla, kapitalizmin etkisi altına tam olarak girmekle birlikte, kapitalizm-öncesi ilişkilerin tam çözülmediğinin bir kanıtıdır.

Kuşku yok ki, yazarın belirttiği üçgen içersinde kalan bu yörede, özellikle Çorum, Amasya, Tokat, Sivas ve öte uçta Erzurum, bağımsız küçük köylü işletmelerinin ağır bastığı illerdir. Buralarda, genel olarak, aşiret ilişkilerine ve bir ya da birkaç köy sahibi feodal beylere pek raslanmaz. Toprağın genellikle az verimli olduğu yerlerde büyük toprak mülkler bulunmakla birlikte, bunlar, nitelikleri bakımından, "köy sahipliği" biçiminde görülen tipte mülkler değildir. Alevilerin, bazı yerlerde, doğal bir korunma yöntemi olarak, daha dağlık yerleri, yüksek yerleri, yollardan uzak yerleri, tarihsel olarak seçtiklerini izlemek olasıdır, ama bu da genelleştirilebilecek bir durum değildir. Alevi ve sünni köyler birbirleri arasına dağılmış durumdadır, ve kendi içlerinde, toprak mülkiyet farklılığına göre, sınıflaşma vardır. Kapitalizmin etkisi, bu sınıflaşma farklılığını, hem daha çok su yüzüne çıkarmakta, hem de derinleştirmektedir. Sünni ve alevi köyler kümelenmesi açısından, bunlardan sünni köylerin üstün ve egemen durumunu yitirmesi, alevi köylerin üstün ve egemen duruma gelmeleri görüşü, iktisadi ve toplumsal açıklamadan yoksundur. İster alevi olsun, ister sünni olsun, köylerde, genel olarak, bir sınıflaşma ve bu sınıflaşmadan doğan farklılaşma vardır. Ve bunun hızı, köyün toprağının verimliliğine, pazarla ilişkisine, vb. bağlıdır.

Kapitalistleşme süreci, açıkça gösterir ki, kırsal alanda, serf ve feodal bey kastlaşmasını, aşiret üyesi ve aşiret reisi ailesi kastlaşmasını çözmeye başlamıştır. Ama bunun sonucu, kırsal alanda, sınıflaşma başlamıştır. Bu sınıflaşma, bağımsız küçük köylü işletmelerinin ağır bastığı köylerde, varlıklı köylü ile orta, küçük

ve yoksul köylü arasında bir sınıflaşma, (bir ya da birkaç köy sahibi olunan) büyük toprak sahiplerinin bulunduğu alanlarda, toprakbeyi ile yoksul köylü arasında bir sınıflaşma vardır. Aşiret birliğine dayanan alanlarda, bu iki özelliğin çakıştığını izlemekteyiz. Çünkü, aşiret üyesinin, aşiret reisine karşı feodal bağımlılığı (rant ve angarya) bulunmakla birlikte, aşiret reisi, aşirete ait toprakların mutlak sahibi değildir, ve aşiret üyesinin de bu topraklarda mülkiyet hakkı vardır. Kapitalistleşme süreci içersinde, kırsal alandaki geleneksel üretim ilişkilerinin çözülmesi, ikincil durumdaki bir kastı (alevileri), birincil duruma getiren bir kastlaşma değil, gerek alevi, gerek sünni köylerde, kast sistemini çözmesi ve köylerde sınıflaşmanın başlaması ile karakterize edilir. Yeni toplumsal yapının egemen sınıf ve katmanları, alevi değil, büyük mülk sahipleri, ezilen sınıf ve katmanı da sünniler değil, küçük topraklı, az topraklı ya da hiç toprağı olmayan köy emekçileridir.

Faşizmin, gerici burjuva ideolojisinin tüm çabası, köylülük içersinde meydana gelen bu *sınıflaşmayı*, egemen sınıf ve katmanlar ile ezilen sınıf ve katmanlar arasındaki bu sınıf savaşımını geriletmek, örtmek, gizlemek için, gerici ilişkileri bu emekçi yığınlar içersine ekmesi, bu sınıf çelişkilerini, kastlık sistemi ile, mezhep ayrılıkları ile örtmek istemesidir. Mezhep ayrılıklarını, bu gerici ideolojiyi olanca gücüyle besleyerek, Kürt emekçileri ile Kürt feodallerini bütünleştirme, Türk emekçiler ile Türk egemen unsurlarını birleştirme, faşizmin, gerici ideolojisinin en önemli özelliklerinden biridir. Faşizmin bu ideolojik tertibini, Ömer Laçiner, iktisadi bir olgu, bir sınıflaşma olgusu gibi ele almakta, kapitalistleşme sürecinin, sünnileri ezilen sınıf, alevileri egemen sınıf durumuna getirdiğini ileri sürerek, faşizmin gerici ideolojisini, aldatıcı tertibini, iktisadi gelişmenin doğal ve doğal olduğu kadar zorunlu bir sonucu olarak niteleyecek kadar gerçekleri saptırmaktadır.

Şurasını unutmamak gerekir ki, Şeyh Sait İsyanı, kendisi bir kürt olmakla birlikte, aynı zamanda nakşbendi şeyhi olan Şeyh Sait'in liderliğinde başlamış ve büyümüş bir isyandır. Gerek Şeyh Sait, gerek Kürt Teali Cemiyeti Reisi Seyit Abdulkadir, birer

nakşbendi idiler. Şeyh Sait isyanının arkasından patlak veren Nehri isyanının lideri ve Seyit Abdulkadir'in oğlu Seyit Abdullah bir nakşbendi idi. Ve bunlar mezhep olarak, alevi değil, şafi idi. Gerek Şeyh Sait isyanına, gerek Nehri isyanına şafi Kürtler katılmıştır. Şeyh Sait'in, Mustafa Kemal'e karşı yayınladığı bildiri, halifeyi ve hilafeti kurtarma bildirisidir. Önemli bir kısmı, Laçiner'in üçgeni içersine girsin girmesin, bu olay, bize, bu bölgede, şafi kürtlerin, kürtler arasında büyük bir yer tutmakta olduğunu gösterir. Şeyh Sait isyanı, aynı zamanda bir kürt isyanıdır, ama bu isyana alevi kürtler katılmamıştır.

Tabloyu tamamlayabilmek için, bu bölgede, kırsal alanın çevrelediği ticaret ve zanaatın merkezi olan kentlere inelim. Bu konuda, yazarın belirlediği üçgen içersinde kalan il merkezlerinde, ticaret ve zanaatın, yalnızca sünnilerin elinde bulunduğuna ilişkin bir görüş ileri sürmek olası değildir. Olası değildir, çünkü, Kürtlerin yoğun olduğu, ve dolayısıyla, Laçiner'in üçgeni dışında kalması gereken Doğu ve Güney-Doğu yörelerinde, kentlerde, türklerin daha çok bulunduğu, ticaretin daha çok türkler tarafından yürütüldüğü ileri sürülebilir. Ama, bu üçgen içersine hangi illerin kesin olarak girdiğini söylemediği illerde, ticaretin ve zanaatın, yalnızca sünniler elinde bulunduğunu söylemek olası değildir. Anadolu'da, esnaf ve zanaat loncalarının, yani ahi teşkilatının bektaşi tekkeleri ile yakınlığı gözönünde tutulursa, zanaatçılığın, geleneksel olarak, sünnilerin tekelinde bulunduğunu söylemek de o denli güçleşir.

Esasen, kapitalistleşme olgusu, birikmiş para-servetin sermayeleşmesi, yani sanayi sermayesine dönüşmesi, bir başka deyişle üretime girmesi ile karakterize edilir. Tefeci ve ticaret sermayesinin, kapitalist üretimin bir eklentisi haline gelmesi, burada, kapitalist üretime geçilmeden, ticaretin kapitalist üretime bağlanması ile olanaklıdır. Tefeci ve ticaret sermayesinin, sanayi sermayesinin bir eklentisi haline gelmesi ile, kapitalizm, bir ticaret ve tefeci sermayenin etkisi altına girmiş bulunan tüm üretimi egemenliği altına alır. Kapitalizmin gelişmesi ile birlikte, bu yöredeki tefeci sermayenin kendi eklentisi haline dönüşmesi, ve kapitalizmin, bu sermaye aracılığıyla kırsal alanı kendi etkisi

altına alması, yalnızca bu, kapitalistleşme sürecinin tamamlandığı anlamına gelmez, gelemez. Kapitalist üretim, artı-değer üretimidir; artı-ürünün ve artı-emeğin, artı-değere dönüşmesidir. Bunun için ise, tüm üretim araçları sermaye, emek-gücünün kendisi de meta haline gelmelidir. Kapitalistleşme sürecinin tamamlanmasından anlaşılması gereken, kapitalizmin etkisi ve egemenliği altına girmek değil, bizzat kapitalist üretimin genel olarak oluşmuş olmasıdır. Laçiner'in, bu anlamda, ayrıksın durumlar ve iller dışında, özellikle belirttiği üçgen içersinde, kapitalistleşme sürecinin tamamlandığını, ve bu nedenle de, faşizmin "ilk evresi"nin kapandığını ileri sürebilmesi, kendi kanıtlarıyla çelişen bir durumdur. Faşizmi, çağ-dışı bir ideoloji olarak nitelerken, bu çağ-dışılığın varlığını canlı bir biçimde sürdürdüğü bir ortamda, aynı ideolojinin toplumsal-ekonomik dayanaklarının ortadan kalktığını söyleyebilmesi, gerçeklerle bağdaşmayan bir tutum olmak gerekir.

Esasen, ırksal ve dinsel farklılıkların, ve özellikle türk-kürt, alevi-sünni farklılığının, faşizmin, şovenliği ve gericiliği canlandırmanın bir aracı olduğu kadar, bu olumsuz yanının bir de olumlu yanı bulunduğunu, bu ayrılıkların, aynı zamanda faşizmin çatalları olduğunu, biz, yer yer *Birikim*'i ve bu derginin çeviri olarak yayınladığı metinleri de eleştirdiğimiz daha önceki yazımızda, "Faşizmin Çatalları" arabaşlığı altında ayrıntılı olarak ele almıştık. Kürt ve alevi farklılığının, faşizmin tıkanmasını ve düşüşe geçmesini sağlayan bir etmen olması görüşü ile faşizmin gelişmesinin önündeki bir bakıma "doğal" engeller oluşturması görüşü, birbirinden özünde farklı görüşlerdir. Faşizmin, kitle tabanına ve genel oya gereksinim duyduğu bir ülkede ve dönemde, kitle tabanını genişletme yöntemlerinde olduğu kadar, oy sağlama yöntemlerinde de, "demokratik" olduğunu kabul eden bir görüş, faşizmin tıkanacağını, bir başka deyişle, genel kitle tabanını genişleterek iktidar olamayacağını ileri sürebilir. Bu yanılgı safsatası, faşizmin kitle tabanını yaratmada olduğu kadar, kendine karşı olan kitleler üzerinde de baskı, zor, şiddet kullandığını ve kullanacağını değil, kitleleri, genel olarak, demokratik ikna yöntemleriyle kendisine bağladığını ve bağla-

yacağını düşünmektedir; bu yanılgı safsatası, faşizmin, genel oy mekanizmasını, yani sandık kütüklerini, sandık başlarını, sandığa gidecek yolları, oy vermeye gidecek evleri ve kişileri zor kullanarak denetimi altına almayacağını, ve sandıktan çıkan oyların hileye bulandırılmayacağını, ve bütün bunları yapamamışsa, o zaman, sandıkların içini değiştirmeyeceğini, ilke olarak, benimsemişe benzemektedir. Bu, faşizmin, yalnızca iktidar olarak faşist yöntemler uygulayabileceği görüşü gibi tehlikeli bir görüştür. Faşizm, kendi tabanına kayıtsız duranları faşist yöntemlerle kendi tabanına katılmaya zorlar, ve kendisine karşı olanları, faşist yöntemlerle baskı altına alarak, onların, diğer demokratik hakları yanında genel oy gibi demokratik haklarını da kendi iradeleriyle belirlemelerini ortadan kaldırır. Faşizm varlığını, üzerinde hareket edebileceği bir kitle tabanı yaratarak değil, kitleleri baskı altına alarak, onların özgür iradelerini ortaya koymalarına her yönden engel olarak ortaya koyar. Alevi-sünni, kürt-türk soyunun sayısal hesabını yaparak, faşizmin tıkandığı sonucuna varmak, bu belirli bölge açısından yanlış olduğu kadar, tüm Türkiye açısından da akılalmaz bir yanılgıdır. Çünkü, faşizmin, bu tıkandığı söylenen yörede, egemenliğini pekiştireceği kalelerini kurmak ve Türkiye'yi, bu kalelerden, hem moral bakımdan, hem de faşist yöntemleri uygulama bakımından baskı altına alacağı ve aldığı bir gerçek iken, bunun tersini ileri sürebilmek, bu yörelerin olduğu kadar, tüm ülkenin demokratik güçlerini pasifliğe itmek değildir de, nedir?

Laçiner'in sorunu koyuş tarzından çıkarılacak sonuçlar bellidir: Faşizmin, Türkiye'de, iktidar olma olanağı yoktur ve olamamıştır. Varabileceği en yüksek nokta, 1977 seçimleridir ve kapitalistleşme sürecinin tamamlanmasıyla birlikte bu doruktan hızla aşağı doğru kaymaktadır. Dolayısıyla, faşizmle savaşmaya, ne ideolojik ne pratik savaşıma bir gerek yoktur. Çünkü faşizmin iktidar olması olanaksızdır ve kendiliğinden çöküp gidecektir. Proleter devrimcileri, demokratları, tüm ilerici sınıf, katman ve kişileri, edilginliğe (pasifliğe) açık bir çağrıdır bu.

Faşizm nedir? Faşizmin tanımında gözetilecek başlıca noktalar nelerdir, şimdi bu soruların yanıtını vermeye çalışalım.

Komintern, faşizmi, mali-sermayenin (finans-kapitalin) en şoven, en gerici, en emperyalist unsurlarının açık diktatörlüğü olarak tanımlamıştır. Bu tanım, faşizme karşı, doğru devrimci bir tavır takınılmasının en güçlü anahtarı olmuştur. Faşizm, kapitalistleşme sürecinde, kapitalistleşmeyi engellemeye çalışan unsurların değil, gelişen kapitalizmin değil, kapitalizmin son aşaması olan emperyalist kapitalizmin ürünüdür. Mali-sermayenin (finans-kapitalin) en emperyalist unsurlarının diktatörlüğüdür. Faşist diktatörlük, hangi sınıfın çıkarlarına hizmet ediyorsa, onun iktidarıdır, hangi sınıfı kandırıyorsa kandırdığı sınıfın iktidarı değildir. Mali-sermayenin en emperyalist unsurları, diktatörlüklerini başlıca iki biçimde kurabilirler: ya yukardan siyasal iktidarı ele geçirir ve bu iktidarı sürekli kılmak için bir kitle tabanı yaratmaya çalışır; ya da aşağıdan kendisine bir kitle tabanı yaratarak genel oy yoluyla iktidara gelir. Her iki durumda da, bir kitle tabanına gereksinim duyar. Her iki durumda da, diktatörlük, kendini, mutlak olarak tüm siyasal partilerin kapatılması, parlamentonun kapatılması biçiminde göstermeyebilir. Faşizmin iktidara gelişi, ülkenin kendi iç koşullarına bağlı olduğu kadar, uluslararası koşullara, uluslararası güçler dengesine de bağlıdır. Bunun gibi, faşist diktatörlüğün alacağı biçimler, ülkenin iç koşullarına bağlı olduğu gibi uluslararası koşullara da sıkı sıkıya bağlıdır. Bu anlamdadır ki, faşizmin, askeri bir darbe yoluyla değil de, seçim yoluyla iktidara geliyor olması, onun diktatörlüğüne engel oluşturmaz. Bu nedenledir ki, faşizm, geniş bir kitle tabanına gereksinim duyar. Bu kitle tabanını, genel olarak küçük-burjuva unsurlar arasından, lumpenproletaryadan, hatta işçi sınıfı içersinden sağlar. Dolayısıyla, bu kitlelerin karşısına, hiç bir zaman kendi ideolojisiyle, kendi öz amacıyla çıkmaz. Ama bu emekçi kitlelere, onların kendi ilerici ve devrimci ideolojisiyle de yaklaşması sözkonusu değildir. Onların karşısına, küçük-burjuvazinin gerici ideolojisiyle çıkar. Bu gerici ideolojinin, her ülkenin kendi geleneksel geçmişine, tarihsel özelliğine göre farklılık göstermesi doğaldır. Küçük-burjuva gerici ideolojisinin, Türkiye'de, bizim daha önce tarihsel köklerini açıkladığımız,[2] ırksal ve dinsel iki kökeni vardır, biri panturancı-

lıktan gelen turancılık, öteki panislamizmden gelen islamcılık. Turancılık, kendini, türk ırkçılığında, türk şoven-ulusçuluğunda temsil eder; (islamiyetten ayrı olarak) islamcılık, alevi-sünni çatışmasına yöneltilmiş, nakşbendilik, nurculuk, süleymancılık gibi tarikatlarda temsil edilir.

Faşizm, kitle tabanı sağlamak için, kendi sınıf ideolojisiyle değil, küçük-burjuvaziyi, öznel olarak proleterleşmiş ama nesnel olarak küçük-burjuva bilinci taşıyan işçileri, hiç bir ideolojisi olmayan burjuva toplumun geleneksel ilişkilerden devraldığı ve ona yeni boyutlar kazandırdığı lumpenproletaryayı, gerici küçük-burjuva ideolojisiyle, kendine kazanmaya çalışır. Her şeyden önce bu nedenledir ki, faşizm ikiyüzlüdür, kendi sınıf amacını, hedefini bu kitlelerden her zaman gizler. Bu nedenledir ki, faşizme karşı savaşımda, faşizmin etkisi altına alabileceği sınıf ve katmanlar arasında, sağlıklı, sıkı ve disiplinli bir bilinçlendirme; faşizmin, özünde emekçi sınıf ve katmanların karşısında olan, aleyhine olan amaçlarını sergileme, ve faşizmi bu kitle desteğinden koparma, bu kitleyi, demokrasi cephesinde toplama, anti-faşist savaşımın en önemli yönlerinden biridir. Faşizmin sınıfsal niteliği ile onun desteğini sağladığı kitle tabanı arasında, hiç bir ilişki yoktur. O, temsil ettiği egemen sınıfın buyurganlığını gerçekleştirmek için, bu emekçi sınıf ve katmanları kandırmıştır. Bu kandırdığı kitlelerin sınıf niteliğine bakarak, faşizmin sınıf niteliğini açıklamaya çalışmak, faşizmin sınıfsal özünü gözlerden gizlemeye yaramakla kalmaz, devrimci, demokrat, yurtsever, ilerici unsurların anti-faşist savaşımda, hedefini, bu kendisinin doğal müttefiki olan sınıfa çevirmesine de neden olur. Sünni emekçiler alevi emekçilerle, türk emekçiler kürt emekçilerle kavgaya tutuşurken, emperyalizm ve onun işbirlikçisi burjuvazi ve müttefiki toprakbeyleri, egemenliklerini/buyurganlıklarını pekiştirmenin yeni koşullarını da yaratmış olurlar.

Demek oluyor ki, faşizmin tanımında, birinci nokta, faşizmin, küçük-burjuvazinin ya da lumpenproletaryanın diktatörlü-

[2] Bkz: Muzaffer Erdost, "Faşizm Üzerine Bir Deneme", *Ülke*, sayı 1. Bu kitabın ilk yazısı.

ğü olduğu yanlışını ortaya çıkarmak, sınıflar-üstü bir devlet gücü safsatasının maskesini indirmek, onun mali-sermayenin (finans-kapitalin) en emperyalist unsurlarının diktatörlüğü olduğunu açıklamaktır. İkinci nokta, faşizmin sınıfsal niteliği ile kitle tabanını birbirinden ayırmaktır.

Faşist yönetim ve faşistleştirme süreci, uluslararası güç dengelerinin durumuna göre olduğu kadar, ülkelerin kendi tarihsel ve güncel durumuna, sınıfsal yapısına, egemen sınıfın ekonomik gücüne vb. göre farklılıklar gösterir. Bu nedenle de, faşistleştirme sürecinde farklılıklar olduğu gibi, faşizmin kitle tabanı da ülkelere göre farklılıklar gösterir.[3] Faşizm, kitle tabanına dayanarak iktidara geldikten sonra, diktatörlüğünü kuracağı gibi; iktidara gelerek diktatörlüğünü kurduktan sonra da bir kitle tabanı yaratabilir. 12 Mart dönemi bu bakımdan bizim için deneyimler içerir. 12 Mart, gerici ve emperyalizme bağımlı bir iktidara, bu iktidarın solundan karşı çıkarak iktidar olmuş, ve bu taktiği ile, pek kısa da olsa, radikal muhaliflerini, yenilgiye uğrattıktan sonra, kendi niteliğiyle ortaya çıkmıştır. 12 Mart, militer özellikte bir faşist diktatörlük olmakla birlikte, parlamentoyu ve kendine demokratik görüntüsü verebileceği partileri kapatmadı. Gerek uluslararası güç dengesi, gerek iç koşullar buna elverişli değildi. Bu niteliğiyle 12 Mart faşist diktatörlüğü, kendisini, parlamentodan güvenoyu aldırttığı hükümetlerin arkasına gizledi. Burjuva demokratik kurumlara dokunmadı, ama burjuva demokratik kurumları, özellikle parlamentoyu ortadan kaldırmadan, burjuva demokratik özgürlükleri zor kullanarak engelledi. Burjuva demokratik kurumların, parlamentonun, sosyaldemokrat partinin ve sağ partilerin varlığı, genel oy hakkının varlığı ile birlikte yürür. Ve bu nedenle, yeni bir seçime gitmesi kaçınılmazdı. Faşist/militer uygulamayla, devrimci ve ilerici devinimler bastırılmış ve faşist kadrolar devlet desteğinde geliştirilmekle birlikte, kendisine yeterli bir kitle tabanı yaratmamıştı. Seçimlere bu koşullarda gidildi, kitle tabanına sahip olmayan faşist yönlendirme ve uygulama, halktan, şaşıracağı bir yanıt alacaktır.

[3] Bkz: E. Lewerenz, *Komünist Enternasyonalde Faşizmin Tahlili*, Sol Yayınları, Ankara 1978, s. 158, 159.

Emperyalizmin denediği, faşist diktatörlüğün bir başka yolu ise, kitle tabanı sağlayarak iktidara gelmektir. 12 Mart döneminde başlatılan kitle tabanı yaratma politikası hızlandırıldı, ülke içersinde öngütlendirildi. Daha aşağıda, bunu ayrıntılı olarak ele alacağız. Biz, burada, faşist yönetimin, burjuva demokrasisinden (ve dolayısıyla diktatörlüğünden) farkını, somut olarak belirtmek için, 12 Martı, bir örnek olarak aldık.

Faşist yönetim, burjuva diktatörlükten (ya da burjuva demokrasisinden) farklıdır. Burjuva diktatörlükte (ya da burjuva demokrasisinde), burjuva demokratik kurumlar, gerek biçimsel, gerek içerik bakımından vardır. Burjuvazinin en üst katmanı, mali-sermayenin bazı unsurları, bu egemen sınıfın egemen kesimi, burjuva-demokratik kurumlar ve özgürlüklerle yönetemediği zaman, —eğer işçi sınıfı ve öteki emekçi sınıf ve katmanlar bunu durduramayacak kadar zayıf, dağınık ve edilgin ise— burjuva demokratik özgürlükleri ve gerekirse burjuva demokratik kurumları kaldırarak, faşizme dönüşebilir.[4] Faşizmin gerçekleşmesi için, her zaman burjuva demokratik kurumların kaldırılması zorunlu değildir. Faşizm, burjuva demokratik kurumları koruyarak, demokratik hak ve özgürlüklere ara ya da son verebiliyorsa, o zaman, bu kurumlara dokunmayacağı anlaşılır bir şeydir. Böylece, kişi temel hak ve özgürlüklerini, yasa-dışı kuruluşlarla, devlet içinde örgütlense de devlet-dışı kuruluşlarla, zor kullanarak baskı altına alarak, kişinin gerek bireysel, gerek örgütlü olarak hak ve özgürlüklerini kullanma hakkını fiilen ortadan kaldırır. Bunlar, yasal ve anayasal haklar olarak vardır, bu hakları güvence altına alan kurumlar vardır, ama bu hakları fiilen kullanma, geliştirme olanağı yoktur. Bu hakları güvence altına alan kurumlar da, ya aynı biçimde baskı altına alınarak, ya da faşistleştirilerek işlemez duruma getirilir.

[4] Okurun anımsaması için bonapartçılığa bir not düşmek gerekir. Bonapartçılığı savunanlar, burjuvazinin iktidar edemediği ve işçi sınıfının iktidar olamadığı dönemde, burjuvazinin siyasal iktidarı kendi ekonomik iktidarını güçlendirecek bir güce/güçlere bıraktığını söylerler. Oysa faşizm, burjuvazinin iktidarı bir başka güce/güçlere bırakması değil, iktidarın, burjuvazinin daha yüksek kesiminin eline geçtiği, burjuva demokratik özgürlüklere son verildiği, ve gerekirse demokratik kurumların kaldırıldığı bir yönetimdir.

Faşizm, Almanya'da, demokrasi düşmanlığını açıkça ilan etmekle birlikte, Türkiye'de demokrasinin kurtarıcısı olarak kendini sunar. Anayasal ve yasal açıdan demokratik hakları ve kuruluşları koruyarak devlet-dışı zor yoluyla ya da devlet içindeki kimi oluşumlara, yasal olmayan zor uygulatarak kişinin demokratik hak ve özgürlüklerini kullanmasının olanaklarını ortadan kaldırabilir, bu hak ve özgürlükleri güvence altına alan kuruluşları baskı altına alarak, kadrolarını faşistleştirerek, ancak kendi amaçları doğrultusunda işlemesine izin verebilir, ve bunu, demokrasi düşmanlarına karşı, demokrasiyi korumak için yaptığını söyleyebilir.

Faşizmin en önemli demogojilerinden biridir bu. Burjuva demokrasisi, kişinin temel siyasal hak ve özgürlüklerini, anayasal bir hak olarak tanımak durumundadır. Bununla birlikte, burjuva demokrasilerde, bu haklar yer yer sınırlandırılmıştır. Ama buna karşın iktisadi bakımdan olduğu kadar siyasal bakımdan da gelişmekte olan toplumlarda, kişi temel hak ve özgürlükleri doğrultusunda bir genişleme vardır. Kişinin kendini serbestçe geliştirmesi, serbestçe örgütlenmesi, devrimci sınıf ve katmanların gelişmesi ve yeni haklar kazanması ve güçlenmesi olanakları şu ya da bu ölçüde vardır. Burjuva demokratik devlet, burjuva demokrasisinin genel kuralları ve parlamenter yöntem gereği, kişinin, meslek örgütlerinin, sendikaların ve ideolojik örgütlerin hak ve özgürlüklerini kullanmasını, geliştirmesini güvence altına almak konumundadır.

Faşist diktatörlük, başlangıçta, çok açık bir biçimde, kapitalizmin iyilikleri gibi kötülüklerini de bu sistemin kendinde değil, "demorkasi"de aramış, "demokrasi"yi bir veba derecesinde iğrenç ve pis bir şey olarak ele almıştır. Hitler, demokrasiyi, "milli cevheri mahveden bir zehir" olarak niteliyordu.[5] Bin aptalın bir zeki insandan daha iyi düşünemeyeceği ileri sürülmüş, genel oy sistemi açıkça reddedilmiştir. Birinci Dünya Savaşı sonrası Almanyasında bu fikirler, kitleleri etkileyebiliyordu. Çünkü demokrasi ile yenilgiyi birlikte tanımışlardı, vb.vb.. Bugün, genel olarak ve Türkiye'de, faşizm, "demokrasi"ye karşı çıkarak

[5] *Hitler (Bana) Dedi ki*, İstanbul 1940, s. 97.

değil, demokrasiyi "kurtarmak" adına harekete geçmiştir. İşçi sınıfının öncülüğünde emekçi sınıf ve katmanların savaşımının, sonunda, bir proletarya diktatörlüğüne varacağı varsayımından yola çıkılarak, kitleler, bu diktatörlük umacası ile korkutulmakta, ve bu diktatörlüğe karşı, demokrasiyi "kurtarma" kavramı altında, demokrasiyi erteleme ya da ortadan kaldırma faaliyetleri geliştirilmektedir.

Biz, daha önceki yazımızda (*Ülke*, n° 1) ayrıntılı olarak açıkladık ki, proletarya diktatörlüğü: eski egemen sınıflar için diktatörlük, tüm emekçi sınıf ve katmanlar için demokrasi; burjuva demokrasisi: egemen sınıflar için demokrasi, tüm emekçi sınıf ve katmanlar için diktatörlüktür. İkisi de demokrasidir, iktidarda olan, egemen duruma gelen sınıf ve katmanlar için. Proleter devlette işçiler, köylüler, tüm emekçiler için demokrasi; burjuva devlette burjuvalar, büyük toprak sahipleri için demokrasi. İkisi de diktatörlüktür, egemenlik altına alınan sınıf ve katmanlar için; proleter devlette, egemenlik altına alınan burjuvalar, büyük toprak sahipleri için diktatörlük; burjuva devlette, tüm emekçi sınıf ve katmanlar için diktatörlük. Birinde (burjuva devlette) sermayenin yoğunlaşması, merkezileşmesi ve daha az elde toplanması ile gittikçe *daralan* bir demokrasi ve o ölçüde *yaygınlaşan* ve *yeğinleşen* (şiddetlenen) bir diktatörlük. Ötekinde (proleter devlette) sınıfların ortadan kaldırılması doğrultusunda giderek yaygınlaşan, sönen bir demokrasi ve o ölçüde azalan bir diktatörlük. Onun içindir ki, faşizm, burjuvazinin gittikçe daralan demokrasisini, genişleyen ve o ölçüde şiddetlenen diktatörlüğünü, baskı altında tutulan kitlelere, demokrasiyi "kurtarma" biçiminde sunar. Emekçi sınıf ve yığınlara, komünistler gelecek demokratik haklarınızı elinizden alacak, derler. Demokrasiyi ortadan kaldırmak isteyenler ortadan kaldırılmalıdır, derler. Oysa "demokrasi", geniş emekçi sınıf ve katmanların ve ilerici, demokrat, yurtsever devrimci aydınların, faşizme karşı savunduğu bir yönetim biçimidir. Onun için, "komünist" hedefte, demokrasiyi savunan geniş bir emekçi sınıf ve katman kitlesi, ilerici, demokrat, yurtsever, devrimci aydınlar yer alır.

Demokratik hak ve özgürlükler nasıl kaldırılacaktır? İki yolu

vardır bunun: ya açıkça, demokrasiye karşı çıkılır ve demokratik kurumlar ve bu arada parlamento kapatılır; ya da, demokratik kurumlar ve bu arada parlamento korunur, hatta yasalar korunur, ama, devlet-"dışı" zor örgütleri, baskı, terör örgütleri, demokratik hak ve özgürlükleri varlığında temsil eden, savunan, koruyan kişi ve kuruluşları baskı altına alır. Sabotajlar, gelişigüzel katliamlar, seçilmiş katliamlar, bu devlet-"dışı" örgüt ya da örgütler tarafından gerçekleştirilir. Bu baskı, terör, cinayet örgütlerinin *kurumlaştırılması*, faşizmin temel özelliğidir. Çünkü biz biliyoruz ki, burjuva diktatörlüğünde de, burjuvazi, zaman zaman teröre başvurur, ama bu terör, kurumlaştırılmamış, ona süreklilik ve özerklik kazandırılmamıştır. Faşizm, terör örgütlerini kurumlaştırır, ona süreklilik ve bir anlamda özerklik kazandırır. Faşizm, bu anlamda, kendisini, demokrasinin "savunucusu" olarak görür, ve kendisinin bir "meşru savunma" durumunda olduğunu ileri sürer. Faşist terör örgütleri varsa, nedeni "komünistler"dir, "komünistler" olduğu içindir. Bugün "anarşi" tartışmasında, MC iktidarının iki partisi ile bugünkü CHP ağırlıklı iktidarın eski ortağı parti, aynı noktada birleşmekte, "anarşi"nin kaynağının "komünizm" olduğunu ileri sürmektedirler. Gözler önünde işlenen cinayetlerin, sabotajların, suikastlerin nereden kaynaklandığı açıkça ortadayken bunu, bazı demokrat yazarların havsalası bile almamakta, şiddet olaylarına bu denli katılmış sağcı militanlar yakalandıkça, bu parti liderlerinin, özellikle ana muhalefet partisi liderinin apaçık bir gerçeği yadsımasını kendi kendilerine açıklayamamaktadırlar.

MHP Genel Başkanı Türkeş, *Ankara Bayram Gazetesi*'nde yayınlanan makalesinde, "anarşi"nin, bir "neden"i ve bir de "sonuç"u olduğunu söyleyerek, bugün sabotajlar, katliamlar, suikastlar gibi günlük olayların bir *sonuç*, "komünist emperyalizmin ülkemize saldırmaya geçmesi"ni *neden* olarak ele alıyor. Demek istenen odur ki, ülkemize bir "komünist emperyalist" saldırı vardır, bugünkü olayların gerçek *nedeni* budur; bu saldırıyı durdurmak amacıyla meydana gelen olaylar, bir sonuçtur. Sonuçların tartışılmasıyla bir yere varmak olanaksızdır, olaylara doğru teşhis konulamaz. Bizce, sorunun ana noktasını açıklama-

sı bakımından önem taşıyan bu paragrafları, buraya aktarmakta yarar var: "Bizim kanaatimize göre, *diyor Türkeş*, anarşide bir neticeler, bir de sebepler vardır. Bunun için anarşiyi doğuran sebeple, anarşinin neticesini birbirinden ayırmak lazımdır. Neticelerin tartışılmasıyla bir yere varılmaz ve doğru teşhis konulamaz. Çünkü bir neticenin, hangi şartlarda ve nasıl meydana geldiği, bakanın gözüne göre değişebileceği gibi, tam olarak tesbiti de güç bir iştir. Ama bu neticeyi doğuran sebebi bulursak, böylece en doğru teşhisi de koyabiliriz. Sokaklardaki çatışmalar anarşinin pek çok tezahüründen yani neticesinden biridir. Anarşinin sebebi ise, Türk Devletinin yıkılmak, Türk Milletinin ve Vatanının bölünmek, hür parlamenter rejimin ortadan kaldırılmak yerine de komünist bir diktatörlük kurulmak istenmesinden çıktığı, 10 yıllık olaylar ve mahkeme kararlarıyla apaçık meydana çıkmıştır. O halde *anarşinin ana sebebi, komünist emperyalizmin ülkemize saldırıya geçmesidir.* Ama bugünkü iktidar, muhalefet yıllarında güttüğü taktiği şimdi de sürdürmektedir. Bu taktik, dikkatleri hep sokak çatışmalarına çekmek, gerçek sebebin görülmesini günlük olayların tartışmasının toz ve dumanı içinde örtmeye çalışmaktır. ... Bu durumda anarşinin gerçek sebeplerine gidilmesini ısrarla ve dikkatle önleyen bugünkü hükümet işbaşından gitmeden, anarşi azalmaz, aksine gittikçe artar. ... İlk tedbir bu iktidarın gitmesidir. Sonra da devleti ve rejimi bütün güçleriyle ve imkanlarıyla uyumlu bir bütünlük içinde savunacak, gerçek sebeplere inecek tedbirlere yönelmek zamanı geçirilmemelidir."[6]

Sorunun özü açıklanmış durumdadır. Sokak çatışmaları, birer sonuçtur. Sorun, sokak çatışmalarının varolması, meydana gelmesi değil, niçin meydana geldiği sorunudur. Sokak çatışmaları, ülkemize "komünist emperyalizm" saldırıya geçtiği için meydana gelmektedir. Birer sonuç olan sokak çatışmalarına bakarak, çatışmaların gerçek nedenine inmek olanaksızdır. Gerçek neden, ülkemize yönelen komünist saldırıdır.

"Sokak çatışmaları" sözleriyle ifade edilen şiddet olayları, daha aşağıda ele alacağımız gibi, ABD patentli "dolaylı saldırı"nın

[6] *Ankara Bayram Gazetesi*, 13 Kasım 1978.

değişik sözcüklerle ifadesi olan komünist saldırıya, karşı-saldırıdan başka bir şey değildir. Komünist saldırı nedir? Rockefeller Grubunun hazırladığı bir raporda, açık saldırının yanında, ondan daha tehlikeli olan, ama saldırı görünüşünde olmayan, maskeli saldırılar üzerinde durulmakta, ve bu maskeli saldırının, bazan devrimci hareket biçiminde, bazan demokratik akımlar ve reform hareketi biçiminde karşımıza çıktığı ileri sürülmektedir.[7] 5 Mart 1959'da, ABD ile Türkiye arasında imzalanan ikili anlaşmada yer almış olan ve ABD emperyalizmi tarafından Türkiye'ye empoze edilen "dolaylı saldırı" kavramına göre, ülkedeki, tüm demokratik ve reformcu hareketler, tüm bağımsızlık girişimleri, bir "komünist saldırı" olarak nitelendirilmektedir. Demokratik, reformcu hareketler, iktisadi, siyasal, askeri, kültürel vb. alanlarda bağımsızlık doğrultusunda atılacak tüm girişimler, anasayal ve yasal demokratik hak ve özgürlüklerin, gerek birey olarak, gerek örgütlü olarak kullanılması ve geliştirilmesi biçiminde geniş bir çerçevede toplanabilecek tüm hareketler, bir "komünist saldırı"nın, dolaylı, maskeli vb. biçimleri olarak ele alınmakta, ve anayasa ve yasa güvencesi altındaki bu "saldırı"lara, "devlet" tarafından karşı durulması ise, demokratik hukuk devleti ilkesi ile çelişmektedir. Hem bu "demokratik hukuk devleti" çerçevesini korumak, ve hem bu "komünist saldırı"ları durdurmak, ancak, "devlet"in, yasal ve anayasal kuruluşlarının dışında, bir ya da birkaç "karşı-saldırı" örgütü ile, devlet-dışı oluşturulmuş devlet gücü ile olanaklıdır.

Faşizm, işte buradadır. Kişinin temel hak ve özgürlüklerini, ister tek başına, ister örgütlü olarak kullanma, geliştirme hakkını ortadan kaldıracak, devletin "resmi" kuruluşları *dışında* örgütlü "karşı-saldırı" kurumları oluşturmaktır. Bu kurumlaşmış şiddet ve baskı kuruluşlarının oluşturulması ve yaşatılması, bu kuruluşları gerçekleştirmeyi ilke ve amaç edinen siyasal parilerin iktidarı altında, daha kolaydır, ve amaç, böyle siyasal partilerin iktidarının korunması, eğer bu ülke ve amaçlara karşı siyasal partiler iktidarda ise, böyle bir siyasal iktidarın çökertilmesidir.

[7] Bkz: M. Fahri, *Amerikan Harp Doktrinleri*, Yön Yayınları, İstanbul 1965, s. 297-298.

Sokak çatışmaları denen sabotajlar, katliamlar, suikastlar, bu anlamda, birer sonuçtur, esas neden, tüm demokratik, devrimci, ilerici hareketlerdir. Burada, gerçekten, "demokrasi"den, demokratik devletten sözetmek olanağı yoktur. Toplumun çok büyük kitlesinin demokratik hak ve özgürlüklerini, yasal kuruluşlar dışında, silahlı terör örgütleriyle, açıkça baskı altına almak, demokrasiyi, biçimsel olarak parlamenter rejimde muhafaza etmekle birlikte, özünde ortadan kaldırmaktır. Kişi, gerek bireysel olarak, gerek örgütlü olarak, anayasal hak ve özgürlüklerini, kurumlaştırılmış ve ülke ölçüsünde yaygınlaştırılmış örgütlerin silahlı baskısı sonucu kullanarak gerçekleştiremedikten sonra, bu özgürlüklerin gerçekleştirilmesinin bir ifadesi olan kurumların biçimsel olarak korunmuş olması, demokratik bir devletin, biçimsel olarak varolduğunu, ama yurttaşların demokratik hak ve özgürlüklere gerçekte sahip olmadığını apaçık ortaya koyar. Bunun adı faşizmdir.

Faşizm, burjuvazinin en üst kesiminin, burjuva demokratik kurumlarla ve özgürlüklerle ülkeyi yönetemediği (daha doğru bir anlatımla kendi egemenliğini sallantıda gördüğü) zaman, ya bu demokratik kurumları, ya da bu kurumların varlığının ifade ettiği demokratik hak ve özgürlükleri, kurumlaştırılmış zor örgütleriyle, baskı altına almak ya da kaldırmaktır. Bunun şu ya da bu bahane ile, şu ya da bu biçimde yapılmış olmasının önemi yoktur. Yeni-faşizm, ilke olarak, anayasal kurumları, demokratik kurumları, *biçimsel olarak* koruyan, ama bu kurumların demokratik işlerliğini, demokratik olmayan yollarla, yasa-dışı yollarla, açık zor yoluyla *ortadan kaldıran* bir rejimdir. Bunun gibi, kişi demokratik hak ve özgürlüklerini, *biçimsel olarak* tanıyan (yani yasal olarak koruyan), ama kişilerin bu hak ve özgürlüklerini gerçekleştirmelerini, açık zor yoluyla engelleyen, *ortadan kaldıran* bir rejimdir. Bu nedenle faşizm, demokrasiyi "kurtarma", yasa-dışı, devlet-dışı örgütlerle "kurtarma" kisvesi altında, anayasal demokratik rejimi, gerçeklikte *ortadan kaldıran* rejimdir. Dolayısıyla, anayasal demokratik düzene özünde karşıdır. Örgütlenmenin ve siyasal sabotaj ve cinayetlerin amacı ve özü buradadır. Bunun içindir ki, faşizmin, yurt ölçüsünde, değişik

adlar altında örgütlenerek yürüttüğü zora, baskıya dayalı kanlı faaliyetlerin amacı, anayasal düzeni işlemez duruma getirmektir. Kişi demokratik hak ve özgürlükleri, kurumlaştırılmış ve ülke ölçüsünde yaygınlaştırılmış zor örgütleri ile baskı altına alınıyor, bunlar kaldırılmaya çalışılıyor ise, orada, "hayali" değil, uydurma değil, gerçek faşizm vardır. Ve bu nedenledir ki, faşizme karşı savaşım, bu kurumlaştırılmış zor örgütlerine karşı doğrudan savaşım ve faşizmin kitle tabanına karşı, bu tabanı, faşizmin desteğinden ayırmak için dolaylı savaşım olarak özetlenebilir. Birincisi (faşizmi gerçekleştirme örgütlerine karşı) ne denli kesin ve kararlı bir tutumu gerektirirse, ikincisi (geniş halk yığınlarına karşı) o denli esnek, açıklayıcı, ikna edici bir tutumu gerektirir.

II

Marx, Engels ve Lenin, faşizmi tanımadılar.[8] Buna karşılık Marx, Engels ve Lenin, kapitalist rejimin uluslararası bir nitelik kazanması, sermayenin merkezileşmesi ve büyük sermaye sahiplerinin yoğunlaştığı ölçüde sayıca giderek azalması ile birlikte, onların giderek artan *baskılarını* vurgulamayı ihmal etmediler.

Marx, *Kapital*'de (Birinci Cilt), "büyük sermaye sahiplerinin sayılarındaki azalmayla birlikte, sefalet[in], baskı[nın], kölelik[in], soysuzlaşma[nın], sömürü[nün] alabildiğine arttığını" yazar.[9] "Birçok kapitalistin birkaç kapitalist tarafından mülksüzleştirilmesi", ya da büyük sermaye sahiplerinin *azalması*, aynı zamanda, baskıyı *artırır*.

Engels, *Fransa'da Sınıf Savaşımları, 1848-1850*'ye yazdığı

[8] Lenin'in öldüğü yıl, Mussolini'nin faşist çoğunluğu sağladığı yıldır (1924). Lenin'in uzun süren hastalığı da gözönünde bulundurulmalıdır. Lenin, "İtalyan faşistleri"nden, *Collected Works*, vol. 32, s. 522 ve vol. 33. s. 431'de sözetmektedir. Lenin'in hastalığı dolayısıyla katılamadığı Komünist Enternasyonalin IV. Kongresi, (Kasım-Aralık 1922), faşizmin küçük-burjuva yanlısı sahte görünümüne dikkati çekiyor ve faşizmi, burjuvazinin yalnızca işçi sınıfına yönelmiş bir hareketi değil, aynı zamanda, 'burjuva demokrasisinin temel kurallarına yönelmiş bir iktidar aracı' olarak vurguluyordu (*Komünist Enternasyonalde Faşizmin Tahlili*, s. 20).

[9] Karl Marx, *Kapital*, Birinci Cilt, Sol Yayınları, Ankara 1978, s. 782.

önsözde, burjuvazinin, proleter devrimci hareketin yasa-dışı eyleminden daha çok, yasal eyleminden, ayaklanmadaki başarılarından çok, seçimlerdeki başarılarından korktuğunu özellikle vurguluyordu. "Burjuvazi ve hükümet, İşçi Partisinin illegal eyleminden çok legal eyleminden, ayaklanmalarındaki başarılarından çok seçimlerdeki başarılarından korkar oldular."[10]

Özünde burjuva özgürlükler olan siyasal özgürlüklerden, gene en çok burjuvazi korkar olmuştur. Sömürücüler, en demokratik cumhuriyetlerde bile, sermaye iktidarının sarsıldığını sandıkları her keresinde, teröre başvurmuştur.[11] "Genel olarak söylemek gerekirse bugünün temellerine, yani kapitalist temellere ... dayanan siyasal özgürlükler, burjuva özgürlüklerdir. Özgürlük istemi, esas olarak, burjuvazinin çıkarlarını ifade eder. Bu istemi ilk ortaya atanlar, burjuvazinin temsilcileri olmuştur. Burjuvazinin yandaşları, elde ettikleri bu özgürlüğü, onu ılımlı ve kılıkırk yaran burjuva dozuna indirgeyerek, devrimci proletaryanın, barış zamanlarında üstü örtülü bir biçimde, fırtınalı zamanlarda ise acımasız bir biçimde baskı altına alınmasıyla birleştirerek ve tıpkı ustaları gibi kullandılar."[12]

Sermaye, bir yandan merkezileşir, ve kapitalist rejim uluslararası bir nitelik kazanırken, birçok kapitalist birkaç kapitalist tarafından mülksüzleştirilerek büyük burjuvazinin sayıları giderek *azalırken*, gericilik, sömürü ve baskı da aynı ölçüde *artmaya* başlar. Siyasal özgürlükler, ilkin burjuvazinin temsilcileri tarafından ortaya atılmış olmakla birlikte, burjuvazi bu özgürlükleri, devrimci proletaryayı, barış zamanlarında üstü örtülü bir biçimde, fırtınalı zamanlarda acımasızca baskı altına almak için de kullanmıştır. Engels'in ömrünün sonlarına doğru söylediği gibi, burjuvazi, devrimci proletaryanın illegal eyleminden çok legal eyleminden, ayaklanmalardaki başarılarından çok seçimlerdeki başarılarından korkar olmuştur. Burjuvazi, burjuva

[10] Friedrich Engels, "Giriş", Karl Marx, *Fransa'da Sınıf Savaşımları*, 1848-1850, Sol Yayınları, Ankara 1976, s. 21; *Seçme Yapıtlar*, 1, s. 239.

[11] Bkz: V. İ. Lenin, "Komünist Enternasyonal I. Kongresi, *Burjuva Demokrasisi ve Proletarya Diktatörlüğü*, Ankara 1977, s. 150-151.

[12] V.İ. Lenin, *Demokratik Devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği*, Sol Yayınları, Ankara 1976, s. 125.

özgürlükleri, genel olarak, devrimci proletaryaya karşı, üstü örtülü bir baskı ile birleştirmiş, sermayenin iktidarının sarsıldığını duyumsadığı zamanlar ise, terör ile, acımasız bir biçimde devrimci proletaryayı baskı altına almıştır. Burjuva demokrasisi, feodal soyluluk karşısında, aristokrasi karşısında soyluluğa dayalı üstün kast karşısında, yeni rejimin, topraktan bağımsız olarak oluşan yeni iktisadi güç olan sermayeye sahip olmaya başlayan üçüncü katmanın, istediği eşitlik, özgürlük ve kardeşlik, doğaldır ki, kendisi gibi soyluluğa dayanmayan, ama sermaye sahibi de olmayan sınıf ve katmanlar için de bir eşitlik, özgürlük ve kardeşlik istemi içerecekti. Aynı zamanda, egemen sınıf olarak, bu eşitlik ve özgürlüğü, egemenliği altında bulunan emekçi sınıf ve katmanlara karşı bir baskı ile birleştiren burjuvazi, dünyanın iki ayrı sisteme bölündüğü, ve bu güç dengesinin aleyhine bozulduğu uluslararası durum karşısında, dünya kapitalist sisteminden en çok çıkarı olan kapitalist sistemin yer yer çözülmesiyle birlikte en çok kaybedecek olan, dolayısıyla bu sistem içersinde bulunan ülkelere en çok pençesini geçirmiş olan mali-sermaye, yani *en* emperyalist unsurlar, bu sistemi terketmeye hazır duruma gelen ülkelerde, bundan da önemlisi, bu sistemde büyük yarıklar açması olanaklı stratejik önemi olan ülkelerde, burjuva demokratik özgürlüklerden yararlanarak, emekçi sınıf ve katmanları ve özellikle devrimci proletaryayı ve onun savunucularını baskı altına almayı bir potada birleştirebilmiştir. Bu baskı, büyük burjuvazinin tarihsel deneyiminden geçerek, daha ince, ama daha ağır bir yönde geliştirilmektedir.

İkinci Dünya Savaşından sonra, dünya kapitalist sistemine, en çok ve en yaygın biçimde pençesini geçiren, ve bu sistemden en büyük sömürüyü sağlayan, en çok çıkarı olan, dolayısıyla bu sistemi koruyacak zoru (ordu ve donanmayı, istihbaratı vb.) gerek teknik düzey bakımından, gerek parasal bakımdan besleyebilecek emperyalist sistemin en emperyalist kesimi, bu sisteme alt basamaklarından bağlanmış bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelerde, kendi çıkarları doğrultusunda siyasal iktidarlar oluşturarak, açık ya da kapalı bir biçimde emekçi sınıf ve katmanların demokratik özgürlüklerini baskı altına almıştır. Bu baskı, ya askerî diktatörlüklerde olduğu gibi açık bir biçimde devlet

organları tarafından, ya da örtülü bir biçimde, siyasal iktidarın ve dolayısıyla devletin bilgisi içersinde, ama devlet-dışı baskı örgütleriyle gerçekleştirilmektedir. Her iki biçimde de, devrimci ve ilerici kitlelere karşı terörcü baskı kuruluşları vardır ve bunlar kurumlaştırılmıştır.

ABD emperyalizminin, İkinci Dünya Savaşından bugüne değin geliştirdiği savaş yöntemleri, birbirinden oldukça farklıdır. Şu anlamda farklıdır, bir kere, dünya emperyalist sistemi savunma yöntemlerini değiştirerek geliştirmiştir; ikincisi, siyasal iktidarları değiştirme yöntemlerini değiştirerek geliştirmiştir. ABD emperyalizmi, İkinci Dünya Savaşı sonrasında benimsediği genel savaş stratejisini, atom bombasının Sovyetler Birliği tarafından üretilmesiyle, geliştirerek, *genel savaş stratejisi* yanında sınırlı savaş stratejisini de benimsedi. Emperyalist sistem, sosyalist sistem içersindeki ülkelerin sınırlarından yapılacak saldırıya karşı geliştirilen *sınırlı savaş stratejisi* ile uzun zaman yetinmedi. Eisenhower Dokrtrini, "uluslararası komünizmin, silah kullanmadan, *dolaylı olarak da* saldırıya geçebileceği"[13] görüşünü ilke olarak kabul etti. Rockefeller Grubu tarafından hazırlanan bir raporda, ABD emperyalizmini, açık saldırıların yanında, ondan *daha* tehlikeli, ama *saldırı görünüşünde olmayan* başka tür saldırıların tehdit ettiği öne sürülüyor, bu saldırıların, bazan iç savaş biçiminde, bazan devrimci hareket biçiminde, bazan demokratik akımlar biçiminde, ve bazan reform hareketleri biçiminde maskelenmiş saldırılar olduğu belirtiliyordu.[14] Bunlar açık saldırı değil, dolaylı saldırılardı. ABD emperyalizmi, kendisine bağımlı ya da yarı-bağımlı ülkelerde, halkın kendi iradesiyle ve girişkenliği ile oluşturacağı, demokratik dönüşümleri bile, kendisine yöneltilmiş bir maskeli tehdit olarak nitelemiş, ve bu "dolaylı saldırı"lara karşı "müdahale" etmeyi, savaş stratejisinin resmi politikası haline getirmiştir.

"Dolaylı saldırı"ya karşı müdahale, ABD emperyalizminin açık ve resmi politikasıdır. 5 Mart 1959'da, Ankara'da CENTO

[13] Ali Halil, *Atatürkçü Dış Politika ve Nato ve Türkiye*, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1968, s. 168.

[14] *Amerikan Harp Doktrinleri*, s. 297.

üyeleri Türkiye, İran ve Pakistan ile ayrı ayrı imzaladığı ikili anlaşmalarla, ABD'ye, bu müdahale hakkı tanınmıştır. Bunlar, ABD emperyalizminin açık ve resmi politikasıdır. Yalnız şu var ki, ABD emperyalizmi, bu "dolaylı saldırı"ya karşı "müdahale" hakkını, bu açık, resmi politikasını, her türlü devrimci, demokratik ve reformcu hareketi, hareketin oluşma halinden başlayarak, her evresinde, içten durdurmak, geriletmek, ezmek için ikinci bir politikaya, "*resmi olmayan* ve gizli politika"ya[15] dönüştürmeye başlamıştır. Resmi olmayan ve gizli politika ile, ABD emperyalizmi, bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelerde, yeni savunma ideolojileri ile birlikte kurulmuş ve geliştirilmiş resmi kuruluşların örtüsü altında, resmi (açık) olmayan karşı-müdahale örgütleri oluşturarak, faşizmi gerçekleştirme taktiklerini geniş ölçüde uygulamaya başlamıştır. Örneğin, CIA aracılığıyla, Şili'de Allende'yi devirmek için 8 milyon dolar harcamıştır. Allende'yi devirmek için, Vahap Erdoğdu'nun "Şili Deneyimi Üzerine Bir Değerlendirme" (*Ülke*, n° 5) yazısında ayrıntılı bir biçimde sergilediği yaygınlaştırılan ve yoğunlaştırılan sabotajlar, suikastler, direnişler, ABD emperyalizminin bu ülkede harcadığı 8 milyon dolarla gerçekleştirilmiştir.[16] Anlaşılır ki, Şili'de, Allende'yi devirmek için verilen bu 8 milyon dolar, resmi ve açık yollardan harcanmamıştır. Bunlar, gizli olarak, el altından ve sürekli sabotaj, suikast, katliam ve direniş hareketleri için harcanmıştır.

ABD, dolaylı saldırı olarak nitelediği, ilerici, demokratik, devrimci tüm gelişmelere, o ülke içersinde, resmi olmayan yollarla gizli bir biçimde karşı çıkmak üzere, sürekli yeni taktikler geliştirmektedir. Uluslararası sermaye, kuşkusuz, emperyalist ülkelerin kendileri arasında ve emperyalist ülkeler ile bağımlı ülkeler arasında birbirinden farklı iki ayrı kategori oluşturur. Gerek emperyalist ülkeler arasında, gerek bağımlı ülkeler üze-

[15] Burnham, *Containment or Liberation*'dan alıntı: *Amerikan Harp Doktrinleri*, s.113.

[16] ABD emperyalizmi, CIA aracılığıyla, İran'da Musaddık'ı devirmek için 10 milyon dolar dağıtmıştı. Şah lehine yürütülen bir gösteri için harcanan 10 milyon dolar, Musaddık ve taraftarlarının paniğe kapılmasına, Şah'ın yeniden tahta oturmasına yetmişti. (David Wisse, B. Ross, *Görünmeyen Hükümet CIA*, Onur Yayınları, Ankara 1976, s. 136.)

rinde, en emperyalist unsurlar, ana merkezi meydana getirirler. Bu ana merkezi, özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra, belirgin bir biçimde, ABD oluşturur. Emperyalist sistem içersinde, ana merkez, kumanda merkezidir. Mali-sermayenin en emperyalist unsurları, bu sermayenin çıkarlarının temsil edildiği her yerde, her ülkede, kendisini, "baba" olarak görür. Kendi öz çıkarlarını, yani sömürü düzenini sürdürmek için, bağımlı ve yarı-bağımlı ülke halkının "baba"sı, kurtarıcısı rolünü oynar. Emekçi halkı, bu halk üzerinde toplu katliamlar tertipleyerek, cinayetler tezgahlayarak "kurtarır", ya da emekçi halkı katlederek, boğazına kıskaç gibi sarılarak bu halkın "çıkarları"nı "korur". Halkın demokratik özgürlüklerini, halk içinden döktürdükleri kanda boğarak, ona, aslında kanlı bir diktatörlükten başka bir şey olmayan "özgürlük"ünü, bir "baba" olarak, zorla "bağışlar". Kendi çıkarlarını korumak için halkın iradesini kanlı yöntemlerle bastırırken, halka, kendini, halkın "iradesi" olarak algılatır. Halkın kendi öz iradesi, bir "saldırı", bir "tehdit"tir, ve bu nedenle, halkın öz "baba"sı olarak, oğullarının iradesini kendisi belirler. Kendi iradesini, o ülke halkının iradesi üzerinde tutar; bunun için de, ulusun yazgısını, ulusun değil, kendisinin belirlemesini doğal bir hak gibi ortaya koyar ve bunu halk düşmanları ile yaptığı anlaşmalarla, resmileştirir. Bu nedenledir ki, halkın kendi yazgısını belirlemesinin belirtisi olan eğilimlerini bir "dolaylı saldırı" ve bir "tehdit" olarak niteler.

Birleşik Devletler Dışişleri Bakanı Dulles ile Türkiye Dışişleri Bakanı Zorlu'nun Mart 1959'da Ankara'da imzaladığı "dolaylı saldırı" anlaşması konumuz bakımından özel bir önem taşır. Çünkü, "dolaylı saldırı"ya karşı "müdahale" hakkı, "dolaylı saldırı"nın açık bir tanımı yapılmadığı için (Zorlu, 27 Mayıstan sonraki soruşturmada "dolaylı saldırı"nın tanımının yapılmadığını, bunun takdirinin Birleşik Devletler'e ait olduğunu söyleyecektir), "dolaylı saldırı" kavramında Birleşik Devletler tarafından yapılan her değişiklik, aynı zamanda, Birleşik Devletlere tanınan "müdahale" hakkının da içeriğini sürekli olarak değiştirmeye olanak sağlamıştır.

Birleşik Devletler tarafından oluşturulan ve gene aynı

Birleşik Devletler tarafından (öteki bağımlı ve yarı-bağımlı ülkeler gibi) Türkiye'ye kabul ettirilen "dolaylı saldırı" kavramı, Türkiye'de, "düzenli-olmayan savaş" sorununa yeni boyutlar kazandırmasının, belirleyici adımı olmuştur. Başbakan Ecevit'in, 3 Şubat 1978 günü yaptığı basın toplantısında, kontrgerilla konusuna ilişkin açıklamaları sırasında, dolaylı savaş kavramının 1960'tan önce, 1958-1959 yıllarında, dışardan kabul ettirilmiş bir kavram olduğunu belirtmesi üzerine,[17] Demokrat Parti iktidarı döneminin başbakan yardımcısı ve bakanlarından Samet Ağaoğlu, Ecevit'in, Demokrat Partiyi, "devlet kuvvetlerini siyasi hedeflerle kontr-gerilla savaşına alet etmekle suçladığını" ileri sürerek, bunun doğru olmadığını söylüyor, ve buna kanıt olarak da, Demokrat Parti iktidarının muhalefeti ezmek için halkı silahlandırdığı iddialarının asılsızlığını öne sürüyor.[18]

Olgulara, özellikle ülkeyi bugün ciddi sorunlarla karşı karşıya getirmiş olan geçmişteki olgulara, daha nesnel bir yaklaşımla eğilmek zorunluğu vardır. Ağaoğlu, Demokrat Parti zamanında, halkı silahlandırmak için güney illerine o zamanki milli savunma bakanının emri ile gönderilen silahların, aslında, "gizlice ve tamamen askeri maksatlarla" ve o zamanın Kara Kuvvetleri Komutanı Orgenaral Cemal Gürsel'in emri ile gönderildiğini söyleyerek, Demokrat Parti iktidarını akladığı inancındadır. Demokrat Parti iktidarı, 5 Mart 1959'da, ABD ile "dolaylı saldırı" anlaşmasını imzalamış mıdır, imzalamamış mıdır, soru budur, ve bu soruya, Ağaoğlu'nun olumsuz bir yanıt verebilmesi olanaksızdır. Aynı gün, ABD, Ankara'da, öteki CENTO üyeleri İran ve Pakistan ile de, aynı nitelikte, ikili anlaşmalar imzalamıştır, ve yalnızca bu bile, bu anlaşmanın, ABD ile Türkiye arasında *karşılıklı* oluşturulmuş bir anlaşma olmadığını, ABD tarafından *dayatılmış* bir anlaşma olduğunu ortaya koymaktadır.

ABD ile Türkiye arasında imzalanan "dolaylı saldırı" anlaşması, iki maddeden oluşmaktadır: biri, Birleşik Devletler'in *kendi* takdiri ile Türkiye'ye müdahale hakkını, öteki ise, Türkiye'nin toprak bütünlüğüne ve bağımsızlığına yapılacak bir

[17] 4 Şubat 1978 günlü gazeteler.
[18] *Milliyet*, 7 Şubat 1978.

dış saldırıyı, Birleşik Devletler'in "gayet ciddi bir şekilde tetkik edeceğini".[19] "Uluslararası ihtilaflı sorunlara ABD'nin derhal müdahale edeceği" yolundaki demeç ve görüşlerin "yanlış anlaşıldığı"nı söyleyen Acheson, "Bu görüşü şöyle anlamak ve yorumlamak gerekir, diyor ve devam ediyordu, Amerikan silahlı kuvvetleri, ancak, Amerikan çıkarları gerektirdiği takdirde müdahale edecektir."[20]

Bütün bunları şöyle çerçevelemek olanaklıdır: ABD, Türkiye'de, bir protesto hareketini, bir grevi, bir direnişi ya da seçim sonuçlarını bir "dolaylı saldırı" olarak niteleyerek Türkiye'ye müdahale edebilecek, ama buna karşın, Türkiye'nin bağımsızlığına ve toprak bütünlüğüne yönelen saldırıları, "gayet ciddi bir biçimde" tetkik edecek, Amerikan çıkarlarına uygun görürse, müdahale edecek ya da yardımda bulunacaktır.

Türkiye'nin toprak bütünlüğüne, bağımsızlığına bir müdahaleyi, şurada ya da burada, kendisinin de amaçlayacağını içersinde taşıyan bu anlaşma, Demokrat Parti iktidarı zamanında imzalanmıştır, ve Ağaoğlu, ilkin, bu olgu üzerinde durmalıdır.

İkincisi, "dolaylı saldırı" kavramı ile "müdahale" kavramının açık bir tanımını içermeyen bu anlaşma gereğince, ABD'nin, "Türkiye'de, "dolaylı saldırı"ya karşı oluşturduğu "müdahale"nin gayri nizami savaş da denen düzenli olmayan savaş kavramı içersinde, bir başka deyişle emperyalizmin özsel içeriğine uygun olarak, devrimci, demokrat, ilerici ne varsa, tüm hareketlere karşı bir kanlı bastırıyı özünde gizleyip gizlemediğinin de yanıtlanması gerekir. Sanırım, Ecevit'in, 1958-1959 yıllarında dışardan kabul ettirildiğini söylediği dolaylı savaş (ya da saldırı) kavramının, o günlerde, Türkiye'de Ağaoğlu'nun ileri sürdüğü gibi, Demokrat Parti iktidarının "devlet kuvvetlerini siyasi hedeflerle kontrgerilla savaşına alet etmek" olarak ele almak yerine, şu son on yıl içersinde, bu kavramın saptırılarak tehlikeli boyutlar alıp almadığı üzerinde durmak, ya da bugün resmi adı tartışılan, ama adı ne olursa olsun varlığı açıkça bilinen kont-

[19] Bkz: Şevket Süreyya Aydemir, *Menderes'in Dramı*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1969, s. 330-331.

[20] *Amerikan Harp Doktrinleri*, s.98.

rgerilla faaliyetlerinin kökeninin bu anlaşmadan kaynaklanıp kaynaklanmadığı sorusunu yanıtlamak gerekir. Sorunun düğüm noktalarından biri buradadır. Bizim Ecevit ile Ağaoğlu arasında bir taraf olmadığımız bilinir. Ama sorunun özünü açıklamak bakımından, sorumluluk mevkisinde bulunmuş bir parti başkanının, ayrı önemi olan bir konuya ilişkin değerlendirmeleri üzerinde durmanın yararı vardır.

Ecevit, "devletçe düzenlenmiş bir kontrgerilla yoktur" dediği basın toplantısında, aynı zamanda, 12 Mart döneminde yetkili yerlerde bulunan kişileri kastederek, şunları söyler: "Geride bıraktığımız yıllarda, yetkili mevkideyken *kendi* dünya görüşlerine ve siyasal değerlendirmelerine göre, ellerindeki olanakları ve yetkileri çok yanlış ve sağlıksız biçimde kullanmışlardır. ... Bu tür kimseler elinde, demokratik hukuk devletinin etkin yönetimi ve denetimi altında bulunmayan güçlerin ve yetkilerin ne kadar kötüye kullanılabileceği bellidir. ... 1960'tan önce, sanırım 1958-1959 yıllarında dışarıdan kabul ettirilen dolaylı savaş kavramı da bu tür yanlış uygulamalara ve amaç saptırmalarına son derece elverişli bir kavramdır, tehlikeli bir kavramdır. Yani bu ülkenin içinde, hatta ideolojik akımlar dolayısıyla çıkabilecek bir kargaşalığı, bir huzursuzluğu kökü dışarda bir dolaylı savaş olarak değerlendirmek ve ona göre savaşta düşmana karşı uygulanabilecek önlemleri, stratejiyi uygulamak — dolaylı savaş kavramı, bu gibi saptırmalara yol açabilecek bir kavramdır ve ... 1960 öncesinde Türkiye'ye dışarıdan kabul ettirilmiş bir kavramdır."[21]

Kuşkusuz, bu açıklamalardan, Ağaoğlu'nun öne sürdüğü gibi, Demokrat Parti iktidarının, "devlet kuvvetlerini siyasi hedeflerle kontrgerilla savaşına alet ettiği" sonucu değil, Demokrat Parti iktidarından çok sonra, devletin yetkili mevkilerinde bulunanların, ellerindeki olanaklar ve yetkileri, Demokrat Parti iktidarı zamanında, dışarıdan, yani ABD'den, Türkiye'ye, yani Demokrat Parti iktidarına kabul ettirilmiş olan ve yanlış uygulamalara ve amaç saptırmalarına elverişli bulunan dolaylı saldırı ya da dolaylı savaş kavramının, yanlış uygulamalara ve

[21] 3 Şubat 1978 günlü Basın Toplantısı. *Hürriyet*, 4 Şubat 1978'den.

amaç saptırmalarına, bir başka deyişle devletin yasalarla belirlenmiş "resmi" amacının dışında kullanılmasına temel oluşturmuş olmasıdır. Esas olan budur. Demokrat Partinin o günkü sorumluları, eğer o zamanki "dolaylı saldırı" anlaşmasını sessizce geçiştirerek bu ikili anlaşmanın bugünkü gizli ve resmi olmayan yönünü yadsıyacak olurlarsa, o günkü dolaylı saldırı anlaşmasını açıkça savunmuş olurlar. Gerçeklerden, olgulardan bir kaos örülebilir, ve elektrik şeraresi olarak etinde, kurşun olarak bedeninde, korku olarak beyninde varlığını duyan binlerce insanın acısını ve çığlığını, bunun yok olduğunu haykıran koronun yüksek sesleri altında işitebilmek zorlaşır.

Demokrat Partinin gerçek varisi olduğunu söyleyen AP Genel Başkanı Demirel, "Kontrgerilla için Ecevit'in yakasını bırakmam" dediği basın toplantısında (5 Şubat 1978), "Kontrgerilla, *diyordu*, bir savaşta ülkenin bir parçası terkedilirse, gene devlete ait kuvvetlerin gayri nizami savaş içinde kalıp düşmanının işini güçleştirmek için askeriyeye müracaat edilen metodlardan biridir. Yalnız bizde değil, bütün dünya ordularının müracaat ettiği yollardan biridir. Biz icat etmedik bunları."[22]

Esasen, NATO'ya girdikten kısa bir süre sonra, 1953'te, kurulan Seferberlik Tetkik Kurulunun kuruluş amacı da bu çerçeve içersindedir. Türkiye'nin savunma stratejisi, NATO'ya göre, yeniden düzenlenirken, ABD'nin önerisi ile kurulan Seferberlik Tetkik Kurulunun kuruluş amacı ve savunma stratejisi şöyle belirlenmektedir: "Düşman kuvvetlerinin saldırısı ve yurdun bazı bölümlerini ele geçirmeleri halinde, düşman kuvvetleri ile gayri nizami savaş yapacak, mukavemet grupları örgütleyecek. *Düşman kuvvetlerinin yurt içine sızmaları halinde*, onları bulup imha edecek."[23] Burada, açıkça, Türkiye'ye dışardan bir askeri saldırı sözkonusudur, ve işgal altında bulunan topraklarda, düzenli savaş dışında, düzenli-olmayan bir savaş (gayri nizami savaş), resmi bir savaş stratejisi olarak, Türkiye'ye ABD tarafından kabul ettirilmiştir. Seferberlik Tetkik Kuruluna bağlı birliklerin teşkili için bir yandan Amerikalı hocalar görevlendirilirken,

[22] Metin, *Milliyet*, 5 Şubat 1978'den aktarıldı.

[23] Ülkü Arman, "Kontrgerilla Yakıştırma Bir Addır", *Hürriyet*, 7 Şubat 1978.

öte yandan da düzenli-olmayan (gayri nizami) savaş eğitimi için Amerika'ya subaylar gönderilmeye başlanmıştır.[24] Ülkü Arman, *Hürriyet*'teki haber-makalesinde, bu konuda, bize şu bilgileri veriyor:

"Gayri nizami savaş eğitimi, bu çeşit savaşlara katılacak erat, erbaş ve subayların nizami savaş yapacak olanlardan farklı bir şekilde yetiştirilmesini amaç alıyordu. ... Yetiştirilen askerler, günün birinde *ihtiyaç duyulması halinde, yurdu işgal edecek düşmana karşı*, İkinci Dünya Savaşında örnekleri çok görüldüğü şekilde 'mukavemet hareketi'ni oluşturacaklardı. Bu yüzden, bu çeşit eğitim gören askerlerin kimlikleri, terhislerinden sonra, Seferberlik Tetkik Kurulunca muhafaza ediliyordu. Bu birliklerde eğitim görmüş subay ve assubaylar da emekliye ayrıldıktan sonra dahi Seferberlik Tetkik Kurulu emrinde ihtiyat olarak bulunacaklardı."[25]

Ülkü Arman'ın, yarı-resmi diyebileceğimiz yazısında anlattığı biçimiyle, AP Genel Başkanı Demirel'in kontrgerilla tanımı arasında resmi bir *uyum* olduğu açıktır. *Aydınlık*'ın yazısına göre 1970'te, Ülkü Arman'ın yazısına göre Sunay'ın Genelkurmay Başkanlığı sırasında, geliştirilmiş bulunan Seferberlik Tetkik Kurulunun adı, Özel Harp Dairesi olarak değiştirilmiş, ve Özel Harp Dairesinin görevleri, gene Arman'ın yazısına göre, şöyle belirlenmiştir: "1° Düşmanın yurdun bir bölümünü işgal etmesi halinde, o bölgede yeraltı mukavemet teşkilatı organize etmek, 2° yurt içine sızacak düşman kuvvetlerini bertaraf etmek, 3° ordunun düşman ülkelerine hareketinde, geri bölgenin güvenliğini sağlamak, 4° yurt içinde düşmanla işbirliği yapmaya kalkışacak grupları etkisiz bırakmak."[26]

Gerçekler, inatçıdır ve inatla, kendilerini açığa vururlar. Yarı-resmi bir açıklama niteliğinde olan Ülkü Arman'ın yazısında da, gerçekler kendilerini açığa vurmak için, dışarı çıkmak için anarahmini yumruklayan döl gibi kendilerini örten bu tümceleri yumruklar gibidir.

[24] Aynı yerde.
[25] Aynı yerde.
[26] *Hürriyet*, 7 Şubat 1978.

Aynı yazıda, birbirinden ayrı üç özellik dikkati çeker. Birinci özellik, bu kuruluşların, Birleşik Devletler tarafından, dışardan, kurdurulmuş ya da yönlendirilmiş olduğudur. Bu bakımdan da, ABD emperyalizminin yukarda belirtilen savaş stratejilerinden soyutlanamayacağıdır. Bu nedenle, Arman, Seferberlik Tetkik Kurulunun, Türkiye'nin NATO'ya girmesinden sonra, "Amerikalı uzmanların önerisi ile" kurulduğunu ve bu kurulun oluşturulması için, bir yandan "Amerikalı hocaların görevlendirildiğini" ve öte yandan "Türkiye'den Amerika'ya gayri nizami savaş eğitimi için subaylar gönderilmeye" başlandığını yazmaktadır. 1965-1969 yılları arasında da, "Özel Harp Dairesinde görevli çok sayıda subay ve astsubayın eğitim için Amerika'ya gönderildiği" aynı yazıda yer almaktadır.

İkinci nokta, gizlilikle ilgilidir ve bu gizliliğin, ülkeyi işgal eden düşmana karşı bir gizlilik olmadığının adeta ifade edilmesidir. Arman'ın verdiği bilgilere göre, Seferberlik Tetkik Kurulu "kamuflaj" bir addır. Hiçbir ülke, düşmana karşı kendi savaş örgütünün adını saklamadığı gibi, haberalma örgütlerinin de adını saklamamıştır. Bunlar, devletin ne tip devlet olursa olsun zorunlu organlarıdır. Düşman içersinde değil, ülkede, kendi vatandaşları arasında, toplanacak bilgileri de, yurttaşın kendisinden gizlemenin gereği yoktur. Arman, bu kurulda görev alanların gizli tutulduğu kadar, bunlara, "hiçbir sırlarını açıklamamak, birlik hakkında konuşmamak, *verilen görevleri kayıtsız şartsız yerine getirmek*" için yemin ettirildiğini, "aksi takdirde cezalandırılacaklarını" önceden kabul ettiklerini belirtiyor. CHP Senatörü Niyazi Ünsal, TBMM Bütçe Komisyonunda yaptığı bir konuşmada ise, bu yeminin, genel hatlarıyla, "Burada öğrendiklerimi, herhangi bir yerde açıklarsam, söylersem, vücudumun ortadan kaldırılacağını şimdiden kabul ederim."[27] biçiminde olduğunu açıklıyor. Düşmanın eline düşmüş bir istihbarat görevlisinin konuşmamasının isteneceği doğaldır, ama konuştuğu zaman, düşman elinde olan "vücudunun" ortadan kaldırılacağına ilişkin yemin ettirilmesi, mantığa aykırıdır. Üçüncüsü, Ülkü Arman'ın da belirttiği gibi 12 Martta, Özel Harp Dairesi,

[27] Metin, *Cumhuriyet*, 31 Ocak 1978'den.

"hem istihbarat, hem operasyon ve hem de sorguya çekme" işlemlerinde görev almıştır. Bu görevler, gene Arman'ın yazısında belirttiği Seferberlik Tetkik Kurulunun kuruluş amaçları ve Özel Harp Dairesinin görevleri arasında bulunmamaktadır. Sorun buradadır. Kime hangi görev verilmiştir, kim hangi görevleri yapmıştır? İstihbarat yapmıştır, operasyonlar düzenlemiştir ve sorgu yapmıştır. 12 Mart dönemine yönelik başlıca yakınmalar bu sorgular üzerine toplanmıştır. Burada sorguya çekilenlerin verdikleri ifadeler, mahkeme dosyalarındadır. Bunların bir kısmı, pek şaşırtıcı nitelikte olanları, gazetelerde yayınlanmıştır. Bu ifadelerin hepsi, bile bile yadsınmakta, bir "komünist taktiği", "komünist uydurması" olarak nitelendirilmektedir. Bunlara ilişkin en son açıklamalardan biri, Cumhuriyet Senatosunda yapıldı. "Türkiye'de faşizm yoktur" diyen ve AP'lilerin "tarihe ışık tutuyorsun hocam" diye sık sık alkışladıkları, Cumhurbaşkanınca seçilmiş üye Hüseyin Naili Kubalı, bu işkencelerden birini, 27 Mayısçı bir kurmay subaya işkence yapıldığını anlatırken, şunları söylüyor: "... zincirlerle ayaklarını bağlamışlar karyolaya, o da çekmiş yorganı girmiş yatağın içine. 'Ne yapıyorsun orada, çekip yorganı başına' demişler. 'Düşünüyorum' demiş. 'Düşünme yasaktır' demiş nöbetçi"[28] Çırılçıplak soyulmuş genç kızlara nasıl hakaret altında işkence edildiğine ilişkin ifadelerden pasajlar aktarmıyoruz. Konumuz, işkencelerde kullanılan yöntemleri, aldığı şaşırtıcı boyutları araştırmak değil de onun için. Konumuz, bir devlet kuruluşunun, kuruluş ve görevleri açısından, kendisine verilen yetki ve görev açısından, faaliyetlerinin bir değerlendirmesini yapabilmektir. AP Genel Başkanı Demirel, "Kontr-gerilla için Ecevit'in yakasını bırakmam" dediği basın toplantısında, "Türkiye Cumhuriyeti hukuk devletidir, *diyor ve devam ediyor*, yetkilerini, yetki kullananlar, *Anayasadan ve kanunlardan* alır."[29] Tartışmaları kaosa bulamadan, sükunetle konuşalım: "düşünmeyi" yasaklayan bir anayasa maddesi, bir yasa maddesi var mıdır ve bu yetki nereden alınmıştır?

[28] *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi*, c. 39, toplantı: 18, 8.11.1978, s. 124.
[29] Metin, *Milliyet*, 5 Şubat 1978'den.

Doğal ki devlet sırrı olan görevler ve bilgiler vardır ve bunları açıklayanlar, idam bile edilebilir. Ama demokratik bir hukuk devletinde, buna mahkemeler karar verebilir; devlet içinde, devlete ilişkin görevleri yerine getiren bir örgüt, bu örgütü açıklayan herhangi bir görevlisi hakkında, öldürme kararı veremez ve bunu uygulayamaz. Bir örgüt, kuruluş amaçları ne denli yasal olursa olsun, kendi üyeleri hakkında öldürme kararı veriyorsa, bir kere, bu örgütün, kendi amaçları dışında, devletin resmi ve açık politikası dışında, bir politika izlediği açıktır; ikincisi, kendi üyeleri hakkında ölüm kararı veren bir örgütün, başka insanlar hakkında da bu kararı verme hakkını kendinde bulması anlaşılır bir şeydir. AP Genel Başkanı Demirel, "Kontr-gerilla için Ecevit'in yakasını bırakmam" dediği basın toplantısında, "devlete karşı birtakım anarşi hareketlerini yürüten modern eşkiyalara" karşı, "devletin *kanunlar içersinde* bu hareketi yatıştırması gerekir" diyor ve daha aşağıda şöyle devam ediyor: "Suçu ve suçluyu tayin ve tesbit etme *ise* idareye veya güvenlik kuvvetlerine ait değildir. Mahkemelere aittir. Hep de böyle olmuştur. ... Gerillaya karşı gerilla, kontrgerilla tabiri odur."[30] Her şey açıktır sanırım, gerillaya karşı gerilla, kontr-gerilla, devlete karşı yürütülen gerilla hareketini, devletin yasaları çerçevesinde yatıştırması hareketidir, ve burada, suçu ve suçluyu belirleme ve saptama işi ise, mahkemelere aittir. Yani istihbarat, operasyon, sorgu, birinci kısmı oluşturmakta, suçu ve suçluyu saptama işi ise mahkemeler tarafından gerçekleştirilmektedir.

Sorun *iki evre* içerir. Birinci evre 12 Mart dönemini kapsayan evredir, 1973 genel seçimlerine kadar olan dönemi kucaklar. Burada, mahkeme önüne çıkana kadar yürütülen istihbarat, operasyon ve sorgu üçlüsü içersinde, bu işlevi gerçekleştiren kuruluşun, bu işleri yürütme yetkisinin bulunup bulunmadığı, ve bu yetkilere sahip ise, uygulamalara uygun bir yetkisinin bulunup bulunmadığı sözkonusudur. İkincisi, 1974'ten sonra, geliştirilmeye başlanan ve dört yıl içersinde giderek değişik boyutlara varan yasa-dışı faaliyetler ile bu kuruluşun ilişkisi olup olmadığının saptanmasıdır. Bu iki evre, birbirine karıştırı-

[30] Metin, *Milliyet*, 5 Şubat 1978'den.

lır, ve örgütün yasal kuruluş amaçları ile yasalarda kaynağı bulunmayan faaliyetler yer değiştirirse, hiçbir şey açıklanamaz, hiçbir şey açıklığa kavuşturulamaz. Başbakan Ecevit'in, "Devletçe düzenlenmiş kontrgerilla yoktur" dediği basın toplantısında, "*Eski* yarayı kanatmak istemiyoruz, bu tartışmanın bitmesini istiyoruz, *halen* devam eden uygulama varsa üzerine şiddetle gideceğiz."[31] dediği tümcesindeki "eski" ve "halen" sözcükleri, bu iki evreyi birbirinden ayırmaktadır.

Birinci evre, hemen herkesin dolaylı ve dolaysız varlığını kabul ettiği, ama ayrı açıdan değerlendirdiği, Özel Harp Dairesi tarafından yürütülen kontrgerilla *faaliyetlerini* kapsar. Bu o denli kamuoyunca bilinmektedir ki, *Hürriyet*, kendi imzasıyla yayınladığı olağandışı bir başyazısında, "adı ve tanımı ne olursa olsun kontrgerilla denen bir örgüt vardır"[32] diyecektir. Ecevit'in, 1974'te, başbakanlığı sırasında, bu konuda, kendisi için, Genelkurmay tarafından Özel Harp Dairesi konusunda düzenlenen bir brifingden sonra, yetkililere, "Geçmişin üzerine bir sünger çekileceğini, Af kanununun işkence yaptıkları öne sürülenleri de kapsayacağını, bu nedenle endişelerin bir kenara bırakılmasını, ancak kuruluşun bundan sonra iç güvenlik işlerini, bu işlerle görevli örgütlere bırakmasının yararlı olacağını" söyler.[33] Dolaylı bir biçimde aktarıldığı anlaşılan bu sözlerin doğruluğunu, Ecevit'in, başbakan olarak, 3 Şubat 1978 günü yaptığı basın toplantısında, "Bu yarayı kanatmak istemiyoruz, bu tartışmaların bitmesini istiyoruz" tümcesi de kanıtlamaktadır. Sanırım, Ecevit, 12 Mart döneminin kapanmasıyla, dışa dönük olarak oluşturulmuş savunma modellerinin, içe dönük olarak kullanılmasının artık sona erdiğini düşünmektedir.

Aslında, Özel Harp Dairesinin, içe dönük operasyonlar düzenlemesi ve sorgular yapması da geride kalmıştır. O günkü Ecevit iktidarı zamanında, asıl önemli olan, işkence yapan ve yaptıranların cezalandırılması değildi, yapılacak araştırma sonucu tüm gerçeklerin açıklığa kavuşturulması ve belgelenmesiydi. Türkiye'nin yazgısı açısından olduğu kadar, demokrasinin gele-

[31] Metin, *Hürriyet*, 4 Şubat 1978'den.
[32] "Çözüm", *Hürriyet*, 7 Şubat 1978.
[33] Ülkü Arman, adı geçen yazı.

ceği açısından önemli olan bu husus, af yasası perdesi arkasına itilmiştir.

Buna karşın, Ecevit'in basın toplantısı, içeriği yönünden, aydınlatıcı bazı yorumlar getirmektedir. "*Dışa* dönük olarak oluşturulmuş" gayri nizami (düzenli-olmayan) savaş kavramının, "*içe* dönük olarak kullanıldığını" belirten Ecevit şunları söyleyecektir: "Yaptığım araştırmalara göre, Türkiye'de devletçe düzenlenmiş kontrgerilla denen bir örgüt yoktur. Evvelce fiili devlet görevlerinde bulunmuş kimselerin yanlış tanımlaması sonucu ortaya çıkmıştır. Bu yanlış tanımlamaların ardından bir yanlış yorumda bulunulduğu, bu yanlış yorumu yapanların yanlış görevler yaptıkları bellidir. ... Gayri nizami savaş teriminin kullanılması, terimin sözcük anlamı kavramından etkilenen kimselerde yanlış ya da sakıncalı uygulamalara yönelme sonucunu doğurmuş olabilir, doğurduğu da anlaşılıyor. ... Geride bıraktığımız yıllarda, yetkili mevkilerdeyken, kendi dünya görüşlerine ve siyasal değerlendirmelerine göre, ellerindeki olanakları ve yetkileri çok yanlış ve sağlıksız bir biçimde kullanmışlardır. ... Bu tür kimseler elinde, demokratik hukuk devletinin etkin denetimi ve yönetimi altında bulunmayan güçlerin ve yetkilerin ne kadar kötüye kullanılabileceği bellidir."[34]

Ecevit, "ulusal savunma kavramı" oluşturulması gereğini vurguladığı Yüksek Askeri Şura toplantısında yaptığı "dış güvenlik önlemlerinin iç güvenliğe uygulanması iç barışı bozar" dediği konuşmasında, aynı görüşü, şöyle ifade ediyordu: "... dış güvenliği iç güvenlikten kesin ve belirgin çizgilerle ayırmak ... gerekir, yoksa, dış güvenlik için yapılmış hazırlıkların ve uygulanabilecek önlemlerin iç güvenlik gereksinimleri karşısında da uygulanması gibi durumlar ortaya çıkabilir ve bu, demokratik hukuk devletini olduğu kadar, ulusal birliği ve iç barışı da tehlikeye düşürebilir."[35]

Bütün bu sözleri, diplomatik giysisinden soyarsak, ortaya çıkan odur ki, düşman saldırısı karşısında, gerek işgal altındaki topraklarda, gerek bu saldırıyla birlikte, içeriye sızabilecek düş-

[34] Metin, *Hürriyet*, 4 Şubat 1978'den.
[35] Metin, *Milliyet*, 14 Şubat 1978'den.

mana karşı, askerileştirilmiş bir direnme örgütü olarak oluşturulan düzenli-olmayan savaş stratejisi, geçen dönemde, içe dönük olarak, uygulanmaya konulmuştur. Demokratik hukuk devletinin etkin yönetimi ve denetimi altında bulunmayan güçler ve yetkiler, Anayasanın ve yasanın tanıdığı yetkilerin dışına çıkarılarak, kötüye kullanılmıştır. Bu kötüye kullanma, ilkin saldırı niteliğinde bir "savaş"ı varsayar, ve ikincisi bir "savaş" ilanını gerektirir. Birincisi, açıkça görülür, ülkeye bir dış saldırı olmamıştır; ikincisi ise, Türkiye Büyük Millet Meclisinin yetkisi içersindedir, Türkiye, savaşa, TBMM'nin kararı ile girebilir. Türkiye savaşa girmeden, onun bir parçasını oluşturması gereken "düzenli-olmayan savaş"ı başlatmak, hukuksal açıdan, olanaksızdır. Soldaki bazı öğrenci hareketlerini, direnişleri ve bazı aşırısol şiddet eylemlerini, devletin, bir "savaş", bir "saldırı savaş"ı olarak düşünmesindeki büyük yanılgı bir yana, 12 Martın zorlayıcı gücü, meclisten, bir savaş kararı değil, bir "sıkıyönetim" kararı çıkartmıştır, ve sıkıyönetimin yetkileri ise yasalarla belirlenmiştir. Açıktır ki, demokratik hukuk devletinin gözetimi ve denetimi dışında, bazı yetkililer, ülkede, "gerilla"ya karşı "savaş" ilan etmişlerdir, ve sanıklar, savaş kurallarına uygun olarak, "sanık" değil, "tutsak" olarak nitelendirilmişler, ve öyle muamele görmüşlerdir.

Bu birinci evreyi, teorik açıdan değerlendirmek gerekirse, daha yukarda, birinci bölümde açıkladığımız gibi, demokratik hukuk devleti kurumları korunarak anayasanın ve yasaların tanıdığı temel hak ve özgürlüklerin, zora dayanan yöntemlerle kullanılmasını önleyen, kurumlaştırılmış bir baskı örgütü oluşturulduğu açıktır. Bu, yasama, yürütme ve yargı yetkisini elinde toplamayan, ama bu organlara bu kadro tarafından dayatılan ve bu anlamda da —yalnızca bu anlamda— yarı-askeri darbe özelliğinde olan 12 Mart dönemi, kitle tabanına dayanmayan, faşist bir yönetim olarak tarihe geçecektir.

12 Mart dönemi, gerek uluslararası koşullar, gerek iç koşullar gereği, belirlenen görevleri dışındaki faaliyetleriyle özünde faşist, burjuva demokratik kurumların varlığını koruduğu için biçimsel bakımdan demokratik olduğu ve biçimsel olarak

demokratik görünümünü sürdürme zorunluluğu nedeniyle de genel seçimlere gitmesi gerektiği için, seçimlerde, halk, Meclis aritmetiğini tersine çeviriverdi. 12 Mart dönemini özünde destekleyen sağ parti, hızla aşağı doğru inerken, sosyal-demokrat parti, daha büyük bir hızla yükselme gösterdi. Bu, faşizm açısından, kitle tabanı sorununun önemini de birlikte gündeme getiriyordu. Daha yaygınlaştırılmış ve yoğunlaştırılmış faşist hareketlerle, demokratik ve devrimci hareketleri geriletme, demokratik ve devrimci meslek ve sınıf örgütlerini geriletme, ve buna karşılık, faşizmi güçlendirme, yani emekçi sınıf ve katmanlar arasında, köylülük arasında, gençlik arasında, işçi sınıfı içersinde, lumpenler arasında, kendisine, bir kitle tabanı yaratma, ve bu kitle tabanını genişletme, etkinliği arttırma. Faşizm ile demokrasi arasındaki savaşım, toplumun tabanına yayılmıştır, ve yenifaşizmin geleceği, bir bakıma, son tahlilde, bu tabandaki savaşıma bağlıdır. Ama, demokrasi cephesinin bu savaşımı sağlıklı bir biçimde sürdürebilmesi için, demokratik haklara sahip olması yanında, onların demokratik haklarını kullanabilmesine, devletin demokratik işlerliğine de gereksinimi vardır. Bu, demokrasi cephesinin, siyasal iktidar ve seçenekleri konusunda, güncel soruna, daha sağlıklı ve olumlu bir biçimde yaklaşılması gereğini kaçınılmaz olarak ortaya koyduğu gibi, demokrasi cephesinin, faşizme karşı savaşımda bütünleşmesinin zorunluluğunu da ortaya koyar. Demokrasi cephesinin siyasal örgütleri, kendi aralarında, faşizme karşı birlik oluşturmak, ve emekçi sınıf ve katmanları bu siyasal doğrultuda birleştirmek tarihsel göreviyle karşı karşıyadırlar. Siyasal birlik, işçi sınıfının birliğinin olduğu kadar, işçi sınıfının müttefikleriyle (esnaf ve zanaatçı ile, köylülük ile vb.) ittifakın sağlanmasının temel başlangıç noktasıdır.

CHP senatörü Ünsal, Genelkurmay Başkanlığının *kısmen* bilgi sahibi olduğu bu kuruluşun, çekirdek kadrosunun subay olduğunu, bunun dışında, her meslekten, her kadrodan, her sınıftan insan olduğunu açıklıyordu.[36]

Yukarda açıklandığı gibi, bu örgütün kuruluşu Amerikalı uzmanlar tarafından önerilmiştir. Amerikalı hocalar ders ver-

[36] Bkz: *Barış*, 31 Ocak 1978.

miştir ve örgüt mensupları Amerika'da eğitim görmüştür. CHP Genel Başkanı Ecevit, 7 Mayıs 1977 günü Cumhurbaşkanı Korutürk'e verdiği mektupta, "gerilla ve kontrgerilla savaşları için ve her türlü gerilla faaliyetleri için planlar ve insan yetiştirdiğini" söylediği bu örgüt, "1974'e kadar, gizli olarak, Amerikalılardan mali destek görürdü. Amerikan askeri heyetleriyle bir binada çalışıyordu. Amerikan mali desteğinin 1974'te sona erdiği bildirilmiştir."[37] deniyordu.

Ünsal'ın TBMM Bütçe Karma Komisyonunda, bu örgütle ilgili olarak, kapalı bir biçimde söylediği "yeşil yeşil 10 milyon dolar"lık teklifler çerçevesi içersinde düşünülürse, mali desteğin gizli yapılmasının önemi vardır. ABD'nin Türkiye'ye kredili ve Türk parası karşılığında borç olarak verdiği her malın bile, üzerinde, Türk ve Amerikan bayraklı iki elin "dostça" sıkıştığı resimlere hayli kanıksamış bir kuşağın çocukları olan bizler, ABD'nin açık yardımlarının (aşağıda Mc-Namara'nın sözlerine bakınız) bir felaket habercisi olduğunu, yaşamımız içinde saptadık. "Gizli" yardımların ne büyük bir felaketi haber verdiğini kavramak için, Şili'de, gizlice 8 milyon dolar harcadığını anımsamak yeter sanırım. Bunun kadar ilginç olan bir nokta da, bu desteğin, 1974'te, yani Kıbrıs harekatında Özel Harp Dairesinin görev almasıyla, sanırız ambargo ile birlikte kesilmiş olmasıdır. Birleşik Devletler, kendi verdiği silahların, kendi iradesi ve isteği dışında kullanılmasını içine sindirememesi gibi, Özel Harp Dairesinin de, Kıbrıs'ta, kendi savaş stratejisini, kendi eğittiği uzmanlarla iradesine ve isteğine karşı yürütmesini içine sindirememiş olmalı. Sanırız, 1974'te, Ecevit'in, kontrgerilla konusunu kapama düşüncesi de, Özel Harp Dairesinin, Kıbrıs müdahalesinde görev almış olmasından doğmuştur.

Bu bilgilere paralel olarak, soruna, bir de, ABD politikası açısından bakmak gerekir. Daha yukarıda açıkladığımız gibi, ABD, savaş stratejisine, "dolaylı saldırı" ya da "dolaylı savaş" stratejisini sokarak, her tür demokratik hareketleri, devrimci hareketleri, reformcu hareketleri "dolaylı saldırı" olarak nitelemiş, tüm ulusal kurtuluş hareketlerinin komünist hareketler

[37] *Hürriyet*, 4 Şubat 1978.

olduğu ve ezilmesi gerektiği görüşü ilke olarak benimsenmişti. 1964'te, ABD Başkanı Johnson, Birleşik Devletler Harp Akademisinde yaptığı bir konuşmada şunları söylüyordu: "Geri kalmış ülkelerde *yeni* bir örgütlenme içindeyiz. Şu anda 344 ekibimiz 47 ülkede iç savaş taktiklerini öğretmekle meşguldür."[38] Türkiye, "geri kalmış" 47 ülkenin dışında değildir. Mart 1959'da imzalanan dolaylı saldırı anlaşmasının içeriğine uygun olarak, Türkiye'de, "dolaylı saldırı"ya karşı, ABD'nin müdahalesi, biçim ve yöntem değiştirmiştir, ve gerek bu ülkelere kendi uzmanlarını ve hocalarını göndererek, gerek bu ülkelerden getirilen kadroları Amerika'da eğiterek, içerde iç savaş taktiklerini öğrenen yeni bir kadro yetiştirmiştir. Ünsal, Cumhuriyet Senatosunda yaptığı konuşmada, Mc-Namara'nın şu sözlerini aktarıyor: "Daha kesin olarak belirtmek gerekirse, yapılan yardımlarda gördüğümüz temel amaç, gerekli olduğu yerlerde polis ve diğer güvenlik kuvvetleriyle birlikte; *yerli* askeri ve *yarı*-askeri güçlerin yetişmesine yardımcı olmaktır."[39] David Galula, "daimi kuvvetler için devamlı yardımcı kuvvetler temin etmek", "yarı-askeri güçlerin yetiştirilmesine yardımcı olmak" gereğini vurguluyor[40] ve 1961'de, *New York Herald Tribune*, "Birleşik Amerika ... yerli kuvvetleri komandocu-partizan yöntemlere göre eğitmeli ve gerekli silah ve malzemeyle donatmalıdır."[41] diyordu.

ABD, ilerici, demokratik, reformcu hareketleri, devrimci hareketleri, ulusal kurtuluş hareketlerini, yani açık saldırı biçiminde görünmeyen, sınırlardan içeri bir saldırı sözkonusu olmadan, halkın kendi iradesiyle demokratik haklarını kullanmasını, bir "dolaylı saldırı", bir "dolaylı savaş" olarak nitelemiş, ve bu "dolaylı savaş"a karşı, geri kalmış ülkelerde, iç savaş taktiklerini öğreterek, yerli ve yarı-askeri bir güç oluşturmuştur. Birleşik Devletler, böylece, devlet içinde bir başka devlet oluşturmuş gibidir. Doğal ki, buna, ülke içersinde, gerek sınıfsal

[38] "Resmi Belgelerle Kontrgerilla", *Aydınlık*, 11 Temmuz 1978.

[39] *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi*, c. 39, toplantı 18, 8.11.1978. s. 114.

[40] David Galula, *Ayaklanmaları Bastırma Hareketleri Teori ve Taktikleri*, s. 311 ve 103'ten alıntı: M. Emin Değer, *CIA, Kontrgerilla ve Türkiye*.

[41] *Amerikan Harp Doktrinleri*, s. 301.

çıkarları bakımından, gerek kişisel ideolojik görüşü bakımından, burjuvazi içinden, orta burjuvazi içinden, büyük toprak sahipleri içinden birtakım insanlar mali destek sağlamıştır. Ama onun temel, esas sınıfsal belirleyicisi, ABD emperyalizmi olmuştur. Ülkü Arman'ın belirttiği Seferberlik Tetkik Kurulunun savunma stratejisinde yer alan "düşman kuvvetlerinin yurt içine sızması halinde, onları bulup imha edecek", Özel Harp Dairesi görevlerinden sonuncusunu oluşturan "yurt içinde düşmanla işbirliği yapmaya kalkışacak grupları etkisiz bırakmak" tümceleri içersinde yer alan hususlar ile ABD emperyalizminin devrimci, demokratik, reformcu hareketlerin, bir dolaylı savaş sayılması, ve ezilmesi gerektiği görüşü, kenetlenebilir, ve kenetlendiğini yakın tarihimizde yaşamış bulunuyoruz.

Sorunu, ABD emperyalizminden soyutlar, ve düzenli-olmayan savaş sorununu, Özel Harp Dairesi görevleri çerçevesi içersinde ele alırsak, eksik sonuçlara varırız, dolayısıyla yanlış vargılara varırız. Konuya sağlıklı teşhisleri koyabilmiş olan Ecevit'in yanılgıya düşmesinin nedeni de buradadır. Çünkü, 12 Mart dönemindeki operasyon ve sorgulamaları, yetkili kişilerin bir yorum yanlışlığına, ya da bunların kendi dünya görüşlerine ve siyasal değerlendirmelerine bağlamak yanlış olur. İkincisi, demokratik hukuk devletinin etkin yönetimi ve denetimi ile, yetki ve görevlerini yasalardan alan bu kuruluşun, yakınma konusu faaliyetlerine de son verilmiş olur. Ecevit, hemen hemen bu kanıdadır, "eski yarayı kanatmak istemiyoruz" dediği tümcesini, "halen devam eden uygulama varsa, üzerine şiddetle gideceğiz" sözleriyle bitirmektedir. Başbakan Ecevit, dikkatleri, bu kuruluştan emeklilik ve benzeri yollarla ayrılmış, sivil yaşama geçmiş kadroların, kendi başlarına hareket halinde olmasına çekmektedir. Yukarda çeşitli alıntılar yaptığımız basın toplantısında, "yanlış olarak gayri nizami diye tanımlandırılmış birtakım özel ve klasik savunma dışı savunma kavramlarının" "demokratik hukuk devleti denetimi içinde" uygulanmadığı zaman, "o kavram içinde, o model içinde eğitilmiş, geliştirilmiş kimselerin sivil yaşamda ne yapacakları, edindikleri bilgileri, öğrendikleri yöntemleri nerede, ne zaman, ne amaçla kullana-

cakları önceden kestirilemez" diyordu.[42]

Bu tarihten hemen 10 ay kadar önce, 7 Mayıs 1977'de, Cumhurbaşkanına yazdığı mektupta, "kontrgerilla"yı kastederek, bir yandan, bu örgütte "iyi niyetli kimselerin dışında, siyasal düşünceleri yönünden, yurt savunması için gördükleri eğitimi Türkiye'deki şiddet eylemlerinde kullananların bulunabilece"ğinin güçlü olasılık olduğunu ileri sürerken, öte yandan, "bu örgütte görev almış, yönetici olarak çalışmış kimselerden bazılarının, emekliye ayrıldıktan sonra da, bilgilerini ve yetiştirdikleri elemanları, siyasal nitelikteki eylemler için kullandıklarını gösteren belirtiler" olduğuna dikkat çekiyordu.[43] Başbakan olarak ise, birinci hususun, yani Özel Harp Dairesi içersinde, "halen devam eden uygulama varsa üzerine şiddetle gideceğiz" demesinden bu yana onbir ayı geçmiş olmasına karşın, üzerine gidilmediğine göre, böyle bir uygulamanın olmadığı düşünülebilir ve o zaman, bu kuruluşta görev almış, yönetici olarak çalışmış kimselerden bazılarının, emekliye ayrıldıktan sonra, yetiştirdikleri elemanlarla birlikte, siyasal nitelikteki şiddet eylemlerini düzenledikleri tablosu ortaya çıkar. Bu kanıları pekiştiren söylentiler vardır, ve ülkenin bazı bölgelerinin düşman işgali altında kalması olasılığına karşı, direnme hareketinde kullanılmak üzere, onbeş kadar ilde yeraltında ve sualtında saklandığı bildirilen silahların zaman zaman şiddet eylemlerinde kullanıldığı gazetelerde yazılmış, Mecliste dile getirilmiştir.

Bize göre, bu tablo eksiktir, eksiktir çünkü, örgütlenmeyi, bir kuruluşa, ve özellikle bu kuruluşun emekliye ayrılan yöneticilerinden bazılarının kişisel girişkenliklerine bağlamak yeterli değildir. ABD ile bu girişkenlikler arasında sıkı bir ilişki olduğunu kabul etmek gerekir. Ayrıca şunu da gözönünde tutmak gerekir ki, ABD emperyalizminin dolaylı savaş teorisyenleri, "ayaklanmaları", yani devrimci, demokratik, reformist hareketleri bastırmak için, bir *lidere*, bir *siyasal partinin kılavuzluğuna* gereksinim olduğunu yazmış, sürekli olarak yardımcı kuvvetler temin etmek, yarı-askeri güçlerin yetiştirilmesine yardımcı

[42] Metin, *Hürriyet*, 4 Şubat 1978'den.
[43] *Hürriyet*, 4 Şubat 1978.

olmak, komandocu-partizan yöntemlere göre yerli kuvvetleri eğitmek gerektiğini vurgulamışlardır. 12 Mart dönemi, bir kez de bu açıdan ele alınmak gerekir.

Bu dönemin duruşmalarında, konumuz açısından da ilginç sahneler vardır. Vurulan yaralı öğrencilerin sanık, vuran, yaralayanların tanık olduğu bu duruşmalarda, bir keresinde, terslik, o denli çarpıcı, gözlerden gizlenemez duruma gelmişti ki, şimdi bir sağ partide milletvekili olan mahkeme başkanı, "sağcı"ları kastederek, "getirsinler onları, onları da yargılayalım" demek zorunluluğunu duymuştu. Sosyalistler, yalnızca sosyalist oldukları için ağır işkencelere, uzun süren tutuklamalara maruz kaldıkları, on yıllık tüm kırıntı faaliyetler gözler önüne serildiği halde, 28 komando kampının sözü edilmedi, ve üstelik faşizmin gereksindiği bütün örgütler, 12 Mart yönetiminin kanadı altında, içten içe geliştirildi. Şimdi, tüm bu kuruluşların kenetlenmesi sözkonusudur. Birbirlerinden hukuksal bakımdan bağımsız, ama kaynak bakımından olduğu kadar, amaç bakımından birbirleriyle tam bir kenetlenme içersinde, çeşitli nitelikte kuruluşlar, demokratik güçleri, çeşitli yönlerden, dar boğaza sıkıştırmaya çalışmaktadır.

Ecevit iktidarı, ve özellikle Ecevit, lokal teşhislerde başarılıdır, ama genel perspektif içersinde, *faşizmin bir sınıf savaşımı olduğu* ve bağımlı ve yarı-bağımlı bir ülkede, ana kumanda merkezinin emperyalizm ve özellikle ABD emperyalizmi olduğunu görmekte, anlamakta yeterince başarılı değildir; hele faşizmin bir sınıf savaşımı olduğunu görmemekte, anlamamaktadır. Çünkü faşizm, sınıfsal olarak, mali-sermayenin en emperyalist unsurlarının, en şoven, en gerici unsurlarının çıkarlarını esas alır. Faşizm, gelişebilmek, ilerleyebilmek için, her ülkenin, kendine özgü tarihsel bakımdan elverişli şoven ve gerici eğilimlerini canlandırarak, kendisine bir kitle tabanı ve amacına ulaşmak için aşamalı bir savaş stratejisi belirler. Bu, Türkiye'de, bir önceki yazımızda (*Ülke*, n° 1) uzun uzadıya açıkladığımız gibi, turancılık ve islamcılıktır. Türkiye'de, emperyalizm, ilkin köylerimize kadar soktuğumuz barış gönüllülerinden topladığı bilgileri değerlendirerek, ulusun içersine, ayrılık olarak sokacağı, şoven-

liğin ve gericiliğin, kürt ve türk, alevi ve sünni ayrılığında diriltilerek harekete geçirilebileceğini gördü, ve son onbeş yıldır, bunu vargücüyle kitleler üzerinde işlemeye koyuldu. Her tür bölücülük yaygarasının örtüsü altında, faşizmin bölücülüğü vardır. Her tür iç savaş kışkırtıcılığı yaygarasının altında, emperyalizmin oluşturduğu iç savaş tertipleri vardır.

Gelişen ve büyüyen işçi sınıfının iktisadi ve siyasal haklarındaki gelişme karşısında, emperyalizmin egemenliğinin sarsılması sorunu karşısında, tüm demokratik hareketlerin, zor yoluyla, kanlı bir biçimde baskı altına alınması sözkonusudur. Burada, "yansızlık" gibi, sağa ve sola karşı olmak gibi, demokratik hareketin kitle tabanını daraltmaya ve pasifleştirmeye, faşizmin kitle tabanını genişletmeye ve etkinleştirmeye yolaçan davranışlar, yanlış, yanlış olduğu kadar, "demokrasi" adına tehlikeli davranışlardır. Bir "sağ-sol çatışması" değil, faşizmin, tüm demokratik hak ve özgürlükleri, açık zor yoluyla kanlı bir biçimde bastırma hareketi vardır. Bu hareketin boyutları bugün bellidir, yarın bir devlet iktidarına dönüşmesinin basamakları, demokratik hareketin daralan ve pasifleştirilen tabanına karşılık, faşist hareketin gelişen ve etkinleşen tabanında boylanacaktır. "Sol", AP Genel Başkanı Demirel'in ileri sürdüğü gibi "fitne" değil, dünden bugüne, çoğalan, güçlenen sınıfların varlığından gelen gerçeğin kendisidir. "Fitne", bu gerçeği, bu olguyu, bu durdurulamaz —ama doğru ve gerekli olanlar yapılmazsa geciktirilebilir ve geriletilebilir— olanı, durdurtmaya, geciktirmeye, geriletmeye çalışan sınıf ve katmanların gerici, şoven, sömürücü ideolojisinde yuvalanmıştır, ve faşizm denen fitne buradan doğmaktadır.

Kuşkusuz, sosyal-demokrat bir siyasal partiden olduğu kadar, niteliği ne olursa olsun hiçbir devletten, yasa-dışı faaliyetlerin korunmasını, gözetilmesini kimse açıkça isteyemez. Bu, ayrı bir konudur. Ama, faşizme karşı kararlı bir tutum almak için, demokratik hareketleri, meslek, sınıf ve kitle örgütlerini geriletici, pasifleştirici bir tutuma girmek ayrı bir şeydir, ve İçişleri Bakanı Özaydınlı'nın koyduğu gibi, sağ ve sol eylemlerin *amaç* bakımından birleştiğini ileri sürmek, Doğan Öz'ün öldürülmesini, bir "kan davası" olarak nitelemekten farksızdır.

Solun, sosyalist hareketin, doğru yolda olan unsurları, "anarşi"ye, bireysel teröre karşı olduklarını açıklamışlardır, açıklamaya devam etmektedirler. Sağ hareketin partileri, faşist çeteler, körpecik bebeleri, soluk benizli kızları, elleri kınalı gelinleri, yaşlı insanları toplu halde öldürdükleri zaman bile, "bana sağcılar cinayet işliyor dedirtemezsiniz" diyebilecek kadar, faşist demagojinin pek pişkin örneklerini vermişlerdir. Buna karşın, CHP ağırlıklı hükümetin iktidarında CHP Genel Sekreteri Üstündağ, AP Genel Başkanını, faşist teröre karşı çıkmaya ısrarla çağırmakta, faşist terörün üzerine gidebilmek için Demirel'in yeşil ışığını beklemekte gibidir. Kimden ne beklenmektedir? Demirel iktidarı zamanında, 28 komando kampı kurulmuştur, ve Ecevit'in onlarca kez yinelediği sözlerle ifade edersek, buralarda, gençler, cinayetler için, soykırımlar, katliamlar için yetiştirilmiştir. Bu kampların ilk kuruluşları ile gelişmeleri arasında, basında çok ilginç açıklamalar çıkmıştır. Bu kamplar dolayısıyla, ilk kampları açan partiden istifa eden bir eski Milli Birlik Komitesi üyesi, ilk açılan kampın amacını ve öyküsünü anlattıktan sonra, şöyle devam eder: "... Kamp bitti, biz de rahat ettiğimizi sanmıştık. Ansızın hiç beklemediğimiz bir günde, iki (...) partili milletvekili ziyaretimize geleceklerini bildirdiler. Söylenen gün ve saatte buluşup konuştuk. ... Uzun süren bir konuşmadan sonra, kampları yeniden açmamızı ve hem de daha çok sayıda açmamızı, masraflarına karışmamamızı teklif ettiler. Parti başkanımız teklifi kabul etti. ... Aradan bir hafta ya geçti, ya geçmedi, ... bir de baktık ki, 15-20 bölgede kamp kurmuşuz. Şaşkına döndük, ve derhal o anda arkadaşlarla birlikte ayrıldık partiden. ... Bu kamplarda yetiştirilen gençlerin yönetimi artık partinin elinde değildir. Yönetim tamamen başkalarının, devlet sorumlularının eline geçmiştir."[44] Bu teklifi getiren partinin başkanından, bu kamplar hakkındaki rapora "mevhum" diyen partinin başkanından, ülkü ocaklarını, kendi gençlik örgütü olarak niteleyen bir parti başkanından, CHP'nin, bu kampları kuranları suçlamalarını beklemesi ve bu kamplarda cinayetler, soykırımlar, katliamlar için yetiştirilmiş olanların cinayetler işlediğini söyletmesi,

[44] TÖB-DER, *1973-1974 Çalışma Raporu*, Ankara 1974, s. 46.

ve ancak ondan sonra bu cinayet yuvalarının üzerine gidileceği planını yapması, biz bu işin üzerine gitmeyeceğiz demek değil midir? CHP, faşizmin, faşist merkezlerin üzerine gitmede, ittifaklarını ve desteğini bu kuruluşların şu ya da bu türdeki destekçilerinde aramaktan vazgeçmeli, bunu, demokrat, ilerici, yurtsever kesimde aramalıdır.

Üçüncü nokta, daha yukarda açıkladığımız gibi, faşizmin kitle tabanı ile faşist yönlendirici/militanlara karşı tutumdaki farklılıktır. Ecevit iktidarı, gerici cinayet kadrolarına karşı tutum ile, şu ya da bu biçimde faşizmin yanına çektiği kitle tabanına karşı tutumu birbirine karıştırmış, bu saldırgan kadrolara karşı tutum ile halka karşı tutumu aynı şey saymıştır. Kahramanmaraş olayları dolayısıyla yaptığı basın toplantısı, bunu bir kez daha ve çarpıcı biçimde sergilemektedir. Dünyaya yeni gülen bebekleri, körpecik çocukları, gelinlik kızları, bebeği karnında gelinleri, eli ayağı tutmayan yaşlıları, evleri basarak topluca öldürenlerin, bu canlara kıyanların, devlet güçlü olduğu için canına kıymadığını, üstelik herkes gibi, devletin onların da canlarını gözeterek önlemler aldığını söyleyebilecek kadar, demokrasiyi, toplu kıyım özgürlüğü olarak niteleyecektir.

Ecevit iktidarı, faşizmin kendisine çektiği kitle tabanı ile, faşist cinayet makinelerini, kesin bir biçimde birbirinden ayırmak, birine ne denli esnek ve yumuşak yaklaşmak olanaklıysa o denli esnek ve yumuşak davranmak, ötekine ne denli sert ve kesin tavır almak gerekiyorsa o denli sert ve kesin bir biçimde davranmak zorundadır. Faşizmin kazandığı kitle tabanını, yönetici ve militan kadrolarından ayırmak, ilk adımda izlenmesi gereken bir siyaset olması gerekirken, bunun ihmal edilmesi, özellikle, silahlı eylemlere karşı, Başbakanın, daha güvenoyu aldığı günlerde, "telkin"de bulunarak bu işin üstesinden geleceğini sanmak yanılgısı, şimdi de, bazı polisiye önlemleri artıran önlemlerle, bu işin üstesinden gelineceği yanılgısı ile sürdürülmektedir. Ülke, kargaşanın içersine sürüklenirken, silahlı terör bir doruktan bir başka doruğa sıçrarken, caydırıcı ve önleyici önlemler arasında yer alan cezaevlerini, bir çocuk bahçesine çevirmeye kalkışan Adalet Bakanının davranışları, bu yanılgıyı,

ayrı açıdan sergilemekteydi. CHP ağırlıklı iktidarın, mahkumların yazgısında serinletici bir tutum yaratması doğaldı. Dünyanın her yerinde olduğu gibi Türkiye'de de cezaevleri, iç koşullar bakımından, geleneksel olarak, derecelendirilmiştir, ve daha iyi koşullara hak kazanmış mahkumların bu durumdan yararlandırılması iyi bir şeydir. Ne var ki, bu koşullardan yararlanmak, önlenmek istenen olayların sanıklarına nasip oldu; ve bu, içerdeki mahkum ve tutukluların olduğu kadar cezaevleri yöneticilerinin ezilmesine yolaçtı.

Dördüncü nokta, faşizmin, burjuva demokrasilerde yeşerip boyattığı gerçeğidir. Burjuva demokrasilerin, tek başına, faşizm için yeterli bir ortam oluşturmadığı bilinir. Faşizmin oluşması için iç ve dış koşullar, uluslararası durum vb. belirleyici rol oynar. Gene dikkat edilecek bir husus, burjuva demokrasisini özünde kaldıracak olan faşizm, bu demokrasinin açıklarından son derece yararlanmasını bilmiştir.[45] Koşullar, faşizmin güçlenmesine elverişli ise, orada, demokratik hukuk kurallarının boşluklarını, gene bu demokratik hukuk kuralları içersinde bulmak zorunluğu vardır, ama bu konuda, hükümet, kendisine düşen hiçbir ciddi adımı atmamıştır. Örneğin, makineli tüfeklerle, kahvehanelerin taranarak kitlesel katliamlarda bulunulduğu ve bunların bireysel değil örgütlü, adi değil siyasal amaçla yapıldığı olgularla kanıtlanmış bir gerçekken, birkaç makineli tüfekle yakalananlar, bireysel ve adi suçlular olarak yargılanmışlardır. Başbakanın, demode olmuş silahlar için belirlenmiş cezaların, gelişen tekniğin yarattığı silahlara uygun düşen cezalar içermediğini ve bunun için yeni yasalar çıkartılacağını söylemesi, gerçekten mantığı susturan bir çarpıklık içermektedir. Fatih Mehmet'in İstanbul'u fethinde top kullandığını herkes bilir. Makineli tüfekler ve bombalar, cumhuriyetten nice yaşlıdır. Ama makineli tüfeğin olduğu gibi, topun ve tankın da, bu tür yasa maddelerinde yeri yoktur. Bunun yeri, ceza yasasının, başka maddelerindedir, ve bu maddelere göre, eğer cumhuriyet savcıları tahkikatı yürütmüyorlarsa, adalet bakanının ve dolayısıyla hükümetin, cumhuriyet savcılarına talimat vermek yetkisi var-

[45] Bu konuda bkz: Vahap Erdoğdu, "Şili Deneyimi Üzerine Bir Değerlendirme", *Ülke*, n° 5.

dır. Bunun, adelete, yargıya bir müdahale olmayacağı, bilinen bir hukuk kuralıdır. Çünkü, delilleri değerlendirecek ve kararı verecek olan savcılar değil, yargıçlardır. Cumhuriyet, bugün, faşizmin bir ayağını bastığı irticaya karşı çetin savaşlar vererek, ayaklarının üzerinde doğrulmuştur ve bunun için de, bu konuda yasal güvencelere sahiptir. Kubilay'ı kesenlerin, TCK'nın 146. maddesinden, *testere* ile cinayet işledikleri için değil, cumhuriyete karşı ayaklandıkları için cezalandırıldıklarını anımsatmak bilmem fazla mı kaba kaçacaktır! Ecevit iktidarından tüm halkımızın istediği, özlemle beklediği *tek şey* vardır: demokrasiyi esenliğe çıkarması. Bütün iktisadi sıkıntılarına karşın, halkın sessiz duruşunun ve bekleyişinin nedeni budur.

Bütün bunların yanında, Ecevit'in sağlıklı teşhisleri vardır. Teşhis önemlidir. Ama, teşhisler, uygulamaya geçirilemediği, gerçekleştirilemediği zaman, bir oyalamadan başka anlam taşımazlar. Kendisi, iktidardır ve muhalefette bir kimse için yeterli olan sözlü davranışlar, iktidarda bir kimse için, yapılacak işlerin belirlenmesinden öteye gitmemelidir. Ecevit iktidarı, güvenoyu aldığı gece yapması gerekenleri, iktidarının bir yılına yaklaşmasına karşın yapmamıştır, ve o gün yapabileceğini, bugün yapabilmesi de artık pek bir şey ifade etmemektedir. Çünkü, faşizmin en çok gereksindiği psikolojik savaşta, Ecevit, "sertleşmemek" için, yenilginin yolunu kendisi seçmiştir. Faşizme yakınlaştırılmış kitlelere karşı uygulanması gereken yumuşak politikayı, faşist militanlara karşı uygulamış, karşı tarafın derlenmesinin, kendi yandaşlarına moral vermesinin ve yüreklendirmesinin yollarını, eliyle açmıştır. Ortamı sertleştirmeme politikası, kuşkusuz, doğru bir politikadır, ve faşizmin oyununa gelmeme politikasıdır. Ama faşist militanları, onlarca insanın canına kıymış olanları, telkinle caydırma yöntemi, hele bu tür telkinlerle, onları kitlelerden koparma yöntemi, başından beri yanlış bir yöntemdir, ve bu yöntem, faşizmin inisiyatifi ele geçirmesine olanak sağlamıştır.

III

Bir olaylar kaosu içersinde bulunulduğu gerçektir. Öyle ki,

halkın, olayları tam bir tasniften geçirebildiğini, ve sağlıklı bir karar verebildiğini söylemek hemen hemen olanaksızdır. Bu, bizim konumuz açısından önemlidir, aşırı-sol şiddet yanlılarından gelen olaylar ile faşizmin tertiplediği olayların, nitelikleri ve programları bakımından, kaba bir tasnifini yapmak son derece önemlidir.

Aşırı-sol şiddet yanlılarından yaptığı ileri sürülen olayları, esas olarak, banka ve benzeri yerlerin soyulmasını, "soygun" çerçevesiyle sınırlamak olanaklıdır, ve bunların, bir savaş temeli üzerinde geliştirildiği söylenemez. Üç yıldır banka ve benzeri yerlerde soygunlar yapılır, yani eylemlerin niteliği değişmemiştir. Başka eylem türleri, sağın aşırı tahriklerine kapılmalarıdır, ve burada da, kendileri tarafından geliştirilmiş, yöntemli, ve birbiri üzerine yükselen bir taktik ve strateji olduğu söylenemez. Ve bundan da önemli olan, bunların, yurt ölçüsünde yaygınlaştırılmış bir merkez tarafından değil, birkaç ilde, birbirleriyle ilişkisi olmayan, ayrı gruplar tarafından gerçekleştirildiğidir.

Oysa, düzenli-olmayan savaşın, emperyalizm tarafından geliştirilmiş bulunan bu savaşın, bu kendiliğinden, bu dağınık ve birbirinin benzeri olaylardan çok ayrı bir taktik ve strateji tablosu vardır. Düzenli-olmayan savaşın taktik ve stratejisi, Türkiye ölçüsünde merkezilendirilmiş planlı bir temel üzerinde, ve ilerleyen ve birbiri üzerinde yer alarak geliştirilen bir iç savaş yöntemine bağlı olarak tırmanmaktadır. Eğer, bu olayları, emperyalizmin, faşizmi yaygınlaştırmak ve siyasal iktidar olarak gerçekleştirmek için geliştirdiği "iç savaş taktikleri" ana çerçevesi içersinde yürütülen "düzenli-olmayan savaşın" unsurları olarak ele alırsak, ancak o zaman, olaylar, kafaları karıştıran bir yığınak olmaktan çıkar, gerçekleri, yığınların daha net biçimde görmesinin unsurları haline gelir. Ve ancak o zaman, şiddet olaylarının, bitip bitmediği, azalıp azalmadığı, artıp artmadığı konusunda, sağlıklı bir sonuca varılır. Olayların yoğunlaştırıldığına ilişkin somut gerçek, kuşkusuz ölü ve yaralı sayısıyla, sabotajlar şeklinde çıkartılan yangın vb. *sayısıyla* ifade edilebilir. Olayların ülke düzeyinde yaygınlaştırıldığına ilişkin kanılar, aynı nitelikte olayların ülkenin çeşitli yerlerinde aynı anda, ya da aynı zaman

dilimi içersinde meydana getirilmiş olmasından kaynaklanır. Olayların, iç savaş taktiği temeli üzerinde geliştirildiğini ortaya koyacak olan ise, olayların *niteliğidir*. Bunların, "düzenli-olmayan savaş" stratejisi esasları içersinde, hükümetin sorumlu bakanlıkları tarafından, tasnif edilmemiş olduğu görünüyor. Bu tasnifin yapılmamış olması, ülke ölçüsünde başlatılan ve aşama aşama geliştirilen olayların, hem *coğrafi bakımdan* dağınık görünen olayların birbiri arasındaki bağın, hem de *zaman bakımından* birbirinden bağımsız görünen olaylar arasındaki ilişkinin saptanamamasına neden olmuştur.

Malatya olaylarından hemen sonra, Emekli Tümgeneral M. Reşat Güleken, "Malatya Olayları ve Düzenli Olmayan Savaş Tanımı" yazısında şunları belirtiyordu: "Türkiye'de sürdürülen anarşik olaylar yansız biçimde ve *bilimsel açıdan incelendiğinde*, bunların belirli odak noktalarından kaynaklandıkları, olayları yaratanların özel savaş kurallarına uygun hareket ettikleri görülebilir." Düzenli (nizami) olmayan savaş, psikolojik savaş ve ayaklanma hareketlerinin uygulama alanına konulduğu, aralıksız biçimde yürütüldüğü vurgulanan yazıda, düzenli-olmayan savaş kuvvetlerinin, yeraltı unsurları ve destek unsurları biçiminde örgütlendiği, gerilla taktik ve tekniği konusunda iyi eğitim gördüğü belirtilerek, düzenli-olmayan savaş eylemlerinin taktikleri, aşamalara göre, şöyle sıralanmaktadır: bireysel muhalefet, grup halinde muhalefet, küçük sabotaj hareketleri, küçük şiddet hareketleri, büyük sabotaj hareketleri, büyük şiddet hareketleri.[46] Bu aşamalardan psikolojik savaşa, ve ayaklanma hareketlerini uygulamaya geçilmesi — bu iç savaş kışkırtıcılarının izleyeceği taktik ve stratejiyi oluşturur.

Tüm devrimci, demokratik ve reformcu hareketleri "ayaklanma" olarak gören ABD emperyalizmi, bu "ayaklanma"ya karşı, düzenli-olmayan savaş taktik ve tekniklerini kullanır. Düzenli-olmayan savaşta, en önemli unsur psikolojik savaştır; ve bunun için, ilkin gelişigüzel terör yöntemlerine başvurulmaktadır.

CIA'nın "ayaklanma"ları bastırma teorisyeni Galula, gelişi-

[46] *Milliyet*, 24 Nisan 1978.

güzel ya da bilinçsiz terörün amacının, "ayaklanma" hareketleri ve nedenleri için fazla ilgi toplamak ve halkın dikkati bir tarafa çekildikten sonra, "ayaklanma" yanlılarını, bu hareketlerin cazibesine çekmek olduğunu söyleyerek, şöyle devam etmektedir: "Bu da, gelişigüzel yapılan terör hareketleri ile, bombaların patlaması ile, yangın çıkarmakla, suikastler düzenlemekle" yapılır. Aynı teorisyene göre, halka yakın kişileri öldürerek, terörü yaygınlaştırmak daha etkilidir: "Ülkenin çeşitli yerlerinde, halkla en yakın teması olan küçük rütbeli hükümet memurlarını, polis, postacı, belediye reisi, belediye meclisi azası ve öğretmen gibi insanları öldürerek terörizm sürdürülür."[47] "Ayaklanma" taraftarlarının, yani her türlü devrimci, demokratik, reformcu hareketleri yönetenler ile bunların halkla ilişkilerini, bağlarını koparmak için, ajan ve provakatör kullanılması ise, düzenli-olmayan savaş teknik ve taktikleri arasında önemli bir yer tutar. Cahit Vural'ın *Gerillaya Giriş* kitabında, silahlı kışkırtıcı ajanların "sabotaj malzemeleri ile yıkıcı harekatta bulunacağı, tedhiş hareketleri düzenleyerek, 'gaye uğruna' soygunlar yapacağı ve cinayetler işleyeceği" öngörülmektedir.[48] Cihat Akyol, "Gayri-Nizami Kuvvetlere Karşı Harekat" adlı broşüründe, Galula'nın teorisini, şöyle yorumlamaktadır: "Halkı mukavemetçilerden ayırmak için, *sanki ayaklanma kuvvetleri tarafından yapılıyormuş gibi*, müdahale kuvvetlerince, zulme kadar varan haksız muamele örnekleri ile *sahte operasyonlara başvurulması* tavsiye edilir."[49]

Devrimci, demokrat ve reformcu hareketleri, halktan tecrit etmek için girişilen bu eylemlerin bir devamı olarak, bu halk topluluklarını, istenilen yönde harekete geçirmek amacıyla, onların yaşam görüşlerine, duygularına, düşüncelerine, *inançlarına* yöneltilen faaliyetleri içeren psikolojik savaş dönemi başlatılır, ve açık ve gizli olarak iki kısımda yürütülen psikolojik savaşta, gizli olan psikolojik savaşa göre, faaliyetlerin kaynağı gizli tutulur ve kaynağın niteliği anlaşıldığı zaman kaynağın her

[47] David Galula, *Ayaklanmaları Bastırma Hareketleri, Teori ve Taktikleri*, s. 84 ve 85'ten alıntı: M. Emin Değer, *CIA, Kontrgerilla ve Türkiye*, 4. baskı, Ankara 1978, s. 152, 153.

[48] *Aydınlık*, 2 Eylül 1978.

[49] Alıntı: M. Emin Değer, adı geçen kitap, s. 145.

çeşit sorumluluğu reddedilir, daha açık bir anlatımla, faaliyetin kaynağı olarak hasım taraf gösterilir.

Psikolojik savaşla ilgili faaliyetlerin sayısız örnekleri arasında, camilere yapılan saldırılar, büyük bir önem taşır. Malatya olaylarında "camilere de bomba konuyor" diye halkı kışkırtanlar ile, Ankara'da Hüseyin Gazi Mahallesine bomba atanlar[50] aynı faşist ideolojinin militanlarıdır. Cumhuriyet Senatosunda gezen tabancalar konusunda örnekler veren Ecevit, beş ayrı olayda kullanılan Milliyetçi Hareket Partisi kökenli bir tabanca ile, 4 Eylülde Gültepe camisine ateş açıldığını açıklıyordu.[51] Bir yanda, demokratik bir meslek kuruluşu olan "TÖB-DER İdare Heyeti" imzasını taşıyan ve dağıtılan sahte bir mektup ile, sözde bir bayan üyeye yazılmış olan, devrimci gençlerle "zevkini tatmin edip birleşmesi" buyruğunu veren çirkin tertip,[52] öte yanda Başbakanın dahi "bir çocuk kavgası"ndan başladığını sandığı, ama Sivas İl Başkanının CHP İl Başkanları toplantısında verdiği bilgiye göre "Milliyetçi geçinenlerin bir bakkal dükkanında 12 yaşında bir kız çocuğunu çırılçıplak soyarak jiletlemesiyle" başlayan Sivas olaylarının başlangıç noktası, hep, bu psikolojik savaş taktik ve tahriklerinden kaynaklandırılmış bilinçli hareketlerdir. Doğan Öz'ü, "solcuların vurduğunu", 16 Mart katliamını bir solcunun yaptığını söyleyecek kadar, gizli psikolojik savaşın kuralları, siyasal arenada tutarlı bir biçimde uygulanmıştır. Kahramanmaraş'ta, sağ eğilimli bir film oynatılırken sinemaya bomba atarak, bunu solcuların üzerine yıkmak artık kanıksanmış bir oyundur, ve hemen ertesi günü iki öğretmeni vurup cenazelerini kaldırtmamak, aynı tertibin, bu iç savaş kışkırtıcılığının parçalarıdır.

Ülke ölçüsünde bir tertibin içersine sokulmuş olan Türkiye, sabotaj, suikast ve cinayetlerle yaratılan terör yanında, psikolojik savaşın silahını oluşturan propoganda ile, ayaklanmaların eşiğine getirilmiştir. 1951'de başka askeri ve siyasal anlaşmalar dışında Yabancı Sermaye Yatırımlarını Teşvik Kanununu çıkar-

[50] *Aydınlık*, 31 Ağustos 1978.
[51] *C.S. Tutanak Dergisi*, c. 39, s. 107.
[52] *TÖB-DER*, sayı 166, 30 Kasım 1978.

tarak, 1952'de ulusal uçak sanayisini durdurarak, 1954'te Amerika'dan verdiği emirle Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununu, gene 1954'te Amerikan petrol kumpanyalarına söz vererek Amerika'dan ayrılmadan Petrol Kanunu çıkarttırarak,[53] ülkeyi, ABD emperyalizmine satmış bir politikacı eskisi, bir Endonezya örneğini anımsatarak "komünist" katliamı isteğini yinelemiş; bir yandan "fikir özgürlüğü", "her fikrin serbestçe konuşulması" şampiyonluğunu yapan ve öte yandan "komünistleri" *ezeceklerini*, bunlara yaşam hakkı tanımayacaklarını söyleyen Türkeş ve "MHP Ezer" afişli partisi, milli direniş çağrısı yapmıştır. AP, mevcut iktidarın meşruluğunu yitirdiğini ilan etmiş, Ecevit'in "doğa yasaları" sözünü, on yıldan fazla bir zamandır besmele gibi her ağzını açışta Ecevit'e çatmak için yinelemeyi alışkanlık haline getirmiş bulunan Demirel, direnme hakkını, Anayasada olmasa bile, ulusların zulme karşı doğal hakkı olduğunu ve siyasal iktidarın ise zulüm iktidarı olduğunu söyleyerek ulusun direnme hakkının doğduğunu söylemiştir.[54] AP'li olduğu bilinen bir konfederasyon başkanı, Şili örneğine öykünerek, esnaf ve tüccarı, Şili örneğinde olduğu gibi, direnişe çağırmıştır.

Ayaklanma çağrılarıdır bunlar ve ayaklanmayı kimlerin hazırladığını ele vermektedir. Gerçeklerin, gene propaganda yolu ile saptırılmaya çalışılacağı da kuşkusuzdur. Ama, Kahramanmaraş, propaganda ile çarpıtılıp saptırılamayacak gerçekleri, en çıplak bir biçimde gözler önüne sermiştir. Televizyonda, gerçekleri söyleyecek "sol"a kapalı, gerçekleri kökünden çarpıtan sağa açık "demokrasi"nin boşluklarından yararlanılarak, halk, yeniden aldatılmak istenecektir. Ama olayların niteliği değişiktir. Körpecik çocukların, kızların, gelinlerin, kadınların, anaların canlarını korumak kaygısına düşen insanları, ne bu tür propagandalar kandırabilir, ne de bu tür görüşler doğrultusunda yürütülecek işlemler, halkın korkusunu, acısını dindirebilir; ancak ve ancak, doğru konacak bir teşhis ve ödünsüz, eksiksiz yürütülmüş ve gerçekleştirilmiş yasal işlemler,

[53] Bu konuda bkz: Muzaffer Erdost, "Hayır! Türkiye Yarı-Bağımlı Bir Ülkedir!", *İleri*, n° 2, 26 Nisan 1970.

[54] Bkz: *Milliyet*, 28 Aralık 1978.

halkın yaşama güvencesini sağlayabilir, yaralarının acısını dindirebilir.

Ecevit iktidarı, bu psikolojik savaşı kaybetmek için, ne yapması gerekirse onu yapmış, on yıl devlet gücünün giremediğini, bakanın giremediğini, polisin giremediğini, yasa kaçaklarının saklandığını, katillerin saklandığını söylediği yerleri, iktidara geldikten yedi-sekiz ay sonra, pazarlık ederek ve bahaneler ileri sürerek boşaltabilmiştir. Doğan Öz'ü öldürenlerin, öldürüldüğü yerden yüz metre ilerde saklandığı bugün açıklanmaktadır. Olay günü keskin demeçler verenler, olayın olduğu yüz metrelik çevrede bile gereken düzeyde arama yapmamışlardır. Faşizme karşı, psikolojik savaş, "sertleştirmeme" politikası içersinde, daha ilk haftalarda kaybedilmiş, iktidar, ciddi bir harekete geçmek için, faşizmi kolları altına almış bir siyasal partinin, soykırımlarının dünyayı sardığı bir günde bile, "bana sağcılar silah kullandı dedirtemezsiniz" diyen muhalefetin olurunu almaya uğraşmıştır. Buna karşın, demokrasilerde, doğal olan kendi solunun eleştirilerini ise, "bize dışardan kimse akıl vermeye kalkışmasın" felsefesi içersinde, duymak bile istememiştir.

IV

İktidarda ve muhalefette ağırlıkları bulunan siyasal partilerin, şiddet olaylarına farklı bir açıdan baktıkları bilinen bir gerçektir. Bir kısmı, şiddet olaylarının kaynağının sol olduğunu, solun *varlığından* doğduğunu ileri sürmektedir. Bunun, faşizmin klasik tanımı içersindeki yerini, yazımızın ilk bölümlerinde, teorik olarak açıklamaya çalıştık. Bu görüşe göre, şiddet olaylarının kendisine değil, niçin varolduğuna bakmak gerekir. Sol vardır, sol görüşler vardır, yani sosyalizm vardır, ve bunu ideoloji olarak benimsemiş sınıf ve katmanlar vardır, şiddet olaylarının nedeni buradadır. Bir parti genel başkanına göre, "fitne" buradadır; bir başka parti başkanına göre şiddet olayları, bu ideolojinin gerçeklik kazanmasına karşı yürütülmektedir. Demokratik hukuk devleti, demokratik kurumları ve kuralları içersinde, bunu önleyememektedir; ama bu hareket önlenmek gerekir. Bu hareketi önlemenin yöntemi, ancak, kaynağını demokratik

hukuk devletinden almayan kurumlar oluşturmakla olanaklıdır; ve bu kurumlar, silahlı zor kurumları olacaktır. Bugünkü şiddet olaylarının temelinde, toplumsal gerçekler vardır, ve bu toplumsal gerçekleri ve bu gerçeklerin ileriye ve öne çıkardığı düşünceleri, bu yasa-dışı zor örgütleriyle baskı altına almak, durdurmak gerekir. — Şunu da eklemek gerekir ki, bu düşüncelerin ardındaki amaç, kendileriyle birlikte bu düşünceleri iktidara getirmek ve iktidarda, tüm devlet aygıtını bu düşünceler çerçevesinde faşistleştirmektir.

Bir kısmı ise, bir sağ ve sol çatışmasının varlığından sözederler. Gerçekten de, genel tabloda, ilk bakışta, bir sağ ve sol militanların çatışması kendini gösterir. Hükümette ağırlığı olan parti, genel olarak, bu tabloya bakmakta, ve her iki ucun da, birbirleri arasında olduğu kadar, hükümeti düşürmeye yönelik bir eylem içersinde olduğu düşüncesini öne sürmektedir. — Şunu da eklemek gerekir ki, sosyal-demokrasi, hem sermayeyi, hem emeği temsil eden bir ideoloji olması dolayısıyla, her ülkede ve tarihin farklı dönemlerinde, farklı eğilimler göstermiş, emek ve sermaye tahteravallisinin ortasında, kimi zaman o tarafa, kimi zaman bu tarafa ağırlık vermiştir. Küçük-burjuvazinin ağır bastığı bir köylü ülkesinde, emek, sermayeye şu anlamda ağır basar ki, ülkede artan fazla emek-gücü varken, daha fazla sermayeye gereksinim duyulur. Bu nedenle, Türkiye gibi ülkelerde, sosyal demokrasi, emeğe eğilimlidir. Ama onun sermaye kanadı, bu emeğe göreli eğilimin gerçekleşmesini engeller. Bu nedenle, sosyal-demokrasi, yarı-bağımlı ülkelerde, emek, sermaye ve yabancı sermaye üçgeni arasında, üç bacaktan, kısalan bacak altına konulan bir takoza çevrilmiştir. Kuşkusuz, sosyal-demokrasinin siyasi liderlerinin kişilikleri önemlidir; ama sosyal-demokrasinin bozuk-düzen dediği şey, bu daima bir düzlem üzerinde duran üç bacağın üzerine konulan sehpanın eğri durmasına benzetilebilir. Bacaklardan biri kısaldığı zaman, üç bacak gene bir düzlem üzerinde durur, ama sehpa her zaman eğiktir. Düzen değişikliği, bu sehpayı düzgün duruma getirme özlemini dile getirir. Bu sepha düzgün durmazsa, emekçinin ayranı, burjuvazinin rakısı, emperyalizmin viskisi de dökülür. Bu nedenle,

sosyal-demokrasi, feodalizmden kapitalizme geçişten hemen sonra, burjuva toplumun ayakları üzerinde durduğu dönemin burjuvazisinin ideolojisini yüklenmiştir. Bu anlamda, gerici ideolojilere karşıdır ve demokratiktir, ve gelişen sınıfın, işçi sınıfının gelişen ideolojisi karşısında ise, denge sağlamaktan yanadır.

Ecevit iktidarının, sorunu, hem "bir sağ-sol çatışması" olarak koyması, hem de bu çatışmaların, hükümete yönelik, devlete yönelik olduğunu ileri sürmesi, özünde bir çelişkidir. Hükümette, "ortanın solu" ağır basmaktadır, ama ortanın solu ile çatışmada taraf olan "sol" arasında bir ilgi yoktur. Ama bu çatışma, hükümetin niteliğine yönelik ise, burada, durmak gerekir. Bu hükümet, içtenlikle demokrasiden yanadır, ve bu hükümetin, devlete, bir demokratik hukuk devleti işlerliği kazandırmak için içtenlikle çabaladığı bir gerçektir. Sağın, demokrasiyi esenliğe çıkarma doğrultusunda çaba harcayan bir hükümetin düşmesi için şiddet olaylarına başvurmasının anlamı, hükümette yer alan kişilere değil, bu hükümetin siyasal içeriğine, demokratikleşme içeriğinedir. Dolayısıyla sağın, "sol" ile çatışması, mevcut siyasal iktidarı çürüterek ele geçirmesinin bir parçasıdır, sağ-sol çatışması değildir. Tüm demokratik hareketi kapsayacak biçimde, devrimci ve ilerici hareketi geriletmek, kendi tabanını ve etkinliğini artırmak, demokratik doğrultudaki iktidarı felce uğratmak — sola saldırısı, bu ana amacın içinde bir öğedir.

"Sol"un tutumuna gelelim, şu "eylemli sol" dedikleri "sol"un tutumuna. Solun, yarı-bağımlı bir ülkede, birbirini tamamlayan iki evreli amacı vardır, ve ilkin ülkenin, bağımsız bir ülke olmasını ister, bağımsızlık ve demokrasi, birbirini tamı tamına tamamlayan kavramlar olmasa bile, bağımsız olmayan bir ulus, bağımlı olduğu için, demokratik haklara, son çözümlemede sahip değildir. Onun, demokratik hakları sınırlıdır, ulusun yazgısını belirleme hakkına sahip değildir, ya da bu hak, emperyalizmin denetimi ve güdümü altındadır.

Demokratikleşme sürecinin yaygınlaştığı ve yoğunlaştığı evrelerde, ve özellikle bugün, faşizmin güçlendirilmesi, bunun somut ifadesidir. Ülke içersinde, faşizm, kuşkusuz demokratik ve devrimci hareketler ne denli artmışsa, o denli azgınlaşarak

varlığını ortaya koyar. Faşizme karşı savaşım, güncel ve baş sorun olarak gündeme geldiği zaman, sosyalistler için sorun, "faşizm mi, sosyalizm mi" sorunu değil, "faşizm mi, demokrasi mi" sorunu olarak gündeme gelir. Bu nedenledir ki, yarı-bağımlı ülkelerde faşizm, sosyalistlerin karşısına, iki temel sorunu çıkarır: ulusal bağımsızlık ve demokrasi sorununu. Bu, bir iktidar sorunudur. Doğal ki, sosyalistler, iktidara gelmek için savaşım verecekler, ve bu savaşım, anti-emperyalist ve anti-faşist bir savaşım içersinden geçecektir. Ve bu savaşımın, grubun, partinin işi değil, sınıfın işi olduğunu iyi bilirler, ve Türkiye'de, öyle görünüyor ki, sosyalistler, bu savaşımın uzun bir süreci gerektirdiğini görecek kadar, teorik bilgiye ve dünya devrimci hareketinin deneyimine sahiptirler. Ama bugün onlara gerekli olan *tek* şeyin, demokrasi olduğunu da bilirler. Faşizmin de bildiği şeydir bu, onun için demokrasiye düşmandırlar, ve bunun için, demokrasiyi savunma zorunluluğunu duysalar bile, onun bir veba kadar tehlikeli bir şey olduğu kanısındadırlar. Ama, bir gerçek vardır ki, sosyalistler, kendi savaşımlarını, ancak demokrasi olduğu zaman sürdürebilirler; çünkü, demokrasi demek, yalnızca sosyalist partilerin kurulmuş olması demek değildir, bu yetmez, bu ideolojiyi, sınıfı içersine götürmek, işçileri ve yoksul köylüleri bilinçlendirmek, örgütlendirmek, müttefikleri ile, köylülük ve esnaf ve zanaatçı ile ittifak kurmak özgürlüğü demektir. Çünkü, devrimi, parti, sınıfıyla yapacaktır, ve bunun için, işçi sınıfının içersine gitmek, köylülüğün içersine gitmek ve onları orada örgütlendirmek, ancak, demokrasi ile olanaklıdır.

Bilinçli sosyalistler, bu bakımdan, Türkiye'de, bugün, kendileri bir iktidar olamayacaklarına göre, kendilerine, demokratik hakları, anayasal hakları sağlayacak, demokratik hukuk kurallarına işlerlik kazandıracak bir siyasal iktidara karşı olamazlar, olmamaları gerekir. Ama bu siyasal iktidar, devrimci hareketi durdurmak, geriletmek amacıyla, silahlı zor yoluna başvuran faşizmi kesin olarak önleyemediği, devlete demokratik işlerlik kazandıramadığı zaman, sosyalistlerin, *kendi demokratik haklarını ve varlıklarını korumak* zorunda kaldıklarında, iktidarı desteklemek amacı altında, faşizme boyun bükmeleri düşünülemezdi ve

bu güvenceleri sağlayamamış bir siyasal iktidarın, "sol"dan bunu istemesi, yalnızca onların ezilmesini değil, kendi altındaki toprağın da kaymasını istemesi demekti. Ne var ki, CHP ağırlıklı siyasal iktidar, kendi anayasal haklarını kullanmak ve kendi varlıklarını korumak ile karşı karşıya bırakılan devrimcilerden bunu istemiştir.

Hepsi bu mu? Değil. Sosyalistlerin, devlet tarafından güvence altına alınması gereken kendi demokratik haklarını ve varlıklarını, *bizzat* korumaları ile anarşizmi, yani sosyalizm ile anarşizmi birbirine karıştırmamak gerekir. Ne var ki, bir küçük-burjuva ülkesi olan ve küçük-burjuvazinin, proletarya ile küçük-burjuvazi arasında son derece çeşitli ve renkli, ve birbirine karşıt yönlerde hareket halinde olduğu bir ülkede, bu sınırın, kalın, belirgin ve kesin hatlarla çizilmesi de o denli güçtür. Güçtür, çünkü, bir kere, küçük-burjuvazi (yani hem sermaye, hem emek sahibi), bir yandan burjuvalaşma, bir yandan proleterleşme eğilimi içersindedir ve sermayenin merkezileşmesinin hızlandığı bir dönemde, bu trafik bir yandan hızlanır ve yoğunlaşırken, bir yandan da sayıca proleterleşme hızlanır. Bu da, tek yönlü bir eğri izlemez, bir ileri bir geri dalgalanır.

Küçük-burjuvazinin bünyesinde yoğun bir trafik oluşturan, ve alttan, kalın borusundan proleter posasını atan, imbiğinden burjuva damıtan bu devasa çalkalanış, kendini, siyasal arenada, farklı ideolojilerle yansıtır. Anarşizm, bu yoksullaşmakta olan, proleterleştikleri zaman bile, proleter bilince henüz sahip olmayan, küçük-burjuva bilincini koruyan katmanlar, bir yanda proleterleşmekten ve bir proleter olmaktan duydukları ürkü ve tiksinti, öte yanda kendilerini yıkıma sürükleyen kapitalizme duydukları kin, onları, mevcut burjuva devleti tahribe ve proleter devleti yadsımaya götürür. Anarşizmin sınıfsal temeli buradadır, ve bilimsel sosyalizmin ustaları, anarşizme karşı sürekli savaş vermişler, anarşizm ile bilimsel sosyalizm arasında derin bir *uçurum* olduğunu vurgulamışlardır. Ne var ki, bilimsel sosyalizm ve anarşizm arasındaki ideolojik ayrılık pek açık olduğu halde, egemen ve gerici güçler, her zaman ve her yerde, yalnızca soldan gelen bireysel terörü, sosyalistlerin sırtına yüklemeye

kalkışmış, ve proleter devrimci harekete darbe vurmak için ise, anarşizmi dayanak yapmıştır.

Kuşku yok ki, devrimci eylem ile anarşist eylemler arasındaki amaç farklılığını her zaman açık seçik sergileyebilmek olanağı olmadığı gibi, çağımızda, hemen tüm anarşistler, proleter sosyalist ilkelerle ortaya çıktıkları için de, egemen güçlerin, geniş kitlelere karşı kullanabileceği bir kavram ve tasnif kargaşası yaratabilmelerine olanak sağlamış olurlar. Şu da var ki, egemen güçler, özellikle faşizmin düzenleyicisi ve teptipçisi olan emperyalizm, sosyalistleri kışkırtarak, kitlesel iç kargaşalar, grevler, kentsel ve kırsal savaşlar çıkarttırarak, ve dolayısıyla silahlı kuvvetlerin duruma müdahalesine yolaçmak yolunu, buna gereksinme duyduğu her yerde denemiştir. Şili'de, Uluslararası Telefon ve Telgraf Şirketinin (ITT) belgelerinde, başlangıçta emperyalizmin bu oyununa marksistlerin gelmediği belirtilerek, şöyle deniyordu: "Sokakta tutup yüzlerine tükürsen, tahrik olmaz, hatta dönüp sana teşekkür bile ederler. Bunun anlamı solun her çeşit kışkırtmaya karşı son derece tedbirli ve uyanık olduğudur."[55] Faşizmin sürekli kışkırtmaları karşısında, uyanıklığını ve soğukkanlılığını sonuna dek götüremeyecek, tek tek durumlar yaratabildiği, ve bunlara bireysel tepkiler olduğu zaman, bunları da, bireysel terörizmden ayırma güçlükleri ortaya çıkar.

Bütün bunlara karşın, anarşizmin her türlü temsilcisini, proleter devrimcilerden ayıran ana amaçlar bellidir, ve proleter devrimciler, bugün Türkiye'de, anti-faşist ve anti-emperyalist savaşımlarını sürdürmek için, işçi sınıfının siyasal bilincini bütün sınıfa yaymak, emekçi sınıf ve katmanları kendi yanına çekmek ve buna karşılık faşist kitle tabanını daraltmak için, demokrasiye gereksinim duyarlar. Bu demokrasiyi sağlama özlemini duyan siyasal iktidarı felce uğratmaya yönelik, somut koşullar açısından her türlü alternatifi faşizmi güçlendirecek ve siyasal iktidarı felce uğratacak eylemlere girişmezler. Onlar, bu siyasal iktidarı, anayasal hakları etkinleştirecek ve kendilerinin

[55] ITT Belgeleri, s. 77'den aktaran: Vahap Erdoğdu, adı geçen yazı, *Ülke*, n° 5, s. 144.

yasal haklarını ve yaşam güvencelerini etkin biçimde gerçekleştirecek bir tutuma girmeye zorlarlar. Gene onlar, kendilerini kitlelerden tecrit edecek eylem ve davranışlardan kaçınırlar, kitleler üzerinde baskı ve terörle sağlanmış bir ittifakın, bir düşmanlığa dönüşmüş zoraki ittifaktan başka bir şey olmadığını bilirler. Bilirler ki, soygun yaparak, fukara görevlileri öldürerek, çevrede sempati değil korku, sevgi ve dostluk değil soğukluk ve kin yaratarak, kitleler kazanılamaz.

Emperyalizmin, faşizm için yararlandığı en önemli silahlardan biri, "bölücülük"tür. Bilinçli sosyalistler, emekçi sınıf ve katmanların, tarihsel olarak oluşmuş ırk, din, mezhep farklılık temelleri üzerinde bölünmesinden değil, birliğinden yanadırlar. Gerçek bölücüler, bölmek isteyenler emperyalistler, ve onun çıkarlarına hizmet edenler, her tür şovenlerdir. Sosyalistlerin demokratik hak istemlerini, bölücülük olarak nitelemek, emperyalizmin yüzyıla yaklaşan şaşmaz oyunudur. Demokratik hakları en kararlı bir biçimde savunmuş olan Lenin, 1914'te, şöyle diyordu: "Sınıf bilinci taşıyan işçiler *ayrılmayı* savunmazlar. Onlar, büyük devletin ve büyük işçi yığınlarının birleşmesinin üstünlüklerini bilirler. Ama küçük devletler arasında, ulusal-topluluklar arasında tam eşitlik varsa demokratik olabilir."[56] Bir başka yerde şöyle demekteydi: "Moğollar, İranlılar, Mısırlılar ve *bütün* öteki ezilmiş, eşit olmayan uluslar için, ayrım yapmaksızın, ayrılma özgürlüğü istiyorsak, bunu, *ayrılmadan yana olduğumuz için değil*, ama zoraki birlikten farklı olarak, yalnızca, *özgür, gönüllü* birlikten ve kaynaşmadan yana olduğumuz için istiyoruz. Tek neden budur."[57] Sosyalistler ayrılmadan yana değil, birlikten yanadır, emperyalizmin bir yandan bölücülük tohumları ekerek, öte yandan "komünistlerin bölücülük yaptığını" söyleyerek, faşizmin gücünü artırma girişimlerinin sahte peçesini, yırtmak zorundadırlar.

Bilinçli sosyalistlerin görevi, hızla ve en açık biçimde, büyük ölçüde faşist baskı ve tehdidi altında kullanamadıkları anayasal demokratik hakların kullanılabilmesi ve güvence altına alınması

[56] Lenin, *Collected Works*, vol. 20, s. 110.
[57] Lenin, *Collected Works*, vol. 23, s. 67.

doğrultusunda, emekçi sınıf ve katmanları, bu demokratik istemler doğrultusunda kazanmak ve bu demokratik hakları devlete işlerlik kazandırarak gerçekleştirme doğrultusunda içten olduğuna inandığımız, ama bu hakları sağlamada sağın etkisine itilmiş ve başarılı sonuçlar alamadığına inandığımız siyasal iktidarı, etkin ve köklü önlemler almaya zorlamak olmalıdır. Demokratik hakların sağlanmasında, tüm yanlışlarına ve yanılgılarına karşın, mevcut siyasal iktidarı, bu yanlış ve yanılgılardan doğru ve etkin bir çizgiye getirebilmek, sosyalistlerin birliği ile, faşizme karşı bir birlik oluşturmakla olanaklıdır.

Faşizme karşı temel tanımlarda birleşebilecek olan sosyalist partiler, sınıf ve meslek örgütleri, demokratik kitle örgütleri, gençlik örgütleri, kendi katı kabuklarını kırmak, faşizme karşı savaşımda, hiç olmazsa belirli bir süre, bir davranış birliği, eylem bütünlüğü koymak, dağınıklaşmış ve bu nedenle de kitlelerin güvenini kazanamamış devrimci potansiyeli, tek bir güç haline getirmek tarihsel göreviyle karşıkarşıyadırlar.

Emperyalizm, özellikle ABD emperyalizmi, kendi egemenliğinin sarsıldığını gördüğü zaman, bir nükleer savaş kırımı ile halkları baskı altına alamıyorsa, bunun nedeni, artık buna gücü yetmeyeceği içindir. Onun içindir ki, emperyalizm, faşizme, nükleer silahlardan ve savaşlardan daha büyük bir gereksinim duymuştur. Faşizm, bu anlamda, emekçi halkın tek tek nükleer silahla kırımı ve baskı altına alınmasının yeni yöntemidir. Emperyalizm, amacına, bir nükleer savaşla, bir klasik savaşla değil, halkı, onun aydınlarını ve önderlerini, silahla baskı altına alarak, gerekli gördüğü zaman suikastler ve katliamlar düzenlemekten çekinmeyerek, varmak yolunu seçmiştir.

Emperyalizm, bir nükleer savaşı, bir klasik savaşı, faşist sistemi gerçekleştirme savaşımına dönüştürmüştür. Burada, silah yerine *halk* kullanılmaktadır. Faşizmin, kendisini tepeden iktidar olarak gerçekleştirmesinin, halkın sessiz desteğine bağlı olduğu; ikincisi faşizmin kitle tabanını iç savaş düzeyinde kalkışmaya sürükleyerek militer müdahalelerin yolunu açabildiği; ve üçüncüsü, kitle tabanına dayanarak iktidara gelebildiği bütün şıklar gözönüne alınırsa, halkın kendisi olmadan, halk desteği olma-

dan, ya da hiç olmazsa geniş kesimiyle halk tarafsızlaştırılmadan, emperyalizmin, ne denli güçlü nükleer silahlara, ne denli güçlü konvansiyonel silahlara sahip olursa olsun, bir ülkede yengi kazanamayacağı açıktır. Şili deneyimi bunun en yeni ve tipik örneğini oluşturur. Olabildiğince, geniş halk kitlelerini, demokratik ikna yöntemleriyle, faşizme karşı tutum takınmaya, demokratik tabanı genişletmeye çalışmak, tüm emekçi sınıf ve katmanlara, faşizmin sınıfsal niteliğini ve kendilerini aldattığını açıklamak, kendi kanlarını döktürerek ülkeleri nasıl felakete ve yıkıma sürüklediğini örnekleriyle anlatmak, açıklamak, yazmak zorunluluğu vardır. Ve bu, bireysel birtakım çabalarla gerçekleştirilemez. Tüm emekçi sınıf ve katmanların saygınlığını kazanmış, sözüne güvenilir, arkasından gidilir örgütlü bir güce gereksinim vardır, ve böyle bir ortamda, her örgüt, kendisini bu işin varisi görürse, somut bir çözüm sağlanamaz.

Daha yukarda belirttik ki, irtica batağında, yükselen cumhuriyetin yasal temellerinin bulunması doğaldı, ve cumhuriyet, varlığını, cumhuriyetin temel yasaları ile korudu. Kubilay'dan şapka isyanına değin, TCK'nın 146. maddesi, işletildi ve irtica uzun yıllar sindirildi. Şimdi irticanın, dinsel ve şoven kanatları, emperyalizm tarafından, yeni hedefler gösterilerek, harekete geçirilmiştir. Dün Mustafa Kemal "bolşevik" idi, bugün değil. Siyasal inanç sahibi, anasının karnındaki çocuk, ananın mezhebinden dolayı komünisttir, ve MHP sözcüsü, TBMM'nde, değil Türkiye tarihinin, insanlığın yüzlerce yıl unutamayacağı barbarlığı, komünist katliamı olarak nitelemekte, ve hükümeti, "komünist katliamı, bir mezhep mensupları katlediyormuş gibi gösteriliyor" diye suçlamaya kalkışmaktadır. Katliam katliamdır, ve komünistlere yaşam hakkı tanımayanlar, düşmanın içimizde olduğunu, ve aynı dili, aynı kimliği taşıdığını söyleyenler, "*milli* direniş" çağrısını yineleyenler, şimdi, katliamın, bir alevi katliamı değil, bir komünist katliamı olduğunu söyleyebilmekte, ve adeta, hükümeti, gerçekleri çarpıtarak yaygara koparmakla suçlamaktadır. Yaygara koparmanın ne gereği var! Kahramanmaraş katliamının, olsa olsa, bir doğal afet gibi, bir zelzele, bir sel baskını gibi, ve ancak bu açıdan üzücü olduğu söylenebilir!

Komünistlere yaşam hakkı tanımayacaklarını söyleyenler, "Düşman içimizdedir, aynı dili konuşan, aynı nüfus kağıdına sahip olan kimseler olarak içimizdedir" diyenler,[58] son ayların, direniş ve katliam çağrılarını yapanlar, aynı siyasal arenada, yanyana gelmişlerdir, ve şimdi, "komünist katliamı" dedikleri bu olayları, komünistlerin tertibi olduğunu ileri sürecek kadar özünden çarpıtmaya çalışmaktadırlar. Buna karşın, alınan hukuksal önlemler, yurtsever insanları, yeni bir şaşkınlığa sürüklemektedir. Kahramanmaraş katliamında tutuklananların, silah taşıma yasasına muhalefet, isyana teşvik, patlayıcı madde bulundurmak, görevli memura mukavemet, yağma ve toplu gösteri yürüyüşleri yasasına muhalefetten suçlandıkları belirtilmektedir. Bunun iki anlamı olabilir; ya, bu katliama katılan yüzlerce katilden bir tek kişi yakalanmamıştır, bu katliama, saldırıya karşı, canlarını, çocuklarını, kızlarını, eşlerini korumak için, devletin korumakla yükümlü olduğu ve koruyamadığı varlıklarını, kişisel olanaklarıyla korumaya çalışanlar yakalanmışlardır; ya da katliama, Ecevit iktidarı ve, onun (yüzü geçen insanın hunharca öldürüldüğü bir olay üzerine önlemlerin karara bağlandığı Mecliste, televizyon kameralarına yılışabilecek kadar, nerede olduğunu bilmeyen) Adalet Bakanı, katilleri *yatıştırmak* için yeni bir ödün vermeye hazırlanmaktadırlar. "Yeni bir ödün vermeye" diyoruz, çünkü, bu ödün bir yıldır verilmektedir, ve daha dün, gazetelerde, Doğan Öz'ün katillerinin, "önceden tasarlayarak adam öldürmek" suçundan yargılanacağı haberleri yer almaktadır. Bu son derece tehlikeli bir tutumdur, ve tehlikeli olduğu kadar, faşizmin, bugünkü tehlikeli boyutlara varmasının en önemli nedenlerinden biri olmuştur. Çünkü, suçta, "kast" unsurunu, suçun suç aletleri ve sonuçları değil, suçun işlenmesindeki amaç belirler. Amaç siyasal ise, ve anayasal düzene karşı olan bir rejimi gerçekleştirme amacı taşıyorsa, burada, suçun *niteliği* değişir. Siyasal amaçlı bir suçun, devlete karşı işlenmiş bir suçun, adi suçlar kategorisine alınması, yanlıştır; ve bundan, siyasal iktidar sorumludur.

[58] MHP Genel Başkanı Türkeş'in İstanbul İl Kongresi konuşmasından. Metin, *Milliyet*, 26 Kasım 1978 ve *Cumhuriyet*, 26 Kasım 1978'den.

Faşizmin, anayasal düzene *karşı* bir rejim olduğu, siyasal demeçlerde yer almış olmakla birlikte, buna hukuksal bir gerçeklik kazandırılmamıştır. Faşizm, ilke olarak, anayasal kurumları, demokratik hukuk kurumlarını, *biçim olarak* korusa bile, bu kurumların işlerliğini, demokratik hakların gerçekleştirilmesini, demokratik olmayan yollarla, yasa-dışı yollarla, açık zor yoluyla, *ortadan kaldıran* bir rejimdir. Bunun gibi, kişi demokratik hak ve özgürlüklerini, *biçimsel olarak* tanısa bile, yani bu özgürlükleri tanıyan yasaları tanısa bile, kişilerin bu hak ve özgürlüklerini gerçekleştirmelerini, açık zor yoluyla engelleyen, *ortadan kaldıran* bir rejimdir. Bu nedenle faşizm, anayasal demokratik düzene, özünde karşıdır. Örgütlenmesinin, sabotaj, suikast ve katliamlarının amacı ve özü buradadır. Bunun içindir ki, faşizmin yurt ölçüsünde, değişik adlar altında örgütlenerek giriştiği zora, baskıya dayalı kanlı faaliyetler, *bir tek* amaca, anayasal rejime yönelik faaliyetlerdir.

Soruna, bu siyasal çerçeve içersinde baktığımız zaman, siyasal amaçlı olayların adi suç kategorisine, örgütlü olayların bireysel suçlar kategorisine indirgenmesinin, temelinde yanlış ve tehlikeli bir tutum olduğu ortaya çıkar. Polisçe yürütülen soruşturmaların sınırlarına dikkat edelim. Örneğin Tüysüz'ün sorgusunda, bütün cinayetler, ortada dolaşırken kendiliklerinden işlenmiş cinayetler gibidir. Örneğin Doğan Öz'ün öldürülmesinde, polis tahkikatı, Doğan Öz'ü öldüren katil ve ona yardımcı olanların çemberi içersinde bırakılmıştır. Olayların, adliyeye intikali, bu çerçeve içersindedir. Sabotaj yapanlar, patlayıcı madde kullanmaktan; soygun yapanlar, gasp ve hırsızlıktan; silahla yakalananlar, ruhsatsız silah bulundurmaktan yargılanmaktadır. Oysa, bütün bunlar, siyasal amaçlı, Türkiye ölçüsünde örgütlü suçlardır, suçlar arasındaki bağlantı, siyasal amaçları ile, örgütler arasındaki bağlantı ile, Türkiye ölçeğindeki olaylar arasındaki birlik ve benzerlikle, ve bütün bunların, düzenli-olmayan savaştan ayaklanmaya değin, bir dizi geliştirilmiş olaylar zinciri içersinde ele alınmasıyla, ve bu çerçeve içersinde yargı önüne getirilmesiyle, demokratik hukuk kuralları içersinde, olayların kökenine inilebilir.

Biz, 1978 yılında değil, 1978 yılı içersinde elde edilmiş son derece önemli deliller yığını içersinde değil, 1976'da, MC iktidarı döneminde, Ülkü Ocakları hakkında, Emniyetçe hazırlanan ve belge ve kanıt ekleriyle 400 sayfalık bir dosya halinde Yenimahalle Savcılığına verilen —ve akıbetinin ne olduğunu bilmediğimiz— bir tutanakta yer alanlara ana başlıklarla dikkati çekelim: "1° Ülkü ocaklarının MHP ile *ilişkisini* saptayan belgeler; 2° Büyük Ülkü Derneği, Ülkü-Bir, Ülkü Ocakları ve MHP arasındaki *organik bağları* inceleyen belgeler; 3° Ülkü Ocaklarının mali durumu ve finansmanı ile ilgili belgeler; 4° Ülkü Ocakları—Amerika Yardım Teşkilatı (AID) *ilişkileriyle* ilgili belge ve yazışmalar."[59] Aynı gazete haberlerinde, Ülkü Ocakları şubelerinde Amerikan Yardım Teşkilatı (AID) propoganda broşürleri, ve Ülkü Ocağında, "Komünist Gençlik Teşkilatı" amblemli teksirler bulunduğu belirtilmiş, bunun,"provokasyon (kışkırtma) amacıyla kullanıldığı" vurgulanmıştır. Aradan iki yıl geçmiştir ve özellikle 1978 yılı, bir sabotajlar, suikastler, katliamlar yılıdır; ve bu kadar sarık ve kanıt, bütünlüğünden ve amacından soyutlanarak, tek tek suçlar olarak, adi suçlar olarak ele alınabilmektedir. Boşluk, yasalarda değil yanlış uygulamadadır. Bu yanlış uygulamalardır ki, ortaya, *görünürde* yasal boşluklar çıkarmıştır. Ve bu amaçla hazırlandığı söylenen yeni yasa önerileri de, soruna aynı açıdan bakılmaya devam edildiği sürece, boşluklar varolacak, ve yeni yasalar sonucu değiştirmeyecek, bazı yönleriyle, gerici bir iktidarın elinde, anti-demokratik uygulamalar için yeni kaldıraçlar sağlamaktan başka bir işe yaramayacaktır.

Kahramanmaraş olayları, aynı anlayışla ele alınacak, siyasal amaçlı suçlar adi suçlar olarak ele alınacak, ve Türkiye ölçeğindeki bir bütünün parçaları olan bu olaylar, bütünleştirilemeyerek, tek tek olaylar olarak ele alınacak olursa, ve soruşturmanın sınırları, tetiği çekenle biterse, tetiği çektiren ile bunu siyasal planda tertipleyenler aynı genel planın unsurları olarak ele alınmazsa, Türkiye'de, demokrasi esenliğe çıkartılamaz.

Olaylar ve bu olaylarla şu ya da bu biçimde ilişkisi olan örgütlerin örgütlenme tarzlarına ilişkin basında çıkan haber ve

[59] *Günaydın*, 8 Temmuz 1978.

yazılar, olayların, örgütlü ve sistemli olarak Türkiye ölçeğinde yaygınlaştırıldığının ve geliştirildiğinin bir tablosunu bize verecek niteliktedir. Buna ilişkin en son örnek, yılın son günlerinde, bazı gazetelerde yer almıştır. Doğan Öz'ün katili olarak tutuklanan İbrahim Çiftçi, Cumhuriyet Savcılığına verdiği ifadede şöyle diyor: "Kopya çekmek suçundan mahkemeye verilmiş ve tutuklanmıştım. Sağ görüşlü olduğum için sağcıların koğuşuna kapatıldım. Orada, *Cebeci semtini örgütlendirmekle görevli* Hüseyin Kocabaş ile tanıştım."[60] 18 Ocak 1978 günü Akşam Ticaret Lisesi önünde Levent Özyörük'ün öldürülmesi ile ilgili tahkikat dosyasında bulunması gereken bir sağcı öğrencinin ifadesine göre, Ankara, faşistler tarafından, bölgelere, ve her bölge, mahallelere, ve mahalleler sokaklara bölünmüş, ve bu bölünme hiyerarşisine uygun olarak çeşitli kişilere görev verilmiştir. Yukardaki ifadede de belirtildiği gibi, örneğin, Cebeci, Bahçelievler, Mamak vb. semtlerini örgütlemek için, belirli kişilere görev verilmiş, bu semtler kendi içlerinde daha küçük ünitelere göre örgütlendirilmiştir. Görevlendirilen kişiler, hiyerarşik olarak, semt sorumlusuna, semt sorumlusu da, sorumlu olduğu bir merkeze bağlıdır. Bunlar, yalnızca bir semti örgütlendirmekle görevli değildirler, bunlar, bu semtlerin "sorumlu"larıdırlar, yani buralarda, demokratik faaliyetleri gözetlemek, denetlemek, sabotajlar, suikastlar, katliamlar biçiminde olaylar düzenlemek de bu kişilerin sorumluluğu altında yürütülmüş olmak gerekir. 1978 yılının ilk çeyreğinde Başbakan Ecevit'e ulaştığını tahmin ettiğimiz, sorumluluğunu bilen bir görevli olan [Ankara Cumhuriyet Savcı Yardımcısı Doğan Öz –kitap olarak baskısına ek–] tarafından kaleme alınan bir raporda, şu satırlar yer almaktadır: "... yapılan aralıksız araştırmalarımız ve çalışmalarımız, yeni hükümet döneminde de sürüp giden, ilk bakışta can ve mal güvenliğini tehdit eder gibi görünen şiddet olayları, 'anarşik eylemler' olarak nitelenecek kadar basit değildir. Gerçekten de bütün olup biten şudur: ülkemizde tek seçenek olarak 'Ecevit hükümeti ve onun, demokrasiye bütün gerekleriyle işlerlik kazandıracağına olan umutları', kitlelerde, Türkiye halkında yok etmek ve onun yerine faşist

[60] Metin, *Hürriyet*, 28 Aralık 1978'den.

düzeni gündeme getirmek ve bütün unsurlarıyla yürürlüğe koymaktır. ... Bize göre, bu sonuca ulaşmada, CIA, AID, İran ve İsrail gizli haber alma örgütleri, kontrgerilla gibi gizli örgütleri yönlendirmekte olup, bu örgütler, I. ve II. MC ile devlet aygıtını geniş ölçüde kendi amaçlarına uygun biçimde dönüştürerek demokrasi düşmanı akımları iktidar etmeyi öngörmüşlerdir. Geniş halk kitlelerine girmeyi de AP'nin şemsiyesi altında MHP ve onun yan örgütleri olan Ülkü Ocakları, Ülkü-Bir, Ülkücü Teknik Elemanlar, İşçi Sendikaları (MİSK), bazı işveren kuruluşları ve esnaf dernekleriyle gerçekleştirme çalışmaları içinde görünmektedirler. Örneğin bir ortaöğretim kurumu (Atatürk Lisesi gibi), yükseköğretim kurumu (Gazi Eğitim Enstitüsü, Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen Okulu, Yüksek Öğretmen Okulu, Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu ve bazı fakülteler gibi), Yurtlar (Site öğrenci yurdu ile il yurtları gibi), işyerleri (Devlet İstatistik Enstitüsü gibi) kuruluşlarda, gizli örgütlerce yönlendirilenler OBA-OCAK-SANCAK gibi hiyerarşik örgüt yapısıyla çavuştan başlayarak albaylığa kadar rütbeli kişiler çeşitli ideolojik eğitim koşullandırılmalarıyla sistemli, köklü ve yaygın biçimde etkinlik göstermektedirler. Legal yan kuruluşlarda başarılı görülenler illegal çalışmalara yönelmektedirler. Bunlar, bu işten, aynı zamanda, 10 bin liradan başlayarak ayda 30-40 bin liraya kadar varan aylık ücretler de almaktadırlar."

Bir işyerinde, yani bir devlet kuruluşunda bu örgütlenmenin şemaları da yayınlanmıştır. Örsan Öymen'in, "Bir Garip Örgütlenme" adlı yazısında yayınlanan örgütlenme şemasında, "işyeri"nde bir "oba başkanı", ve oba başkanına bağlı iki "başkan yardımcısı" ve "haysiyet divanı", oba başkanı ve başkan yardımcılarına bağlı, "propaganda komitesi", "istihbarat komitesi", "emniyet komitesi", "mali sekreter", "sosyal ilişkiler ve eğitim komitesi", ve gene başkan ve başkan yardımcılarına bağlı "bölüm oymak başkanı" ve "posta başı" vardır.[61] "Bölüm oymak başkanı" hakkında da okura şu bilgileri verelim: örneğin, işyeri, birkaç bölümlü bir "işyeri"dir, ve her bölüm, ayrı bir binadadır. "Oba başkanı"na bağlı olarak, her bölümün bir oymak başı vardır, ve her bölüm içersinde, binaların her katı, kat sorumluları

tarafından, ve her kattaki oda ya da sınıflar da, oda ya da sınıf sorumlusu tarafından denetlenmekte, gözetlenmekte, baskı altına alınmaktadır.

Türkiye, esas olarak, il il, bölge bölge, sokak sokak, büyük devlet kuruluşları ise bölüm bölüm, kat kat, oda oda, bu örgütlenme şeması içersinde, propaganda, istihbarat, eğitim ve emniyet (yani her türlü baskıdan cinayete değin) komiteleri tarafından denetlenmekte, kendi tabanını genişletmekte, demokratik tabanı, propaganda yoluyla daraltmakta; kendi etkinliğini artırarak azgınlaşırken, demokratik unsurları, hareketleri ve kuruluşları, terör ile, silahlı baskı altına alarak, etkinliğini azaltmaktadır.

Olaylar arasındaki bu bağa, olayların bütünlüğüne ve niteliğinin siyasal olmasına karşın, polis tahkikatı ve savcılık soruşturmaları, hiçbir zaman bu bütünlük içersinde ele alınmamış, rastlantı sonucu yakalanan sanıklar, mahkeme önüne, bu çerçeve içersinde çıkarılmamıştır. Ve bu nedenle de, olayları üreten merkez ve örgüt bütün olarak dururken, bu bütünden çekilip alınmış birkaç unsur ile, olayların azalacağının, tükeneceğinin sanılması, tarihsel bir yanılgı olmaktan öteye gidemezdi ve gidememiştir.

18-28 Aralık 1978
Yeni Ülke, Sayı: 6, Ocak/Mart 1979

[61] Örsan Öymen, "Bir Garip Örgütlenme (1)", *Milliyet*, 8 Nisan 1978.

ÜÇ
FAŞİZM KONUSUNDA BAZI AÇIKLAMALAR

YENİ ÜLKE dergisinin ağırlık verdiği konulardan biri: *faşizm.* Derginin bugüne değin çıkan sayılarını inceleyecekler, hemen her sayıda, faşizmin bir yanının ya da bir parçasının ele alındığını göreceklerdir. 1978 yılını geride bıraktığımız sayıda, Türkiye'nin en güncel ve önemli sorunu olarak faşizm sorununu, son bir yılın çerçevesi içerisinde sergilemek işini, ben üstlendim; ve sonuç olarak, "Faşizm ve Türkiye/1978" yazısı, bu gereksinimden doğdu. Şu da var ki tam da 1978'i 1979a bağlayan günlerde çıkması gereken derginin hem yazısını ulaştırmak, hem de 1978'in olaylarını bir bütün olarak kucaklayan bir yazının yazılması, özgün güçlüklerini de birlikte getirmekteydi. Çünkü, faşizm, o denli faaliyet halindedir ki, bu konuda yazılan bir yazı, dergi içersinde okur önüne gelene değin eskimese bile, yazılması ile yayınlanması arasındaki kısa aralık içersinde ortaya çıkabilecek yeni ve daha büyük herhangi bir olayı kapsamadığı için eksik kalabilir. Şöyle ki, "Faşizm ve Türkiye/1978" ile

ilgili bir yıllık gazete küpürlerinin arşivlenmesi ve tasnif edilmesi, bir yandan yazıma başlamamızı geciktirirken, öte yandan da, yazının son bölmlerine gelindiğinde ülkenin gündemine çöken Kahramanmaraş olayları, bu olayların acısını ve öfkesini yüreğinde duyan her insan gibi bizi de etkisi altına aldı, ve bu acı ve öfkenin her gün biraz daha kabaran duyguları ortasında yazımın son bölümleri tamamlandı. Bu nedenle okur, "Faşizm ve Türkiye/1978" in son bölümlerinde yazının başlangıcındaki sistematiği bulamayacaktır, ve ikincisi, gene okur, yazılıp tape edildikten sonra, birinci bölüm hariç, diğer bölümlerde sorunun konuluşuna karşın, sonuçların derlenip toparlanmadığını da görmüştür, ve ben de, okur gibi, yazı yazıldıktan sonra bu eksikliklerimi gördüm, ve bazı bölmlerini, hemen dergi yayınlandıktan sonra yeniden yazdım. Beş bölümden oluşan yazımın birinci bölümüne ise hiç dokunmadım, çünkü bu bölüm, benim açımdan tamdı ve başka bir deyişle eksiksizdi.

Beş bölümden oluşan yazımın birinci bölümünde, faşizmin tanımının önemi üzerinde durarak, 1978 yılı içersinde yayınlanmış ve Türkiye'de faşist hareketlerin bir değerlendirmesi niteliğinde olan bir yazıdan, Ömer Laçiner'in "Malatya Olayı - Türkiye'de Faşist Olayların Yapısı ve Gelişimi" (Birikim, n° 39) adlı yazısından, *yalnızca faşizmin tanımına ilişkin* yönüne değinerek, faşizmin tanımının önemini vurguladım; ve gene aynı bölümü, gene 1978 yılı içersinde MHP genel başkanı Türkeş'in, faşizmin tanımının faşist hareket tarafından belirlenmesinde bence son derece ilginç sözlerinin bir değerlendirmesi ile bitirdim. Ömer Laçiner, *Birikim*'de "M. Erdost'a Gerekli Bir Cevap"[1] başlığı altında bir "yanıt" yayınladı. Bu "yanıt"ı okumuş olanların açıkça göreceği gibi, bu bir "yanıt" değildir; yazarın kendi kültür düzeyine ve ruhsal yapısına uygun düşen bir üslup içersinde, konuyu özünden *saptırma* girişimidir. Gerek *Yeni Ülke*'nin gerek bizim, kişilerin bireysel kusurlarını ya da bireysel erdemlerini konu edinme adetimiz yoktur, esasen Türkiye'de devrimci hareketten şu ya da bu ölçüde kendini sorumlu duyan herhangi bir insanın, ideolojik konuları, kişisel ve o ölçüde bireysel çekiş-

[1] Bkz: *Birikim*, n°49, s. 57-67.)

melerin altında göstermeye hakkı da yoktur. Devrimci hareketin kendi iç ve dış sorunlarının çeşitliliği ve büyüklüğü karşısında, proleter devrimci hareketten sorumlu insanlar olarak, herhangi bir yazı ile herhangi bir dergi ya da kuruluş ile, *yalnızca* bilimsel sosyalizmi, işçi sınıfının ideolojisini kavrama, özünü soğurma, savunma, koruma, tanıtma, yığınlara ulaştırma ve benzeri sorunlar açısından ilgi duyarız, eleştiririz. Ve bu nedenle de, bizim Laçiner'in yazısı üzerinde bir kez daha durmak istememizin nedeni, onun bizim hakkımızdaki bireysel yakıştırmaları değildir, onun kişisel düşünceleri de değildir, bir "marksist" kimliği ile, faşizm konusunda devrimci-olmayan değerlendirmesidir. Yalnızca bu da değildir, devrimci harekete içtenlikle katılmış bulunan gençlerin bir kesimini bu özünde "devrimci-olmayan" değerlendirmeler konusunda uyarmaktır. Yüklendiğimiz bu görevi, bir kez daha ama istemeyerek, yalnızca zorlandığımız için yineleyeceğiz.

(1)

Faşizmin tanımı ile ilgili olarak Ömer Laçiner'in "Malatya Olayı - Türkiye'de Faşist Olayların Yapısı ve Gelişimi" (*Birikim*, n° 39 s. 12-24) adlı yazısına değinerek, şu sonuca varmışım: "Laçiner ise, faşizmin kapitalistleşme süreci içersinde, geleneksel-feodal, bir başka deyişle, kapitalizm-öncesi üretim biçimlerinin parçalanması süreci içersinde, eski üretim biçimleri içersinde egemen ve üstün durumdaki unsurların, kapitalistleşme sürecine bir tepkisi olarak doğduğunu ileri sürmektedir." (Muzaffer Erdost, "Faşizm ve Türkiye/1978", *Yeni Ülke*, n° 6, s. 13.) Bizim, bu vargımızın doğru olmadığını kendine yaraşır bir uslup içersinde ileri süren Laçiner şöyle diyor: "... Bay Erdost, 'Malatya Olayı..' yazısını okuyan herkesin pekala anladığı gibi anlamış olmalıdır ki orada, kendisinin bana yaklaştırdığı [herhalde 'yakıştırdığı' olacak] gibi bir faşizm tanımı kesinlikle yoktur." (*Birikim*, n°49, s.62.) Kendisine bizim "bu gülünç görüşü yakıştırabilmek için ... acınası hilelere başvurduğumuzu" (s. 62) ileri süren *Birikim* yazarının, bize yakıştırdığı sıfatların birkaçı ise

şunlar: "Bu Bay, ... olumsuz ahlâkî sıfatların en altından seçilen bir sıfata lâyıktır." (s. 62); "... ortalama bir müfteride bulunması gereken zekâya ilişkin özelliklerden büyük ölçüde yoksundur." (s. 62); "Bay Erdost zavallı bir iftiracı sayılmalıdır." (s. 62), vesaire.

Bizim, kendisine, gülünç görüşler yakıştırmak için "acınası hilelere başvurduğumuzu" söyleyen *Birikim* yazarı, yazısından çıkardığımız sonuçların yanlış olduğunu kanıtlamak amacıyla, sözkonusu yazısını "anlayabilmemiz" için, "ipucu niteliğinde birkaç noktayı" bize anlatmayı deniyor. Ve bu kez, "Malatya Olayı - Türkiye'de Faşist Olayların Yapısı ve Gelişimi" adlı yazısını *yeni bir yorum*la ele alıyor ve (alevi-kürt ve sünni-türk ikiliğinin ağır bastığı bölgeye ilişkin olarak) şöyle diyor: "Bizim 'Malatya Olayı...' yazısında belirttiğimiz nokta MHP'nin yalnızca sözkonusu mülk sahibi kesimlerden ancak bir bölümü, yani kapitalizm-öncesinden kapitalizme geçiş sürecinde konumları sarsılan kesimlerin bir bölümü ÜZERİNDE ETKİLİ OLABİLDİĞİ, bunları kendi etrafında toparlayabildiğidir." (*Birikim*, nº 49, s. 63.)

Laçiner'in "Malatya Olayı - Türkiye'de Faşist Olayların Yapısı ve Gelişimi" yazısından benim çıkardığım sonuçlar ile aynı yazının yazarı Laçiner'in bu yazıyı yorumlayışı birbirinden *özünde* farklıdır, ve esas olarak belirtmek gerekirse, ben, Laçiner'in, faşizmin, kapitalizm-öncesinden kapitalizme geçiş süreci içersinde, kapitalistleşme ile birlikte eski egemenlik durumları sarsılan unsurların (bunlar yazara göre sunni-türklerdir) kapitelistleşmeye bir tepkisi olarak doğduğunu ileri sürdüğünü yazmışım – Laçiner ise, hayır diyor, bu *kesinlikle* yanlıştır, Erdost, "acınası hilelere" başvurarak böyle bir vargıya varmaktadır, ben , söz konusu yazımda, MHP'nin – ki, başlığından sonuna değin, Türkiye'de faşist hareket ile MHP'yi nasıl özdeşleştirdiğini göreceğiz – ve dolayısıyla Türkiye'de faşist hareketin, kapitalistleşme süreci içerisinde, yani "Kapitalizm-öncesinden kapitalizme geçiş sürecinde konumları sarsılan kesimlerin bir bölümü üzerinde etkili olabildiği, bunları kendi etrafında toparlayabildiği"ni yazdım, Erdost'un söylediği gibi,

faşizmin, bu durumları sarsılan kesimlerden kaynaklandığını yazmadım.

Birikim dergisi yazarı Laçiner'in "Malatya Olayı - Türkiye'de Faşist Olayların Yapısı ve Gelişimi" adlı yazısı önümüzdedir. Laçiner'in bu yazısında, okur, şu pasajları okur: "MHP, geleneksel yapının kapitalizmin gelişmesi ile değişime zorlaması olgusunun ÜRÜNÜDÜR. Geleneksel yapı içinde üstün ya da görece elverişli ekonomik-toplumsal konumlara sahip olup, bu değişim süreci içinde kurulmaya başlayan yeni yapı içinde bu konumlarını yitiren, koruyamaz duruma gelen kesimlerin duyduğu tepkilerden KAYNAKLANIR. VAROLUŞ NEDENİ BUDUR." Satırbaşı açarak, ama ara vermeksizin devam ediyor: "Bu noktayı bir kez daha belirtmemizin nedeni, Türkiye'deki faşist hareketin, 'klasik' faşist hareketlerden farkını vurgulamaktır. İtalya ve Almanya'daki 'klasik' örnekler, feodalizmden kapitalizme geçiş sürecinin değil, kapitalizmin bir üst aşamaya (emperyalizme) geçiş sürecinin DAMGASINI TAŞIRLAR." (*Birikim* n° 39, s. 18.)

Aynı tümceleri bir kez daha, ve bu kez ayrı bir açıdan vurgulayarak okuyalım: (Yazarın, MHP ile bugün Türkiye'deki faşist hareketi *özdeşleştirdiğini* aşağıda sergileyeceğiz) "MHP, GELENEKSEL YAPININ KAPİTALİZMİN GELİŞMESİ İLE DEĞİŞİME ZORLANMASI olgusunun ürünüdür. Geleneksel yapı içinde üstün ya da görece elverişli ekonomik-toplumsal konumlara sahip olup, BU DEĞİŞİM SÜRECİ İÇİNDE KURULMAYA BAŞLAYAN YENİ YAPI İÇİNDE BU KONUMLARINI YİTİREN, KORUYAMAZ DURUMA GELEN KESİMLERİN DUYDUĞU TEPKİLERDEN kaynaklanır. Varoluş nedeni budur. Bu noktayı bir kez daha belirtmemizin nedeni, TÜRKİYEDEKİ FAŞİST HAREKETİN, 'klasik' faşist hareketlerden FARKINI vurgulamaktır. İtalya ile Almanya'daki 'klasik' örnekler, FEODALİZMDEN KAPİTALİZME GEÇİŞ SÜRECİNİN değil, kapitalizmin bir üst aşamaya (emperyalizme) geçiş sürecinin DAMGASINI TAŞIRlar."

Bu pasajlardan önce ve sonra söylenenler ise, bu pasajları pekiştirmekten başka bir anlam taşımaz. Şöyle der: "Faşizm, her tür gelişmeyi bu 'düzen'i bozmayacak biçimde adapte etmeyi taahhüt eder. Gelişen kapitalizmin, egemen, ayrıcalıklı konumlarını sarstığını gören GELENEKSEL TOPLUM BİÇİMİNE AİT BAZI

SINIF VE ZÜMRE ÜYELERİNİ FAŞİST dünya toplum ANLAYIŞINA GÖTÜREN ASLİ NEDEN BURADADIR." (*Birikim,n° 39, s.16.)*

Burada her okurun çıkaracağı, çıkarmak zorunda olduğu tek bir sonuç gibi, biz de "Faşizm ve Türkiye/1978" adlı yazımızda aynı sonucu çıkarıyoruz: Laçiner, faşizmin "kapitalistleşme süreci içerisinde, geleneksel-feodal, bir başka deyişle, kapitalizm-öncesi üretim biçimlerinin parçalanma süreci içersinde, eski üretim biçimleri içerisinde egemen ve üstün durumdaki unsurların kapitalistleşme sürecine bir tepkisi olarak doğduğunu öne sürmektedir." (Muzaffer Erdost, "Faşizm ve Türkiye/1978",*Yeni Ülke*,n° 6,s. 13.) ; Laçiner, tam da bu tümcemi alarak, diyor ki: "Bay Erdost,'Malatya Olayı...' yazısını okuyan herkesin pekala anladığını anlamış olmalıdır ki ORADA, kendisinin bana yaklaştırdığı gibi bir FAŞİZM tanımı KESİNLİKLE YOKTUR." (*Birikim*,n° 49,s. 62.) Ne vardır peki? Şöyle diyor: "Bizim 'Malatya Olayı...' yazısında belirttiğimiz nokta, MHP'nin yalnızca mülk sahibi kesimlerinden ancak bir bölümü, kapitalizm-öncesinden, kapitalizme geçiş sürecinde konumları sarsılan kesimlerin bir bölümü ÜZERİNDE ETKİLİ OLABİLDİĞİ, bunları KENDİ ETRAFINDA TOPLAYABİLDİĞİDİR." (*Birikim*, n°. 49, s. 63.)

Demek oluyor ki yazar, "Malatya Olayı – Türkiye'de Faşist Hareketin Yapısı ve Gelişimi" adlı yazısında. MHP'nin, Türkiye'de faşist hareketin, (ve her ikimizin konusu da Türkiye ve Türkiye'de güncel olan faşizm olduğuna göre) faşizmin, kapitalizm-öncesinden kapitalizme geçiş süreci içerisinde eski konumları sarsılan unsurların kapitalistleşmeye karşı bir tepkisinden *doğduğunu* söylememiş; faşizmin bu unsurlar üzerinde *etkili olabildiğini* yazmış. Demek ki, MHP'nin "geleneksel yapının kapitalizmin gelişmesi ile değişime zorlanması olgusunun ÜRÜNÜ" olduğu sözünden; demek ki, MHP'nin, "yeni yapı içinde bu konumlarını yitiren ... kesimlerin duyduğu tepkilerden KAYNAKLANIR. Varoluş nedeni BUDUR" sözünden; demek ki, "Türkiye'deki faşist hareket" "feodalizmden kapitalizme geçiş sürecinin" "DAMGASINI TAŞIR" sözünden; demek ki, bu olgunun, "egemen, ayrıcalıklı konumlarını sarstığını gören geleneksel toplum biçimine ait bazı sınıf ve zümre üyelerini FAŞİST ...

ANLAYIŞ [...]A götüren ASLİ NEDEN" olduğu sözünden – bizim, faşizmin, kapitalizm öncesinden kapitalizme geçiş süreci içerisinde, konumları sarsılan eski egemen unsurların kapitalistleşme sürecine bir tepkisinden DOĞDUĞU sonucunu çıkarmış olmamız – ki bundan başka bir sonuç çıkarmak olası değildir–, yazarın kendi sözleriyle söyleyelim, "zavallı bir iftiracı"lıktır, " müfteri"liktir. Kendi metnini anlama yetisinden yoksunluk bir yana, kendi metnini tahrif eden Laçiner'in gerçekten kendisini tahrif edebilmek için, gene kendi sözleriyle söyleyeyim, "acınası hilelere başvurmuş olduğunu" okur açık seçik görmektedir. Görmektedir, çünkü, kapitalistleşme sürecini "olgu" sözcüğü ile karşılarsak, bir "olgunun ürünü" olmak, bu olgulardan oluşan "tepkilerden kaynaklanmak", bu olgunun "varoluşunun nedeni" olmak, bu olgunun "damgasını taşımak", bu olgunun "faşist dünya ... anlayışının", "faşist ... toplum anlayışının" "asli neden"i olduğu sözlerinden, bu olgunun ürünü olan şeyler üzerinde "etkili olabilmek", "bunları kendi etrafında toplayabilmek" anlamı ve sonucu kesinlikle çıkarılamaz. Ve gene okur görmektedir ki, bizim değerlendirmemizin, tek bir sözcüğü, Laçiner'in söylediklerinin dışında değildir, ve tek bir sözcük, Laçiner'in söylediği anlamın üstüne taşan ya da dışına çıkan bir anlamda kullanılmamıştır, ve tek bir sözcük, Laçiner'in düşüncesinin özünü birazcık da olsa saptırmak için kullanılmamıştır. Laçiner, kendi özsel düşüncesini, bizim eleştirel değerlendirmemiz içerisinde görmüş olmaktan, özsel düşüncelerinin sonuçlarını görmüş olmaktan, korkunç bir hayalet görmüş gibi ürkmüştür. Oysa, orada gördüğü hayalet olsa bile, bu onun, kendi öz düşünceleridir. "Korkunçluğu"na gelince, devrimden sorumlu herkes "marksizm" adına ortaya konan –aşağıda sergileneceği gibi– "korkunç" düşünceler bulacaktır. Ve daha aşağıda göstereceğimiz gibi, Laçiner'in, tartışma konusu yazısında bizim vurguladığımız ve sergilediğimiz görüşü, yazısının o denli özünü oluşturmaktadır ki, her gözeneğinden aynı düşünceler – sızmakta değil– fışkırmakta, bizi yeniden ve yeniden doğrulamaktadır.

İlkin, her ikimizin de, *Türkiye'de* ve *güncel olan* faşizmi konuştuğumuzu okur bir kez daha anımsasın. Laçiner, işte bu faşizmin, yani Türkiye'de güncel olan faşizmin, eski egemen ve üstün durumda olan sünni-türk unsurların, kapitalistleşme süreci içerisinde, kapitalistleşme sürecine bir tepkisinden kaynaklandığını söylediğine göre, biz, yazımızda ayrıca şu sonuca varmışız: "... dolayısıyla ona [Laçiner'e] göre, faşizm, alevi-sünni ikiliğinin olduğu yerde ve kapitalistleşme ile birlikte *kaçınılmaz;* bu ikiliğin bulunmadığı yerlerde ise *olanaksızdır.*" (*Yeni Ülke,* n° 6, s.13.) Laçiner ise, bize verdiği yanıtta şöyle diyor: "Bu iddia cevap vermeye değmez. 'Malatya Olayı...' yazısını okumamış dahi olsa, asgari sağduyuya sahip bir *Ülke* okuru, yukarıdaki tür bir görüşün, KENDİSİNE MARKSİST DİYENLERİ geçtik, olağan bir burjuva sosyo-politikçisi tarafından ve sırf fantezi olsun diye bile ileri sürülemeyeceğini kabul eder." (*Birikim,* n° 49, s. 62.)

Ama Laçiner'in "Malatya Olayı – Türkiye'deki Faşist Hareketin Yapısı ve Gelişimi" adlı yazısı, elimizin altındadır, ve bu metin, Laçiner'in kendisi tarafından "tahrif" edilmemiş olan kendi metnidir. "MHP'nin faşist ... bir parti olduğu" (s. 15), "MHP'nin", "faşizmin", "faşist hareketin", "Türkiye'de faşist hareketin" birbiri ardına sıralandığı ve birbirleriyle özdeşleştirildiği bu yazıda, "MHP gibi faşist ... partilerin ancak istisnai dönemlerde, toplumun derin değişimlerle yüz yüze olduğu tarihi dönüm evrelerinde ortaya çıkıp güçlendikleri ve bu dönemler şu veya bu biçimde sona ererken işlevlerini yitirmeye ve dolayısıyla güçsüzleşmeye başladıklarını" (*Birikim,* n° 39, s. 15.) söyleyen yazar, aynı yazıda "uçları yaklaşık olarak Çorum, Erzurum ve Gaziantep olan bir üçgenin içinde kalan bölgeleri" belirterek şöyle yazar: "Türkiye'nin doğusunda bulunan Kürt halkı ile batısında çoğunluğu oluşturan Türk halkı, bu bölgede hemen hemen eşit nüfusa sahip olarak bulunurlar. Aynı şey ülkedeki iki büyük mezhep kümesi için de geçerlidir. ... bölge halkı, Sünni Türkler ya da Alevi Kürt toplulukları halinde yaşamaktadır. ... Sünniliğin resmi, egemen mezhep olduğu düşünü-

lürse, bütün bu süre içinde Sünni toplulukların, ötekilere göre belirli bir ayrıcalıklı durumdan yararlandıkları, dolayısıyla yörenin ekonomik hayatına egemen oldukları anlaşılır. ... 1960'dan itibaren Türkiye'nin bu iç bölgesini de kuvvetle etkilemeye başlayan kapitalizm; doğal olarak geleneksel üretim biçimini ve buna uyarlı ekonomik toplumsal kültürel ilişkileri de sarstı ve değişime zorladı. ... Bu karmaşık süreç içinde geleneksel yapı içindeki egemen konumda olan bazı sınıf ve zümreler, gelişmeye ayak uydurabildilerse de, bazılarının durumu hızla bozuldu. Bunlar, eski üstün ya da görece itibarlı konumlarını altüst eden kapitalizmin, sanayileşmeyle kendini gösteren bu sürecin önlenmez gücü karşısında –öfkeye kapılmakla birlikte– çaresiz kaldıklarını görmekte ve bu yüzden de tepkilerini, sürecin bazı görünümlerine, dolaylı sonuçlarına yöneltmektedirler. ...Gelişen kapitalizmin, egemen, ayrıcalıklı konumlarını sarstığını gören geleneksel toplum biçimine ait bazı sınıf ve zümre üyelerini faşist dünya toplum anlayışına götüren asli neden buradadır. Kapitalizmin gelişmesine karşı duyulan tepki, bölgenin etnik-dini özellikleri nedeniyle, başka yörelerdeki aynı nitelikteki tepkilerden FARKLI biçimde dile getirildi. ...Geleneksel yapının üstün, egemen sınıf ve zümrelerden bir kısmı kapitalizmin gelişmesine ayak uydurarak konumlarını koruyabilirse de; bir kısmı bunu başaramaz ve eski üstün egemen konumlarını yitirirler. Ezilen etnik-dini topluluklardan gelme kesimlerin yeni toplumsal hiyerarşi içinde yükselişleri olgusu ile birlikte olur bu. Dolayısıyla eski egemen kesimler görece elverişli konumların yitirilmesinden doğan tepkilerini BU OLGUYA YÖNELTİRLER. ...FAŞİST HAREKETİN, Türkiye'nin DİĞER YÖRELERİNDE sınırlı gelişme göstermesine, hatta türlü çabalarına karşın TIKANIP KALMASINA KARŞILIK, üzerinde durduğumuz Çorum-Erzurum-Gaziantep üçgeni bölgesinde hızlı bir gelişme göstermesinin ... NEDENİ BURADADIR." (*Birikim*, n° 39, s.15 ve 16.) "Kapitalizmin daha erken girdiği ve büyük oranda yerleştiği Batı Anadolu'da ve sanayi metropollerinde hiç gelişmemişti MHP. ....kapitalistleşmiş Batı Anadolu'da umduğunu bulamamış ve yukarda sözü edilen Çorum-Erzurum-Gaziantep bölgesiyle SINIRLANMIŞ,

tıkanmıştır." (*Birikim*, nº 39, s. 18.)

Peki bu sözlerden anlaşılan nedir? Bu sözlerden, bugün Türkiye'de mevcut faşist hareketin, alevi-kürt ve sünni-türk ikiliğinin bulunduğu bölgelerde, ancak bu bölgelerde, HIZLI bir gelişme gösterdiği, gösterebildiği anlamı çıkmıyor mu? Bu sözlerden, bugün Türkiye'de faşist hareketin, ancak alevi-kürt ve sünni-türk ikiliğinin nüfus bakımından dengelendiği bölgelerde esas olarak ortaya çıktığı anlamı çıkmıyor mu? Bu sözlerden, bugün Türkiye'de faşist hareketin, bu bölgede, ancak kapitalistleşme süreci içerisinde (aşağıda daha ayrıntılı alıntılar sunacağız), ve ancak bu süreç süresince ortaya çıkacağı ve kapitalistleşme ile birlikte ortadan kalkacağı (aşağıda alıntılar sunacağız) anlamı çıkmıyor mu? Bu sözlerden, bugün Türkiye'de faşist hareketin, kapitalizmin daha erken girdiği bölgelerde HİÇ gelişemediği anlamı çıkmıyor mu? Peki, biz, sözkonusu yazımızda ne diyoruz? Diyoruz ki, "... dolayısıyla ona [Laçiner'e] göre, faşizm, alevi-sünni ikiliğinin bulunmadığı yerlerde ise *olanaksız*dır." (*Yeni Ülke*, nº 6, s.13.) Bizim değerlendirmemizde, Laçiner'in özsel düşüncesini içermeyen tek bir sözcük, Laçiner'in özsel düşüncesini saptıran, abartan tek bir sözcük bulmak olasılığı var mıdır? Ama Laçiner, hem yukarıdaki satırları yazıp, hem bizim bu satırları özetleyerek sergileyen değerlendirmemizi, kendisine yüklediğimiz "saçma düşünce" olarak niteliyor, bu kendi düşüncesinin özetini içeren tümceden dolayı, bizim, "olumsuz ahlaki sıfatların en altından seçilen bir sıfata layık" olduğumuzu söylüyor ve buyuruyor: "Bu bay, ... bu sıfatla anılmalıdır." Kimin hangi sıfatla anılacağına okur elbette karar verecektir, ama bizim için daha ilginç olan, bu tıpatıp kendisinin düşüncelerinin özeti olan bu tümcenin altına yazdığı pasajdır. Yukarıya da aldığım gibi, "bu görüşün" "kendisine marksist diyenleri geçtik, olağan bir burjuva sosyo-politikçisi tarafından ve sırf fantezi olsun diye bile ileri sürülemeyeceğini" söylüyor. Kuşkusuz kendisine yakıştırdığı sahte marksist etiketli birinin değil, bir marksistin böyle bir şeyi düşünebilmesi olanaksızdır; sıradan bir "burjuva sosyo-politikçisi"nin böyle bir görüş ileri sürmemesi de olasıdır. Ama "ortalama bir müfteride bulunması gereken zekaya ilişkin özel-

liklerden büyük ölçüde yoksun" biri, bu daha sonra "saçma" olarak niteleyeceği görüşleri ileri sürebilir ve yukarda gördük ki, Laçiner bu görüşleri ileri sürmüştür.

(3)

Laçiner'in üzerinde durduğu bir başka nokta, "pasiflik". "Malatya Olayı – Türkiye'deki Faşist Hareketin Yapısı ve Gelişimi" adlı yazısında, faşist hareketin "daha acımasız terör eylemleriyle karşılaşabileceğimizi" söylediği halde, "asıl olarak Çorum-Erzurum-Gaziantep üçgeninin faşist iç savaş girişimleri için ne denli hazır olduğu sayfalarca anlatıldığı" halde, ben, yazımda, Laçiner'in yazısının değerlendirmesini yaptıktan sonra, değerlendirdiğim bazı tümceleri sıralayarak, bunların devrimci, demokrat, ilerici sınıf, katman ve kişileri pasifliğe açık bir çağrı olduğunu söylemişim. Laçiner şöyle devam ediyor: "M. Erdost'un akıl almaz cüretine bakınız ki, ana teması bu olan [yani faşist hareketin acımasız terör eylemleriyle karşılaşabileceğimiz ve faşizmin içsavaş girişimleri için hazır olduğu] yazının 'devrimci, demokrat, ilerici sınıf ve katmanları faşizme karşı savaşımda pasifliğe zorlamakta' olduğunu ...; zorlamakla da kalmayıp 'pasifliğe açık çağrı yaptığını' ... fütursuzca söyleyebiliyor! Şimdi insafla sormak gerekir. Faşist hareket içsavaşa yönelik bir strateji içindedir diyen ve amacı bu noktada herkesi uyarmak olan bir yazıyı, 'pasiflik çağrısı yapıyor' diye niteleyen birinin, yalnızca aklından zoru mu vardır? Bütün günahı bu mudur bu kişinin?" (*Birikim*, n° 49, s. 65.)

Benim yazıma bakıyorum. Laçiner'in, "acımasız terör eylemleri", "faşist içsavaş girişimleri için hazır olma" gibi konulara ilişkin değil benim "pasifliğe çağrı" yorumum. Şöyle yazıyorum orada: " Laçiner'in sorunu koyuş tarzından çıkarılacak sonuçlar bellidir: Faşizmin, Türkiye' de, iktidar olma olanağı yoktur, ve nitekim olamamıştır. Varabileceği en yüksek nokta, 1977 seçimleridir, ve kapitalistleşme sürecinin tamamlanmasıyla birlikte bu doruktan hızla aşağı doğru kaymaktadır. Dolayısıyla, faşizmle savaşmaya, ne ideolojik, ne pratik savaşıma gerek yoktur. Çünkü

faşizmin iktidar olması olanaksızdır ve kendiliğinden çöküp gidecektir. Proleter devrimcileri, demokratları, tüm ilerici sınıf, katman ve kişileri, edilginliğe (pasifliğe) açık bir çağrıdır bu." (*Yeni Ülke*, n° 6, s. 24.)

Ve Laçiner'in sözkonusu yazısı önümüzde durmaktadır. Orada, MHP'nin, "kapitalistleşmiş Batı Anadolu'da umduğunu bulamadığını" ve Çorum-Erzurum-Gaziantep bölgesiyle sınırlanmış, tıkanmış olduğunu ve "asıl gücünü aldığı bu bölgede de GELİŞMESİNİN SINIRINA VARDIĞINI" (*Birikim*, n° 39, s.18.) söyleyen yazar , acımasız terör ve saldırıların "1977 seçimlerinin sonucunda faşist hareketin" tıkamasından duyulan tedirginliğin, derin umutsuzluğun sonucu olduğunu, terör ve saldırının dozunu artırmasının nedeni olduğunu uzun uzun anlattıktan sonra, şunları yazar: "ŞÜPHESİZ terör ve saldırı dozunu azamiye çıkarmak yolu, bu yöntem, DERİN BİR UMUTSUZLUĞUN ürünüdür." (*Birikim*, n° 39, s.19.) "... Türkiye'deki faşist hareketin kadroları, 'devlet içinde güçlenme'nin SINIRLARINA vardıklarını sezmekte, ... bu olgunun somut belirtileri karşısında ÖFKELİ BİR HUZURSUZLUK duymaktadırlar. Malatya olayı ve onun gerisindeki genel tertip [yani içsavaş çıkarma tertibi] bu huzursuzluğun BUNALIMA dönüştüğünü gösteriyor." (*Birikim*, n° 39, s. 22,23.) "... Türkiye'deki faşist hareketin kadroları, 'devlet içinde güçlenme'nin SINIRLARINA vardıklarını sezmekte, ... bu olgunun somut belirtileri karşısında ÖFKELİ BİR HUZURSUZLUK duymaktadırlar. Malatya olayı ve onun gerisindeki genel tertip [yani içsavaş çıkarma tertibi] bu huzursuzluğun BUNALIMA dönüştüğünü gösteriyor." (*Birikim*, n° 39, s.22-23.) Bu karşılaşabileceğimiz söylenen "acımasız terör eylemleri"nin, bu tertiplenebileceği söylenen "içsavaş girişimleri"nin kaynağının, özünde, MHP'nin, yani Türkiye'deki faşist hareketin tıkanmasının, gelişmesinin sınırına varmış olmasının faşist hareket içerisinde yarattığı huzursuzluk ve bu huzursuzluğun dönüştüğü bir bunalımdan doğduğunu belirttikten sonra, Laçiner'in yazısından alıntılar almaya devam edelim: "MHP'nin düşünebileceği iktidar yollarının başlıca iki biçimi" olduğunu söyleyen yazar, faşizmin terör ve saldırı dozunu artırmasını, kitle katliamına

yönelik girişimlerini, "bir faşist nihilizmin yaygınlaşması" olarak niteledikten sonra, bunun nedenini şu sözlerle açıklar: " 'Kitle desteği' ile iktidara gelebileceğini zayıf bir ihtimal olarak da olsa bir dönem düşünebilmiş olan Türkiye'deki FAŞİST HAREKETİN, bu yolun KESİNLİKLE TIKALI OLDUĞUNU anlamasının sonucudur bu eğilim. Ama neden yalnızca bu değildir. FAŞİST HAREKETİN, devlet mekanizması içinde güçlenmek ve böylece iktidarı 'yukarıdan' ele geçirmek biçimindeki asıl mümkün görülen stratejinin de SONUÇSUZ KALDIĞI, KALACAĞI anlaşılmıştır." (*Birikim*, n° 39, s. 19.) "MHP'nin zaafını giderebilmesinin İMKANSIZ OLDUĞU da görülmüştür." (s. 22.)

Yalnız bu kadar mı? Değil elbette. Devam edelim alıntılar aktarmaya: "MHP, bugünkü ideolojik-politik kimliğini, yapısını oluşturan sürecin,Türkiye'de kapitalizmin gelişmesinin, geleneksel –feodal– yapıyı değişime zorlamasının ürünü olan karmaşık GEÇİŞ SÜRECİNİN TAMAMLANMAYA BAŞLAMASI İLE BİRLİKTE, bugüne kadar sağladığı toplumsal desteği de YİTİRECEĞİ bir 'İNİŞ DÖNEMİ'NE girmiştir. (*Birikim*, n° 39, s. 23.) Faşist hareketin, devrimci savaşımla değil, kapitalizmin gelişmesiyle birlikte, yani kendiliğinden bir iniş dönemine girdiğini özenle vurgulayan yazar, "1973-1977 dönemi"nin "Türkiye toplumunda geleneksel yapıların kapitalizmin gelişmesiyle yıkıma, değişime zorlan"dığını belirterek, şunları yazacaktır: "Toplumsal muhalefet hareketinin yükselişinin ve siyasal düzenin sarsılmasının yarattığı gerilim ortasında siyasal gücü artan FAŞİST HAREKET, sözkonusu gerilimin azalması ile, SİYASAL GÜCÜNÜ; kendisine kitle desteği sağlayan toplumsal kesimlerin KAPİTALİZMİN GELİŞME SÜRECİ İÇİNDE ister istemez 'kader'ine razı hale gelmesiyle 'kitle desteği'ni YİTİRMEYE BAŞLAMIŞTIR. Türkiye'de FAŞİST HAREKETİN ilk evresi KAPANMAK ÜZEREDİR. MHP bu ilk evre içinde biçimlenmiş ideolojik-politik programıyla, yapısıyla kendisini sürdüremez." (*Birikim*, n° 39, s. 23-24.) İşte tam da burada, yazar, Türkiye'de faşist hareketin ilk evresinin kapanmak üzere olmasından "doğan bunalımların sonuçları hakkında" "daha acımasız terör eylemleri ile karşılaşabiliriz" sözlerini yazıyor. Oysa, daha sonraki yazısında, faşist hareketin

"daha acımasız terör eylemleri ile karşılaşabiliriz" dediğini ileri sürerek, herkesi uyarmaya çalıştığını söyleyecektir.

Şimdi bu satırları içeren yazıyı değerlendiren pasajda neler dediğime bir kez daha bakalım: Demişim ki, Laçiner'e göre, "faşizmin, Türkiye'de, iktidar olma olanağı yoktur ve nitekim olamamıştır." Kendisi, Türkiye'de Faşist hareketin, "kitle desteği" ile iktidara gelmesinin yolunun kesinlikle tıkalı olduğunu söylemiyor mu? Söylüyor. Kendisi, faşist hareketin iktidarı "yukarıdan" ele geçirmesinin sonuçsuz kaldığını, kalacağını söylemiyor mu? Söylüyor. Demişim ki, Laçiner'e göre faşizmin, "varabileceği en yüksek nokta, 1977 seçimleridir, ve kapitalistleşme sürecinin tamamlanmasıyla birlikte bu doruktan hızla aşağı doğru kaymaktadır. Dolayısıyla faşizmle savaşmaya, ne ideolojik, ne pratik savaşıma bir gerek yoktur. Çünkü faşizmin iktidar olması olanaksızdır ve kendiliğinden çöküp gidecektir." Türkiye'de, bugün, faşist hareket ile MHP'yi özdeşleştiren bu yazar ne diyor, faşist hareket, belli bir bölgeye tıkanmış, bu bölgede gelişmesinin sınırına varmıştır demiyor mu? Diyor. Faşist hareketin 1977 seçimlerinden sonra bu tıkanmanın yarı-bilinçli de olsa farkına vardığını ve bu nedenle de, tedirginleştiğini, derin bir umutsuzluğa kapıldığını söylemiyor mu?; faşist hareketin "devlet içinde güçlenme"nin sınırına vardığını, kapitalizmin gelişmesi ve geleneksel –feodal– yapının değişmesiyle birlikte inişe geçtiğini söylemiyor mu?; faşist hareketin, kapitalizmin gelişmesiyle ister istemez kitle desteğini yitireceğini ve yitirmekte olduğunu söylemiyor mu?; ve ensonu, faşist hareketin ilk evresinin kapanmak üzere olduğunu ve buna bağlı olarak MHP'nin kendisini sürdüremeyeceğini söylemiyor mu? Söylüyor. Dikkat edilsin, faşist hareket, Laçiner'e göre, devrimci, demokrat, ilerici sınıf, katman ve kişilerin ve doğaldır ki onların sınıf, kitle, meslek örgütlerinin faşizme karşı savaşımı sonucu değil, kapitalistleşme sürecinin gelişmesi ile çökecektir ve zaten kapitalistleşme süreci bu anlamda tamamlanmakta olduğu için de Türkiye'de faşizme artık ve şimdilik bitmiş gözüyle bakılabilir. Peki, ben, bu satırların ardından, "proleter devrimcileri, demokratları, tüm ilerici sınıf, katman ve kişileri edilginliğe

(pasifliğe) açık bir çağrıdır bu" dersem, yanlış bir vargıya mı varmış olurum? Peki, ben, faşizmin ilerleyişini yavaşlatmak, faşizmin yayılmasını durdurmak, faşizmi ezmek savaşımında, kanları dökülen yüzlerce devrimcinin, demokratın, yurtseverin kanları dökülmemiş olsaydı da, onlar bu demokrasi savaşımını vermemiş olsalardı da, faşizmin zaten, kaçınılmaz olan kapitalistleşme ile birlikte devresini kapamakta olduğunu söyleyen bu satırların ardından, "Bu çağrı, faşist terörün kanını döktüğü yüzlerce devrimcinin, demokratın, yurtseverin acısını yüreğinde duyan, kendi kişiliğini, halkının çıkarlarını ve insanlığın geleceğini faşist terör altında serbestçe geliştiremeyen baskı altındaki milyonların tükürüğünde elbette boğulacaktır." demesem –evet demesem–, onun faşizmin kapitalistleşme süreci ile devresini kapamakta olduğu sözlerinden varılan bu pasifliğe dolaylı çağrısı, bu kitlelerin tükürüğünde boğulmayacak mıydı? Ve peki, bir proleter devrimci olarak, bu konuyla ilgilenen ve yazı yazan bir yurttaş olarak, bu satırların yazıldığı ve üstelik "marksizm" adına yazıldığı ülkemde, bunu görüp de, teşhir etmediğim için, içtenlikle devrimci harekete katılmış, ama kültür düzeyinin gelişmekte olması bakımından henüz bu sözlerin ardında duran gerçek düşünceleri görememiş gençleri, genç işçileri, ve özellikle onun satırlarının etkisinde bulunan genç öğrencileri uyarmadığım, onun satırlarının ardındaki düşüncelerinin gerçek anlamını teşhir etmediğim zaman, devrimci görevimin –bu kimsenin bana vermediği, ama halkının önünde yıllardan beri bizzat yüklendiğim bu görevimin– gereklerini yerine getirmediğim zaman, bugün olmasa yarın, tarihin devrimci yüzü, benim yüzüme tükürmez miydi?

(4)

Yazımda, Laçiner'in yazısında yer alan "İlk bakışta görülür ki faşist hareket ÖZELLİKLE BU okullarda güdük kalmıştır. Bu öğrenim kurumları başından beri adeta doğal olarak faşistlere kapalı kalmıştır." (*Birikim*, nº 39, s. 22.) tümceleri, benim yazımda büyük harflerle vurguladığım "özellikle bu" sözcükleri ya da

bu sözcüklerin yerine konulması gereken üç nokta (...) bulunmamaktadır. Bunun nedenini benim araştırmama gerek bırakmadan, Laçiner, her yolu tıkamış, ve bunu, bir "terbiye", "namus", "hayranlık verici zeka ve yetenek", "sefil yöntem", "*küçüklük*" sözcükleriyle nitelemiş. Doğaldır ki her dergi gibi *Yeni Ülke* dergisi de bir basımevinde basılmaktadır, ve ama bu basımevi, Laçiner'in söylediği gibi, nasıl adını ilk kez işittiğimiz gibi "Çark Matbaası" değilse, buradaki sözcüklerin ya da yerine konması gereken üç noktanın düşmüş olmasının nedeni bir kasıt değildir, olsa olsa teknik bir kusurdur. (Bu baskı için ekleyeyim: "Özellikle bu" ibaresi, elyazılı metnimde, çıkma ile tamamlanmıştı, tape yapılırken atlanmış.)

Şöyle devam eder Laçiner: "Zararsız, namuslu bir adam olan Bay Erdost'un 'ilginçlik' yapmak için 'düşüverdiği' iki kelime, alıntıda altını çizdiğimiz iki kelimedir. Karşılaştırıldığında hemen görülecektir ki bu 'ilginç' işlem sonunda: *belli okullara* ilişkin olarak söylenen ve doğru olan bir görüş getirmekte, yerine, *bütün okullara* ilişkin hale gelen ve bu haliyle şüphesiz gerçek-dışı, saçma bir görüş gelmektedir. (*Birikim*, n° 49, s. 66.)

Bir an için, benim, "kasıtlı" olarak Laçiner'in pasajındaki "özellikle bu" sözcüklerini çıkardığımı kabul edelim. Bu "özellikle bu" sözcükleri eksik olduğunda, Laçiner'in pasajındaki aslında gerçek-dışı ve saçma olan görüş, bu vurgulama eksikliğinden dolayı "gerçek-dışı", "saçma bir görüş" haline gelir mi? Ya da aşağıda açıklayacağımız gibi, onun bu pasajda ortaya koyduğu "gerçek-dışı" görüşleri gerçek-dışı olmaktan, "saçma" görüşleri saçma olmaktan çıkar mı? Hayır, bu sözcüklerin eksikliği, Laçiner'in yaygara kopardığı gibi, sözlerinin *anlamını değiştirmez*, yalnızca *vurgulanmayı kaldırır*. Çünkü, "*özellikle bu* okullarda" sözleri ancak ve ancak, "bütün okullarda ve daha çok bu okullarda" anlamına gelir, kendisinin iddia ettiği gibi , "*özellikle bu* okullarda" sözcükleri, "*belli* okullara ilişkin" olduğu anlamına gelmez. Yazarın kendi pasajını çarpıtmak için başvurduğu "sefil yöntem" sonucu, ancak o zaman, bizim kusurumuzdan, o, "namuslu bir adam" derekesine yükselebilir. Ama yükselemez, çünkü, burada "özellikle bu okullarda" ibaresindeki "özellikle

bu" sözcükleri yerine "belli" sözcüğünü koyamayız. Çünkü o zaman, tümcesinin anlamı tersine çevrilebilir. Kendi sözcükleri ile söyleyeyim, "bu 'hayranlık verici' işlek 'zeka' ve 'yeteneği'ni takdirden aciz" olanlar, gene kendi sözleri ile söyleyeyim, "bu *küçük*lüğünü" göremezler.

Şimdi bir kere de, devrimci öğrenci gençliğin, devrimci özünü ve savaşımını yadsıyan; bu gençliğin, kapitalizmin koşullarına ve gereksinimlerine göre yetiştirilmekte oldukları için, evet yalnızca bunun için, faşizme nasıl *doğal* olarak kapalı kalmış olduklarını, bu ibret verici paragrafı birlikte okuyalım.

Laçiner, "Malatya Olayı–Türkiye'deki Faşist Hareketin Yapısı ve Gelişimi" adlı yazısının sözkonusu paragrafında şöyle der: "Kaldı ki bir başka nokta daha vardır, Türkiye'de KAPİTALİZM, çağdaş kapitalizmin ulaştığı yeni boyutlar, teknoloji, iş yönetimi, işletmecilik vb. konularda gerçekleşen değişmelerle belirlenen koşullarda, bu genel çerçeve içinde GELİŞMEKTEDİR. BUNUN BİR GEREĞİ OLARAK Türkiye'deki öğrenim kurumları da değişime uğramış, bu koşullarda gelişen Türkiye KAPİTALİZMİNİN ÖZELLİKLE İHTİYAÇ DUYDUĞU KADROLARI YETİŞTİRECEK okullar kurulmuştur. İlk bakışta görülür ki, Türkiye'de faşist hareket, ÖZELLİKLE BU OKULLARDA güdük kalmıştır. Bu öğrenim kurumları BAŞINDAN BERİ adeta DOĞAL OLARAK faşistlere kapalı olmuştur." (*Birikim*, nº 39, s. 22.) Bu sözleri "ilginç" olarak nitelemem üzerine, yazar, daha sonraki yazısında, "özellikle bu okullar"ın neler olduğunu açıkladığı paragrafında şunları yazıyor:

"Bu pasajı okuyan hiç kimse 'ilginç' bulmayacaktır söylenenleri. Çünkü sıradan, herkesin bildiği bir gerçek anlatılmaktadır. Çağdaş teknoloji, işletmecilik vb. konularda en üst düzey öğrenimi yapılan İTÜ, ODTÜ, Hacettepe, Boğaziçi Üniversitesi, SBF vb. okulların kastedildiği açıktır ve özellikle bu okullarda faşist hareketin başından beri güdük kaldığı, bu okulların 'adeta doğal olarak' 'faşistlere kapalı olduğu' herkesin bildiği bir gerçektir." (*Birikim*, nº 49, s. 68.)

Birincisi. Bu yazımızın birinci bölümünde, faşizmin, kapitalizm-öncesinden kapitalizme geçiş döneminin bir ürünü

olduğunu söylediğini belirtmiş ve bunun Laçiner'in yazısının her gözeneğinden fışkırdığını yazmıştık. Kapitalistleşme sürecinin tamamlandığı yerlerde Türkiye'deki faşist hareketin de inişe geçtiğini, ilk evresinin de kapanmak üzere olduğunu söyleyen yazar, daha önce kapitalistleşme sürecini tamamlamış bölgelerde, Türkiye'deki faşist hareketin umduğunu bulamadığını söylediğini de belirtmiştik. Şimdi ise, bunu, okullara değin uzatıyor, ve kapitalizmin özellikle gereksinim duyduğu kadroları yetiştiren okulların, faşizme, adeta doğal olarak kapalı olduğunu söylüyor. Bir başka deyişle, buralarda okuyan gençler, kapitalizmin gereksinim duyduğu teknoloji, iş yönetimi, işletmecilik ve benzeri konularda yetiştirildikleri için, bu gençler, kapitalizmin gereksindiği bilgi ve becerileri edinmekte oldukları için, evet özellikle bunun için, faşizme kapalı kalmışlardır. Çünkü, daha yukarda gördüğümüz ve aşağıda da göreceğimiz gibi, kapitalizmin geliştiği her yerde faşist hareketin gelişmesi doğal olarak tıkanmakta, kapitalizmin, yani burjuvazinin gereksindiği kadroların namzetleri olan öğrenciler de, kapitalizmin bilgi, beceri, uzman kadroları olarak, faşizme doğal olarak kapalı olmaktadırlar. Çünkü, Türkiye'de ve bugün, kapitalizm, faşizmin panzehiridir, kapitalizmin girdiği yerde, faşizm, yılan tarafından sokulan bir akrep gibi ölür. Bugün Türkiye'deki faşist hareket, kapitalizm ile böyle bir karşıtlık içersindedir, ve kapitalizmin gereksindiği kadroları oluşturmak amacıyla öğretim yapan gençlik de, bu nedenle, yani kapitalizmin gereksindiği kadroların namzedi oldukları için, faşizme, doğal olarak kapalıdırlar!

İkincisi. Kapitalizmin gereksindiği, "teknoloji, iş yönetimi, işletmecilik vb. konularda" öğrenim yapan okullar sözleri, Laçiner'in bir sonraki yazısına aktarılırken üç nokta ile gösterilmiş, ve yeni yazısına, bu sözcükler, "çağdaş teknoloji, işletmecilik vb. konularda EN ÜST DÜZEY ÖĞRENİMİ YAPILAN" biçiminde yinelenmiştir. "İş yönetimi" atılmış ve "en üst düzey öğrenimi" eklenmiştir. Bir önceki yazısını açıklarken, onun sınırlarını bir ölçüde de olsa *daraltan* bir eklemeyi, kendi deyişiyle söylersek, "polemik terbiyesi" ile bağdaştırmak olanağı var mıdır? Ne diyor yazar? Diyor ki, "Türkiye kapitalizminin özellikle ihtiyaç

duyduğu kadroları" yetiştirmek için kurulan okullar, "başından beri adeta doğal olarak faşistlere kapalı olmuştur". Türkiye'de, eğer, faşist hareketle doğrudan ilişkileri olduğu aynı kesinlikle ileri sürülemeyecek olan Kuran Kursları, İmam Hatip Okulları, İslam Enstitüleri ve bir ölçüde de İlahiyat Fakültesini dışlarsak, temelde, bugün Türkiye'deki okulların tümü kapitalizmin gereksinim duyduğu insan malzemesinin yetişmesine dolaylı ya da doğrudan yöneliktir. Bunlardan, sanat okullarını, yüksek teknik okulları dışlamak olanağı var mıdır? Ama bu öğretim yolunu, daha çok yoksul çocukları, yani kendi sınıfının bilincine sahip olma olanağı kendisine sağlanmamış çocuklar seçmeye zorlandıkları için, buralar daha çok faşist ideolojinin kendisine çekebildiği yığınlarla doludur. Eğitim Enstitüleri, hani büyük bir kısmının temelini Köy Enstitülerinin oluşturduğu Eğitim Enstitüleri, bir zamanın en ilerici, bir dönemin en faşist, ve bugün düne göre önemli ölçüde demokrat unsurlar yetiştiren Eğitim Enstitüleri, feodalizmin gereksindiği kadrolar mı yetiştirmektedir? Eğer buralara, siyasal iktidara ortak olmuş faşistler tarafından, faşist yöneticiler tayin edilir, bu faşist yöneticilerin denetiminde ve güdümünde, faşist militanların okullara girmesine ve etkinliklerini yaygınlaştırılmalarına olanak sağlanırsa, orada, tüm ilkokullara gidecek olan, faşist öğretmenler yetiştirilir. Eğer, bu siyasal iktidar yönetimden uzaklaştırılmaz, ve bu enstitüler faşist yöneticilerden, ve okullar faşist militanlardan temizlenmezlerse, yani bu demokratik savaşım ülke düzeyinde verilmezse, bu enstitüler, faşist yetiştirmeye devam eder, kapitalizm geliştiği için faşistlerin yetişmesi durmuş olmaz. (Faşizmin tahlilini doğru yapanlar, faşizmin, kapitalizmin tekelci aşamasına özgür bir olgu olduğunu, yani Laçiner'in düşüncelerinin tersinin doğru olduğunu bilirler.) Ancak bu demokratik savaşımdır ki, faşizmin, gençliği, daha geniş boyutlarıyla kendisine bağlayabilmesini engellemiştir ve henüz bir ölçüde engellemiştir. Daha kısa bir süre önce, konuyla ilgili bir bakan, bir yüksek teknik öğretmen okulunda –ki kapitalizmin gereksindiği kadroları yetiştirir bu okul– "elleriyle adam boğmuş caniler" olduğunu söylüyor, ve bu okulun içinde, öğrenci sayısı kadar polisin

görevlendirildiği bir karakol kuruluyordu. Eğer bugün, Ecevit'in sözleriyle söyleyelim, "adı Atatürk olan bir üniversite yıllar boyu gözlerimizin önünde faşizmin bir ocağı haline"[2] getirildiyse, bu üniversite fakülteleri feodalizme kadrolar yetiştirdiği için değil, burada demokratik ve devrimci bir savaşım verilemediği içindir. SBF'yi, kökenini İmparatorluktan alan bu fakülteyi, bir hukuk fakültesinden veya cumhuriyet döneminde kurulan bir ziraat fakültesinden ayırmanın; ya da bazı tıp fakültelerinin İmparatorlukta demokrasi düşüncesinin güçlü bir biçimde gelişme ocağı olması ile günümüzde faşizmin önemli ölçüde gelişme olanağı bulduğu alanlar olmasını; ya da bugün şu ildeki bir fakültede devrimcilerin ve başka ilde aynı adı taşıyan fakültede ise faşistlerin üstün durumda olmalarını, yazarın bakış açısından açıklamak olanağı yoktur. Eğer bugün, bazı okullar, örneğin İTÜ, Hacettepe, ODTÜ, SBF *bir anlamda* faşizme kapalı kaldıysa, bu okullar, burjuvazinin gereksindiği kadroları yetiştirdiği için değil, "doğal olarak" değil, bu okulların öğrencileri ve öğretim kadrosu, bilinçli ve kararlı bir biçimde, faşizme karşı kesin ve amansız br savaşım verdikleri içindir. Bu okullara girebilmek, diğerlerine göre, daha gelişkin bir bilgi ve kültür düzeyini gerektirir; bilgi ve kültür bakımından daha gelişkin unsurların çoğunluğu oluşturduğu okullarda, faşizme karşı savaşım, İTÜ'de, ODTÜ'de, Hacettepe'de, SBF'de birbirine göre farklı boyutlarda devam ediyor. Yüzlerce devrimci gencimiz, bu okullarda, canlarını, kapitalizmin gereksindiği kadrolar olma uğruna değil, faşizme karşı savaşta verdiler, yani sermaye için değil, sermayenin en yüksek kesimin ideolojisine karşı, ve bu anlamda da özünde sermayeye karşı dövüştüler. Mali-sermayenin bu en gerici, en şoven, en emperyalist terörcü diktatörlüğüne karşı dövüşerek düşenleri, ve bugün bu yolda dövüşenleri, marksizm adına kim, hangi şaşkın, sermayenin kadrolarını oluşturmakta oldukları için, doğal olarak faşizme karşı kapalı olduğunu ileri sürebilir!

Laçiner şunları da yazar: "Eğer aynı *Ülke* okuru, merak eder, bu gerçek-dışı görüşlerin ileri sürüldüğü söylenen 'Malatya

[2] C. Senatosu Tutanak Dergisi, 8.11.1978, s. 93

Olayı ...' yazısındaki ilgili sayfaya bakarsa; orada ilkin 'MHP'nin azımsanmayacak bir öğrenci-aydın kitlesi'ne sahip olduğunu yazan cümlelerler karşılaşacaktır." (*Birikim*, nº 49, s. 66.) Bizim, Laçiner'in sözkonusu yazısını, bir bütün olarak eleştirmediğimizi okur bilmektedir, yazısına, yalnızca faşizm tanımına ilişkin açıdan bakılmış, ve sonuçta, bu tanımdan varılan sonuçları simgeleyen birkaç tümce alınmıştı. Şu anda da, okur, Laçiner'in yazısını eleştirdiğimizi sanmasın. Bizi tartışmaya çektiği noktalara, yalnızca bu noktalara yanıt veriyoruz. Yazarın "Malatya Olayı – Türkiye'deki Faşist Hareketin Yapısı ve Gelişimi" adlı yazısında, "MHP'nin azımsanmayacak bir öğrenci-aydın kitlesi" varolduğu yazılıdır, bu doğrudur. Ama bunu ne için yazdığını, bunu hangi nedenle yazdığını gizliyor, gizlemekle kalmıyor, tümceyi, yazısındaki anlamın dışında bir anlam yükleyecek bir biçimde sunuyor. Okuyalım Laçiner'in bu pasajını: "MHP'nin zaafını giderebilmesinin imkansız olduğu da görülmüştür. İlk faşist diktatörlüklerin kurulduğu dönemde sözkonusu olmayan bir olgu bugün tüm dünyada ve Türkiye'de geçerlidir. Öğrenci-aydın kitlesinde kesin bir mücadeleci 'sol eğilimin' yerleşiklik kazandığı görülmektedir. Hatırlanacak olursa 'klasik' faşist hareketlerin önemli özelliklerinden biri de genç öğrenci-aydın kitlesini kendilerine çekebilme yönündeki başarılarıdır. Bu hareketler ortaya çıkış dönemlerindeki tüm siyasal hareketlerden çok daha güçlü bir öğrenci-aydın kitlesine sahiptirler. MHP'NİN AZIMSANMAYACAK BİR ÖĞRENCİ-AYDIN KİTLESİ varolmasına karşın, öğrenci-aydın kitlesindeki sosyalist eğilimin sözgötürmez üstünlüğü ile kıyas edilemeyecek durumdadır. Faşist hareketin özellikle devlet mekanizması ve iktisadi kuruluşlar için gerekli kadrolar açısından yetersizliğinin ilk ve temel nedeni buradadır." (*Birikim*, nº 39, s. 22.)

Evet, Laçiner'in pasajı bu, ve kendisini okura karşı savunmak ve bize iğrenç yakıştırmalarda bulunmak için bu pasaj içinden seçtiği ve büyük harflerle vurguladığımız ibare bu! Bu pasaj, MHP'nin azımsanmayacak bir öğrenci-aydın kitlesine sahip olmakla birlikte, bu öğrenci-aydın kitlesinin üstünlüğü ele geçiremediğini ve artık geçiremeyeceğini vurgulamak için yazıl-

mış bir pasajdır. Okuruna der ki Laçiner, faşizmin, azımsanmayacak bir öğrenci-aydın kitlesine sahip olmasına bakarak, bu öğrenci-aydın kitlesinin daha da gelişebileceği, sosyalist eğilimde olan öğrencilere üstün gelebileceği gibi yanlış bir kanıya kapılmayın. "MHP'nin ZAAFINI GİDEREBİLMESİ İMKANSIZ"dır, çünkü, faşist hareket, kendisi için kadrolar yetiştirmekten uzaktır, çünkü okullar, faşizmin değil, yani geleneksel ilişkilerin, feodal ilişkilerin değil, özellikle kapitalizmin gereksindiği kadroları yetiştirmektedir. Okuruna der ki Laçiner, "öğrenci-aydın kitlesinde kesin bir mücadeleci 'sol eğilimin' YERLEŞİKLİK kazandığı görülmektedir".ve dolayısıyla, bu değişmezdir.

Türkiye'de faşist hareketin sözcüleri "iktidarın yolu okullardan geçer" der ve bu okulları, ilkin öğretmen kadrosunu ele geçirerek alttan gelen ve faşistleştirilmiş yeni öğrencilerle ele geçirmeye çalışırken, kendisine "marksist" diyebilen bir yazar, faşistleştirme sürecinin *bir* yerinde, faşist hareketin cenazesine çelenk gönderir gibi konuşuyor. Okullar, kuşkusuz ayrı ayrı mevzilerdir, ama bu mevzilerde, öğrenciler öğrenci oldukları için ne denli geçici ise, faşist hareketin odaklarını ve hedefini göremeyenler için o denli "yerleşik"tir. Kendisinin Türkiye'de MHP döneminin kapanmakta olduğu sözlerini kanıtlamak (!) için okuru aptal yerine koyarak, Alman nazi partisinin gelişmesindeki dalgalanmaları, ve "birahane darbesi" örneğini anımsatan Laçiner, Alman nazi partisinin birahane darbesi yıllarında "öğrenci-aydın" kitlesi üzerindeki etkinliğinin boyutlarını değil de, nazilerin iktidara geldikten sonraki yedinci-sekizinci yıllarında diktatörlüğün zorlayıcı baskısıyla "öğrenci-aydın" kitlesi üzerindeki etkinliğinin boyutlarını, Türkiye'de faşist hareketin öğrenciler üzerindeki etkisinin *bugünkü* boyutları ile karşılaştırır. Türkiye'de faşist hareket, öğrenciler üzerinde, kaç yılda nereden nereye gelmiştir, ona bakmaz da, bu sonucu, onun *sonal* sonucuymuş gibi, Alman faşizminin en yüksek noktasında ulaştığı yer ile karşılaştırmaya çalışır. Türkiye'deki faşist hareketin, bu yöntem ve çalışma ile, öğrenci kitlesini daha ne ölçüde etkileyebileceğine dikkati çekmez de, bu vardığı sınırı, onun sonal sınırı olarak göstermeye çalışarak, faşizme karşı savaşımı gevşetmeye,

uyanıklığı uyutmaya çalışır. Yazı değil, devrimci uyanıklığa karşı bir nambutaldır [uyutucudur].

Kendisine "marksist" diyebilen Laçiner'e bir "şamar" atsın diye okuyalım bir sosyal-demokrat parti liderinin, Başbakan Ecevit'in sözlerini. Şunları söylüyor Ecevit: "O sırada Başbakan olan Sayın Demirel, kendisine bir arkadaşımızın yönelttiği bir soru üzerine, Cumhuriyet Senatosunda 11 Kasım 1969 günü şunları söylüyor. Tutanaklardan aynen okuyorum: 'Ayrıca demokratik rejim kendi kendisini ayakta tutacak güce sahip olduğunu göstermek mecburiyetindedir. Bir vehme kapılmaya lüzum yoktur. Bir anarşi korkusuna kapılmaya lüzum yoktur. O zaman Devlete inançsızlık, Devlet kuvvetlerine inançsızlık başlar. Ayrıca milis teşkilatı organize etmeye lüzum yoktur. 500 bin kişilik ordusu, 50 bin kişilik jandarması, 30 bin kişilik polisiyle Devletin göremediği bir işi, 400 kişilik komandosu ile bir siyasi parti mi görecektir?.. Kaldı ki bu, Partiler Kanununa aykırıdır.' Fakat bir yıl sonra bu belge yayınlanıyor; Partiler Kanununa aykırı diye hiçbir iş yapılmıyor ve daha başka şeyler oluyor. Artık Adalet Partisi kendi başına iktidara gelemez duruma gelince, o güçlerle, o kimselerle, o komandolarla işbirliği yapılıyor, birlikte Hükümet kuruluyor ve o sayede '400 komandoya mı kaldı bu iş?..' diye küçümsenenlerin sayısı 400'le kalmıyor; binlere çıkıyor, onbinlere çıkıyor, Devlet desteğiyle Hükümet himayesi altında."[3] Ecevit iktidarının Partiler Yasasına aykırı bir durumun belgelenmesinden sonra, Af Yasasının kesenkes kapsamına girmeyen böyle bir durum dolayısıyla, bu parti hakkında, hiçbir yasal işleme girmemiş olması konusu bir yana, eğer "komandolar" ile faşist harekete bağlanmış öğrencileri özdeşleştirmezsek de, ikisinin sayılarındaki artışın birbirine koşut olarak arttığını dikkate alırsak, faşizm konusunda, bir "marksist" olan Laçiner'in bir sosyal-demokrat parti liderine "ilerici" olmak anlamında ne denli karşıt olduğunu görürüz. Ve bir "marksist" olan Laçiner'in, faşizme açıkça bulaşmış, omuz vermiş, onun yarı-temsilcisi olmuş Demirel[4] ile faşizmin geleceğini ve tehlike-

[3] C. Senatosu Tutanak Dergisi, 8.11.1978, s. 101.

[4] Biz "Faşizm ve Türkiye/1978" adlı yazımızda komando kampları ile Demirel'in ilişkisini vurgulamıştık. Burada şunu da belirtelim ki, Demirel,

sini örtmek, gizlemek anlamında ne denli aynı doğrultuda olduğunu da görürüz. Çünkü Laçiner dörtyüzün dörtbine, onbine çıkmış olmasını *gözardı ediyor*, ve bu onbinin *durağan* ve hatta *gerileyen* bir şey olduğunu ileri sürebiliyor. Hepimizin bildiği gibi, iktidara ortak oluşları sayesinde, hükümet himayesi altında daha da hızlanarak bu sayıya varmış olduklarını gözardı ediyor, ve böyle bir olanağı yitirmiş olması ile bu olanağı yeniden ele geçirebilmesinin anlamı üzerinde hiç mi hiç durmuyor.

Ve hemen yukarıya aldığımız kendi pasajlarında söylediği herhangi bir sözü, "MHP'nin azımsanmayacak bir öğrenci-aydın kitlesi"ne sahip olduğu sözü gibi, diğer "mücadeleci 'sol eğilimin' yerleşiklik kazanması", "sosyalist eğilimin söz götürmez üstünlüğü" gibi sözler de, bunu izleyen ve bizim daha önce yukarıya aldığımız paragrafının anlamını, bizim koyduğumuzdan bir başka biçimde koymaya olanak verir mi? Vermez. Çünkü, her iki paragrafta da, ayrı ayrı kanıtları ileri sürerek, birinde, faşist hareketin öğrenci kitlesini artık daha fazla etkileyemeyeceğini, ötekinde kapitalizme kadrolar yetiştiren okulların faşizme doğal olarak kapalı olduğunu kanıtlamaya çalışmaktadır, bir şey için ileri sürülen kanıtlar, bir başka şeyin vargılarını (kendisinin vardığı vargıları) değiştirmesine olanak vermez, veremez.

(5)

Laçiner'in özellikle vurguladığı noktalardan biri de, "Malatya Olayı – Türkiye'deki Faşist Hareketin Yapısı ve Gelişimi" adlı

Türkiye'de bir yandan devrimci hareketi, kendisinin "meşru" zemininde ezebilmek için anarşinin gelişmesinin koşullarını kolaylaştırmaya özel özen göstermiş, öte yandan kitlesel katliamların savunucusu olmuştur. Kanlı Pazar olayları dolayısıyla "Faşizm Üzerine Bir Deneme" adlı yazıma bakılabilir. Buna şunları da ekleyelim. Kanlı Pazar olayları dolayısıyla, Demirel şunları söylüyordu: "Genellikle tahrike kapılan halkın karşı hareketidir." (Cumhuriyet, 26 Nisan 1979, İçişleri Bakanı H. F. Güneş'in konuşmasında) Bu, faşist anlayışın temelini oluşturur. Devrimci hareketi, demokratik yöntemlerle, yasal yöntemlerle önlenemeyince, onu, yasa-dışı, hukuk-dışı kişi ve kuruluşlarla önlemeye çalışmak, Demirel'in Kanlı Pazarı bu tahlili, onun Başbakan olduğu zamanki, 1 Mayıs katliamına koşut olarak uzatılabilir. Ve orada bir Mussolini karikatüründen başka bir şey bulunmadığı görülür.

yazısında, *genel olarak* faşist hareketlerden değil, Türkiye'deki faşist hareketten sözetmiş olmasını, benim birbirinden ayırmamış olmamdır. Kendi yazısının başlığı "... Türkiye'deki Faşist Hareketin Yapısı ve Gelişimi"dir; benim yazımın başlığı "Faşizm ve Türkiye/1978"dir. Laçiner, yazısı boyunca, "faşizm", "faşist hareket", "Türkiye'deki faşist hareket" sözlerini, birbiri ardına sıralamakta, ve esas olarak *bugün* ve *Türkiye*'de faşist siyasal hareket olarak MHP'yi ele almaktadır. Örneğin, "Türkiye'deki faşist hareketin ilk evresi kapanmak üzeredir. MHP bu ilk evre içinde biçimlenmiş ideolojik-politik programıyla, yapısı ile kendini sürdüremez." (*Birikim*, n° 39, s. 24.) sözlerinde de açık seçik görüleceği gibi, MHP ile bugün Türkiye'de faşist hareketi özdeşleştirmektedir. Ve bugün güncel sorunumuz da, ne tarihsel olarak faşizmin irdelenmesi, ve ne bir başka ülkedeki faşizm ve ne de Türkiye'nin geleceğindeki faşizmdir. Üzerinde durduğumuz faşizm, Türkiye'de ve bugünkü faşizmdir. Ama, "faşizm" geçmişte başka bir şey, öteki ülkelerde başka bir şey, Türkiye'de başka bir şey değildir, her şeyden önce, bütün "faşizm"lerin bir "genel" özü, ve bir de "özel" yönü vardır. Genel özü, faşizmin sınıfsal özüdür, faşizm hangi sınıfın ideolojisidir, bir başka deyişle hangi sınıfa hizmet eder? Ve bu nokta, faşizmin tanımının bir yönünü, ama ana yönünü ve genel yönünü belirler. İkincisi, faşizm, hangi yönetim biçimidir, bu da faşizmin tanımının tamamlayıcı yönünü ve bu açıdan da genel yönünü oluşturur. Faşizm, nerede, hangi ülkede olursa olsun bu "genel" özellikleriyle belirlenir. Faşizmin özel özellikleri ise, faşizmin iktidar olma süreci içersinde, gerek kitle tabanı edinmede, gerek demokratik kuruluşların işleyişinde, gerek kişi demokratik haklarının işleyişinde, gerek devletin faşistleştirilme sürecinde, gerek siyasal iktidarın ele geçirilme ve faşistleştirilme yol ve yöntemlerinde, o ülkenin özelliklerine göre, o ülkenin özel koşullarına göre, faşist hareketin izlediği yol ve yöntemlerdir. Faşizmin bu "genel" ve "özel" özelliklerini birbirine karıştırmayalım. Eğer, faşizmin genel özellikleri yadsınırsa, orada faşizmi, faşizmin sınıfsal özünü, faşizme karşı savaşımın ana yönlerini, devrimci sınıf ve katmanlardan gizlemiş, devrimci sınıf ve katmanlara, hedef ola-

rak faşizmin özsel sınıfını değil, faşizmin kendisine kitle tabanı edinmek için kullandığı bilisiz yığınları göstermiş oluruz. Faşizmin "genel" özellikleri, "genel"dir, yoksa "faşizm" diye genel bir şey olmazdı. Faşizmin "özel" özellikleri her ülkeye göre değişeceğine göre, ve değiştiği bir gerçek iken, faşizmi "genel" özellikleriyle değil, "özel" özellikleriyle tanımladığımız zaman bütün faşist olguları, bir tek "faşizm" adı altında toplamak olanağı olmazdı, ya da her ülkeye göre farklı özel özellikler taşıyan faşizmin, genel hiç bir yanı, ortak hiç bir yanı olmadığı ileri sürülmüş olurdu.

Bir devlet ve diktatörlük biçimi olarak faşizm, bir ülkede, kapitalizm-öncesinden kapitalizme geçiş sürecinin, bir başka ülkede serbest kapitalizmden tekelci kapitalizme geçiş sürecinin, bir başka ülkede de tekelci kapitalizmin emperyalizme geçiş sürecinin, ve bir başka ülkede emperyalist sistemin bir devlet ve diktatörlük biçimi olarak, nitelendirilemez. Her diktatörlük, kendi temsil ettiği sınıfa özgü bir ad alır, ve faşizm, kapitalist üretimin ağır bastığı bir ülkede, emperyalizme *bağımlı*, yarı-bağımlı bir ülkede, durumları sarsılmakta olan geleneksel unsurların diktatörlüğü olarak nitelendirilemez. Siyasal iktidar, devleti ele geçiren sınıfın temsilcisi olarak, güçlü olan sınıfı temsil eder. Diktatörlük, iktisadi bakımdan daha güçlü, ama giderek sayıları azalan bir kesimin iktidarını ifade eder. Burjuvazi, gelişmesinin başlangıcında, burjuva demokrat yöntemlerle yönetir. Ama bu, özünde, bir sınıf iktidarı ve burjuva diktatörlüğüdür. Kapitalizmin gelişmesiyle iktidar, burjuvaziden, burjuvazi içersinde bir kesimin, en güçlü olan mali-sermayenin eline geçer. Yani bir sınıftan başka bir sınıfın eline değil, bir sınıftan bu sınıfın içinde en güçlü olan kesimin eline geçer. İktidar, daha küçük bir kesimin elinde, daha küçük azınlık için demokrası ve daha büyük çoğunluk için diktatörlüğe dönüşür. Ve bu daha küçük azınlığın diktatörlüğü, burjuva demokratik yöntemlerle yönetilen bir diktatörlükten farklıdır. O, ya burjuva demokratik yöntemleri kaldırır, ya da yasa-dışı yollarla bu demokratik yöntemlerin işlerliğini zora başvurarak durdurur. Faşizm budur. Faşizmi, ülke bütünlüğü içersinde ve hele ülkenin bağlı olduğu emperya-

list sistem içersinde ele almaksızın, ülke içersinde, belirli bir yörede, üstelik gerilemekte ve konumları sarsılmakta olan unsurların bir iktidar olma savaşı olarak ele almak demek, Türkiye'de belirli bir üçgen içersinde kalan unsurların, burjuvaziye karşın, emperyalizme karşın iktidar olma savaşı içinde oldukları anlamına gelir ki –bu ne denli ütopik ise, bu görüşten yola çıkan faşizm tahlili de o denli ütopiktir, aldatıcıdır, faşizmi gizler.

Şu da var ki, faşizmin bir ülkede yenilgiye uğratılması ile faşizmin o ülkede yeniden kendini gösterip göstermeyeceği ayrı sorunlardır. Bu konuda, Kominternde, faşizmin burjuva demokratik özgürlüklerden yararlanarak gelişme olanağı bulduğu belirtilerek, faşizm tehlikesinin bir ülkede *kesin olarak* ortadan kalkmasının, işçi sınıfı iktidarı ile olanaklı olduğu vurgulanmıştı. Faşizme karşı savaşım, yeni bir sınıf iktidarı yaratır mı, yaratmaz mı? Tarih, bunun farklı biçimleri olacağını kanıtladı. İki ayrı Almanya bunun iki biçimine de örnektir. İtalya ile Bulgaristan, gene bu iki farklı biçime örnektir. Ve halk demokrasisi cumhuriyetlerde faşizmin bir tehlike olma olanağı yoktur, ama burjuva ülkelerde, Federal Almanya'da ve İtalya'da, faşizm tehlikesi olanağı, faşizmin koşulları varolduğu için, vardır. Bir ülkede güncel olarak faşizmin yenilgiye uğratılması ayrı bir sorundur, ve gene bu ülkede faşizmin koşullarının köklü olarak ortadan kaldırılmış olup olmaması ayrı bir sorundur. Laçiner'in, "Türkiye'de faşist hareketin ilk evresi kapanmak üzeredir." (*Birikim*, n° 39, s. 24.) sözlerinden, kuşku yok ki, siyasal iktidarın sınıfsal yapısında, işçi sınıfı ve köylülük açısından nitel bir değişiklik olmadığı sürece, bu ülkede, bugünkü faşizm ile birlikte, faşizmin koşullarının ortadan kalktığını söylediği anlamını çıkarmamıza hiç gerek yoktur ve zaten tartışılan da bugünkü faşizm ortadan kalktıktan sonra, faşizmin koşullarının varolup olmadığı değildir. Tartışılan konu Türkiye'de bugünkü faşizm sorunudur. Ama faşizmi, genel özelliklerinden soyutlamak, özel bir "faşizm" olarak görmek, faşizmi, bir sınıfın iktidar biçimi olmaktan çıkarmak, ona keyfi anlamlar yüklemek demektir.

İkinci bir nokta. Yazar, Türkiye'de faşizmin, nasıl feodalizm-

den kapitalizme geçiş sürecinin damgasını taşıdığını söylerken bağışlanmaz yanılgısının özünü sergilerse, aynı biçimde, İtalya ve Almanya'daki "klasik" örneklerin de, "kapitalizmin bir üst aşamaya (emperyalizme) geçiş sürecinin damgasını taşıdığını" (*Birikim*, nº 39, s.18) söylerken de faşizm konusunda, yeni bir yanılgı sergiler. Birincisi ne denli yanlış ise, ikincisi de o denli yanlıştır. Eğer faşizm, Almanya'da, kapitalizmden emperyalizme *geçiş sürecinin* damgasını taşıyorsa, Birinci Dünya Savaşına, emperyalist bir ülke olarak katılan, ama dünyanın yeniden paylaşılmasından yenik düştüğü için pay almadan çıkan [üstelik öteki emperyalistler tarafından bölünen] Almanya'nın, daha o yıllarda emperyalist *olan* bu ülkenin, bundan onbeş yıl sonra, emperyalizme *geçiş süreci* içersinde bulunduğunu nasıl açıklamalı!

Üçüncü bir nokta, faşizmin lumpenproletarya diktatörlüğü olarak nitelendirilmesi konusudur. Yazımızda, faşizmi, diğer şeyler yanında, lumpenproletarya diktatörlüğü olarak da nitelemenin yanlış olduğunu söylemiştim. Yazar, "Faşizmi lumpenproletarya diktatörlüğü olarak tanımlayan hiçbir ciddiye alınmış tez, hele marksist etiketli bir tez –bildiğimiz kadarıyla– yoktur" diyor ve buraya düştüğü dipnota şu tümceyi ekliyor: Faşist hareketlerde lumpenproletaryanın yerine özel önem veren birçok kişi vardır; ama bunların hiçbiri faşizmi bunların diktatörlüğü olarak tanımlamaz." (*Birikim*, nº 49, s. 60.)

Faşizmin lumpenproletarya diktatörlüğü olarak nitelendirilmiş olup olmamasının, kuşku yok ki, tartışılan konu açısından, pek büyük önemi yoktur. Ama Laçiner'in, bizi, bilisizlikle suçlaması açısından önem taşıdığı kadar, okurda, kendisinin ne denli bilgili biri olduğu izlenimini bırakmak özlemini taşıması bakımından da yanıtlanmaya değer. *Komünist Enternasyonalde Faşizmin Tahlili*'nde E. Lewerenz, Kuzinen'in "Faşizm, Savaş Tehlikesi ve Komünist Partilerin Görevleri"s. 40'ı ve W.Pieck'in "Almanya Sovyetleri İçin Savaşıyoruz", s. 24'ü kaynak göstererek, Komünist Enternasyonelin XIII. oturumunda yapılan şu değerlendirmeyi bize iletir: "XIII. oturum, bir yandan sosyaldemokrat görüşleri, öte yandan trotskist görüşleri ele almıştır.

Her iki görüş de, faşizmi 'sınıflar-üstü devlet gücü' olarak, 'küçük-burjuva diktatörlüğü olarak ya da 'LUMPENPROLETARYANIN DİKTATÖRLÜĞÜ' olarak değerlendirmekte ve hem proletaryayı, hem de burjuvaziyi, bu diktatörlüğün 'sadık tab'aları' olarak değerlendirmektedir."[5] Sanırım okur, benim, "Faşizm ve Türkiye/1978" adlı yazıma, lumpenproletarya diktatörlüğünü buradan aldığımı, benim yazım ile bu pasajı karşılaştırdığında görecektir.

Benim, "bilgili" görünme konusunda iddialı olmadığımı, yazılarımı okuyan okur bilir, ama bu okur gene bilir ki, bilmediğim, kaynağına güvenmediğim hiçbir terimi kullanmam, özünü kavrama olanağını ve gücünü bulamadığım konulara girmem. Ama, karşıtı hastalıklardan malul olan biri, örneğin Laçiner, bunu yapabilir. Kendi bilisizliğini, benim ne yazdığımı dahi bilmeyecek denli bilisiz olduğumu söyleyerek bilgiçlik taslarken, ortaya koyabilir. Ve aynı nedenle de, benim, "Faşizm Üzerine Bir Deneme" (*Yeni Ülke*, nº 1) adlı yazımda, "Komintern yaklaşımının hayli iddialı bir savunucusu kimliğiyle ortaya çıktığı"mı, "derinleştirme"ler ve "açımlamalar" ile, Komintern görüşlerine "özel katkıda" bulunduğumu, "Marx, Lenin ve özellikle Engels'ten" yaptığım alıntıları, "olabilecek en sığ biçimde, ancak bir darkafalının yapabileceği biçimde 'yorumlayıp' bunlardan ilkel şemalar çıkardığımı", "Karagöz'vari inciler saçarak", "Kominternin görüşlerini eleştirmek isteyenlere gayet cömertce saldırı imkanları sağladığı"mı, "ancak kara mizah konusu olabilecek", "sırf teorik düşüklükle değil, ahlaki düşüklükle de malul bir metin sunduğu"mu yazabilir. (*Birikim*, nº 49, s. 57-58.)

Laçiner der ki, "Böyle bir amacı olmalıdır ki, o, işe Komintern yaklaşımının temellerini açımlamakla başlamış ve bunun için de öncelikle Engels'in 'Zor' üzerine analizini ele almıştır. ... Engels'in ünlü metnini 'yorumlamaya' girişen M. Erdost, böylece Komintern yaklaşımını 'derinleştirip' 'geliştirme'ye çalışıyordu." (*Birikim*, nº 49, s. 57.) Alemi nasıl bilirsin demişler, kendim gibi bilirim demiş, diye eski bir söz vardır, yazarın yaptığı da buna benzemektedir. Kıytırık bir yazı yazıp, kendilerinde ökelik

[5] 5-E. Lewerenz, *Komünist Enternasyonelde Faşizmin Tahlili*, Sol Yayınları, Ankara 1978, s. 52.

vehmedenler, bizim içtenlikle "deneme" adını verdiğimiz yazımızın da ardında böylesine art niyetler olduğu, olması gerektiği düşüncesine kapılabilirler. Çünkü, bir kere, yazımı okuyan herkes görür ki, orada, yalnızca Komünist Enternasyonalin faşizm tanımından başka, Komünist Enternasyonal ile ilgili herhangi bir şey yoktur. Olamazdı, bu tanımın, uzun süren yılların tartışmalarının ürünü olduğunu da, ancak, *Komünist Enternasyonalde Faşizmin Tahlili* çevirisini okuduktan sonra öğrendim. Yazımda, yararlandığım kaynaklara bakılırsa, orada, yazımı yazdığım günlerde dilimize çevrilmemiş yalnızca Togliatti'nin kitabına gönderme vardır ve bu kitap hakkında da, ancak o yazımda yer alan pasajlar kadarından bilgim vardı. Ben, yalnızca, Komünist Enternasyonalin faşizm tanımına sahip çıktım, ne Enternasyonaldeki tartışmalar, ve ne de Enternasyonale karşı açılan kampanyalar konusunda sağlıklı bir bilgim yoktu, bilgim olmayan bir şeyi, derinleştirmem, açımlamam da sözkonusu olamazdı. Bunlar, yazarın, ancak ve ancak kendi "meşrebi"ne uygun yakıştırmalarıdır. Faşizme karşı yıllarca savaşım vermiş, ve savaşıma yön vermiş, bu savaşımı yengiye ulaştırmış, faşizm konusunu yıllarca, dünya devrimci hareketinin en yüksek kurullarında tartışmış insanlara, bunların neyi, ne ile tartıştığını bilmeden katkıda bulunmak, Enternasyonalin karar ve tezlerini derinleştirmek, açımlamak, benim işim olamazdı, ve dürüst olan bir yazar da, özünde bu tür amaçlar taşımayan bir yazıya kendi kişisel "katkı", "derinleştirme" ve "açımlama"larıyla, katkıda bulunamaz, böyle bir yazıyı derinleştiremez, açımlayamaz.

İkincisi, Engels'in "Zor" teorisini yorumlamaya girişmedim. Okurun bileceği gibi, Engels'in "Zor" teorisi, daha sonra tarihsel olarak uyarladığı bölümleri saymazsak, *Anti-Dühring*'in üç bölümünü oluşturur. Ben, bu teoriyi *yorumlamadım*, bu bölümlerden, yalnızca, iki ana noktada, yazımda ele aldığım görüşleri pekiştirmek için *alıntılar* yaptım. Biri "Zor"un ilerici ve gerici farklı iki niteliği; ikincisi "Zor"un iktisadi temele, iktisadi koşullara bağlı olduğudur. Bunları yazmamın nedenini de okura açıklayayım. "Faşizm Üzerine Bir Deneme" adlı yazımı yazmadan önce, Ankara'da, faşizm konusunda yapılan bir açık otu-

rumda (bu, benim konuşmacı olarak katıldığım açık oturum değildir), Sovyetler Birliği gösterilerek "proletarya diktatörlüğü"nün de faşizm olduğu söylendi, ve gene kemalist dönem faşizm olarak nitelendi. Bu özünde yanlış olan görüşlerin bilimsel bir açıklaması olmak gerekirdi. Bu bilimsel açıklama, Engels'in zor teorisinde vardı. Orada, her "zor"un gerici olmadığı, üretici güçlerin gelişmelerinin engellerini kaldıran zorun, ilerici ve devrimci olduğu; üretici güçlerin gelişmesinin engeli olan zorun, gerici olduğu açıklanıyordu. Dolayısıyla, bir siyasal zor olan proletarya diktatörlüğü, üretici güçlerin gelişmesinin engelini kaldırdığı için, gerici değil, ilericiydi. Şimdi, Kominternin, proletarya diktatörlüğünün bir tür faşizm olmadığını açıklamaya gereksinimi mi vardır ki, benim, bu çalışmamın, Kominternin "yaklaşımına", yani tezlerine ve kararlarına bir katkısı olsun, bu tezleri ve kararları "derinleştirsin", "açımlamış" olsun. Bu sorunlar, ancak, bizim gibi, bu konuları ve kavramları yeni öğrenmekte olan bir ülkede ve bu nedenle de her kafadan ayrı bir ses çıktığı bir dönemde, ortaya çıkar ve bu sorunları açıklığa kavuşturan çabalar, ancak o ülkede ve o dönem için pratik bir yarar sağlarlar.

İkincisi, kemalist dönemin "faşizm" olarak nitelenmesidir. Bizde, kemalist dönem, marksist açıdan yeterinde incelenmemiştir. Kemalizmin, 1923-1939 döneminde, kendi içersinde geçirdiği farklılaşmaya karşın, hangi gerici güçlere ne ölçüde, ve hangi ilerici güçlere ne ölçüde karşı bir siyasal zor dönemi olduğu da yeterince irdelenmemiştir. Bu nedenle, onun "ilerici" yönü ile "gerici" yönü karşılaştırmalı olarak ele alınmamış, ve ülke içersinde ağırlığın esas olarak feodal ideolojilere kaydığı bir ortamda, gericiliğe karşı, onun ağır basan ilerici yönünün özelliği tam olarak belirtilmemiştir. Engels açıklıyordu ki, siyasal zor, iktisadi temele, iktisadi koşullara, nüfus ve tekniğin nitelik ve niceliğine bağlı olduğu, ve bu nedenle de üretim ilişkisine ve üretim ilişkisinin gelişme düzeyine, bu üretim ilişkilerinin temsil edildiği sınıflar arasındaki karşıtlığa bağlıdır. Faşizm, mali-sermayenin en emperyalist unsurlarının diktatörlüğü olduğuna göre (Laçiner'in, Kominternin bu tanımına katılmayıp, ayrı

düşünmesi bizi burada hiç mi hiç ilgilendirmiyor), malisermayenin oluşmadığı, emperyalizmin oluşmadığı bir ülkede ve dönemde, yani kemalizmin egemenliği döneminde, siyasal zorun, niteliği gerici de olsa, –ki ben bu kanıda değilim– faşizm olamayacağı belirtilmek istenmiştir. Yazımın satırlarında belirtilmeyen amaçlar bunlardır. Bunların, Kominternin bu konuları çok aşmış tezlerine ve kararlarına bir katkı olabileceği hiç bir biçimde düşünülemez.

(6)

Faşizmin tanımının önemi ve yazarın faşizme karşı savaşımda önderlik ve ittifak sorunu gibi iki ayrı sorunu birbirine karıştırmasına gelince. Laçiner, bir yerde "Bay Erdost'un TEMEL İDDİASI, 'Malatya Olayı...' yazısında öne sürülen görüşlerin altında 'yanlış faşizm tanımı'nın yer aldığı"nı (s. 81.) söyler, bir başka yerde, şunları yazar: "Bay Erdost ..., hem yanlış tanım = ihanet denklemini kurup, oldukça keskin laflar ediyor; hem de adına konuştuğu 'proleter devrimci'lerden daha farklı faşizm tanımlarına sahip 'demokratik ve ilerici'lerle sıkı sıkıya işbirliğinden yana. Bu işbirliği için doğru tanımda birleşme koşul olmadığına göre o gayetle keskin 'ihanet'li lafların hangi pratik anlamı var? Eğer 'ihanet'li sözler doğru ve önemli ise, bu durumda, ihanet potansiyeli sayılması gereken 'demokratik ve ilerici'lerle ittifak neden? Yok ittifak doğru, önemli ve tanım beraberliği koşul değilse, 'ihanet'li keskinliğin yeri ne ?" (*Birikim*, n° 49, s. 60.)

Konuyu daha berrak olarak ele alabilmek için, bazı ön bilgileri burada yinelememizin gereği var:

Faşizmin tanımındaki yanlışlıkları mutlak olarak ihanet ile özdeşleştirmeyi kimse düşünmemiştir. Ama faşizmin tanımı, faşizmin özsel sınıfını değil, bu sınıfın kendisine bir kitle tabanı edindiği sınıf ve katmanları –ki bunlar esas olarak emekçi sınıf ve katmanlardan oluşur– faşizmin özsel sınıfı olarak ele alıyorsa, orada, faşizme karşı savaşımda, faşizme karşı savaşacak sınıf ve katmanlardan, faşizmin özünü oluşturan sınıf gizleniyor, ve

faşizme karşı savaş, bir ülkede ve belirli bir dönemde de olsa kapitalistleşme sürecini pompalamaya indirgeniyorsa, kuşku yok ki, burada, tanım yanlışlığı ile ihanet özdeşliği kurulur. Yanlış tanım var ve yanlış tanım var. "Oha var öküzü durdurur, oha var zelveyi kırdırır." İkisi de yanlış tanımdır, ama biri faşizmin sınıfsal niteliğini değil, bu sınıfın içinde yer alan kesimi, ya esas çizgileriyle belirlemez, ya da bunu farklı terimlerle ifade eder. Burada da bir tanım yanlışığı söz konusudur. Ama faşizmin hizmet ettiği sınıfı gözardı ederek, onun kitle tabanını, faşizmin sınıfsal niteliği olarak koydunuz mu, faşizme karşı savaşan sınıf ve katmanlardan, esas hedef gizlenmiş, onun kitle tabanı, faşizmin sorumlusu sınıf ve katmanlar olarak gösterilmiş olur.

Kominternin, *Birikim* yazarları tarafından kesinlikle yanlış bulunduğunu belirten (*Birikim*, n° 49, s.57) tanımını bir kez okuyalım: faşizm, mali-sermayenin, en gerici, en şoven, en emperyalist unsurlarının açık terörcü diktatörlüğüdür. Lenin, emperyalizmi, kapitalizmin egemenliği olarak değil, mali-sermayenin egemenliği olarak niteliyordu. Faşizm, bu mali-sermayenin, en gerici, en şoven, en emperyalist unsurlarının açık terörcü diktatörlüğüdür. Komitemin tezlerinde ve kararlarında belirtildiği gibi, faşizm, mali-sermayenin bu en saldırgan kesimi, kitle tabanı oluşturmak amacıyla küçük-burjuvaziye güven vermeye çalışır, küçük-burjuvazi içersinde kendisine bir kitle tabanı sağladıktan sonra, köylülere, küçük esnafa, memurlara ve özellikle büyük kentlerdeki sınıf-dışı öğelere yönelir, işçi sınıfı içersine sızmaya çalışır.[6] Faşizmin sınıfsal niteliği ile kitle tabanının bağlantısının da tartışıldığı XIII. oturumda, Kuzinen, faşizmin sınıfsal niteliği ile faşist kitle eylemlerinin sınıfsal bileşiminin, kesinlikle birbirine karıştırılmaması gerektiğini belirtiyor ve faşist kitle eylemlerinin toplumsal bileşiminin, faşizmin sınıfsal niteliğini hiç bir zaman belirlemediğini vurguluyordu. "Asıl önemli olan --diyor Kuzinen–, faşizmin hangi sınıfsal politikayı uyguladığı ve hangi sınıfa hizmet ettiğidir."[7] Aynı oturuma katılan Alman, İtalyan, Polonya ve Bulgar delegeleri, faşistlerin, kendi-

[6] E. Lewerenz, *Komünist Enternasyonalde Faşizmin Tahlili*, s.31, 62.

[7] Bkz: agy, s. 62- 63

lerine şu ya da bu ölçüde bir kitle tabanı oluşturmada hangi yöntemlerle başarı kazandıklarını ortaya koyuyorlar ve "faşistlerin iktidarı ele geçirmelerinden önceki, sözde anti-kapitalist vaatleri ile iktidarı ele geçirdikten sonra uyguladıkları gerçek politika arasındaki farka ve özellikle bu toplumsal demogojiye dikkati çekiyorlar"dı.[8] Oturumda, terörcü diktatörlük ile faşizmin kitle tabanı arasındaki ilişkilerin her ülkede farklılığına değiniliyor, Kolorov, faşizmin, küçük-burjuva ve köylülük içinde kendisine bir kitle tabanı yaratmada başarılı olduğunu, ancak bu katmanların kesinlikle geri dönülmez bir biçimde faşizme bağlı olmadığını, tersine, bunları, komünist partilerin daha güçlü ve daha örgütlü olarak etkileyebileceğini, ve işçi sınıfının müttefiki haline getirebileceğini söylüyordu. Kuzinen ise, faşizme karşı savaşım açısından faşist kitle eylemlerinin *parçalanmasının* taşıdığı önemi belirtmekteydi.[9]

Eğer, faşizme karşı savaşımın sınıfsal özünü Kominternin tanımından, tezlerinden ve kararlarından belirlemek gerekirse, o zaman, şöyle düşünüleceği açıktır: faşizm, halk düşmanıdır, başta işçi sınıfı olmak üzere, emekçi sınıf ve katmanların düşmanıdır; onların demokratik hak ve özgürlüklerini, terörcü yöntemlerle bastırır, onların toplumsal olarak ve sınıf olarak gelişmelerini, bireysel olarak gelişmelerini ve demokratik haklarını kullanmayı silahlı zor kullanarak önler, engeller, ortadan kaldırır. Faşizme karşı savaşımın sınıfsal özü, faşizmin hangi sınıfa hizmet ettiğine ve hangi sınıfların çıkarını çiğnediğine göre belirlenir. Sınıfsal politikası açısından faşizm, mali-sermayeye, mali-sermayenin en emperyalist, en gerici, en şoven kesimlerine hizmet eder. Öyleyse, düşman odur. Faşist kitle eylemlerine katılan, faşizme kitle tabanı oluşturan sınıf ve katmanlar değildir. Yani her şeyden önce, faşizme kitle tabanı oluşturan küçük-burjuvalar, köylüler, küçük esnaf, memur, öğrenci gençler, ve hatta işçiler, faşizme karşı savaşımda, düşman değildir. Bunlar, dönülmez biçimde faşizme bağlı değildir. Kitle tabanına karşı savaşımı, biri faşist kitle eylemlerinin parçalanmasına çalışarak cephesini daraltmak ve öteki faşizme kitle tabanı oluşturan

[8] Bkz: agy, s. 63.
[9] Bkz: agy, s. 64- 65.

unsurların kendi sınıfsal çıkarları ile faşizmin sınıfsal niteliği arasındaki karşıtlığı bu yığınlara örgütlü ve güçlü bir biçimde götürmek, bu yığınları, mali-sermayeye hizmet eden siyasal kadrosundan koparmak, bunları, işçi sınıfının müttefikleri haline getirebilmektir.

Faşizm, burjuvazinin değil, bu sınıfın en üst kesiminin, mali sermayenin diktatörlüğüdür. Birincisi, ortalama kar ile yetinmeyen tekelci burjuvazinin azami karını tehlikeye düşüren sınıf-bilinçli işçilerin sendikal savaşımlarını (grev ve toplu sözleşme) daraltarak, gerileterek ya da ortadan kaldırarak azami karı süreklilendirme dürtü ve gereksiniminden; ikincisi, işçi sınıfının siyasal savaşımının, kendi varlığı için bir tehlike oluşturduğunu gördüğü zaman, burjuva demokratik yöntemlerle yönetemediği zaman, demokratik yönetemi ortadan kaldırmak ya da işlemez hale getirmek ister. Toplum içerisinde demokratik hak ve özgürlüklerin gerçekleştirilmesini silahlı zor yoluyla engelleyerek; devrimci, demokrat ve ilerici kitle, meslek, sınıf örgütlerinin faaliyetlerini zor yoluyla gerileterek; demokratik kurumların ya demokratik işlerliğini zor yoluyla durdurarak ya da bu kurumları ortadan kaldırarak, birbirlerinden farklı ülkelerde, farklı sıralar ve farklı süreçler izleyerek, faşizmi gerçekleştirmeye çalışır. Bu siyaset, esas olarak mali-sermayenin çıkarlarına hizmet eden bir siyasettir; ve bu siyaset, özünde işçi sınıfına, onun sendikal örgütlerine, sınıf örgütlerine, siyasal partilerine, onun ideolojisini ya doğrudan savunan ya da demokratik haklar biçiminde dolaylı olarak koruyan demokratik meslek, gençlik kitle örgütlerine karşı bir siyasettir. Ve onun içindir ki, faşizme karşı, en tutarlı, en kararlı ve sonal savaşımı, işçi sınıfı, ve onun ideolojisi belirler. Ülke ölçeğinde organize demokratik örgütler, bir yandan fasiştleştirme hareketinin engellerini, ve öte yandan faşizm ile savaşımda işçi sınıfının müttefiklerini, desteklerini, yan güçlerini oluştururlar. Bir ülkede burjuva demokratik kurumlar ne denli sağlamlaşmış ve ne denli etkin ise, bunlar, faşistleştirme hareketini o denli güçleştirir ve faşizme o denli engel oluştururlar. Bu bakımdan, işçi sınıfının sendikal örgütlerinin bulunmadığı, ilerici siyasal örgütlerin gelişkin olmadığı,

demokratik örgütlerin varlığını pek duyurmadığı, demokratik kurumların tam bir etkinlik kazanmadığı yerlerde ve bölgelerde, faşizm, gerici küçük-burjuva ideolojisini bir araç olarak kullanarak, küçük-burjuva, esnaf, memur, gençlik, köylü ve sınıf-dışı kalmış unsurlar üzerinde etkili olarak, onları daha kolay kendi tarafına kazanabilir.

Kuşku yok ki, Kominternin, faşizm konusundaki tezleri ve kararları, bir çırpıda ortaya çıkmamıştır. Faşizm olgusunun yükselişi ile birlikte, faşizmin değişik ülkelerde boy vermeye başlaması ile birlikte ve bu süreç içersinde doğup geliştirmiştir faşizmin tahlili. Faşizmin tartışıldığı en önemli oturum 1933 yılının son aylarında yapıldı. Bugün, faşizm konusunda, 1933'te varılan yargılara varmak, doğaldır ki, çok daha kolaydır, ama faşizmin Avrupa'nın göbeğinde yükselmeye başladığı ve dış saldırılarına henüz başlamadığı, yazgısının tarihsel olarak belirlenmediği bir zamanda, faşizmi, büyük bir enerji ile tahlil eden, işçi sınıfına ve insanlığa unutulmaz hizmetlerde bulunan bu devrimcilere, işçi sınıfı kadar, tüm emekçi sınıf ve katmanlar yalnızca ve yalnızca minnet borçludurlar. Bu tezler ve kararlar, kuşkusuz gelişen koşullarda, yeni tarihsel olgularla, geliştirilir, *kusurlar varsa düzeltilir*, bu ayrı bir şeydir. Ama Kominternin "yaklaşımına", kendilerine "marksist" deme cüretini gösteren daha ne oldukları belirsiz kişiler, "kesinlikle yanlış" flamasıyla çıkarsa, orada, sinsi bir "otorite" düşmanlığından başka bir şey yok demektir. Bu otorite düşmanlığı, marksizmin değil, anarşizmin yükseldiği yerde kabarır.

Şimdi gene, o satırları arasında dolanırken gerçekten insana pis bir şey karıştırıyormuş duygusunu veren Laçiner'in "Malatya Olayı – Türkiye'deki Faşist Hareketin Yapısı ve Gelişimi" adlı yazısına dönmenin gereği var.

Faşizm, hemen her yerde, küçük-burjuvazinin gerici ideolojilerinden biri olarak "anti-kapitalizm"i kullanmıştır. Çünkü, kapitalizmin yolunu açan ilkel birikim sürecinde olduğu gibi, kapitalizm, ayakları üzerinde durmaya başladıktan sonra da, daha geniş boyutlarda mülksüzleştirmeye devam eder. Kapitalizm, küçük-burjuva unsurların, kendi emeğiyle geçimini

sağladığı için bir yanıyla emeğe, ve emeğini kendisinin sahip olduğu üretim araçları üzerinde gerçekleştirdiği için bir yanıyla sermayeye dönük olan bu unsurların büyük bir kısmını mülksüzleştirerek proletaryanın saflarına atar; küçük bir kısmı ise, sermayesinin emeğine ağır bastığı ölçüde, burjuvazinin alt basamaklarına tırmanır. Bu nedenledir ki, emek ve sermaye gibi, eğik ve kaygan zeminin üzerinde sürekli kayan ve tırmanan ve daha çok proleterleşme eğrisine giren küçük-burjuva unsurlar, küçük-burjuva bilinçli unsurlar, bir yandan proleterleşme korkusunu ve tedirginliğini, ve öte yandan, kendilerini mülksüzleştiren kapitalizme karşı duydukları öfkeyi bir arada yaşarlar. Bu mülksüzleşme, toprakta küçük özel mülkiyetin daha yaygın ve tarımsal alanların doğal verimliliğinin daha yüksek olduğu bölgelerde daha az bir hızla, ama buna karşın, toprakta büyük özel mülkiyetin ve özellikle de feodal büyük mülkiyetin ağır bastığı bölgelerde, ve bundan ayrı olarak toprağın doğal verimliliğinin daha düşük olduğu bölgelerde daha büyük bir hızla meydana gelir. Bu nedenledir ki, mülksüzleşme, feodal birimlerin çözülüşünde daha hızlı olduğu gibi, büyük toprak mülkiyetinin ağır bastığı bölgelerde de, gerek emekçi nüfustaki artış ve gerek kapitalist tarım işletmelerinin, bu feodal birimlerin dışarı attığı nüfusu soğurması nedeniyle, Çukurova'da daha çarpıcı bir biçimde kendini gösterir.

"Anti-kapitalizm", faşizmin sınıfsal ideolojisi değildir, ama faşizm, küçük-burjuva unsurlar karşısına, nasıl her ülkenin özelliklerine göre farklılık gösteren gerici küçük-burjuva ideolojilerle çıkarsa, ve nasıl bu gerici küçük-burjuva ideolojiler, "Faşizm Üzerine Bir Deneme" (*Yeni Ülke*, n° 1) adlı yazımızda tarihsel kökleriyle açıklamaya çalıştığımız gibi, Türkiye'de özel olarak "moskof" düşmanlığından kaynaklanan anti-komünizm, panturancılıktan kaynaklanan ırkçılık ya da şoven-milliyetçilik, panislamizmden kaynaklanan mezhepçilik ise, genel olarak da anti-kapitalizmdir. Komintemin XIII. oturumunda, Alman, İtalyan, Polonya ve Bulgar delegeleri, faşistlerin, iktidarı ele geçirmelerinden önceki, sözde anti-kapitalist vaatleriyle, iktidarı ele geçirdikten sonra uyguladıkları gerçek politika arasındaki farka ve

özellikle bu toplumsal demogojiye dikkat çekiyorlardı.[10] Bir başka deyişle, anti-kapitalizm, faşizmin sınıf ideolojisi değildir, faşizmin kendisine kitle tabanı edinmek için, demagojik sloganıdır. Kuşku yok ki, bu aldatmacaya, ancak anti-kapitalizmden çare uman ve proleterleşmekte olan ve proleterleşmeyi bir yıkım olarak gören küçük-burjuva unsurlar kendilerini kaptırabilir. Bunlar, ayrıntılı olarak, "Faşizm Üzerine Bir Deneme" adlı yazımızda anlatılmaya çalışılmıştır. Yalnız burada birkaç noktaya dikkat çekmek gerekir: Birincisi. Köylülük içinde proleterleşme eğrisi, büyük toprak mülkiyetinin ağır bastığı yerlerde, özellikle feodal toprak mülklerinin bulunduğu yörelerde, küçük toprak mülkiyetinin ağır bastığı yörelere göre, daha kitleseldir ve daha hızlıdır. İkincisi. Proleterleşme ile birlikte, aynı toprakta, bir ücretli işçi olarak ya da yakınındaki bir kapitalist işletmede ücretli-işçi olarak çalışma olanağı içersinde bulunan unsurların, proleterleşmeye duydukları tepki ile, bu olanakları kendi yöresinde bulamayan, geleneksel yaşayış tarzından olduğu kadar, ailece bir yıkım ve göçüş ile karşı karşıya kalanların, yeni sınıfının kendisine bir geçim olanağı sağlayana değin, birkaç kuşağın acılı ve ıstıraplı yaşamının önsezilerinden kaynaklanan proleterleşmeye duyulan tepkiler, birbirlerinden oldukça farklıdır. Üçüncüsü. Bu proleterleşme, yalnızca feodalizmden kapitalizme geçişin sonucu değil, özünde, her ikisi de, mülksüzleşmenin sonucudur. Biri kapitalizmin yolunu açan süreçtir, ve öteki, kapitalizm, ayakları üzerinde doğrulduktan sonra da aynı süreci daha büyük boyutlarda gerçekleştirmeye devam eder. İkisi de, özünde, aynı iktisadi gelişmenin, değişik aşamalarındaki, aynı görüngüsüdür (fenomenidir).[11] Bu ikisini birbirinden ayrı şeyler olarak ele almak, ve hele Batı Anadolu'da, feodalizmden kapitalizme geçildiğini söyleyerek, tarımda mülksüzleşme sürecinin tamamlandığı anlamına gelebilecek yorumlarda bulunmak, ne sermayenin ilkel birikimini, ne de mülksüzleşme sürecinin sanayi sermayesinin tarımı tüm olarak ele geçirene değin artan boyutlarda devam edeceğini bilmemek demektir. Ve birinde

[10] *Komünist Enternasyonalde Faşizmin Tahlili*, s. 63.

[11] Bkz: Muzaffer Erdost, "Türkiye'de Küçük Köylülüğün Sermaye Tarafından Sömürülmesi Üzerine", *Yeni Ülke*, nº 7, s. 100-103, 141-142.

(yani Doğu Anadolu'da) mülksüzleşme süreci devam etmektedir, diğerinde (yani Batı Anadolu'da) tamamlanmamıştır anlamına gelebilecek bir yorum, "marksçılık" değil "maskaracılık"tır.

Gene burada birkaç noktaya daha dikkati çekmek gereği var: Biri, faşizmin gerici küçük-burjuva ideolojisini, kendi sınıf ideolojisi olmadığı halde, kullanması, yani faşizmin ikiyüzlülüğüdür. İkincisi, kendisi nesnel olarak proleterleşmekte olduğu halde (gene bu konuda "Faşizm Üzerine Bir Deneme" adlı yazıma bakılsın) küçük-burjuva bilinci taşıması, küçük-burjuva olarak varlığını koruması, ya da proleterleştiği halde küçük-burjuva olma özlemini taşıması, bu küçük-burjuva bilinci, yeni katıldığı işçi sınıfı saflarına taşımasıdır. Üçüncüsü, gerek küçük-burjuva unsurların proleterleşme yazgılarının kaçınılmaz olduğu, gerek hala küçük-burjuva bilinci taşıyan ve ama işçi sınıfı saflarına katılmış unsurların kendi sınıf-bilincine varmaları sorunudur.

Eğer biz, küçük-burjuva unsurların, kapitalistleşme süreci içerisinde proleterleşerek, bunların, faşizmin, anti-kapitalizm sloganının etki alanı dışına konumu gereği çıkacağını, ve faşizmin kitle tabanı olmaktan çıkacağını düşünürsek, hem bu sürecin uzun yıllar alması ie birlikte (çünkü zorla toplu mülksüzleştirmelerin olmadığı yerde bu çok uzun yıllar alır) faşizmin gelişmesine boyun eğmiş, hem faşizmin, nesnel olarak kendi sınıf bilincine sahip olmayan ve ama öznel olarak küçk-burjuva bilinci taşıyan işçilerle birlikte, işçi sınıfı içerisine akışını da gözönünde tutmamış oluruz. Ve eğer biz, Laçiner'in (Kominterne karşı çıkan ve küçük-burjuva diktatörlüğünü savunanlara omuz verircesine) söylediği gibi, "küçük-burjuvazinin faşist harekete katılışını, mali sermayenin 'aldatma' vb. girişimlerinden bağımsız olarak ele al[ır], katılış nedenini BİZZAT 'KÜÇÜK-BURJUVA' KONUM VE 'VAROLUŞUN' KENDİNDE aramak gerek[tiğini]" (*Birikim*, n° 49, s.67) düşünürsek, o zaman, küçük-burjuvazinin konum ve varoluş nedeniyle, yani kaçınılmaz olarak faşist harekete katıldığını ve ancak bu konum ve varoluş nedeni ortadan kalktıktan sonra, faşist hareketten kopacağını düşünebiliriz. Laçiner'in, burada, bizim için yazdığı sözleriyle söyleyelim: "Bu ise onun faşizm tartışmalarından zerrece bir şey anlamadığını

gösterdiği gibi, kendi düz mantığının sonuçlarını düşünmek zahmetine bile girmediğini gösterir." (*Birikim*, n°:49, s.61.) Bir kere, "faşizm tartışmalarından zerrece bir şey anlamadığını gösterir", çünkü, faşizmi, "küçük-burjuva diktatörlüğü" olarak nieteleyenleri utangaç bir biçimde "korumak" ile "savunmak" arasında sallanan bu yazar faşizmi küçük-burjuva diktatörlüğü olarak nitelemenin mantıksal sonucundan, faşizme karşı savaşım verenlerin, savaşımın, bu diktatörlüğün sınıfsal özüne yöneltileceğini "önermemişlerdir" vargısına varıyor. Küçük-burjuva diktatörlüğü demek, her şeyden önce, küçük-burjuvazinin sınıfsal çıkarını ve egemenliğini gözeten siyasal iktidar demektir. "Küçük-burjuva diktatörlüğü" teriminin, küçük-burjuvazinin çıkarını ve egemenliğini ifade etmesi açısından, her şeyden önce burjuvazinin çıkarını ve egemenliğini gözeten "burjuva diktatörlüğü" teriminden, her şeyden önce proletaryanın çıkarını, ve egemenliğini gözeten "proletarya diktatörlüğü" teriminden, farklı bir anlamı olamaz; yani "küçük-burjuva diktatörlüğü" terimi, kendiliğinden küçük-burjuvazinin sınıf olarak çıkarını ve egemenliğini ifade eder. Bundan farklı bir kavram, farklı terimlerle ifade edilmek gerekir. İkincisi, "kendi düz mantığının sonuçlarını düşünmek zahmetine bile girmediğini gösterir", çünkü, eğer faşizm küçük-burjuvazinin diktatörlüğü ise, yani küçük-burjuvazinin sınıfsal çıkarını ve egemenliğini temsil ediyorsa, faşizme karşı savaşım, faşist siyasal iktidara yönelirken, onun çıkarını ve egemenliğini temsil ettiği sınıfa karşı yönelmiş olur, ve faşizme karşı savaşım *özünde bir sınıf savaşımı olduğuna göre,* bu diktatörlüğün temsil edildiği sınıfa karşı bir savaşım olmak gerektiği kendiliğinden anlaşılır bir şeydir. Bu ise, faşizmin sınıfsal özünü, malî sermayeyi, günümüzde ve ülkemizde emperyalizmi, gözardı etmek, örtmek, gizlemek sonucundan başka bir sonuca varmaz. Bugün, faşizmin tanımında ve tahlilinde mali sermayeyi, mali sermayenin en emperyalist unsurlarını, bağımlı ve yarı bağımlı ülkeler sözkonusu olduğunda emperyalizmi, emperyalizmin komuta mevkiinde bulunan unsurlarını gözardı etmek, örtmek, gizlemek, yeni-trotskizmden başka bir şey değildir. Yeni-trotskistlerin, Trotski'yi şu ya da bu sözleriyle eleştiriyor olmaları, onların bir ideoloji olarak trots-

kizmle karşıtlık içersinde olduklarını ortaya koymaz. Nasıl, biri, kendisine "marksist" demekle marksist olamazsa, trotskist birinin trotskist değilim demesi, onu trotskist olmaktan kurtaramaz. Tek bir ülkede sosyalizm kurulamaz sözlerini eleştirmek, ama yerine bir köylü ülkesi olan Rusya'da sosyalizm kurulamazdı sözlerini koymak, bir ideoloji değişikliğinden değil, aynı ideolojinin yenileştirilmesinden başka bir şey değildir. Bunun gibi, faşizm konusunda da, yeni trotskizmin genel ölçütü, mali sermayenin en emperyalist unsurlarının, emperyalist denetim ve komuta merkezini gözardı etmek, gizlemektir. Yeni trotskizm budur, ve bunun ideolojisini savunanlar, sürdürenler, yine trotskisttir, başka bir şey değil.

Yazarın utangaç bir biçimde "korumak" ile "savunmak" arasında sahip çıktığı, faşizmi küçük-burjuva diktatörlüğü olarak niteleyenler ya da kendilerine bu tür iddialar yöneltilenler, gene yazara göre, "küçük-burjuvaların faşist harekete katılışlarını, hatta onu [faşizmi] bir hareket olarak OLUŞTURUŞLARINI; kendilerinin –dış bir etkenin aldatmasına, kandırmasına GEREK olmadan– İRADİ BİR SEÇİŞLERİ olarak kabul etme[ktelermiş]." (*Birikim*, nº 49, s. 61.) Yazardan daha yukarıya aktardığımız alıntılarla birlikte özetlersek, demek ki faşizmi küçük-burjuvazinin diktatörlüğü olarak niteleyenler ya da kendilerine "benzeri iddialar yöneltilenler", küçük-burjuvaların, küçük-burjuva oldukları için sınıfsal konumları, sınıfsal nitelikleri gereği, sınıfsal varoluşları gereği, iradi seçişleri sonucu olarak faşist harekete katılırlar, ve bundan da önemlisi, hatta faşizmi bir hareket olarak oluşturmalarının asıl nedeni budur. Asıl nedeni bu olduğu zaman, yazar, eğer "kendi düz mantığının sonuçlarını düşünmek zahmetine" girseydi, faşizme karşı savaşımın, özünde, faşizmi yaratan sınıfsal varlığına yönelik olacağı sonucunu da çıkarırdı. Bu sonucu çıkaramamasının nedeni "diyalektik" düşünüşünün sonucu değil, "eğri" mantığının, yani mantıksızlığının sonucudur, başka da bir şey değil.

Burada biraz duralım. Çünkü, yazar, faşizmi küçük-burjuva diktatörlüğü olarak niteleyenleri utangaç bir biçimde "korur" ya da "savunur"ken, bu tahlilleri çürütecek eleştirileri, kendi üzerinden aşırtacağı "ince" bir üslup ile konuya yaklaşmaktadır.

Çünkü, yazar, faşizmi küçük-burjuva diktatörlüğü olarak niteleyenlerle yalnızca Kominternin görüşlerine karşı olmak anlamında bir kenetlenme içersinde değildir, kendi yazısının özsel içeriği de aynı temele dayanmaktadır.

Yazar, faşizmi küçük-burjuva diktatörlüğü olarak niteleyenlerin, küçük-burjuvaların faşist harekete katılışlarının nedenini, hatta faşizmi bir hareket olarak oluşturmalarının nedenini, onların küçük-burjuva olarak varoluş nedenine bağlayanların görüşlerini yadsıyanlar için şunları yazar: "Bu anlayışlara karşı olanlar, faşizm 'finans-kapitalin en emperyalist ... unsurlarının diktatörlüğüdür.' diyenler ise, faşist hareketlere küçük-burjuva katmanlarının katılışını; 'aldatma', faşist demagojinin etkili temaları başarılı kullanması vb. nedenlerle açıklarlar ve dolayısıyla diğerlerinin asıl nedeni küçük-burjuva konumun kendisinde bulan yaklaşımlarını yadsırlar." (*Birikim*, nº 49, s.61.)

Faşizmi küçük-burjuva diktatörlüğü olarak niteleyenlerin görüşlerini kesinlikle yanlış bulan Komintern –Kominterni yadsıyanların faşizmi küçük-burjuva diktatörlüğü olarak nitelemesi ve Kominternin "yaklaşımı"nı kesinlikle yanlış bulan Laçiner – Kominterni yadsıyanları yadsıyanlar olarak kenetlenmesi. Elbette yalnızca bu değil. Laçiner'in "Malatya Olayı – Türkiye'deki Faşist Hareketin Yapısı ve Gelişimi" adlı yazısında, bugün Türkiye'de, faşizmin, faşist hareketin kapitalistleşme ile birlikte, eski geleneksel egemen ve üstün konumlarını yitirmekte olan sünni-türk kesimlerin, bu konumlarını yitiren kesimlerin tepkisinden kaynaklandığını, varoluş nedeninin bu olduğunu, bu olgunun ürünü olduğunu söylerken, aynı şeyi söyler.

Ne var ki, yazar, burada da kalmaz, kapitalistleşme sürecini, feodal birimlerdeki kast sistemini çözüştürdüğü, köylülük içersinde sınıflaşmayı başlattığı ve bu sınıflaşma içersinde, proleterleşmekte olan unsurların, faşizmin kendine kitle tabanı edinmesinin koşullarını taşıdığını değil, bunların türk-sünni kesimi içinde bulunmuş olmaları zorunluluğu olduğunu ileri sürer. Etnik ve dinsel açıdan türdeş-olmayan (heterojen) yörelerde, geleneksel olarak üstün konumlarını yitiren sünni-türk kesim, kapitalistleşme süreci içersinde, bu üstün konumunu yitirişin-

den duyduğu tepkiyi, alevi-kürt kesimine yönelttiği, ve "düz mantık" sonucu, bugün Türkiye'de faşist hareketin bu olgunun ürünü olduğunu söylediği halde, etnik ve dinsel açıdan türdeş (homojen) olan yörelerde, örneğin Batı Anadolu'da, konumları sarsılan sınıf ve katmanların, tepkilerini yükselen sınıf ve zümreler, bu durumdan kaynaklanan tepkilerini, yükselen sınıf ve katmanlara,yani burjuvaziye yönelttiklerini söyler. "Halkı etnik-dini açıdan hamojen olan yörelerde kapitalizmin gelişmesiyle ekonomik-toplumsal konumları sarsılan sınıf ve zümrelere yöneltirler." (*Birikim*, no 39, s. 16.) Halkın etnik ve dinsel açıdan türdeş olduğu yerlerde, proleterleşme eğilimine girmiş bulunan unsurların tepkisi burjuvaziye yöneldiği için, bu unsurlar faşizme kapalı kalmış ya da faşizmi bir hareket olarak oluşturmamışlardır. Oysa, durumları sarsılan sünni-türk unsurlar ise, tepkilerini, durumlarını güçlendirmekte olan alevi-kürtlere yönelttikleri için faşist harekete katılmışlar ya da faşizmi bir hareket olarak oluşturmuşlardır.

Şimdi, yazarın "düz mantığı" izlenirse, buradan, "faşizm denen hiç"e varılabilir; ama diyalektik düşünenler, buradan, şu sonucu çıkarırlar: peki, faşizme karşı savaşım kime yöneltilecektir? Faşizmi oluşturan sınıfa. Bu ise, türdeş olmayan (heterojen) yörelerde yaşayan ve geleneksel üstünlüklerini artık koruyamayan sünni-türk unsurlardan oluşmaktadır. Faşizm, küçük-burjuva gerici ideolojileri kullanarak nasıl sünnilerin alevilere karşı mezhepçiliğini, ve nasıl türklerin kürtlere karşı şovenmilliyetçiliğini besliyor ve kışkırtıyorsa, şimdi, faşizme karşı savaşanlara, yazar, faşizme karşı savaşım öneriyorsa eğer, aynı gerici küçük-burjuva ideolojilere dayanan, ve bu kez sünniler ve türklere karşı savaşım önermiş olmuyor mu? Mezhep savaşımının yerine mezhep savaşı, ırkçı savaşımının yerine ırkçı savaşım. Yazar, hemen yaygarayı basabilir "bir Marksist"in böyle bir şey söyleyemeyeceğini, kendisine iftira edildiğini yazabilir. Ama sonuç değişmez, sorunu koyuşundan bu sonuç çıkar. Esasen, yazara göre, böyle bir savaşıma da gerek yoktur, çünkü zaten, kapitalizmin gelişmesi, bugün Türkiye'de faşist hareketin ilk evresini kapamaktadır. Kendisine "marksist" diyebilen bu yaza-

rın, şu pasajlarını, burada bir kez daha yineleyelim: "MHP, bugünkü İDEOLOJİK-POLİTİK KİMLİĞİNİ, YAPISINI OLUŞTURAN SÜRECİN, Türkiye'de kapitalizmin gelişmesinin geleneksel –feodal- yapıyı değişime zorlamasının ürünü olan karmaşık geçiş sürecinin tamamlanmaya başlaması ile birlikte bugüne kadar sağladığı TOPLUMSAL DESTEĞİ DE YİTİRECEĞİ bir 'İNİŞ DÖNEMİ'NE girmiştir." Ve biraz daha aşağıda da şu satırlar okunur: "... FAŞİST HAREKET. (...) kendisine kitle desteği sağlayan toplumsal kesimlerin, kapitalizmin gelişmesi süreci içinde ister istemez 'kader'ine razı hale gelmesiyle 'KİTLE DESTEĞİ'Nİ YİTİRMEYE başlamıştır." (*Birikim*, n° 39, s.23.)

Peki ama, Kominternin "yaklaşımlarını" kesinlikle yanlış bulan bu yazar, faşizmin sınıfsal niteliği açısından mali-sermayeyi, mendil cebine sokar gibi gizleyen, ve arada bir pis salgılarını silmek için çıkaran bu yazar, Kominternin tanımı yerine herhangi bir tanım getirmiyor, faşizme karşı savaşımın, kim ve kimler tarafından ve kime karşı yapılacağını söylemiyor. Okurun, onun "tahlil"lerinden çıkarabileceği tanımın ne olabileceğini ise yukarda sergiledik, ve bu tanımın ihanete varan yanlış bir tanım olduğunu belirttik. Onun "tahlillerinden", faşizme karşı savaşımda, faşizmin sınıfsal niteliğini, esas hedefi sakladığı için ihanetten başka bir şey çıkmaz.

Onun içindir ki yazar, faşizmin tanımı ile devrimci sınıfın faşizme karşı savaşımda demokratik cephe oluşturma sorununu özdeşleştirerek, aklı sıra bizi eleştirmeye kalkışır. Şöyle yazar: "Bay Erdost ise, hem yanlış tanım = ihanet denklemlerini kurup, oldukça keskin laflar ediyor; hem de adına konuştuğu 'proleter devrimci'lerden daha farklı faşizm tanımlarına sahip 'demokratik ve ilerici'lerle SIKI SIKIYA BİR İŞBİRLİĞİNDEN yana. Bu İŞBİRLİĞİ için doğru tanımda birleşme koşul olmadığına göre o gayretle keskin 'ihanet'li lâfların hangi pratik anlamı var? Eğer 'ihanet'li sözler doğru ve önemli ise, bu durumda, ihanet potansiyeli sayılması gereken 'demokratik ve ilerici'lerle ittifak mıdır? Yok ittifak doğru, önemli ve tanım beraberliği koşul değilse, 'ihanet'li keskinliğin yeri ne?" (*Birikim*, n° 49, s.60)

İlkin. Yazıma birkez daha göz gezdiriyorum, dalgınlık sonu-

cu, Kominternin ustalarının önemle vurguladığı "işbirliği" ile "güçbirliği" arasındaki farkı bilmeme karşın "işbirliği" diye bir sözcük kullanıp kullanmadığına bakıyorum. Ama bir "işbirliğinden", hele "sıkı sıkıya bir işbirliğinden" değil, işçi sınıfının, küçük-burjuvazi ile *ittifakından*, zorunlu *güçbirliğinden* sözettiğimi okuyorum. Hele Laçiner'in, "proleter-devrimci", "demokratik ve ilericiler" üçlüsünün geçtiği yerlerde, değil ki "işbirliğinden", bir ittifaktan bile sözetmemişim. Şöyle: " ... başta devrimci işçi sınıfı olmak üzere, devrimci, demokrat, ilerici sınıf ve katmanları, faşizme karşı savaşımda pasifliğe zorlamaktadır." (s.13) ve diğeri: "Proleter devrimcileri, demokratları, tüm ilerici sınıf, katman ve kişileri, edilginliğe (pasifliğe) açık bir çağrıdır bu." (s. 24.) Burada, okur görür ki, faşizme karşı emekçi sınıf ve katmanlar arasında bir ittifaktan, zorunlu güçbirliğinden sözedilmiştir, işbirliğinden değil. Burada, okur görür ki, proleter devrimciler, demokratlar, ilericiler arasında bir işbirliğinden, hele sıkı sıkıya bir işbirliğinden sözedilmemiştir. Sınıflar arası ittifak ve güçbirliğini, kişiler arası işbirliğine dönüştüren yazar, devrimci, demokrat ve ilerici sınıf ve katmanlar arasında faşizme karşı ittifakın, güçbirliğinin oluşturulması ile bu sınıf ve katmanların, faşizmin tanımında birleşmiş olması zorunluluğunu birbirine katacak kadar, marksist sınıf itifakının özünü, strateji ve taktiğinin özünü anlamadığını sergilemiştir. Demokratik devrimde, proletaryanın, burjuvaziyi tarafsızlaştırma, küçük-burjuvazi ve köylülük ile ittifak; sosyalist devrimde, küçük-burjuvazi ve köylülüğü tarafsızlaştırma ve yoksul köylülük ile ittifak – Lenin'in, 1905'te, Rusya'da, devrimin aşamalarına göre, Çarlığa ve daha sonra burjuvaziye karşı ortaya koyduğu bu iki stratejiye, Laçiner'in değerlendirmesi açısından baktığımızda, şu sonuca varmamız doğaldır: proletarya, demokratik devrimde, küçük-burjuvazi ve köylülük ile ittifakı, köylülük, demokratik devrimi, proletarya gibi tanımladığı için sağladı ve sosyalist devrimi, köylülükten farklı tanımladığı için onu tarafsızlaştırmak zorunda kaldı. Oysa, demokratik devrim, proletaryanın olduğu gibi köylülüğün de çıkarınadır, ve bu sınıfsal çıkarlar, bu ittifakın temelidir, ve sosyalist devrimden, proletaryanın olduğu

ölçüde köylülüğün sınıf olarak çıkarı bulunmamaktadır. Ve bunun için de, köylülük, tarafsızlaştırılmalıdır. En azından tarafsızlaştırılmalıdır, çünkü, köylülük, sınıfsal niteliği sonucu, burjuvazinin müttefiki haline gelebilir. Faşizme karşı savaşımda, demokrasiden hangi sınıfların ve katmanların çıkarı varsa, bu sınıfların ve katmanların ittifakı, bir zorunluluktur, çünkü devrimci proletarya, bu sınıf ve katmanları, birincisi faşizmin kitle desteğinden çekerek zayıflatır ve ikincisi bu sınıf ve katmanları kendi yanına çekerek, demokrasi cephesini güçlendirir. Tanım, proleter devrimcilerin, faşizme karşı izleyecekleri strateji ve taktiklerin belirlenmesinde anahtardır. Eğer, faşizmin tanımı, faşizmin sınıfsal niteliğini doğru koyuyor ve faşizmin kendisine çektiği kitleler ile faşizmin sınıfsal çıkarı açısından arasında bir ilgi bulunmadığını belirliyorsa, faşizme karşı savaşımın stratejisi de doğru olarak belirlenebilir. Tanım yanlış ise, faşizme karşı savaşımın stratejisi, doğru olarak belirlenemez. Dolayısıyla, hedef, mali-sermayenin en emperyalist unsurlarına değil, faşizmin kendisine kitle tabanı edindiği küçük-burjuva unsurlarına yöneltilir. Bu ise, faşizme-karşı savaşımda, hem esas hedefi dışladığı ve hem de devrimci proletaryanın kendi saflarına kazanması gereken küçük-burjuvaziyi karşısına aldığı için, faşizme karşı savaşımın kaçınılmaz yenilgisini hazırlar, ve böyle bir tanım, yalnızca yanlış bir tanım olmaz, aynı zamanda faşizmden zarar görecek tüm sınıf ve katmanlara, tüm insanlığa karşı da bir ihanet olur. Doğaldır ki, bu yanlışlık kendisine "sosyalist" diyen bir dergide ve "marksizm" adına yazılıyorsa.

Küçük-burjuvazinin özelliklerini belirttiğimiz burada, faşist demagoji nedir, devrimci tutum nedir ve neye pasiflik denir, bunları açıklamak gereği var.

Faşizmin sınıfsal niteliği ile kitle tabanının sınıfsal niteliği birbirinden tamamen farklıdır, ve faşizm, kendisine çekeceği kitleler karşısına, hizmet ettiği sınıfın ideolojisi ile çıkmaz, onların karşısına gerici küçük-burjuva ideolojilerle çıkar. Her şeyden önce bu nedenledir ki, faşizm ikiyüzlüdür. Bu ikiyüzlülüğü, yalnızca, gerici küçük-burjuva ideolojisinde kendini ortaya koymaz; aynı zamanda, demokrasi düşmanıdır, demokrasinin savu-

nucusu gözükebilir; özünde emperyalizme hizmet eder, emperyalizme karşı görünür, milliyetçilik maskesini geceleri bile yüzünden çıkarmaz; sömürü sisteminin en azgın hizmetkarıdır, sömürüye karşı çıkıyor görünür. Faşist terör, baskı, suikast, katliam, faşizmin özsel varlığını oluşturur; ama barış, kardeşlik, fikirlere saygı dilinden düşmez. Maskeli elinden silah, ikiyüzlü dilinden kitap düşmez. Düşerse, faşizm, faşizm olmaktan çıkar, elinden silah düşerse, faşist olmaktan çıkar, elinde silah varken dilinden kitap düşerse, biz, onu kendi kişiliğiyle göremeyeceğimiz için, faşizm ikiyüzlü niteliğini, temel bir özelliğini yitirir. İşçi sınıfının amansız düşmanıdır, sendikaların, toplu sözleşmenin, grevlerin düşmanıdır, ama işçi sınıfının azgın savunucusu gözükür. Proleterleşmekte olan küçük-burjuva unsurlar, eğer, kapitalizm koşullarında proleterleşmelerinin kaçınılmaz olduğu bilincine varsalardı, bunlar, kendilerinin gerçek dostlarının, müttefiklerinin işçi sınıfı olduğunu, devrimci proletaryanın ideolojisinin gerçek kurtuluş yolunu gösterdiğini bileceklerdi. Ama bu bilince sahip olmadıkları sürece, kendilerini proleterleşmekten kurtaracaklarına inanacakları en geri ideolojilere kendilerini kaptırabilirler.

Faşist demagoji, gerek küçük-burjuva unsurları, gerek proleterleşmekte olan küçük-burjuvaları, gerek küçük-burjuva bilinçli proleterleri, gerek küçük-burjuvalaşma özlemini kurtuluşunun tek yolu sayan sınıf-dışı unsurları, küçük-burjuvazinin gerici ideolojisi ile besler. Gerçek kurtuluşu getirecek olan proletaryanın ideolojisine, tiksinç ve ürkünç bir şey olarak bakma bilincini yaratmaya çalışırlar. Bu unsurlarda, gerici bilinci canlandırma, öne çıkarma, kabartma – faşist demagoji, faşist propaganda budur.

Devrimci tutum ise, aynı unsurlara, işçi sınıfının bilimini açıklamak, proleterleşmenin kaçınılmaz olduğu bilincini ve proleterleşmiş olanların küçük-burjuva özlemlerini yaşatmaları yerine, katıldığı sınıfın sınıf savaşımına katılmasının tek kurtuluş yolu olduğu bilincini götürmektedir. Bir yandan, proleterleşme korkusu ile proletaryanın ideolojisine düşman olanları, kapitalist sistem içinde, proleterleşmenin aslında kendileri için

kaçınılmaz olduğu bilincine, ve öte yandan proleterleştikleri halde, hâlâ küçük-burjuvalaşma özlemi taşıyan ve küçük-burjuva olmaya çabalayan ve bu nedenle de küçük-burjuva bilincini, yeni (veya eskiden beri) katıldığı işçi sınıfı içersine taşıyan işçileri, genel olarak, bu hayallerinin gerçekleşmeyeceğine, kurtuluşun kendisinin nesnel olarak katıldığı sınıfın ideolojisine, yani kendi sınıfının bilincine sahip olması için çalışmaktadır.

Açıktır ki, küçük-burjuva bilincine sahip küçük-burjuva unsurlar, işçiler, sınıf-dışı unsurlar, kendi sınıfsal "konumları" gereği *değil*, kendi "varoluş" nedenleri dolayısıyla *değil*, her şeyden önce, onda gerici küçük-burjuva ideolojilerinin geliştirilmesiyle faşizme kitle tabanı oluştururlar. Ve gene açıktır ki, bu unsurlar, kendi sınıfsal "konumları" gereği değil, kendi "varoluş" nedenleri dolayısıyla değil, her şeyden önce, toplumun nesnel gelişmesinin kaçınılmaz sonuçlarının bilincine, devrimci sınıfın kurtuluşunun insanlığın kurtuluşunun yolunu açacağı ve bir emekçi olarak kendi kurtuluşunun bu sınıfın kurtuluşuna bağlı olduğu bilincine vardığı zaman, devrimci sınıfın tarafına katılır, ve faşizme karşı, demokrasi savaşımında, işçi sınıfının müttefiki olurlar. Bir başka deyişle, ekonomik yapıları gereği emek ve sermaye ikiliğine sahip ve büyük bölümüyle kaçınılmaz olarak proleterleşmekle karşı karşıya gelen unsurlar, sınıfsal konumları ve varoluşları nedeni değil, bilinçleri ve bilinçlenmeleri doğrultusunda, ya faşist hareketin saflarına ya da faşizme karşı savaşım veren cepheye katılırlar. Kominternde, Kolarov, faşizmin, küçük-burjuva ve köylülük içinde kendisine kitle tabanı yaratmada başarılı olduğunu, ancak bu katmanların geri dönülemez biçimde faşizme bağlı olmadığını, tersine, komünist partilerin bu katmanları eskisinden daha güçlü biçimde etkileyeceğini ve işçi sınıfının müttefiki haline getirebileceğini söylerken[12], özünde bu bilinç değişikliğini, vurguluyordu.

Eğer biz, küçük-burjuvaların, kendi konumları ve varoluş nedenleri sonucu, faşizme kitle tabanı oluşturduğunu kabul edecek olursak, bu unsurların, *kaçınılmaz olarak* faşizmin kitle

[12] Bkz: Komünist Enternasyonalde Faşizmin Tahlili, s. 64.

tabanını oluşturacağını, ve ancak konumları, varoluş nedenleri ortadan kalktıktan sonra ve *zorunlu olarak* faşizmden kopacaklarını, ayrılacaklarını da ileri sürmüş oluruz. Ve hele biz, küçükburjuvaların varoluşları gereği faşist hareketi oluşturduklarını kabul edecek olursak, gene bu unsurların, kaçınılmaz olarak, faşizmi oluşturduğunu da ileri sürmüş oluruz. Oysa, küçükburjuvalar, kaçınılmaz olarak değil, faşist demagojinin, faşist propaganda ve aldatmacanın altında bırakıldıkları, ve kültür düzeyleri oranında bu etkiye kendilerini kaptırdıkları için, faşizme kitle tabanını oluştururlar; ve gene faşizme karşı etkin bir savaşım ile, bu unsurlar, devrimci ya da hiç değilse demokrat bilinçlendirmeyle kazanılabilecekleri için, işçi sınıfının faşizme karşı savaşımında müttefikleri haline gelebilirler. Eğer biz, Laçiner'in, bu konudaki görüşlerinin doğru olduğunu kabul etmiş olsaydık, yalnızca, faşizme kitle tabanı oluşturan küçükburjuva unsurları, onları bilinçlendirerek, faşizme karşı savaşım cephesine kazanmak şöyle dursun, proleterleşen unsurların da, nesnel olarak proleterleşmekle sınıf-bilinçli işçiler haline genel olarak gelmeyecekleri için, bunların konumlarını değiştirdikleri zaman bile faşizme kitle tabanı oluşturmaktan kopmayacaklarını da görmekte gecikmezdik. Faşist ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'de de, faşist işçi sendikalarının kuruluşunu, Laçiner'in, "diyalektik" mantığı ile açıklamak olanağı var mıdır? Çünkü, konumları ve varoluşları gereği faşist hareketi oluşturan küçükburjuvaların yanı sıra, işçilerin faşist harekete katılmasını açıklayamazdık.

Pasifliğe gelince. Pasiflik, faşizmin kendisine kazandığı kitle tabanının, birincisi, konumu ve varoluş gereği faşist olacağını düşünmek, ve ne faşist propagandaya karşı çıkmanın ve ne de bu yığınları devrimci bilinçlendirmenin bir yararı olmayacağını dolaylı olarak ifade etmek; ikincisi, bu unsurların, bir kez faşizmin kitle tabanına katıldıktan sonra, bunların, sınıfsal konumlarını değiştirmeden siyasal konumlarını değiştirmeyeceklerini kabul etmek; üçüncüsü, bunların sınıfsal konumlarını değiştirdikleri zaman, bir *gereklilik* olarak, faşizmden ayrılacağını, kopacağını söylemek. Pasiflik budur, ve Laçiner'in ideolojisi, başın-

dan sonuna değin, pasifliğe batmıştır. İki kez ayrı açıdan aktardığımız şu pasajları, değişik açıdan vurgulayarak, bir kez daha aktaralım: "MHP, (...) Türkiye'de kapitalizmin gelişmesinin (...) tamamlanmaya başlaması ile BİRLİKTE, bugüne kadar sağladığı toplumsal desteği de YİTİRECEĞİ bir 'iniş dönemi'ne girmiştir." "... faşist hareket, ... kendisine kitle desteği sağlayan toplumsal kesimlerin, kapitalizmin gelişmesi süreci içinde İSTER İSTEMEZ 'KADERİNE RAZI HALE GELMELERİYLE' 'kitle desteği'ni yitirmeye başlamıştır." (*Birikim*, n° 39, s. 23.) Hem pasifliğin şampiyonluğunu yapan, ve hem de bunu sergilediğimiz için bizi "müfteri" olarak niteleyen Laçiner, bu ihanet belgesinin hesabını, kendi terimleriyle "bir marksist olarak" veremez. Veremez, ve ayrıca bitmedi.

(7)

"... Türkiye'deki Faşist Hareketin Yapısı ve Gelişimi" adlı yazısında Laçiner, bugün Türkiye'deki faşist hareketi, ideolojisi, siyaseti ve yapısı ile, MHP ile özdeşleştirmiştir, ve biz, bunu, daha yukarıda ayrıntılı olarak sergiledik. Türkiye'de faşist hareketin MHP'nin "bugünkü ideolojik-politik kimliğini, yapısını oluşturan süreç" ise "feodalizmden kapitalizme geçiş süreci"dir. (*Birikim*, n° 39, s.23, 18.) Feodalizmden kapitalizme geçiş süreci içersinde, kuşkusuz, biri gerileyen ve güçsüzleşen ve diğeri ilerleyen ve gelişen iki eğilim vardır. Bu sınıflaşma olgusunu, feodal kast esasına dayalı feodal toplumun bağrında boyveren yeni sınıflaşma olgusunu, Laçiner, kendisinin faşist hareketin "doğal" olarak kaynayan yöresi olarak nitelediği Çorum-Erzurum-Gaziantep üçgeni içersinde, genel olarak, sünni-türklerin egemen ve üstün konumlarının sarsılması biçiminde ele alır, ve burada da durmaz, bu olgu ile birlikte, "ezilen etnik-dinî topluluklardan gelme kesimlerin yeni toplumsal hiyerarşi içersinde yükseldiklerini" (*Birikim*, n°.39, s.16) söyler. Marksizmin terminolojisi ile söylersek, yeni toplumsal hiyerarşi içersinde, yani kapitalistleşme ile, sünni-türkler proleterleşirken, alevi-kürtler burjuvalaşır. Yazar, "ben böyle demedim" diye yaygara koparа-

bilir, ama söylediklerinden başka anlam çıkmaz. Eski toplumun, yani feodal toplumun egemen ve üstün kesimleri, yeni toplumun, yani burjuva toplumun, *dinsel* konumları sarsılan değil, *mülksüzleşen* kesimleri haline gelir sözlerinden başka hiçbir anlam çıkmaz. Oysa biz, daha önceki yazımızda belirtmeye çalıştık ki, feodal ilişkilerin çözülmesi, kapitalistleşme, aynı zamanda bir sınıflaşma olgusudur, ve feodal birimlerin olduğu kadar, geleneksel köy yapısı da, bu sınıflaşmanın etkisi altına girmiştir. Proleterleşenler sünni-türklerdir, burjuvalaşanlar alevi-kürtlerdir sonucunu doğuracak yorumlar kesenkes yanlıştır; sünni-türkler içersinde de proleterleşen ve burjuvalaşan unsurlar vardır ve alevi-kürtler içersinde de proleterleşen ve burjuvalaşan unsurlar vardır. Esasen iktisadi konumları daha güçlü olanların, alevi-kürt olsun, sünni-türk olsun, sınıflaşma içerisinde, yeni toplumun güçlü sınıflarına dönüştüklerini, iktisadi konumları zayıf olanların, serf durumunda olan köy emekçilerinin, alevi-kürt olsun, sünni-türk olsun, genel olarak bunların topraktaki tasarruf hakkını yitirerek proleterleştiklerini, önce teorik olarak kavramamak için marksizmi, sonra pratik olarak görmemek için tarihsel olguları yadsımak gerekir. Üzerinde "tahlil"de bulunduğu yöreleri bilmemiş olmak bir yana, böyle bir sonuca varabilmek için, her gün çarpıcı bir biçimde önümüze serilen Çukurova'nın mevsimlik işçilerini, Ankara ve İstanbul gibi büyük kentlerin boyacılık, çöpçülük, hamallık gibi en ağır ve eziyetli işlerini, büyük bir ölçüde, bu yörelerin alevi-kürtlerinin yüklenmiş olduğunu görmemek gerekir.

Şunu da ekleyelim ki, yazarın "yüzyıllardır bu etnik-dinî topluluklar(ın) birbirleriyle pek az ekonomik-kültürel ilişki kurmuş durumda" kaldığını, herbirinin "kendi içine dönük bir hayat tarzı sürdürmüş" olduğunu (*Birikim*, n° 39, s. 15) söylediği alevi-kürtler ile sünni-türkler, birbirlerine, kültürel olduğu kadar ekonomik bakımdan yalıtık konumlarını, kent içersinde değil, ancak, kırsal alanda sürdürebilirler. Esasen, ekonomik açıdan bu yalıtıklık, dinsel ve etnik ayrılıktan önce, kapitalist-öncesi ilişkilerin bir özelliğidir. İkincisi, bu yalıtıklığın kendini gerçekleştirdiği temel koşul, köy ve aşiret birimlerinin varlığıdır. Gerek

komşuluk ilişkisine dayanan köy toplulukları, gerek kan ilişkisine dayanan aşiret toplulukları, bu yalıtık konumlarını, ancak türdeş (homojen) birimler oluşturdukları zaman koruyabilirler, ve hatta özellikle aşiret toplulukları, özünde, türdeş bir topluluk birimidir. Daha önce yazımızda sözünü ettiğimiz, aşiret-olmayan feodal birimlerde ise, feodal bey ailesi ile serf köylüler arasında *bir* aşiret birliğinin bulunmaması doğaldır, bunların her ikisinin de aynı etnik ve dinsel unsurlardan olduğu ya da katışık olduğu, tarihsel olarak belirlenmiştir. Geleneksel ve feodal ilişkilerin çözülmesi, komşuluk ilişkilerine dayanan köy topluluklarında, bu köyler ister alevi-kürt ister sünni-türk olsun, sınıflaşma, ve alevi-kürt köy topluluğu içinde ve *arasında*, ya da sünni-türk köy topluluğu içinde ve *arasında* olacaktır. Bu köylülerden biri, bir bütün olarak alevi-kürtler, diğer köy karşısında, yani toplumsal hiyerarşi içersinde yükselecek, diğeri, bir bütün olarak sünni-türkler, eski konumlarını yitirecek ve mülksüzleşecek demek, ne demektir? Laçiner diyor ki, "Evet, bu pek saygıdeğer Bay'a bakılacak olursa, ben alevi, sünni, Kürt, Türk kategorilerini sınıfsal kategoriler olarak sayıyor olacağım. Bu polemik falan değildir. Bu Bay, bu tür işleri yapmayı alışkanlık haline getirdiği için olumsuz ahlâki sıfatların en altından seçilen bir sıfata lâyıktır." (*Birikim*, n° 49, s. 62.)

Benim yazıma döneyim, "Faşizm ve Türkiye/1978" adlı yazımda, komşuluk ilişkisine dayanan köy toplulukları, feodal birimler ve aşiret birimleri konusunda, özet de olsa böyle bir yazı içersinde uzunca açıklamalardan sonra, şunları yazıyordum: "Kapitalistleşme süreci, açıkça gösterir ki, kırsal alanda, serf ve feodal bey kastlaşmasını, aşiret üyesi ve aşiret reisi ailesi kastlaşmasını çözmeye başlamıştır. Bu sınıflaşma, bağımsız küçük köylü işletmelerin ağır bastığı köylerde, varlıklı köylü ile orta, küçük ve yoksul köylü arasında bir sınıflaşma, (bir ya da birkaç köy sahibi olunan) büyük toprak sahiplerinin bulunduğu alanlarda, toprakbeyi ile yoksul köylü arasında bir sınıflaşma vardır. Aşiret birliğine dayanan alanlarda, bu iki özelliğin çakıştığını izlemekteyiz. Çünkü, aşiret üyesinin, aşiret reisine karşı feodal bağımlılığı (rant ve angarya) bulunmakla birlikte, aşiret

reisi, aşirete ait toprakların mutlak sahibi değildir, ve aşiret üyesinin de bu topraklarda mülkiyet hakkı vardır. Kapitalistleşme süreci içersinde, kırsal alandaki geleneksel üretim ilişkilerinin çözülmesi, ikincil durumdaki bir kastı (alevileri), birincil duruma getiren bir kastlaşma değil, gerek alevi, gerek sünni köylerde, kast sistemini çözmesi, ve köylerde sınıflaşmanın başlaması ile karakterize edilir. Yeni toplumsal yapının egemen sınıf ve katmanları, alevi değil, büyük mülk sahipleri, ezilen sınıf ve katmanı da sünniler değil, küçük topraklı, az topraklı, ya da hiç toprağı olmayan köy emekçileridir.

"Faşizmin, gerici burjuva ideolojisinin tüm çabası, köylülük içersinde meydana gelen bu *sınıflaşmayı*, egemen sınıf ve katmanlar ile ezilen sınıf ve katmanlar arasındaki bu sınıf savaşımını geriletmek, örtmek, gizlemek için, gerici ilişkileri bu emekçi yığınlar içersine ekmesi, bu sınıf çelişkilerini, kastlık sistemi ile, mezhep ayrılıkları ile örtmek istemesidir. Mezhep ayrılıklarını, bu gerici ideolojiyi olanca gücüyle besleyerek, Kürt emekçileri ile kürt feodallerini bütünleştirme, türk emekçileri ile türk egemen unsurlarını bütünleştirme, faşizmin, gerici ideolojisinin en önemli özelliklerinden biridir. Faşizmin bu ideolojik tertibini, Ömer Laçiner, iktisadi bir olgu, bir sınıflaşma olgusu gibi ele almakta, kapitalistleşme sürecinin, sünnileri ezilen sınıf, alevileri egemen sınıf durumuna getirdiğini ileri sürerek, faşizmin gerici ideolojisini, aldatıcı tertibini, iktisadi gelişmenin doğal ve doğal olduğu kadar zorunlu bir sonucu olarak niteleyecek kadar gerçekleri saptırmaktadır." (*Yeni Ülke*, nº 6, s. 20-21.)

Laçiner'in yazısı dolayısıyla, sınıf ve sınıflaşma üzerine söylediklerimizin esasını özetler bu satırlar. Yazar, bu satırlarda, kendi düşüncelerinin gerçek kimliğini görmüş olmaktan huzursuzdur. Bu satırlardan dolayı, bizim, "olumsuz ahlâki sıfatların en altından seçilen bir sıfata lâyık" olduğumuzu söylüyor. Kuşkusuz, yazarın bu yakıştırmaları, bizim özelliğimizi değil, yazarın içinde bulunduğu ruhsal durumunu, ve bundan öte, bu tür sövgülerle, kendi yanlışlarını ve yanılgılarını gizlemeye çalışma çabasını taşıdığını, sağduyusu olan okur görüyor. Çünkü, sınıflaşma olgusunu, mezhep ayrılıkları, ırk ayrılıkları

derekesine indiren, ve bunu bir sınıflaşma olgusu gibi tahlil eden biri, kuşku yok ki, "alevi, sünni, kürt, türk kategorilerini, sınıfsal kategoriler saymış olur", başka bir şey değil.

(8)

Şöyle der bize yanıtında Laçiner: "Bizim 'Malatya Olayı...' yazısında BELİRTTİĞİMİZ NOKTA, MHP'nin yalnızca sözkonusu mülk sahibi kesimlerden ancak bir bölümü, yani kapitalizm-öncesinden kapitalizme geçiş sürecinde konumları sarsılan kesimlerin bir bölümü üzerinde etkili olabildiği, bunları kendi etrafında toplayabildiğidir." Ve aşağıda devam eder: "MHP, kapitalizm-öncesinden kapitalizme geciş sürecinin ürünü olduğu için *değil*, politikasını bu geçiş sürecinden tedirgin olan sünni mülk sahibi kesimler üzerine kurduğu için *değil*; yaşanan genel bunalım ortamındaki tüm mülk sahibi kesimlere seslenmek için oluşturduğu ideolojik-politik program, yalnızca o süreç ve o kesimler üzerinde etkili olabildiği için bu noktaya gelmiştir." (*Birikim*, n° 49, s. 63)

Laçiner'in "Malatya olayı - Türkiye'deki Faşist Hareketin Yapısı ve Gelişimi" adlı yazısını, gene Laçiner, "M. Erdost'a Gerekli Bir Cevap" yazısında işte böyle özetliyor. "Faşist siyasal-toplumsal 'düzen'i kurmak amacıyla" kurulan MHP, "geniş toplumsal muhalefet hareketinden ve sosyalist hareketten, *mülk sahibi olarak* tedirgin olan tüm kesimleri, kendi düzen programı ... ekseninde toparlamak istemiş", ama yalnızca "kapitalizm-öncesinden kapitalizme geçiş sürecinde konumları sarsılan kesimlerin bir bölümü üzerinde etkili olabil"miş. Dolayısıyla, Laçiner iddia ediyor ki, "Malatya Olayı - Türkiye'deki Faşist Hareketin Yapısı ve Gelişimi" adlı yazısında, MHP'nin kapitalizm-öncesinden kapitalizme geçiş sürecinin ürünü olduğu söylenmemiştir; MHP'nin politikasının bu geçiş sürecinden tedirgin olan sünni mülk sahibi kesimler üzerine kurulduğu söylenmemiştir; MHP'nin ideolojik-politik programı, kapitalizm-öncesinden kapitalizme geçiş sürecinden değil, bu geçiş sürecinden tedirgin olan sünni mülk sahipleri üzerine kurulduğu için değil, Batı Anadolu'da kapitalizme özgü sorunlardan doğan

bunalımlardan ve Doğu Anadolu'da kapitalizm-öncesinden kapitalizme geçiş sürecinden doğan bunalımdan "bu çift yanlı bunalımdan" mülk sahibi olarak tedirgin olan kesimler üzerine kurulmuştur.

Yazarın, bu konuya açıklık getirmek için sürdürdüğü pasajı, okurun sorunu daha berrak bir biçimde kavramasına yardımcı olmak için, birlikte okuyalım: "Demek oluyor ki bizim anlatmak istediğimiz şey şudur: *Sahip olduğu anlayışa uyarlı olarak* belirli toplum kesimlerini etkilemek isteyen bir hareket vardır. Ancak bu hareket sözkonusu kesimlerin ancak bir kısmını etkileyebilmiş ve dolayısıyla bu kesimlerin hareketi olarak biçimlenmiştir. Olay ender rastlanan türden değildir. Örneğin sosyalist hareketlerde, başta işçi sınıfı olmak üzere çeşitli 'emekçi' kesimleri ve bu arada öğrenci-aydınları etkilemek, bunların sözü edilen oran çerçevesinde bileşik hareketi olmak ister. Ancak bu amaçla yürütülen çabaların bir noktasında görülür ki, hareket ancak -diyelim- yalnızca öğrenci-aydınları etkilemiş, onların dışındaki diğer kesimler amaçlananın tersine harekete katılmamışlardır." Kendi deyişiyle "ender rastlanan türden" tahlilini şöyle sürdürür Laçiner: "Birisi kalkıp, bu gerçeği söylerse, örneğin 'bugünkü ideolojik-politik kimliğiyle sosyalist hareket'in 'öğrenci-aydınlardan' ibaret olduğunu belirtirse, bunun nedeninin de –diyelim- bilimsel-teknolojik düzeydeki değişimler olduğunu kanıtlarıyla gösterirse; siz kalkıp bu kişi için sosyalizmin bilimsel-teknolojik düzeydeki değişimler SÜRECİNİN ÜRÜNÜ olduğunu iddia ediyor, sosyalizmi öğrenci-aydın hareketi sayıyor, diyebilir misiniz?" (*Birikim*, nº 49, s. 64.) Yazarın bu kadar kıvırtmasına hiç de gerek yoktu, sözkonusu yazısında, "bugünkü ideolojik-politik kimliğiyle faşist hareketin", "kapitalizm-öncesinden kapitalizme geçiş sürecinin ürünü" OLMADIĞINI belirten bir tek tümcecik gösterirdi, doğaldır ki biz de payımızı alırdık, ama gösteremez.

GÖSTEREMEZ, çünkü, daha yukarda ad belirttiğimiz gibi, MHP'nin "geleneksel yapısının kapitalizmin gelişmesi ile değişime zorlaması olgusunun ÜRÜNÜ" (s.18) olduğunu söyleyen, "VAROLUŞ nedeni budur" (s.18) diyen, "Türkiye'deki faşist

hareketin, ... feodalizmden kapitalizme geçiş sürecinin DAMGASINI TAŞIR" (s. 18) diyen bu yazar, şunu yazar: "MHP, bugünkü İDEOLOJİK-POLİTİK KİMLİĞİNİ, YAPISINI OLUŞTURAN SÜRECİN, Türkiye'de kapitalizmin gelişmesinin GELENEKSEL -FEODAL- YAPIYI değişime zorlamasının ÜRÜNÜ olan karmaşık GEÇİŞ SÜRECİNİN..." (*Birikim*, nº 39, s. 23.)

Hem, MHP'nin, Türkiye'de faşist hareketin, ideolojik-politik kimliğini, yapısını oluşturan sürecin, kapitalizm-öncesinden kapitalizme geçiş sürecinin ürünü olduğunu YAZACAKSIN ve hem de kendi ifadesi ile söyleyeyim "her namuslu kişi gibi", MHP'nin, Türkiye'de faşist hareketin, ideolojik-politik programının, kimliğinin kapitalizm-öncesinden kapitalizme geçiş sürecinin ürünü olduğunu YAZMADIĞINI söyleyeceksin.

Devam edelim. "Malatya Olayı – Türkiye'deki Faşist Hareketin Yapısı ve Gelişimi" adlı yazısında, MHP'nin, bir başka deyişle Türkiye'de faşist hareketin, "*bu haliyle* egemen sınıflar için ciddî bir iktidar alternatifi" olmadığını şöyle açıklar: "Türkiye'de egemen sınıflar, GELENEKSEL YAPININ kapitalizmin isterleri yönünde değişmesini, değiştirilmesini, bunun mümkün olan hızla gerçekleştirilmesini istemekte, kendi sınıfsal sorunlarını bu hedef doğrultusunda tesbit etmektedirler." Ve egemen sınıfın özsel içeriği bu olan perspektifini özetleyerek şöyle sürdürür yazısını: "Oysa MHP'nin ünlü 'düzen' programında böyle bir perspektif yoktur. (...) Çünkü her şeyden önce bu program, kapitalizmin gelişme sürecini sekteye uğratabilme özelliği taşıyan BAZI YAPILARI, bu sürece ayak uyduramayacak kesimleri KORUMA TEMELİ üzerinde OLUŞTURULMUŞTUR." (*Birikim*, nº 39, s. 20)

Burada iki nokta üzerinde durmanın gereği var.

Birincisi. Türkiye'de egemen sınıflar, geleneksel yapının kapitalizmin isterleri yönünde, bir başka deyişle kapitalistleşme doğrultusunda gelişmesini isterler. MHP'nin "düzen" programı, "bugünkü ideolojik-politik kimliğiyle" faşist hareket, "kapitalizmin gelişme sürecini sekteye uğratabilme özelliği taşıyan bazı yapıları", bir başka deyişle "geleneksel yapı"yı, "feodal" yapıyı koruma temeli üzerinde oluşturulmuştur. Bu nedenledir ki, yani

egemen sınıflar geleneksel yapının, feodal yapının değişmesini istedikleri ve MHP, ya da Türkiye'de faşist hareket kendi programını, kapitalizmin gelişmesini engelleyen (yazarın deyişiyle "sekteye uğratan) bu geleneksel yapıyı koruma temeli üzerine kurduğu için, biri kapitalizmin gelişmesi doğrultusunda, öteki kapitalizmin gelişmesine karşı bir konum içersindedirler, yani birbirlerine karşıt, birbirleriyle temelde çatışma içindedirler, ve bu nedenle de, Türkiye'de faşist hareket, faşist hareketin ideolojisi, egemen sınıflar için ciddî bir alternatif oluşturmamıştır.

İkincisi. Anlaşılır ki, MHP'nin ideolojik-politik programı, "kapitalizmin gelişme sürecini SEKTEYE UĞRATABİLME özelliği taşıyan BAZI YAPILARI, bu sürece ayak uyduramayacak KESİMLERİ KORUMA TEMELİ üzerinde OLUŞTURULMUŞTUR", yoksa hani şu "Batı Anadolu'da yaşanan ve KAPİTALİZME ÖZGÜ sorunlardan doğan bunalım" ile "Doğu Bölgesinde yaşanan kapitalizm-öncesinden KAPİTALİZME GEÇİŞ SÜRECİ bunalım"nı, "bu ÇİFT YANLI bunalımı" ifade eden "GENEL bunalım ortamındaki TÜM mülk sahibi kesimlere SESLENMEK için oluşturulmuş" değildir. İlk yazısında, MHP'nin ideolojik-politik programını, yalnızca kapitalizmin gelişme sürecini sekteye uğratabilme özelliği taşıyan BAZI YAPILARI KORUMA temeli üzerinde oluşturulduğunu söyleyen yazar, ikinci yazısında, bu ideolojik-politik programın, "genel bunalım ortamındaki tüm mülk sahibi kesimlere SESLENMEK için" oluşturulduğunu, ama bu programın "YALNIZCA o süreç ve kesimler üzerinde", yani kapitalizme geçiş süreci ve bu süreci sekteye uğratma özelliği taşıyan kesimler ÜZERİNDE "ETKİLİ olabildiğini" yazdığını söylüyor. (Birikim, n° 49, s. 63.) Bu süreç ve bu kesimler üzerinde etkili olduğu söylenen bir ideolojik-politik programın, bu süreç ve kesimlerin ürünü olduğu söylendiği iddia edilebilir mi diyor.

Karmaşık yollara, dolambaçlı yollara okuru sokmaya hakkımız yoktur. Onun için daha yalın konuşalım, daha yalın yazalım. Laçiner, ilk yazısında, açıkçası, MHP'nin, Türkiye'de faşist hareketin, ideolojik-politik programını, Çorum-Erzurum-Gaziantep üçgeni içersinde kalan ve kapitalizme geçiş süreci içersinde, bu sürece karşı olan yapıyı ve bu sürece karşı olan

sünni-türk unsurları koruma temeli üzerinde oluşturduğunu söylüyor: ikinci yazısında, hayır diyor, ben bunu söylemedim, bu programın, yaşanan genel bunalım ortamında tüm mülk sahibi kesimlere seslenmek için oluşturulduğunu yazdım.

Sıralayalım: Çorum-Erzurum-Gaziantep üçgeni, Doğu Anadolu'ya dönüşür, bir şey demiyoruz. Türkiye'de, faşizmin irdelenmesi gibi, bunalım da, iki bölgeye, Batı Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerine indirgeniyor, bir şey demiyoruz. Türkiye'de, bunalımı, yalnızca kendine özgü değil, birbirinden şematik olarak ayrılmış iki farklı bunalıma indirgiyor, bunalımın iki farklı görüngüsünü iki farklı bunalım olarak ele alıyor, bir şey demiyoruz. Emperyalist sistem içersinde, yarı-bağımlı ülke olan Türkiye'de, faşizmi emperyalizmden soyutladığı gibi, bunalımı da emperyalist sistemden soyutluyor, bir şey demiyoruz. Sözkonusu üçgeni içersinde, kapitalizme geçiş süreci içinde, bu sürece ayak uyduramadığını söylediği sünni-türkleri, bu kez mülk sahibi olarak tedirgin olan tüm kesimler biçiminde, yani mezhep ayrımları sınıfsal ayrımlar biçiminde değiştirilmiş oluyor, bir şey demiyoruz. Ama birbaşka şey diyoruz: Doğu Anadolu'da kapitalizme geçiş sürecine ayak uyduramayan kesimleri *korumak* için, kapitalizme geçişin engelleri olan yapıyı korumak için oluşturulduğunu söylediği faşist ideolojik-politik programın, *tüm* (bu "*tüm*", Türkiye'yi kucaklayan bir "tüm"dür.) mülk sahibi sınıflara *seslenmek* için oluşturulduğu biçimine dönüştürülüyor. İki şey: biri, belirli bir yörenin, belirli bir kesimi ve yapısı, türkiye'nin tüm mülk sahibi sınıflarına dönüştürülür; öteki, bu belirli kesim ve yapıyı "koruma temeli üzerinde oluşturulan" ideoloji, tüm mülk sahibi sınıflara seslenmek için oluşturulur biçimine dönüştürülür. Birincide, faşist ideolojinin kaynağı belirli bir kesim ve geleneksel yapı gösterilir, ötekinde faşist ideolojinin bu belirli kesimin ancak bir parçasını oluşturduğu tüm mülk sahipleri üzerinde etkili olabilmek için oluşturulan bir ideoloji olur. Kominternin "yaklaşımı"nı yadsımaktan, Kominternin "yaklaşımı"na işte böyle, kıçüstü döne döne, rampa edilir. Kıçüstü rampa edilir ama, gene de açıkta bir şey kalır. Tüm mülk sahibi sınıflara seslenmek için oluşturulan bu faşist ideoloji,

kimin, hangi sınıfın ideolojisidir, yani hangi sınıfa hizmet etmektedir? Bu, bir bilinmez olarak kalır. Faşist ideolojinin, kapitalizme geçiş süreci içersinde, bu sürece engel olan yapı ve bu sürece ayak uyduramayan kesimleri koruma temeli üzerine oluşturulması ayrı şeydir; bu kesimleri kendi yanına çekerek, bir kitle tabanı yaratmak için, bu kesimler karşısına, onların gerici ideolojileriyle çıkmak ayrı şeydir. Laçiner, birinci görüşten ikinci görüşe sinsice dönüş yaparken, esas olanı, yani durumları sarsılan küçük-burjuva unsurlar üzerinde etkili olmak istendiğini, ama bunun, hangi sınıf için, hangi sınıfın çıkarı uğruna yapıldığını gözardı eder. Kendi yazdığını özetleyerek sergileyenlere "müfteri" demek, "müfteri" olanlar için kolaydır, esas olan bu değildir; esas olan, faşizmin, emekçi sınıf ve katmanları etkisi altına alarak kendisine çekebilmek için oluşturduğu, onun ikiyüzlülüğünü simgeleyen bu ideolojinin, birincisi egemen hangi sınıfın ya da katmanın çıkarını gözettiği, ikincisi bu ideolojinin faşizmin ikiyüzlülüğünün simgesi olduğunun gözardı edilmiş olunmasıdır. Laçiner, birinci yazısını yadsırken, bu iki noktayı gözardı eder, çünkü onun özsel amacı faşizmi sergilemek değildir, faşizmin sınıfsal özünü örtmek, gizlemektir. Benim böyle bir amacım yoktur diye yaygara koparması hiçbir şeyi değiştirmez, yazısının mantıksal uzantısı, okuru, bu sonuçtan başka bir sonuca götürmez.

(9)

Laçiner, faşist hareketin, "1977 seçimlerinin SONUCUNDA" tıkanmanın yarı-bilinçli de olsa farkına vardığını ve zamanla bundan duyulan tedirginliğin de artmaya başladığını yazar. (*Birikim*, n° 39, s. 19.) Bu tıkanmayı, faşist hareketin, Çorum-Erzurum-Gaziantep üçgeni içersinde *sınırlı* kalmasıyla açıkladığını ve bu tıkanmanın, Çorum-Erzurum-Gaziantep üçgeninde kapitalizmin gelişmesiyle birlikte iniş dönemine girdiğini daha yukarıda ayrıntılarıyla sergilemiştik. Faşist hareketin sözkonusu üçgen içersinde sınırlı kalması gibi iniş dönemine girmesinin (iniş dönemine girip girmediği ayrı bir konudur) nedeni de ne

uluslararası koşullar ne de ülkede faşizme karşı yürütülen savaşımdır, bu üçgen içersinde kapitalizmin gelişmesi, bir başka deyişle kapitalizm-öncesinden kapitalizme geçiş sürecinin tamamlanmakta olmasıdır. Bunları da, yukarıda ayrıntılarıyla sergiledik. Şimdi der ki yazar, faşist hareket bu tıkanmayı aşabilmek için, bu hareket içersinde iki ayrı görüş ortaya çıkmıştır. Biri, faşist hareket içinde beliren "barış" yanlıları; öteki ise, şiddet olaylarını, kitle katliamlarına, "korkunç acımasız yöntemler"e dönüştürme yanlıları. Ve şöyle sürdürür: "Barış çağrısı yapan Türkeş 'SAMİMÎ' idi. Tıpkı kitle katliamlarını uygulamaya koyanlar gibi. Her ikisi de samimî olarak faşist hareketin karşılaştığı tıkanmayı ancak böyle aşacaklarına inanıyorlardı." (*Birikim*, nº 39, s. 19.)

Doğaldır ki, yazar, ne var bunda diyebilir ve "barış" çağrısında amacın faşist hareketin karşılaştığı tıkanmayı aşmak için yapılmış bir çağrı olduğunda, bunun, ancak bu anlamda "samimî" bir çağrı olduğunu söylemenin bilimsel bir zorunluluk olduğunu da ileri sürebilir.

Birincisi. Devrimci tutum denen, devrimci tavır denen bir şey vardır ki, bu, devrimci olanı, ilerici olanı, geleceği olanı öne çıkarmak, ilerletmek, karşı-devrimci olanı, gerici olanı, geçmişi geriye sürmek, geriletmektir. Bilinçli varlık olan insanın bilincinde, toplumsal varlık olan insanın toplumsal bilincinde, bu doğmakta, dirilmekte, güçlenmekte olan ile ölmekte, çürümekte, gerilemekte olan birlikte yansır. O, ancak, ölmekte olanın ölmekte olduğunun bilincine ve bunun karşıtı olarak geleceği olanın gelecek olduğu bilincine vardığı zaman, ancak o zaman toplumsal gelişmenin geleceği ve yasaları hakkında doğru bilgi sahibi olur, ve ancak o zaman nesnel olarak kendi iradesi dışında meydana gelen değişmeleri, bilinçli olarak etkileyebilir, bu değişmeyi ileri doğru hızlandırabilir. Faşizm ile savaşım bu genel kuralların dışında değildir, ve bu anlamda, ama yalnızca bu anlamda, faşist hareketin siyasal lideri hakkında, kitlelerde "olumlu" bir bakış açısı yaratacak hiçbir söz, hiç bir sözcük devrimci tavırla bağdaştırılamaz. Hele bu, faşizmin ikiyüzlülüğünün kitlelere anlatılmak için çırpınıldığı *bir anda* yazılırsa, bir ihanet derekesine yükselir. *Tarih* yazmıyoruz baylar, çetin bir savaşımın, kanla

yazılan bir savaşımın içinden geçiyoruz. Böyle bir anda, kendisine "marksist" diyen, faşizme karşı savaşımda hiçbir sorumluluk duymayan biri, böyle sorumsuzca sözler edebilir. Örneğin Hitler de, her halde Eva'yı çok seviyordu, ama binlerce genç kadın nazi kamplarında fırına verilirken, o gün, Hitler'in bu "sevgi"sinden sözetmek, onda "insanca" bir duygunun da bulunduğunu söyleyebilmek, faşizmin demagojisine hizmet etmekten başka bir şey olamazdı. Böyle bir tavrın, seçkin örneğini, "Aptallar Gemisi" filminde izledik biz. Böyle bir tavrı, bir devrimci değil, faşist politikanın her taraftan kendisini kuşattığı bir ortamda, faşizmi, dinazorların fosilini inceler gibi inceleyen bir küçük-burjuva kariyeristi gösterebilir – doğaldır ki, "doğru" olan bir şey söylüyorsa. Siz bir faşist liderin, bir devrimci için "olumlu" tek bir sözcük söylediğini işittiniz mi? Siz, Türkeş'in ağzını şişirerek "komonistler" dediği, aslında değil bir komünist, değil bir sosyalist, bir sosyal-demokrat olan Ecevit için, olumlu bir sözcük söylediğini işittiniz mi? Ama bu kendisine "marksist" diyebilen Laçiner, "Barış çağrısı yapan Türkeş 'samimî' idi." der. Türkeş'in, Malatya olayları dolayısıyla, Ecevit'e söylediği sözlerle söyleyelim, "samimî olduğunu ispatlayamazsan, dünyanın en şerefsiz insanı olacaksın". Ve kanıtlayamayacaktır. Çünkü:

İkincisi. Çünkü, faşizm, ikiyüzlü oluşunu gizler. Faşizmin en önemli özelliklerinden biri ikiyüzlülüğüdür. Bu ikiyüzlülük, özünde, onun gerçekte temsil ettiği sınıfın ideolojisi ile kitleleri kendisine bağlamak için kullandığı sınıf ideolojisinin farklılığında kendini gösterir. Ama bu, sınıfsal farklılıktan kaynaklanan demagojiyle sınırlı değildir. O, kitleleri kendisine bağlayabilmek için olduğu kadar kendisi dışında duran emekçi sınıf ve katmanların kendisine karşı kabaran muhalefetini yatıştırmak, karşısındaki dalgayı yatıştırmak için de bu yönteme başvurur. Bir devrimci, kitlelerin dikkatini, faşizmin bu aldatmacasına çevirir, onun en önemli görevlerinden biridir bu. Bu görevini yapmamakla kalmayıp, kitleleri, faşizmin bir "aldatmaca" olan sözlerini, kitlelere "samimî" bir tavır olarak telkin etmek, kitleleri buna inandırmaya kalkışmak, ihanetin ta kendisidir. Tarihe kulak verelim. Hitler, 1 Mayıs 1934'te işçi bayramının görkemli bir

biçimde kutlanacağını söyleyerek, tüm sendika liderlerini uçaklarla Berlin'e getirtmişti. İşçi liderleri ile görüşerek, nazi iktidarının Alman işçilerine karşı yöneltildiği iddiasının yalan olduğunu, gerçeğin, bunun tam tersi olduğunu söylüyordu. Sendika liderlerinin Berlin'de bulunduğu bir sırada, Almanya'nın her yerindeki sendikaları SA'lar basıyor, sendika örgütlerini dağıtıyor, yöneticileri tutukluyor, toplama kamplarına götürüyor, yöneticilere işkence yapılıyordu. "Faşizm Üzerine Bir Deneme" adlı yazımdan okumaya devam edelim: "Buna karşın, işçilere karşı 'barış' saldırısı devam etmiş, Hitler'in yardımcısı Ley, 'İşçiler, size yemin ediyorum ki, yalnız mevcut haklarınız korunmakla kalmayacak, daha da genişletilecektir.' dedikten üç hafta sonra, Hitler, yeni bir yasa çıkartarak, *toplu sözleşmelere son vermiş ve grevleri yasaklanmıştır.*"[13] Benim yazımda ve Laçiner'in yazısında tırnak içersine alınmış "BARIŞ" sözcükleri bakımından *ilginç* bir benzerlik. Benzemeyen, birbirine karşıt olan şey ise, benim yazımda, faşist parti liderinin "barış" saldırısının bir ikiyüzlülük, bir aldatmaca olduğunun vurgulanmasıdır; Laçiner'in yazısında, şu "hayli ilgi topladı"ğını söylediği yazısında, faşist bir parti liderinin "barış" çağrısının "samimî" olduğunun vurgulanmasıdır.

Devam edelim: Faşizmin "barış" çağrısının "samimi" olduğunu bastıra bastıra söyleyen yazar, faşist harekete katılan küçük-burjuva unsurların, Kominternin belirttiği gibi "malisermayenin 'aldatma' vb. girişimleri olmadığını varsaymayan" anlayışları (*Birikim*, no 49, s. 61.) bize karşı savunarak, onlara omuz verir. Ve daha yukarda da bu yazardan aktararak belirttik ki, küçük-burjuva unsurlar aldatıldığı için değil, küçük-burjuva unsurlar kendi konumları ile varoluşları gereği faşist harekete katılırlar, hatta faşizmi bir hareket olarak oluştururlar. Doğaldır ki, temel düşüncesi bu olan bir yazar, faşizmin iki yüzünü, biri "barış", ötekisi "acımasız katliamlar" olan iki yüzünü, bir bütünün iki yüzü olarak göremez, bunları birbirleriyle çelişen iki ayrı şey olarak görür. Hem böyle görüp, hem de bunlar özetlenip sergilendiğinde, bu kez, kendi birinci yüzünü kapayıp, gene

[13] Muzaffer Erdost, "Faşizm Üzerine Bir Deneme", Ülke, nº 1, s. 23-24.

kendi ikinci yüzünü gösterince de, okurun iki ayrı yüz göreceğini sanır, oysa okur, burada, onun ikiyüzlülüğünden başka bir şey bulamaz.

Üçüncüsü. Çünkü faşizm, niteliği gereği, kitleler karşısında "samimî" değildir. Biz, Laçiner'in yazısını eleştirdiğimiz bölümde, MHP genel başkanı Türkeş'in *Ankara Bayram Gazetesi*'nde yayınlanan yazısından bir paragraf yayınlamıştık. "Samimî" olarak "barış" çağrısı yapan Türkeş, burada, "anarşinin" bir "neden"i ve bir de sonucu olduğunu söylüyor, ve şöyle diyordu: "... anarşinin *ana sebebi*, komünist emperyalizmin ülkemize saldırıya geçmesidir".[14] Ona göre, "anarşi"nin, sokak çatışmalarının, "acımasız katliamlar"ın ana nedeni, komünist emperyalizmdir. Ve daha sonra vurgulayacaktır: "Türkiye'de sol terör karşısında sağ terör bulunduğu iddiası asılsızdır. Tüm anarşi komünist gerilla teşkilatlarından gelmektedir."[15] Temel görüşleri bu iki alıntıda özetlenebilecek MHP genel başkanı Türkeş'in, "barış" çağrısındaki içtenliğini (samimiyetini) birkaç örnekle sergilemeye çalışalım:

7 Ağustos 1978. "İnanç, bölge, MEZHEP ve FİKİR ayrılıklarını bir kenara iterek ... her türlü TEDHİŞE KARŞI ortak tavır almak kaçınılmazdır. ... Huzur ve iç barışın tesisi ... için, birbirimize sevgiyle, saygıyla yaklaşmak ve kin ve garazkar duygulardan sıyrılmak gerekmektedir." (*Milliyet*)

20 Kasım 1978. "... hain fikirleri sereceğiz." (*Cumhuriyet*)

26 Kasım 1978. "Düşman bizatihi içimizdedir. Aynı dili konuşan, aynı nüfus kağıdına sahip olan kimseler olarak içimizdedir." (*Milliyet*)

23 Aralık 1978. "MEZHEP VE IRK farkı, FİKİR farkı gözetmeden herkesin özgür yaşamasını istiyoruz." (*Hürriyet*)

Zamanlamayı gözönünde tutarak altalta sıraladığımız bu sözlerden, yalnızca mezhep, ırk, fikir ayrılıklarına karşı sözleri görmek, ama karşı mezhepte, karşı ırkta, karşı fikirde olanları yere sermekten sözeden konuşmaları görmemek; bu sözlerden yalnızca tedhişe karşı olanları görmek, direniş çağrılarını görmemek; bu sözlerden birbirimize sevgi ve saygı duyulmasından

[14] Ankara Bayram Gazetesi, 13 Kasım 1978.

[15] Milliyet, 12 Şubat 1979.

söz eden pasajlar görmek, aynı dili konuşan, aynı yurdun insanlarını düşman ilan eden pasajları görmemek –gerçekten, "marksizm" adına değil ama, "samimî" olarak "faşizm" adına, faşist hareket adına konuşulduğu zaman, burada, bir "samimîlik" bulmak olanaklıdır.

Belki yazar itiraz edecek, yazısını Mayıs 1978'de yazdığını, oysa bizim yukarıya aktardığımız pasajların bu tarihten sonra söylendiğini ileri sürecektir. *Birincisi.* Faşizme karşı savaşta esas olan budur. Bir çağrının ardındaki amacı göremeyip, ona, çağrının kendini sunduğu yüzüyle bakanlar, bu savaşın ordusunu pusuya düşürtmüş, ve onları faşizmin "acımasız katliam" tuzağına düşürmekte başı çekmiş olurlar. *İkincisi.* 1968'de açılmaya başlayan ve silahlı eğitim yapan komando kamplarıyla[16] ilgili fiillere ve sözlere bakalım. Komando kamplarının kurulması için emir veren Türkeş'tir (*Aydınlık*, 21 Ekim 1978.) "Komandoları destekliyorum. Çünkü onları biz kurduk ve eğittik. Bu yaz her ilde yeni komando birlikleri kurup yetiştireceğiz." diyen Türkeş'tir (10 Ocak 1969, *Hürriyet*) ve bu konudaki emniyet raporunun "yalan ve düzmece" olduğunu söyleyen de Türkeş'tir. (*Milliyet*, 6 Kasım 1978) Alpay Kabacalı'nın derlemesinden bazı satırlar sıralayalım: "Komünistler memleketi sahipsiz sanıp da sokak hakimiyetini kuramazlar. Onların anlayacağı dilden konuşacak memleketçi milliyetçi çocuklar vardır." (19 Ağustos 1968) "Ülkücülerden korkmasın hiç kimse. Hepsi vatansever ve şuurlu gençlerdir." "Bizim hiçbir teşkilatımızda askeri veya benzeri eğitim yapılmaz. Bu iftirayı komünistler ... ortaya atmışlardır." (19 ve 20 Aralık 1975) "Bütün gençliğimizi soğukkanlı olmaya, silah yerine fikre, kaba kuvvet yerine gönül kazanmaya teşvik etmişimdir." (9 ve 10 Mart 1977)[17] "Dönersem vurun. Davaya katılıp dönen herkesi vurun."[18]. Görülür ki 1977 seçimlerinin sonucunda değil, ondan *önce* de Türkeş, aynı şekilde, hem silah yerine fikri, kaba kuvvet yerine gönül kazanmayı "teşvik etmiş"

[16] Kampların niteliği konusunda örneklemeler için Bkz: Örsan Öymen, "Kış Gelirken", Milliyet, 31 Ekim 1978.

[17] Alpay Kabacalı, "Sağcı Basın Ne Diyor? – Ülkücü Saldırganlıkla MHP'nin İlişkisi?", *Cumhuriyet*, 21 Ağustos 1978.

[18] Niyazi Ünsal aktarıyor. C. Senatosu Tutanak Dergisi, C.39, 8.11.1978, s. 116

ve hem de silahlı komando kamplarını kurmuş ya da kurdurmuştur; faşist silahlı savaşımı yönetecek örgütlenmenin arkasında Türkeş ve yandaşları vardır, bunu hem kendisi açıkça söyler ve hem de başkaları söylediği zaman da "komünist iftirası" der.

Üçüncüsü. Eğer Türkeş "barış çağrısı" yaptı diye, bu çağrısında "samimî" olduğu kabul edilecek olursa, "*hiçbir* zaman kanunsuzluğa sapmamış, *daima* meşruiyet içinde çalışmalarını sürdürmüş" "*daima* anayasaya, kanunlara bağlı, hukukun üstünlüğü ilkesine saygılı" olmuş "demokrasi bayrağını yükseklere çıkartmaya ... devam eden" MHP'nin[19] faşist olmadığına, ve hatta faşizme karşı olduğuna ilişkin sözlerini de "samimî" kabul etmemiz gerekir. Şöyle der Türkeş: "... çünkü biz faşist değiliz, ... faşizme de karşıyız,"[20] "faşizmi ve nazizmi taklit etmeyi Türkiye'yi kurtaracak modeller gibi görmeyi şerefsizlik sayarız"[21]

"MHP'nin faşist ... bir parti olduğu"nu söyleyen Laçiner, Türkeş'in "barış" çağrısının "samimî" olduğunu vurgulayarak söylediği zaman, okura ve kitlelere, onun ve yandaşlarının demokrasi bayrağını en yükseklere çıkarmak savaşımında da samimi olabileceğini düşündürmesi konusuna yukarıda değindik. Burada, şu anda üzerinde durduğumuz nokta, Türkeş ve yandaşlarının, diğer konularda olduğu gibi barış çağrısı konusunda da "samimî" olup olmadığıdır. Bellidir ki, yazar, bu denli ağır bir sorumluluk taşıyan tümceleri yazmadan önce, sağlıklı bir araştırma yapmamıştır; esasen kendi sözcükleriyle söylersek, yazarın "teorik düşüklüğü", "teorik zafiyeti", Kominternin faşist demagoji ile ilgili "yaklaşımlarını" kesinlikle yanlış bulan, faşist demagojiyi, durumları sarsılan küçük-burjuva unsurların konumlarının ürünü olarak niteleyen teorisi, bunu araştırmaya ve anlamaya da olanak vermemektedir.

Olaylara ve demeçlere bakalım: *19 Ocak 1978*: Levent Özyürek'in katilinin site yurdunda saklandığını, istihbar eden

[19] *Milliyet*, 10 Kasım 1978, MHP genel sekreter yardımcısı ve parti basın sözcüsü Yaşar Okuyan'ın açıklaması

[20] *Hürriyet*, 31 Ekim 1978)

[21] *Milliyet*, 2 Kasım 1978.

cumhuriyet savcısı Doğan Öz, site yurdunu aratır. *25 Ocak 1978*: MHP meclis grup sözcüsü Kabadayı, meclis kürsüsünden, "bu muamele (yurdun aranması) Moskov evladına dahi reva görülmez" sözlerini yenileyerek, "savcı yardımcısı Doğan Öz'ün maksatlı, kasıtlı bir tertibin içine girmiş olduğunu" söyler. *2 Mart 1978*: Türkeş, BARIŞ ÇAĞRISI yapıyor: "MHP'nin yolu hukuk ve kardeşlik yoludur" (*Hergün*) –*24 Mart 1978*: Doğan Öz vurulur. *24 Mart 1978*: Türkeş Doğan Öz'ün eşine telgraf çeker, üzüntülerini bildirir. *26 Mart 1978*: *Hergün* manşet atar: "Doğan Öz'ün oğlu konuştu: Babamı solcular vurdu." (bu iftira hemen tekzip edilecektir)– *Mayıs 1978*: Laçiner yazı yazar "Barış çağrısı yapan Türkeş 'samimî' idi" Laçiner'in teşhisi doğru mudur? Bunu izleyen günlerdeki bildiri ve konuşmalardan birkaç örnek verelim: *1 Mayıs 1977* katliamı, 35 ölü; *13 Ağustos 1978*: "Kontrgerilla diye birşey yoktur." (Türkeş). *10 Ağustos 1978*: Balgat'ta üç kahveye yapılan silahlı saldırı, 5 ölü, 13 yaralı ve 8 *Ağustos 1978*: Mamak'ta bir belediye otobüsünün kurşunlanması, 2 ölü; *13 Ağustos 1978*: "Evet halk topluluklarına karşı bu şekilde girişilen saldırılar kişilere karşı işlenen cinayetler gibi ağır birer insanlık suçudur" "milliyetçilerin", "MHP'nin bu olayla hiçbir ilgisi yoktur ve olamaz da" (Türkeş). *16 Mart 1978*: İstanbul Üniversitesi katliamı, 6 ölü, 100'den fazla yaralı; *6 Kasım 1978*: "Bu olayı yapan azılı bir solcudur ve Ecevit yurtdışına giderken Ecevit'in uçağına bindirilerek yurtdışına kaçırılmıştır" (Türkeş). *10 ve 11 Ekim 1978*: Bahçelievler katliamı, 7 ölü; "TİP'e karşı yönelmeye başlayan provokasyon, anarşinin tırmandığını göstermektedir (...) 'İç harp' şeklindeki bir 'nitelik değişmesi' isteyen silahlı sol tam bir pervasızlıkla her türlü kontrolün dışında azgınlaşmaktadır. (*Hergün*)

Peki Laçiner, neye dayanarak Türkeş'in "barış" çağrısını "samimî" buluyordu? Kendi ifadeleriyle "teorik düşüklüğü"ne "teorik zaafiyeti"ne daha doğrusu "marksist" teoriden yoksun oluşuna.

Yalnızca marksist teoriden yoksunluk mu? Gerçekten marksist olan yazarlar, ve bunun yanısıra kendilerine "marksist" denmesini belki siyasal içeriği dolayısıyla istemeyecek, belki bu

teoriye bir siyasal sistem olarak bağlı, ama geniş boyutlu bir tahlil ve inceleme konusunu kucakladığı için kendilerine "marksist" denmesinden hoşlanmayacak, devrimci, demokrat, ilerici yazarların hiçbiri, evet hiçbiri, faşizmin bu demagojisine aldanmadılar, ve böyle bir demagoji karşısında bu faşist ikiyüzlülüğe kanmamakla kalmadılar, bu ikiyüzlülüğü sergilemeyi görev bildiler. Dosyama günlük *Cumhuriyet* ve *Milliyet* gazetelerinden aldığım bu konudaki yazılardan bazılarını belirteyim: *Milliyet*'te: Abdi İpekçi, "Yorumsuz" (*30 Ağustos 1978*); Örsan Öymen, "Bir Garip Örgütlenme" (*8 Nisan 1978*), " 'Mevhum' Muhalefetten Pişmanlık Tabloları" (*7 Kasım 1978*), "Oyun" (*9 Kasım 1978*), "Kanatlı Güvercinin Savaşı" (*25 Ekim 1978*), "Piyes Resimleri" (*26 Ekim 1978*) "Kış gelirken" (*31 Ekim 1978*) "Ülkücüler ve Cihat Edebiyatı" (*9 Ocak 1978*) "Taktik" (*10 Ocak 1979*). Cumhuriyet'te: İlhan Selçuk "Damgalı Yöntemler" (*8 Haziran 1978*) (!) ..." (*5 Aralık 1978*) "İki Kafadar" (*17 Ocak 1979*); Uğur Mumcu, "İşkence ve Türkeş" (*27 Nisan 1979*); Orhan Apaydın "Çetecilik" (*9 Ekim 1978*) "Hukuksal Yollar" (*12 Ekim 1978*), "Neyi Bekliyorlar" (*10 Ekim 1978*); Fikret Okyam "Yakınma Mektupları ve Yine Kuleli Lisesi Üzerine" (*28 Kasım 1978*), Mustafa Emekçi "TÖB-DER'le Karışık Memleket Havası" (*23 Ağustos 1978*) ve çeşitli yazılar; Alpay Kabacalı Sağcı Saldırganlar Desteklenip Korunuyor (*17 Temmuz 1978*''), ''Ülkücü Saldırganlarla MHP'nin İlişkileri" (*21 Ağustos 1978*), "MHP'li Teröristlerin Sözünü Eden Yok" (*17 Ekim 1978*), Talip Apaydın, "Halkın İstediği" (*26 Ekim 1978*); Üç Yıldız imzası ile "Gizli Yol" (*15 Ağustos 1987*), *Cumhuriyet* imzası ile "Güncel ve Tarihsel Görev"; ve Oktay Akbal "Seydişehir Cehenneminden" (*12 Mayıs 1978*), "Türkeş'e İnanmak mı?" (*7 Ağustos 1978*). Evet, burada duralım,ve Laçiner'in aksine, kendisine "marksist" denmesini istemeyeceğini sandığım Oktay Albal'ın Türkeş'in barış çağrısı karşısında yazdığı bu yazıdan şu pasajları aktaralım. Gerekçelerini sıraladıktan sonra şöyle diyor Oktay Akbal: *"Bu yüzden Türkeş'in barışçılığına inanamam. Ne derse desin, boştur. Türkeş ve Türkeşçiler Türk seçmenine kendilerini barışçı, demokrat, Atatürkçü, uygarlıktan, insanlıktan, gerçek milliyetçilikten yana birer politikacı olarak kabul ettiremezler. ... Bizlere düşen,*

Türkeş'e ve Türkeş'in militanlarına kuşkuyla bakmak, her davranışlarına, her sözlerine dikkat etmektir." Kuşkusuz farklı yorumlar yapılabilir, ama Akbal'ı bu uyanıklığa götüren, özünde "marksist" teori değil, demokrasi anlayışı ve sorumluluğudur. Ancak bu anlayış ve sorumluluk duygusundan yoksun olanlar, ancak basiretsiz insanlar, okura ve kitlelere, bunun karşıtı bir yorumla çıkabilirler.

(10)

Laçiner şöyle der: "Bir bunalımla karşılaşılan her siyasal-toplumsal hareketin saflarında bu tür adamlar peyda olur." (*Birikim*, no 49, s. 58.) *Sol Yayınları*, yayın alanına, 20 Kasım 1966 günü, altı kitap ile girdi. Eğer 1930'ları saymazsak, Türkiye'de ilk kez Marx (*Ücret, Fiyat ve Kar*) ve ilk kez Lenin (*Emperyalizm*) yayınlanıyordu. Lenin'i yayınlayacağını işiten CHP'nin solunda bir milletvekili, böyle bir durumda kendilerine de yöneltilebilecek saldırıları göğüslemekte zorlukla karşılaşacağı kaygısı ile bana bazı sorular yöneltiyor, ve gereken yanıtı alınca da, "Peki ama kardeşim, sen kendini zorla hapis ettirmek mi istiyorsun?" diyordu. *Sol Yayınları*'nın doğuşunun etkileri ve yankıları üzerinde durmayacağım. Ama şunları ileteyim: *Hükümetten:* O günlerde Fikret Otyam'la karşılaşmıştım, "Erdost –dedi– senin için Adalet Bakanlığında iki gündür toplantı yapılıyor, haberin ola!" *Sağ Basından:* Kitapların kapakları bir cürüm belgesi olarak yayınlanıyor, hükümet, savcılar, polisler göreve çağırılıyor, ve kitapların fiyatlarının ucuz olduğu belirtilerek, kaynağının nereden geldiğinin araştırılması isteniyordu. *Sosyalist kitaplar yayınlayan bir yayınevinden:* Kitapların dilinin güç anlaşılır, hatta anlaşılmaz olduğu söyleniyor, ve bu yayınların bir "polis" tertibi olduğu en yakın arkadaşlarımıza kanıtlanmaya çalışılıyordu. *Sol Yayınları Bürosu* ise, daha sonra sıkıyönetim dosyalarına giren raporlarda da sabit olduğu üzere, polis tarafından, komşusu olduğu iki duvardan ve üst kattan sürekli dinleniyordu. Çay ocağının hemen karşısına, yalnızca bizi gözetlemek için bir polis oturtulmuştu. Biz, yazarın ifadesi ile, işte böyle bunalımlı bir

zamanda, "peyda olduk".[22] *Sol Yayınları*, bilinen bir gerçektir ki, sosyalist yayınların yayınlanmaya başladığı bir ortamda doğdu; bilimsel sosyalizmin klasiklerini tutarlı bir biçimde yayınlamakta duraksamadı, faşist yasa maddelerini göğüsleye göğüsleye geriletilmesinde belirleyici rol oynadı; okura, yalnızca bilimsel sosyalizmin temel yapıtlarını sunmakla kalmadı, bilimsel sosyalizm yazınını, o zaman pek revaçta olan anarşist yapıtlardan, her türlü trotskist yapıtlardan özenle ayırarak, tarihsel görevini sağlıklı bir biçimde yürüttü. Kuşkusuz, *Sol Yayınları*, büyük mali sıkıntılardan geçti, kurşun delikli kitapların kapışıldığı, Lenin'in *Ne Yapmalı*?'sının bile zor satıldığı günlerden geçti, ama kendi çizgisinde yürümeye devam etti. *Sol Yayınları*'nın kusurları olmadı mı? Kuşkusuz birçok kusuru oldu, ama her gün biraz daha bu kusurlarını gidermeye, her gün daha yetkinini yapmaya özen gösterdi, ve aynı canlılıkla özen gösteriyor, kusurlarını azaltmaya çalışıyor. *Sol Yayınları*, her türlü engelden ayrı olarak, hukuksal engellerle karşılaşmadı mı? Her okurun az çok bildiği gibi, *Sol Yayınları*, ve sorumlu yönetmeni olarak ben, yayınevinin kurulduğu ilk üç aydan sonra bugüne değin -evet bugüne değin- yayınlardan dolayı, deyim hoşgörülsün, "ulusal" sanık sıfatını korumaya devam ediyorum ve *Sol Yayınları* ve sorumlu yönetmeni olarak ben, daima bilimsel sosyalizmin klasik ve modern yapıtlarını yasallaştırma savaşımının en önde gelenlerinden biri olarak, yayınevi kurulduğu günden bugüne, bu sorumlulukla hareket ettim. Bu sorumluluk, çetin günlerde, bizim ayağımızın prangası olmuştur, ama bu yayınları yasallaştırma sorumluluğu –ki, okur karşısında benim kendi kendime

[22] Bu yazıyı yazdıktan sonra, bir söyleşi sırasında dinlediğim anıyı ekleyeyim. Yıl 1965'in sonlarıdır. Ünlü bir yazarımız yurtdışından dönmüştür. Marksist-Leninist bir dostu ziyaretine gider. Ünlü yazar, yurtdışına gitmek ve orada klasikleri yayınlamak, yurda illegal sokmak gerektiği düşüncesinde olduğunu söyler. Ziyaretçi dostu, önüne, çantasından çıkardığı bir kağıt uzatır. Bu Sol Yayınlarının ilk yayınlayacağı kitapların basılı listesidir. Ünlü yazarımız listeye bakar ve ayağa fırlar. "Olamaz böyle şey" der, "mümkün değil". Evet *Birikim* yazarı Laçiner, sizlerin nasıl ve hangi bunalımlı bir zamanda peyda olduğunuz bizi ilgilendirmiyor ama biz, işte böyle bunalımlı bir zamanda "peyda olduk". Ve bu "peyda oluş"tan gocunanlar çoktu, şimdi bunların arasında, kendisine "marksist" diyebilenlerin de peyda olduğunu görmekteyiz.

yüklediğim bir sorumluluktur bu– yasal olmayan faaliyetler ile (ki biz bu faaliyetlere katılmadık, ama genel anlamda, böyle faaliyetlere katılanların davranışlarına da karışmadık karşı çıkmadık) yanyana konduğumuzda, bizi, dış görünüşü bakımından çelişik konumlara düşürdüğünde de, kendi kişisel onurumuzu bu yayınların bize yüklediği sorumluluğun altında tutmayı bildik. Bu şu demektir ki, bana, benim kişiliğime, düşüncelerime, benden ve düşüncelerimden hoşlanmayanlar, beğenebilecekleri şeyleri söyleyebilirler ama benim yazılarımı bahane ederek bir gün *Sol Yayınlarına* dil uzatamazlar, ve Laçiner de pisliğe batmış iğrenç dilini bu yayınlara uzatamaz.

Uzatamaz, çünkü, *Sol Yayınları*, Marx'ın, Engels'in, Lenin'in, Stalin'in (ve devrimin başarısına kadar olan dönemiyle Mao'nun) temel yapıtlarını, ve marksizm-leninizmin tanıtıldığı modern yapıtları yayınlar. Stalin'i yadsıyanlar bu yayınlara karışamazlar; Lenin'i yadsıyanlarla kolkola olanlar, bu yayınlara karışamazlar; Marx'ı değil onun eleştiricilerinin okulu durumuna gelmek için yayın yapmayı ilke edinenler, bu yayınlara karışamazlar. Bu yayınlara karışmak, bu yayınları olumlu yönde eleştirebilmek hakkına sahip olabilmek için, her şeyden önce, bu siyasal çizginin kararlı tutarlı, açık savunucuları olmak gerekir. Birincisi "*olumlu* yönde eleştirebilmek" için, yani yayınların seçilişinde, çevirisinde, sunuluşunda olası kusurların giderilmesi için, yani yayın dizisinin daha kusursuzlaştırılması için, çevirilerin daha yetkinleştirilmesi için, sunuluşunun daha yetkinleştirilmesi için –bunlar, bu yayınevi tarafından ve kendi çabasıyla giderildikten sonra değil. *İkincisi* "olumlu yönde eleştirebilmek" için. Bu yayınları, egemen çevrelerin, gerici çevrelerin, faşizmin yanında yer alır, onlara omuz verir gibi yıkmaya çalışmak için değil. Okurun, özünde birbirinden farklı olan bu iki şeyi birbirinden ayırması gerekiyor: bu yayınlara yönelik eleştiriler, bir yayınevi çerçevesinde değil, bir tüm olarak, bu yayınların dizilerinin (yapıtların seçilişinin) daha kusursuz hale getirilmesini, çevirilerin yetkinleştirilmesini, sunuş kusurlarının giderilmesini mi amaçlıyor, yoksa bu yayınların yayınlanma koşullarını geriletmeyi, yayınların yayınlanmasını daha da güçleştirerek, kaza-

nılan mevzilerden daha da geriye çekilmesini mi amaçlıyor. Birinci tutum olumludur, ve *Sol Yayınları* bütün bu eleştirileri önemle gözönünde bulundurmuştur –ikinci tutum olumsuzdur ve *Sol Yayınları* bu tür eleştirileri, dışlamıştır, bazan bu eleştirileri yanıtlamamışsa yanıtlayamadığı için değil, yanıtlamanın yeri ve zamanı olmadığı içindir.

Şimdi de henüz *zamanı* değildir ve *yeri* değildir. Elbette bizi *şimdi* kimse konuşturamayacaktır. Bunları açıklamanın yerini ve zamanını, bizim belirleyeceğimiz doğaldır, *Sol Yayınları*'nın düşmanlarının değil. Yalnız burada şunu belirteyim ki, 1971 ÖNCESİNDE, gerekli bulduğum bazı çıkarmaları –yerleri üç nokta ile belirtilmiştir– yaptımsa, yasal zorunluluklardan dolayıdır. *Çevirmen* olarak hakkımda dava açılacağından çekindiğim için değildi. Çünkü, o günlerde, mahkemelerde devam eden dört davam vardı. Neden bu değildi. Esas neden, haklarında dava açılan kitapların toplanması ve davanın sonuna değin (beş yıl kadar sürer bu davalar) yayınlanamaması, ve bu süre içersinde yeni bir baskının yapılamaması ve mahkum olduğu zaman ise yayınlanabilmesinin ancak yasa değişikliği ile olanaklı olmasıdır. Bir tek tümcesi çıkarılmadığı için, mahkum edilmiş ve bugün kendi adı ile yasal olarak yayınlanamayan marksizmin en önemli bildirisini anımsayalım. Bu, *bence*, doğru bir tutum değildi, ve bugün de aynı kanıdayım. Bir geçiş döneminde bir tümce eksikliği ile ve daha sonra sürekli olarak tümüyle mi, yoksa o gün tamamını yayınlayıp ve bugün tümünü yayınlayamamayı mı? Birinci yöntem, doğru yöntemdir. Bu yöntem devrimci yöntemdir, doğru yöntem budur. Engels, Marx'ın Gotha Programının Eleştirisini ("Alman İşçi Partisi Programının Kenar Notları") yayınlanırken yazdığı önsözde şunları yazar: "Bundan başka, BASIN YASASI BAKIMINDAN gerektiği için ÇIKARILIP yerine noktalar konan birkaç tümce var. Daha yumuşak bir deyim kullanmam gerektiği yerde, ben, bu deyimi parantez arasında koydum."[23] Eğer, buna benzer tutumumdan dolayı beni eleştirecekler varsa, onlara diyeceğim şudur: Bugün okuma

[23] K. Marx- F.Engels, Gotha ve Erfurt Programlarının Eleştirisi, Sol Yayınları, Ankara 1978, s. 18

olanağı bulduğunuz yapıtların yayınlanma olanağını yaratabilmek yoluna ömrümü koydum, ve bunda, beni hiçbir şey durduramadı, geriletemedi, duraksatamadı; ve bugün bizim yayınladığımız yapıtların hemen tümünü okuyabiliyorsan, ve kusursuz ve eksiksiz okuyabiliyorsan, ve bunu gene biz gerçekleştirmiş bulunuyorsak, bu, bu sonuç, bizim bu savaşımda izlediğimiz yolun *doğru* olduğunu ortaya koyar. Laçiner'ler faşizm konusundaki ihanet derekelerindeki yanılgılarını, bizim bu doğru tavrımıza yönelterek saptıramayacaklar, okurun gözünden bu yanılgılarını saklayamayacaklardır. 1971 öncesi temel iki tümcesi çıkarılan ve yerine üç nokta konmayan yapıt yok muydu *Sol Yayınları* arasında? Vardı. *Sol Yayınları*'nda 1971'den önce yayınlanan temel yapıtlardan birinde, Marx'ın temel iki tümcesi, kitabın çevirmeni tarafından sürekli ısrar ve ortaya "hakem" koyarak çıkarılmış ve bu tümcenin çıkarıldığını belirtmek için üç nokta koymamıza da izin verilmemiştir. Kuşkusuz burada da ileri sürülen yasal zorunluluktu, ve çevirmen kendi adı ile göründüğü için, bu yasal zorunluluğun sınırlarını, bu işleri anlayışla karşılayacak olan bizimle uzun süre tartışacak kadar dar tutuyordu. Bu sınırların dar tutulmasından dolayı kimseyi kınamak aklımızdan geçmez. Ama, bize, "bilimsellik" dersi vermeye kalkışan insanlar, hep bu aynı kategoride insanlardır ve onlar kariyerizm batağında, havayı bulutlu gördüklerinde her türlü kişisel çıkarı gözetmeyi çok iyi bilirler, ve bu bulutlar dağıldıktan sonra, "bilimsellik" adına ahkam kesmekte de en ön sıralarda görünürler. Yasal zorunlulukların büyük ölçüde aşıldığı bir dönemden sonra –ki bunun aşılmasında *Sol Yayınları*'nın payını okur çok iyi bilmektedir–, *Sol Yayınları* arasında yayınlanan tek bir yapıtta, tek bir sözcük çıkarılmamıştır –çevirenden, redaksiyondan, düzeltimden doğabilecek kusurlar elbette bunun dışındadır ve bu konuda *Sol Yayınları* her baskıda olmasa bile, hemen her baskıda bu kusurlarını gidermeye çalışmaktadır. Bu konudaki her eleştiri, titizlikle incelenmekte, kusur varsa arşivlenmekte, kusurlar yeni baskılarda giderilmektedir.

Yazarın bu konuda bize karşı kullandığı iğrenç dil, Türkiye devrimci hareketinde pek kolay erişilemeyecek bir başarıyı içine

sindirememiş olmasının dışavurumundan başka bir şey değildir. Bu yayınların yasallaştırılması için verdiğimiz savaşımı okur çok iyi bilir, ve bir tek savunmamızda, küçük bir eğri bulmak olanağı yoktur. Biz, Marx'ın, Engels'in, Lenin'in, Stalin'in "anlamlarını tersine çevirdiğimiz" için yargılanmadık, ve ayıp olacak ama söyleyelim 44 yıl mahkumiyeti bize bunun için vermediler. Tek bir romanından bir lüks daire sahibi olduğu söylenen bir yazar, kesinleşmiş otuz yıllık mahkumiyet ve devam eden üç dava ile içerde bulunduğumuz sırada bir eli yağda bir eli balda olan bir yazar, Laçiner'in şimdi başını uzattığı mevzisinden yayın yaparak, bizi, ünlü bir işadamının yayın yaşamına soktuğu bir ajan derekesine düşürüyordu. Bu romanın ticaretini paylaşanlar ise, biz henüz içerdeyken, *Sol Yayınları* içersinde *satış* başarısı sağlamış beş-on kitaptan birkaçını ve yayınevi olarak hiçbir sorumluluk yüklenmeksizin yayınlamaya koyuldular. Laçiner, birkaç pasaj değil, onlarca sayfa çıkarma ustalarını orada bulabilir. Laçiner, eğer gerçekten bu konuda duyarlı ise, kitaplardan pasajlar çıkarmış ve ama bu kitapların sorumluluğunu üstlenmekten kaçınmış, üstelik çevirmeni ele vermekte "muhbir" derekesine düşmüş yayınevlerinin kapısını çalabilir, bizim değil. Yazar, "sizin yayın sicilinizi bilenler" diyor –küstaha bakınız, kullandığı sözcüklere bakınız. Bizim "yayın sicilimiz"in, nerede olduğunu okur biliyor, MİT'te, poliste ve adliye arşivlerinde. 12 Martın azgın döneminde, daha önce birkaç kez beraat kararımıza imza atmış bir yargıç, önce beraat verdiği ve Yargıtaydan döndürülmüş davalardan bir an önce mahkumiyet verebilmek için, günah çıkarır gibi şunu söylüyordu: "Ankara adliyesinin başka işi yok mu, pazartesi Muzaffer Erdost, salı Muzaffer Erdost, çarşamba Muzaffer Erdost, şimdi gene Muzaffer Erdost..." Bizim "yayın sicilimiz" bu sözlerin içeriğinde Ömer efendi, okur bu "sicil"i çok iyi biliyor ve anlamını da.

Okuyalım Laçiner'in yazısını: "Yayın sicilinizi bilenler, zat-ı alinizin bu 'hayranlık verici' işteki 'zeka' ve 'yeteneği'nizi takdirden aciz değillerdir.

"Anlaşılıyor ki bu yeteneğinizi yitirmemişsiniz, 1971 önce-

sinde Sol Yayınları'nı çıkarırken bol bol kullandığınız bu 'yetenek'inizle sırf belli bir cümledeki iki kelimeyi değil, koca kitaplardaki yığınla kelimeyi az mı düşürmüştünüz Bay Erdost?!

"Ve şimdi, kalkıyor, sefil yöntemlerle ördüğünüz bir yazıda, 'proleter devrimci'lik adına konuşma 'deneme'leri yapıyorsunuz. Katledilmiş marksist kavram ve tezlerin karmaşık kökenli yoksunluklarınızın eseri bir dizi tahrifin üstüne çıkarak *küçük*lüğünüzü unutturmaya çalışıyor; oradan 'milyonlar' adına konuşma cüretini gösterebiliyorsunuz!

"Feci bir yanlışlıktır bu Bay Erdost. 'Faşist terörün kanını döktüğü yüzlerce devrimcinin, demokratın ve yurtseverin acısını yüreğinde duyan ... *milyonlar*'ca *insan* adına değil, kesinlikle değil! Siz, ancak marksizmi satarak elde ettiğiniz binlik destelerinden oluşan *milyon*'unuz adına, işte, sadece bu milyonlar adına konuşabilirsiniz." (*Birikim*, n° 49, s. 66-67.)

Sol Yayınları'nı yayınlamış olmamızın ve bu yayınların başarısının, bizim, Laçiner'in yukarıda ayrıntılı olarak kanıtlarıyla ortaya koyduğumuz faşizm konusundaki yanlışlarını sergilememize bir engel oluşturacağını düşünmek normal bir insanın işi değildir. Buradan şu sonuç çıkar ki, *Sol Yayınları* başarısız bir yayınevi olsa, bu işi ilk başladığında bıraksaydı, yazar, bu eleştirilermizi nasıl yanıtlayabilecekti? Ve şimdi kendi yanlışlarını söylediğimizde, bu kez, bizi sorumlusu olduğumuz yayınlara saldırarak yıkabileceğini hesap ediyor. Yayına başladığımız günden beri, biz, bu tür binlerce saldırı ile karşılaştık, ama hiçbiri, bizim bu konuda ne cesaretimizi kırabildi, ne bize 'lanet olsun bu işe' dedirtebildi, yalnızca bizim azmimizi bilemekte, bizim daha fazla çalışmamızda, daha iyisini yapmamızda itici bir etken oldu. Ama, diyelim Laçiner'in bu sözleri, bu konuda üzerimizde olumsuz bir etki yapsa ne olur? Laçiner'in yanlışları doğruya dönüşür mü? Bu tartışılan konuyu saptırma yöntemi, kendi deyişiyle 'sefil yöntem' bu değil midir?

Okura, burada, bir şeyi açıklamak isterim. Kendi 'düz mantığının sonuçlarını düşünmek zahmetine girmeyen'ler, Sol Yayınları'nın bugünkü iktisadi gücünü, bir yandan tevatür hali-

ne getirmekten ve öte yandan da bu tevatüre dayanarak 'günah işlendiği' vargısına varabilirler. Durum şudur: *Sol Yayınları*, 'binlik destelerden oluşan milyon'a sahip değildir. -şu iki anlamda sahip değildir, birincisi nakit olarak sahip değildir, ikincisi kişisel ya da ailesel çıkarları ya da kullanımı için milyona sahip değildir. Ödemeleri ve emtia olarak varlığı bir terazinin kefelerine konduğu zaman terazinin gagaları ne gösterecektir, bunun hesabını yapabilecek kadar, iktisadi sorunlarını da düzene sokmuş değildir. Devam edelim.

Bugün, kapitalist sistem içerisinde yaşamaktayız, ve Türkiye'de, kişinin doğrudan kendisi tarafından tüketilenin dışında her üretim, meta üretimi olmak zorundadır, ve tüm olarak yayınlar gözönüne alındığında, bunlar, kapitalist meta üretimidir. Bu temel özelliği yadsıyan herkes, hayalcilikten öte bir şey yapamaz. Meta üretiminin amacı, sermaye üretimidir, sermaye çoğaltımıdır. Esas amaç budur. *Sol Yayınları*'nın esas amacı bu olsaydı, hiçbir yasal sorunu olmayan ve daha fazla kar getiren alanlara yatırım yapardı ve daha güvenli alanlarda çalışırdı. Örneğin arsa spekülasyonu gibi. Gazete ve dergilerin iki farklı amaçla çıkarılması gibi, kitaplar da iki farklı amaçla yayınlanır. Bu amaçlardan biri ticaret, öteki ideolojidir. Bir yayının sürdürülebilmesi için,ticari yönünü ihmal eden hiç kimse yayını sürdüremez. Ama salt ticaret amacıyla yapılan yayınlar vardır. Bizim yayınlarımızın ise tek bir amacı vardır, ve bu amacı gerçekleştirebilmek için ticaret kurallarını gözetmek zorundayız. Çünkü, bu yayınları yürütebilmek için başka hiçbir olanağımız yoktur, ne babamızdan tek kuruşluk miras kalmıştır ne de bir başka egemen sınıfların devletinden, ne de bir başka yerden maddi destek almamız olanağı vardır ve ne de alırız.Yazar diyor ki 'marksizmi satarak'...Bu iğrenç bir sözdür. 'Marksizmi' sattığımız iğrenç ve o ölçüde sorumsuzca söylenmiş bir sözdür. Marksizmi 'satsaydık', marksizmin düşmanlarının hedefi olmazdık. Egemen sınıfların yasalarında bunun adına 'propaganda' diyorlar, biz ise bunu reddediyoruz, bu, marksizmi öğretme, açıklama, yaymadır. Bu öğretme, öğrenme, araştırma, açıklama, yayma nasıl olacak,ve bugün nasıl olabilir. Bunlar

temel bilgileriyle kitaplar halinde bulunur. Bir kitabın yayımı için ne gereklidir? İlkin çevirmek. Bu bir emek ürünüdür. İkincisi, kağıt. Bu meta da, alınmak gerekir. Üçüncüsü, dizgi, tertip, baskı, ciltleme, Bunlar için harcanan emek ve malzeme de metadır, alınmak gerekir. Dördüncüsü: yayın işinin düzenlendiği, tape edildiği, redaksiyon yapıldığı, düzeltildiği, dağıtımının yapıldığı bir işletmesi vardır, bunların hepsi, emek-gücü ve malzeme olarak alınmak gerekir. Bunlar alınmadan kitap üretilemez. Kitap nasıl fiyatlandırılır: kitabın üretimi için yapılan harcamalar, artı belirli bir oranda kar. *Sol yayınları*, bu karı en düşük düzeyde tutan yayınevidir. Bu kar konmadığı sürece, genişletilmiş yeniden-üretim yapamazsınız. Genişletilmiş yeniden-üretim yapamamak demek, başlangıç noktasında kalmak demektir. Yalnızca bu da değildir. Büro, yönetici ve benzeri belirli büyüklükteki giderlerin, daha az kitaba yüklenmesi, maliyetlerin artırılması demektir. Yalnızca bu da değildir. Ticari bakımdan elverişli olmayan, ama yayınlanması o ölçüde zorunlu olan Marx'ın, Engles'in bazı yapıtlarının yayınlanamaması demektir. Bir sözcükle, yayınevinin yaşaması, gelişmesi, güçlenmesi için ticari kar zorunludur. Bu, yadsınamaz. Sorun şudur: biz, yayınevi olarak, Marx'ın, Engels'in, Lenin'in; Stalin'in telif haklarını kendimize alıkoyuyor muyuz? Hayır. Hesaplarımız açıktır. Bunları okura *bedava* veriyoruz. Biz, okura, bir şeyi daha *bedava* veriyoruz: iplik dikiş. Bu, her yıl için bir milyonu aşan bir miktardır ve bunun hesabı kitap maliyetlerinde yansıtılmamaktadır. Okur bize ne vermektedir? Okur, bize, çeviri parasını, kağıt parasını, basım evi parasını, büro parasını –ve bizim emeğimizi karşılayan geçimimizin giderlerini. Kar olarak verdiğini, biz, kişisel, çıkarlarımız için kullanmadık, kullanmıyoruz. Bu, yayınları yürütebilmenin, daha sağlıklı, daha düzenli götürebilmenin maddi koşullarını oluşturuyor. Bugün, *Kapital*'in bir cildi, bir milyona yakın bir paraya çıkabilmektedir, bunu yayınlayabilmek için bu tutara gerek vardır. Bunun yatırılan kısmını geri almak ise, iki yıl sürer. Ama bu arada yayına devam etmek gerekir, ve bunun için de daha fazla sermaye gerekir. Eğer bu yayınlara devam edilecekse, bu zorunludur. Sosyalist toplum, devlet

aracılığıyla, kültür giderleri için bir fon ayırır, burjuva toplumda bu fonu, devrimci yayınların okuru oluşturur, ve bunu devlet aracılığıyla gerçekleştirmez, gerçekleştiremez; okur ile yayınevi arasında kurulan bir fondur bu. Bu kar sayesinde yayınevinde oluşan fon olmazsa, bu yayınlar yapılamaz, bu yayınlar sürdürülemez, bu yayınlar çoğaltılamaz, bu yayınlar iyileştirilemez. Evet biz bir parti değiliz, bir dernek değiliz, burada oluşan fon, kişisel mülkiyet biçiminde görünmektedir; ama bu fon, doğal kişisel giderlerimiz hariç – bu emeği harcayacak herkesin buna hakkı vardır, ve toplum olsun, okur olsun, bu fondan onun geçimini sağlamakla yükümlüdür –; tümüyle, bu yayınlara harcanmaktadır.

Eğer bu fon daha güçlü olsa, Laçiner'in söylediği gibi, binlik desteler halinde milyonu olabilse yayınevinin, bu, okura olumlu olarak yansıyacaktır. Örneğin, *Sol Yayınları*, son üç yıldır kağıdı SEKA'dan değil, serbest piyasadan almak zorunda kalmıştır. Çünkü SEKA, para yatırdıktan bir yıl sonra kağıt vermektedir. Aylık kağıdımızı karşılayabilmek için dün bir-buçuk milyonluk, bugün 5-6 milyonluk bir yatırım gerekir. *Sol yayınları* bunu yapamadığı için, kağıdı piyasadan almaktadır. Bununla da kalmamakta, kağıdı vadeli almakta, yani ayrıca faiz ödemektedir. Resmi kağıt fiyatları ile piyasa fiyatları arasındaki fark, kitap fiyatlarında 100 lirada 18-28 lira olarak yansımaktadır. Okurun yayınevine ödediği bu fark, yayınevi tarafından kağıt ticareti yapan tüccara kar ve faiz olarak, ve bunun spekülatörlüğünü yapanlara haraç olarak devredilmektedir. Şimdi deniyor ki, "Marksizmi satarak binlik destelerden oluşan milyonunuz" var, ve eğer bunu söyleyenler düz mantıklarının sonuçlarını düşünmek zahmetine katlandılarsa, bu yayınların yapılabilmesinin maddi koşullarının ortadan kalkmasını istedikleri, yani bu yayınların yayınlanabilmesinin olanaklarına saldırdıkları, amaçlarının bu olduğu açıktır. Daha biz içerdeyken "Batsın o yayınevi" diyen ve batması için çaba harcayan nice marksist değer teorisi "uzman"larını tanıdı bu yayınevi. Ama bu kervan yürüdü. Peki, bugün, bizler başlamasaydık bu yayınlara, kim başlayacaktı. Devlet mi? Burjuvazi mi? Tekelci-burjuvazi mi? Peki

bugün bizler yürütmezsek bu yayınları, kim yürütecek? Devlet mi? Burjuvazi mi? Emperyalizm mi?

Marksist-leninist çizginin kararlı, tutarlı savunucusu *Sol Yayınları*'nın en önemli başarılarından biri de, devrimci hareketin bölünmüşlüğü içersinde, bugün de bir kişi olarak bu bölünmüşlük yelpazesi içinde yerimizi almamıza karşın, bu yayınları, bir grubun malı yapmamaya özen göstermiş, bunu tüm devrimci hareketin yayını olarak, ve herhalde *tek* birleştirici ve bütünleştirici bir organ olarak sürdürmüş olmamızdır. Doğaldır ki, bizim, "tüm devrimci"ler derken, kastettiğimiz, kendisine "devrimci" diyen herkes değildir, bu genel çizgi doğrultusundan ayrılmamış olanlardır. Ve doğaldır ki, bizim başarılarımızdan rahatsız olanlar vardır ve sayıları epey kabarıktır. Bunlar, Laçiner'in yazısını okudukları zaman ola ki, rahatlayabilir ve "oh be!" diyebilirler. Onları yalnızca egemen sınıfların "hıh" deyicileri olarak niteledik ve niteleyeceğiz.

SÖZLERİMİZİ bitirirken Laçiner'in bizim için kullandığı sözcüklerden yineleyerek bir demet sunabiliriz: "darkafalı", "Karagöz'vari inciler", "dünyadan habersiz", "parsa toplamak", "aşağılık yöntem", "ahlaki düşüklükle malul", "teorik zafiyet", "zavallıca yöntemler", "tiksindirici yöntemler", "bir fenomen", "vülger mekanist mantığı", "acınası hileler", "olumsuz ahlaki sıfatların en altından seçilecek bir sıfata layık", "ortalama bir müfteride bulunması gereken bir zekadan yoksunluk", "zavallı bir iftiracı", "ahlaki yoksunluk sözkonusu edilmeyecekse zeka, kavrayış yoksunluğunun en parlak örneği", "iftira bile olmayacak düşüklükteki şey", "tam bir esnaf eklektisizmi", "sefil yöntem", "zavallı adam", "samimiyetsizlik", "süfli demogog", "Bay Erdost'un polemik terbiyesi" ve altı çizili "*küçük*lük".. En "terbiyeli" tümcelerinin biri de şu: "Bu bir oturuşta seksen, yüz sayfa dolduran yazar...".

Bugüne değin, Türkiye'de, ancak faşist ve yarı-faşist liderlerin diline bir ölçüde uygun düşebilen bir anlatım biçimi içersinde, bugün faşizm gibi en güncel ve en önemli bir konuyu, kendisine "marksist" diyebilen hiçbir yazarın düşmediği iğrenç bir

düzeye indirebilen bu yazara, kendi deyişiyle "bu adama", bizi yanıt yazmaya zorladığı kadar yukardaki ifadeleri de yanıtlamaya zorladığı için, yalnız bunun için, yanıt olarak tek bir sözcük yeter: *zibidi*. Zaten fazlasına da değmez.

20-28 Mayıs 1979
Yeni Ülke, Sayı: 8, Temmuz 1979

BEŞ

KAHRAMANMARAŞ FAŞİST KATLİAMINDAN BAZI ÇİZGİLER YA DA *GÜNEŞ NE ZAMAN DOĞACAK*

TEMMUZ 1979 - 88

Bir MHP yanlısı gazetenin manşeti: "Komünistler kardeş savaşını başlattı."

AP lideri: "Bana sağcılar ve milliyetçiler cinayet işliyor dedirtemezsiniz."

MHP lideri: "Hükümet defolup gitmelidir."

MHP sözcüsü: "Komünist katliamı, bir mezhep mensupları katlediliyormuş gibi gösteriliyor."

Bir CHP milletvekili: "Maraş katliamı alevi-sünni çatışması değil, örgütlü ve planlı bir faşist saldırıdır."

O günün İçişleri Bakanı: "Tahrik iki taraflıdır.", "Çiçek sinemasına bomba atan bir solcudur."

Kahramanmaraş faşist katliamı devam ederken söylenen ve yazılan bu sözleri bugün yinelemekte yarar var, bugün ve yarın yinelemekte yarar olacaktır.

Kahramanmaraş'ta katliamı komünistler mi başlattı?

Kahramanmaraş katliamı bir komünist katliamı mıdır? Kahramanmaraş katliamının yakın başlangıcı Çiçek sineması olayı solcular tarafından mı çıkartılmıştır? Kahramanmaraş'ta "sağcı" ve "milliyetçiler" cinayet işlemedi mi? Yoksa Kahramanmaraş katliamı örgütlü ve planlı bir faşist katliam mıdır? İşin özü buradadır. Eğer Kahramanmaraş katliamı, komünistler tarafından başlatılmış bir iç savaş ise, olaylara bu açıdan bakmak gerekir. Eğer Kahramanmaraş katliamı, komünist katliam ise, olaylara bu açıdan bakmak, bu örgütü planlarıyla birlikte ortaya çıkarmak gerekir. Yoksa, daha önceki bir yazımızda, Kahramanmaraş olayları devam ederken yazılmış bir yazımızda belirttiğimiz gibi, Kahramanmaraş olaylarında da, eğer, "siyasal amaçlı suçlar adi suçlar olarak ele alınacak, ve eğer Türkiye ölçeğindeki bir bütünün parçaları olan bu olaylar, bütünleştirilemeyerek, tek tek olaylar olarak ele alınacak olursa, ve tahkikatın sınırları, tetiği çekenle biterse, tetiği çektiren ile bunu siyasal arenada tertipleyenler aynı genel planın unsurları olarak ele alınmazsa, Türkiye'de, demokrasi esenliğe çıkartılamaz." ("Faşizm ve Türkiye/1978", *Ülke*, n° 6, s. 80.)

Biz, Kahramanmaraş olaylarına, burada, şu üç açıdan bakmak istiyoruz: (1) cinayetleri kimler işledi; (2) iki taraflı tahrik mi var, yoksa faşist tertip mi var; (3) bu, kendiliğinden bir katliam mıdır, yoksa katliam örgütlü ve planlı mıdır? (Bu soruların yanıtını ararken, olayı açıklayabilmek açısından elverdiği sürece, kişi adlarını anmamaya özen göstereceğiz.)

CİNAYETLERİ "SAĞCI" VE "MİLLİYETÇİLER" İŞLEMEDİ DE KİM İŞLEDİ?

Katliamdan tablolar aktaralım:

Karısı ve dört çocuğu gözleri önünde kurşunlanan, kesilen ve yakılan İbrahim Bilmez, bir gazeteciye şunları anlatıyor:

"Evi sardılar. Teslim olun dediler. Sardılar evi. Teslim olmadık. Bombanın biri geliy, biri gediy. Bombanın biri geliy, biri gediy. Taak! Aman şeyttikçe... 'İbrahim sen sıkar, bunları öldürürsen, bizim hepimizi keserler' bizim hanım deyiydi. 'Oyyy, gel sıkma" deyiydim. Dayanamadım. Baktım kurtuluş yok. Saat

ikiyi geçti. Lan dedim, erkekçe beni öldürün lan dedim. Üçüncü kattan aşağı gendi gendimi attım. Beş-on dakka sonra, tabi ev yaniy, duman oliyi bütün. Evin içine su goyuklar yavrular. Yavrular dışarı çıkamıy. Gümbür gümbür yüzleri yaniy. Heme bomba, heme dinamit, heme ataşa verdiler. Körolaydım yavrularım. O zamana kadar, durun dedim, beni öldürsünler, dedim. 'Erkekler çıksın. Erkekleri öldüriyik, gadınlara ilişmiyik' deyiler. Lan beni öldürün o zaman dedim, öyleyse. Erkekçe gelin beni öldürün. Atladım üçüncü kattan pencereden. Orda bana iki tane sıktılar. Orda düştüm, yıkıldım. İki bacağıma, koluma dokuzlu fişek vurmuş. Küçük yavrum Sertaç atıldı üstüme. Alikopter üstte döniy. Yav, devlet yaptı, kimse yapmadı. Kimse öldürmedi bizi, onlar öldürttü. Sekiz saat, on saat alikopter üstte döner de, elli bin kişinin üstüne, demez mi ki, bunlar neye öldürülüyor, bir asker göndermez mi? Oyy yavrum, yavrum, yavrum...

"O zamana kadar, ayilem dama çıkmış, baktım. Dumandan duramamış. Büyük oğlum Ali balkona atılır atılmaz, kafasından vurmuşlar. Olduğu gibi düşmüş. O zamana kadar, öleyidim gayri, sana duracak zaman kalmadı. Kafamı kaldırdım. Tee!! Te, ben öleyidim yavrum. Te, ben öleyidim kuzum. Ondan sonra gayri yavaş yavaş başladılar. Her taraf yaniyi cayır cayır. Dayanamadı bizim avrat. Bi daha atılgan etti. 'Ne istiysiz, hepsini öldürdünüz, daha ne istiysiz?' dedi. Çocuklar enemiyi ki, her tarafı ataşa verdiler. Bi taraftan merdiven kodular. 'Nasıl öldürek sizi' deye, dilik dilik dildiler. Oyyy... Oyy! Avradım sarıldı. Onu aşağı attılar. Tutup yirmi kurşun sıktılar. Tee... Gapının ağzına düştü. 'Bunları öldürdük, esas babaları burda' deyi yanıma vardılar. Yapan ev sahabım. Ev sahabımın çocukları. (...) Oyyy... Daha garşıda bi tane var. Sakallı Hoca mı deyiler... Caminin damından ataş ediyler. Müslüman caminin damından ateş mi ider?

"Ondan sonra gettim. Surun birine sürünü sürünü gettim. Aşağı indim. Bir çaput buldum. Gan oluk gibim eniyi. Çaputun bir katını sardım. Zaptolmiyi gan. Üçüncü katını sardım. Elime bir ip geçti. Çeke çeke oturttum. Küçük yavrum yanımda. Benim golum dutmiyi. Ne gadar çeksem de zaptedemiyim. Küçük yav-

rum da çekeçeke sardı. Dedim, yavrum Sertaç ümit galmadı. Gel seni şu surdan aşağı atım. Yok ben gediyim dedim. Ben gediyim Sertaç, yalağız sen şurda korkmaya dur, dedim. 'Korkmam baba' dedi. Ben baktım ki, surdan tırmandım, üçüncü surdan. Geçeceğim zaman 'Dur baba, seni öldürmesinler, beni öldürsünler, ' dedi. Sertaç üçüncü surdan atladı düze. Sertaç'ı tutmuşlar. 'Kimin oğlusun?' demişler. 'Ben ta aşağıda etfayinin dibinde oturuyorum' demiş. "Babam beni dövdü, kaçtım buraya geldim' demiş. Sertaç'ı kendilerinden bellemişler. Öldürmemişler. Sertaç varmış karakola, demiş 'Bize asker verin, babamı vurdular. Yaralı. Filan yerde. Abimi öldürdüler.' Çoluk çocuk bütün yakıyiler. Alay kumandanı ellçmiy, ne de karakol? Bakmış valiye get deyimiş. Orduya get. Sokağın ortasında çocuk on yaşında. Emniyet deyimiş, 'Şuna get'. Neytmişseler, gayrı kurtuluş kalmamış. Yavruyu bindirmişler bir şiye. Biraz asker vermişler. Te, beş-on dakka daha yavrularıma erken yetişselerdi. Yavrularım ölmezlerdi.

"Askerin geldiği yere gittim, sürünü sürünü. Yakarıyorum, alın beni diyi. Kumandana git söyle, diyi. Biz seni alamıyık deyi. Yaralıyım, sürüniyim. Sürünü sürünü yüz ikiyüz metre kumandanın yanına gittim. Orada bir sivil vardı. Ya polisti, ya neyidi, bilmiyim. O dedi 'Yav bunu alsanıza' dedi.Yavrular için diyim şurdalar diyim. Belki canlılar. Alın da gelin diyim. Getirmedi, ordu. Getirmedi asker. Gideydiler. Belki onlar canlıydı. Ölmezdiler. Oyyy. Oy yavrularım oy! Oy avradım oy! Ben öleydim, sizin acılarınızı görmiyeydim yavrularım. Öldüğünüzü görmiyeydim. Gavur desen gavur yapmaz. Vicdan adalet mi var? Yavrularım, yavrularım. Oy! Aldıramadım yavrularımı. Körpelerimi oy... Onları nere götürdüklerini görmedim. Beni tedaviye aldılar. İçişleri bakanı geldi.

"Te, benim yavrularım filan yerde yatiyi dedim. Ölülerini de getiremez min? Ölülerini getiremez min? Ben niye ölmedim? İmdat gönderin, yavrularımı getirin dedim. Avradımı getirin dedim. Avradımı getirin dedim. Getirmediler. Sabahlan gider getiririz dediler. Sabaha gadar yaşar mı bunlar? Yaşar mı? Sabaha galır mı? Amman oy yavrularım, ben öleydim. Mezarınızı

görmeyeydim. Ben ölüm diye ben beni damdan attım. Sizi belki öldürmezler dedim. Avrat dediydim, ev yaniyi, mal yaniyi. Ben beni atiyim. Elli üç bin lira da para varıdı. Al bunu koy belki size bir şey yapmazlar. Çoluğa çocuğa belki ilişmezler dedim.

"Te! Cebimi yokladım. İki-üç kat para galmış. Hepsini verdim. Oyy. Ondan sonra duydum. Te! Talan oliy. Galanı da talan talan götürdüler. Bir tek mahluk galmadı. Heçbir elbisem. Heçbir evimden bir eşya. On kat yatak. Üç halı. Çamaşır makinesi, buzdolabı. Soba, koltuklar, televizyon, radyo, teyp, hepsi bir galan üzerine götürdüler. Yağmacılığımış, ölüm deelmiş, yağmaya gelmiş."

Bir şikayet dilekçesinden:

"Sabah saat 7.30'da mahallemizi korumak için gelen piyade taburu başındaki Binbaşı (...) ve Yüzbaşı (...), bize siz içeri girin sizin emniyetiniz sağlanmıştır diyerek biz mahalle sakinlerini evlerimize tıkadıktan sona, Yzb. (...) askeri arabaya bindirerek yamaç dağdaki toplanmış kalabalığın yanına gidip kalabalığın yanındaki sivil araçtan indirilen malzemelerin dağıtılmasına nezaret etti.

"Tekrar mahalleye geldiğinde kışlayı aleviler bastı kışlayı kurtarın diye bir yaygara koparıldı, taburun kışlaya çekilmesi sağlandı. Biz aleviler vatandaş değil miyiz, bizleri ezmeye niçin teşebbüste iftiralarla bizleri eziyorlar. Çocuklarımızı kadınlarımızı kesiyorlar, diri diri mahalledeki çam ağaçlarına çiviliyorlar."

Yörükselimliler anlatır:

"İki-üç bin kişi vardılar. Hep ellerinde Alman tüfeği, mavzer, makinalı. ... Kadınlarımızın memeleri kesildi. Altı aylık çocuğumuza kurşun sıkıldı. Kolları, bacakları kesildi, kafaları dövüldü [ezildi]. Kadınlarımızın hem ölüsüne hakaret ettiler, hem dirisine. Kocasının yanında yaptılar bunları. Kocası dedi, "Allahtan korkun", kocasını çektiler öldürdüler. Ardından kadını öldürdüler. 20 yaşında bir babayı, oğluyla birlikte öldürdüler.... Gözlerine şiş soktular insanların..." "Sergentepe'de Kaşanlı (...)'ün karısının ırzına geçip, kurşuna dizdiler. Daha sonra kilotunu çıkarıp sokağa attılar. Kalaycı Şah İsmail'in baltayla vurup, beynini

çıkardılar."

İddianameden: Saldırganlar, yaşlı bir kadını evinden dışarı çıkarırlar. Yaşlı kadının bir gözü kör. Saldırganların biri cebinden bir tornavida çıkararak ihtiyar kadının sağlam gözünü oyar. Sonra ateş eder öldürür. Kadının sağ kalçası üzerinde demir parçası ile açılmış bir yara, başında saçma yaraları vardır.

İddianameden: Bir yurttaş, saldırganlar tarafından yakalanır, ve bir eve götürülerek öldürülür; öldürüldükten sonra kol ve bacakları kesilerek büyük bir kara kazana konur ve yanan bir evin bodrumuna atılır.

İddianameden: Bir grup saldırgan, alevi bir yurttaşın evine önce dışardan ateş ederek evin camını kırar, sonra getirdikleri yanıcı maddeleri evden içeri atarak yakmaya başlarlar. Evin yanması üzerine, evin sahibi, evin beton damına çıkar. Saldırganlardan biri ev sahibine ateş eder, ev sahibi merdivenlerden yuvarlanarak yanan evin içersine düşer ve yanar. Saldırganlar, kapıları kırarak içerde bulunan evin kadınını, oğlu ve yanlarında kalan birini, misafir bulunan bir öğretmeni sürükleyerek dışarı çıkarırlar. Bunlardan birine saldırganlar balta ile saldırır ve bir başka saldırgan alnının ortasına kurşun sıkar. Kadın, çocuk ve öğretmeni, sopalarla döverler, ve üç kişiye de topluca ateş edilir ve öldürürler. Saldırganlar, ellerindeki benzin bidonu ve paçavralarla evin damına çıkarak bacadan içeri tutuşturdukları paçavraları atar, evi yakarlar.

İddianameden: "Allahını seven alevileri öldürsün" diyenlerin başı çektiği bir grup, bir alevi yurttaşın evinin kapısını kırarak içeri giriyor. Saldırganlardan biri elindeki et satırıyla evin erkeğinin kafasına vurup yere yıkıyor. Karısı ve kızı, "öldürmeyin" diye yalvarıyorlar. Yere yıkılan erkeğe, "hangi mezheptensin" diye soruyorlar. Yanıt vermeyince, sürüyerek dışarı çıkarıyor, dolaştırıyor, yeniden eve getiriyorlar. Saldırganlardan biri, bir balta ile vuruyor. Yerde can veren babasının üzerine, kızı atılıyor. Başka biri, elindeki tüfekle, babasının üzerine atılan kızına ateş ediyor ve öldürüyor.

İddianameden: Saldırganların ilk hedef olarak seçtikleri, "alevi ve sol eğilimli" olarak tanınan bir öğretmenin evidir. Saldırganlar,

evin alt katının pencere camlarını kırıyor, evin içine dinamit, gaza batırılmış bez atıyor, ve evin içini silahla yaylım ateşe tutuyorlar. Saldırgan gruptan bazı kişiler, pencere demirlerini kırmaya çalışıyor; öğretmenin karnından yaralanmasından yararlanan saldırganlar, mutfak penceresinin demirlerini kırarak içeriye giriyor, sopa ve tahtalarla vurarak ve ateş ederek öğretmeni "hunharca katlediyorlar". Olay, öğretmenin karısı ve üç kız çocuğunun gözleri önünde geçmektedir ve onların yalvarmalarıyla "alay eden bu vahşi ve gözü dönmüş saldırgan grup", öğretmenin ölüsünü ateşe atmalarına engel olmaya çalışan karısı ve kızını yaralıyorlar. Saldırgan gruptan bir kısmı, öğretmenin üç genç kızını sürükleyerek mahalle aralarında dolaştırıyorlar, dövüyorlar, dolaştırılırken kızların pijama pantolonlarını aşağıya sıyırıyorlar. Kocasının ölüsü ile uğraşan eşinin üzerine gaz dökülüp yakılmak isteniyor, av tüfeği ile başından vurularak, sol gözünden ve başından yaralanıyor.

İddianameden: Öğretmenin evine yapılan saldırıdan sonra, bu evin üstündeki eve, saldırganlar, silahla ateş açıyor, dinamit ve yanıcı maddeler atıyor. İçerden silahla direnildiğini gören grup, biraz sonra 800-1000 kişi kadar oluyor, ve eve yeniden saldırıya geçiyorlar. Evde bulunan bir erkek göğsünden vurularak ölüyor, bir kadın alnından vurularak ölüyor. İçerde bulunan evin erkeği, biri 14 ve biri 23 yaşlarındaki kızları ile 16 yaşındaki bir erkek çocuğu teslim oluyoruz diye dışarı çıkarıyor; saldırganlar yoğun ateş açarak, iki kızı ve erkek çoçuğunu öldürüyor. Saldırganlar eve giriyor, ve eve sığınan beş kişiyi dışarı çıkarıyor, ve silah ve sopa ile saldırıyorlar. İki erkek ölüyor. Birini öldü diye bırakıyorlar. Ev yakılıyor ve kıymetli eşyalar yağma ediliyor.

İddianameden: Bu gruptan ayrılan bir başka grup, birkaç ailenin yanlarına sığındığını öğrendikleri bir eve saldırıyorlar. Evde kiracı olarak oturmaktadır. Ev sahipleri, "dışarı çıkın sizi dışarda öldürsünler" diyor. Evde kiracı olarak oturanlar ve yanlarına sığınanlar dışarı çıkmıyorlar. Saldırganlar, evin altındaki odunlara gaz döküp ateşe veriyor. İçeriye silahla ateş açılıyor, dinamit atılıyor, gaza batırılarak tutuşturulmuş bez parçaları atılıyor. Açılan ateşle, kiracı olan ev sahibi yaralanıyor, evde bulunanları

kurtarmak amacıyla kendini pencereden dışarı atıyor. Saldırganlar eve giriyor. Gözleri iyi görmeyen birisi dama çıkartılıyor, damda vurulup öldürülüyor. Evin bacasından kaçmak isteyen birini damda yakalayıp öldürüyorlar ve ölüsünü aşağı atıyorlar. Evde bulunan başka birini önce silahla yaralıyorlar, daha sonra balta ile vuruyor, sustalı bıçakla yüzünü parçalayıp öldürüyorlar. Silah tehdidi ile dışarıya, eve dayalı merdivenden indirdikleri evin kadını ile oğlunu merdivenden aşağıya çekerek silah, tahta ve sopalarla hunharca öldürüyorlar. Kocasının ölüsünü aşağıda görüp sarılmak isteyen bir kadın öldürülmek isteniyor. Eve sığınan ailelere ait 11 adet genç kız ve çocuk rehin tutacağız denilerek, bir başka eve götürülür. Olay yerine gelen askeri birlikler genç kız ve çocukları kurtarıyor.

Küçük bir kesit bu Kahramanmaraş katliamından. Kimler kimi öldürüyor? İşte yanıtı:

İddianameden: "Komünist aleviler dışarıya çıkın sonunuz geldi, Maraş ovası bozkurt yuvası." "Yetişin ey ümmeti müslimin, gün bugündür, komünistlere, kafirlere ölüm, müslümanları durdurmayın.", "Komünistler ulucamiyi yıkıyor, din elden gidiyor, komünistleri öldürelim", "Müslüman Türkiye, Komünistler Moskova'ya" "Elinde silahı olan, bıçağı baltası olanlar gidelim, bu kızılbaş kafirleri vuralım", "Vurun komünistlere, ateş edin, alevileri öldürün şahit kalmasın", "Müslüman kardeşler, kafirleri yaşatmayalım, öldürelim.", "Gavurların evlerini yakın, öldürün". "Vurun şu kızıl komünistlere, öldürün", "Komünistler, aleviler dışarıya çıkın, hepinizi öldüreceğiz", "Sinkaf ettiğimin alevisi, burası Türkeşçi yatağı" diyenler öldürdüler.

İddianamedeki ifadelerle aktaralım: "... saldırganların başında elindeki eğri şarjörü otomatik tüfeği bir taraftan ateş ederek, diğer taraftan da 'ne duruyorsunuz, bomba atın, dinamit atın, elinize ne geçerse atın'"; "Solcuları vurun, sizi polis durdurursa, dönün polisi vurun, asker durdurursa dönün onu da vurun" diyerek saldırganları tahrik ve teşvik edenler, alevilerin, CHP'lilerin, ilerici ve devrimcilerin evlerini yakan, çocukları, kadınları balta ile doğrayan, yaşlı kadınların gözlerini oyan, ölülerin kollarını, bacaklarını kesen, "sağ görüşlü saldırganlar"dır,

"bazı sünni sağ görüşlü saldırganlar"dır. Yakanlar, öldürenler, yağma edenler, Demirel'in "sağcı" ve "milliyetçi" dediği faşistlerdir; yakılanlar, öldürülenler, yağma edilenler, alevi, CHP'li sünni, solcu ve devrimcilerdir. AP lideri, kendisinin "sağcı" ve "milliyetçi" dediği, bizim "sağcı"dan da "milliyetçi"den de kalın bir çizgiyle ayırdığımız faşistlerin işledikleri bu cinayetler karşısında, "sağcı" ve "milliyetçiler" cinayet işledi *diyecek mi, demeyecek mi*? Bir yandan siyasal iktidarı işlenen cinayetlerin sayısı ile eleştirirken, bir yandan cinayet işleyen bu "sağcı" ve "milliyetçiler"i, bu kendisine omuz verdiği cinayet örgütlerini koruması ve yeniden iktidar olmak için korumak istemesi, halkın gözünden kaçmıyor ve kaçmayacak. Ve kendisi tarihten kaçsa da, tarih onu yakalayacak ve bu sözlerini yargılayacak.

Hitler faşizmi, "yahudi" maskesi altında, tüm demokrat ve devrimcileri toplama kamplarında fırınlara attı; faşizmin klasik yöntemidir bu. Türkiye'de, faşizm, alevi katliamı adı altında, tüm ülkeyi, demokrat ve devrimcilerin katledildiği bir alan haline getirmek istemektedir ve bu Kahramanmaraş'ta başlamış, ama bitmemiştir. Kahramanmaraş'ta doruğa çıkaran tertip, ya burada boğulacak, ezilecektir, ya da Türkiye bu tertibin yaygınlaştırılmış yenilerine kendini hazırlamalıdır.

İKİ TARAFLI TAHRİK YOKTUR, FAŞİZMİN TERTİBİ VARDIR

CHP ağırlıklı hükümetin o zamanki İçişleri Bakanı, CHP'li bakan, Kahramanmaraş faşist katliamını, faşizmin oyununa gelerek, çarpıtmakta, olumsuz bir rol oynadı ve bir yandan tertibin arkasında olanların tepkisini üzerinden aşırırken, bir yandan da katliamın acısını yüreğinde taşıyan anaların, babaların, çocukların acısı ile bilmeyerek de olsa alay etmiş oldu ve bir yandan da faşizmi, faşizmin örgütlü ve planlı tertibini dolaylı da olsa gizlemeye hizmet etmiş oldu. Başından beri, faşizmi, bir sağ-sol çatışması biçiminde göstermeye özen göstererek, faşizmin demokrasiye, ve kendi içinde bulunduğu hükümete karşı bir saldırı içersinde olduğunu gözardı etti. Sağ-sol çatışması demek, hükümetin dışında, sağcılar ile solcular birbirleriyle çatı-

şıyor, bu hareket, bize, bizim hükümetimize, ve bundan da önemlisi demokrasiye yönelik değil demektir. Sonra vereceği demeçler, bu eski içişleri bakanının bu anlayışını değiştirmez. Çünkü, Mecliste yaptığı konuşmada, olayların tahrik noktasının Çiçek sineması olayı olduğunu söylüyor ve bunun solcular tarafından yapıldığını belirtebiliyordu. Oysa, o gün sağduyusu olan herkes, Çiçek sineması olayının, Kahramanmaraş katliamı tertibinin bir parçası olduğunu biliyor ve yazıyordu. Şimdi, bu tarihsel yanılgıyı sergilemek için, olayları özetleyelim:

Kahramanmaraş Ülkücü Gençlik Derneği, "Güneş Ne Zaman Doğacak" adlı bir filmin Kahramanmaraş'a getirilmesi ve Çiçek sinemasında oynatılması için aracılık yapar. Sözde Rusya'dan Türkiye'ye kaçan iki kişinin serüveni olan bu gerici filme Ülkücü Gençlik Derneği sahip çıkmıştır. Kapıda faşist dergiler satılmakta; sinema kapısında özel olarak görevlendirdikleri kişiler, sinemaya giren paketli, çantalı ya da kendi dikkatlerini çeken müşterilerini aramakta, film oynanırken, içerde görevlendirilmiş bazı gruplar, "Başbuğ Türkeş", "Komünistler Moskova'ya", "Katil İktidar", "Müslüman Türkiye" diye sloganlar atarak seyirci halkın tansiyonunu yükseltmektedir.

Filmin oynamaya başlamasından üç gün sonra, gece, filme ara verildiği sırada, salonun ön sıralarında, "parça tesiri olmayan, basınç tesirli ve etkinlik gücünün az olduğu" uzmanlarca saptanan bir patlayıcı madde atılır. Patlamadan birkaç kişi hafif yaralanır.

O gün köyden kente alışverişe gelmiş ve her ne sebeptense solcu bir gazetede fotoğrafı çıkmış bir genç, bir bakkal tarafından, sürekli olarak sinemaya götürülmeye ikna edilmiştir. Balkonun arka sıralarında bulunan bu genç, filme ara verildiğinde diğer seyirciler gibi ayaktadır, ve basınç gücü yüksek patlamanın etkisiyle, herkes gibi kaçışır; kaçışma sırasında, arkasından patlayıcı maddeyi attı diye bağrıldığı için de paniğe kapılır. Belediye zabıta memurları gencin arkasından koşarlar, yakalayarak orada bulunan PTT binasına sokarlar. Görevlendirilmiş bir grup, kitleyi tahrik ederek, CHP binasına yürütür, CHP binasına dinamit atılır, taşlanır ve aynı sırada PTT binası da taşlanır.

Haberler her yandan akar: Kahramanmaraş'ta sağ görüşü yansıtan bir film oynatılırken, sinemaya bomba atıldı. Çok sayıda kişi yaralandı. Bombayı atan sol görüşlü kişi yakalandı. Bir de oniki yaşında bir çocuğa tutanak tutturulur: bu genci, bombayı atarken gördüm diye. Oysa, patlama sırasında, tanıklık yapan çocuk yaralanmış ve bayılmıştır, dosyada doktor raporu vardır. Patlama ile birlikte, sinemanın çıkış kapısına 800'e yakın seyirci saldırmıştır. O sırada yaralı ve baygın olan bu çocuk, bombayı attığı öne sürülen gencin, tek başına merdivenleri indiğini, üzerinde parka, bacağında siyah pantolon ve ayağında kırmızı bot olduğunu söylemektedir. Emniyet Genel Müdürlüğü polis laboratuvarları daire başkanlığı uzmanlarınca yapılan incelemede ise, bomba attığı öne sürülen gencin, oturduğu koltuk numarasının bulunduğu yerden, salona eli ile, böyle bir madde atmasının olanaksız olduğu saptanacaktır.

CHP ağırlıklı hükümetin CHP'li eski içişleri bakanı, bu tertibi, Kahramanmaraş olaylarını içinde yaşadığı halde, görememekte, kavrayamamakta, ve CHP binasına bomba atılmasının, solcuların tahrikinden doğduğunu, Kahramanmaraş olaylarının solcuların tahriki ile başladığını düşünebilmektedir. Bunu, faşist katliamın taze ölüleri daha toprağa verilmeden, Mecliste söyleyebilecek, faşizmin oyununa gelerek, sorunu özünden saptırmaya hizmet etmiş olacaktır. Sorunları, bir sağ-sol çatışması olarak niteleyeceklerin düşmekten kendilerini kurtaramayacakları bir yanılgıdır bu.

Olayların içyüzünü iddianameden olduğu gibi aktaralım, (burada, konumuz açısından kişiler değil, olay esas olduğu için anlaşılır olan yerlerde adları, anlaşılmayan yerlerde soyadları çıkararak veriyorum):

"Filmin oynadığı ilk üç gece dergi sattırmak, sinema önünde kontrol görevi yaptırmak ve seyircilere kendi görüşlerinde slogan attırmak suretiyle yoğun bir propoganda ve taraftar toplamak kampanyası yürüten Kahramanmaraş ÜGD'nin yönetici, üye ve sempatizanları bunu yeterli görmemiş; sanık Ökkeş'in ifadesinde açıkça belirttiği üzere Kahramanmaraş ÜGD Şubesi Başkanı ve İkinci Başkanının görüşmeleri sonunda, bu iki şahıs-

ça halkı sol çevrelerin aleyhine kışkırtmak için solcuların attığı süsü verilerek; tahrip gücü az bir dinamiti sinema salonuna atıp patlatma kararı alınmış ve bu işin icrası Ökkeş'e verilerek ilerde olayın ortaya çıkması halinde kendilerinin Kahramanmaraş'ta bulunmadıklarını iddia edip mekan tanıkları ile doğrulamak üzere patlamanın yapılacağı gece Birinci Başkan da Küçüknacar köyünde bulunacak şekilde Kahramanmaraş'tan ayrılmışlardır.

"Dernek İkinci Başkanı, Kahramanmaraş'tan ayrılmadan önce sanık Ökkeş ve dernek muhasebecisi sanık Mustafa'ya yapacakları işin planını ve dinamitleri nereden alacaklarını ayrıntıları ile anlattıktan sonra bu işi 19.12.1978 gecesi bitirmeleri gerektiği emrini vermiştir.

"18.12.1978 Pazartesi günü aldıkları emir ve talimat uyarınca Ökkeş ve Mustafa saat 15.00 sıralarında Şekerli Camisine giderek önceden [ikinci] Mustafa tarafından caminin tuvaletine koydurulan gazeteye sarılmış torba içindeki dinamit lokumlarını ve 10 cm. uzunluğundaki siyah dinamit fitilini almışlar, aynı günü akşamı sanık Ökkeş (ETKO Esir Türkleri Kurtarma Ordusu davası sanıklarından halen bu dava nedeni ile tutuklu Ülkücü Muhittin'in kardeşi olan) önceleri de görüşlerini yokladığı, bu eylem için kendilerine yardımcı olacağına kanaat getirdiği, sanık Yunus'u evinden aramış evde bulamayınca Yunus'un küçük kardeşine, 'ağabeyin Yunus, Kümbet çay bahçesine gelsin' diye haber bırakmıştır. Akşam eve gelişinde Ökkeş'in bıraktığı haberi alan Yunus, Ökkeş'in beklediği Kümbet çay bahçesine giderek kendisi ile buluşmuştur. Bu buluşmada Ökkeş, Çiçek sinemasına patlayıcı madde atacaklarını, bu patlamadan hemen sonra da sinemanın damına dinamit atma görevinin Yunus'a verildiğini, bu görevi nasıl yapacağı hususundaki ayrıntıları kendisine anlatmış ve fitili çok kısa yarım dinamit lokumunu olay sırasında ateşleyip atması için Yunus'a vermiştir.

"Ertesi gün yani 19.12.1978 Salı günü Ankara ÜGD merkezine ait olduğu saptanan 29 43 51 numaraya Ökkeş, Kahramanmaraş PTT'sinden şehirlerarası yıldırım telefon açmış, saat 20.40-20.43 arasında üç dakikalık bir konuşma yapmıştır. Ancak, bu konuşmanın mahiyeti saptanamamış, sanık Ökkeş'in Kahramanmaraş

ÜGD Başkanı olup o tarihte Ankara'da bulunan Mehmet'i mi yoksa bu derneğin Ankara'daki daha üst düzeyde bir yöneticisini mi aradığı hususu açıklığa kavuşturulamamıştır.

"Filmin oynatıldığı Çiçek sinemasına çok yakın olan PTT binasını terkedip Çiçek sinamasına giden sanık Ökkeş ve Mustafa sinemanın balkon kısmına çıkarak makine dairesinin hemen altında ayakta yerlerini almışlar ve filmin ara vermesi ile birlikte saat 20.50 sıralarında yarım dinamit lokumu Ökkeş tarafından sinema salonunun ön tarafına fırlatılarak patlatılmıştır. Patlamadan hemen sonra; o sırada dışarda bulunan Yunus da aldığı talimat uyarınca ikinci parça dinamiti sinemanın damına doğru fırlatmış ancak tam tutuşturulmadığından bu dinamit patlamamıştır. Patlama sırasında balkonda bulunan [bir üçüncü] Mustafa daha önce aldığı talimata uygun olarak Türkoğlu'ndan o gece sinemaya getirdiği 20-25 kişilik arkadaşlarına ve dolayısıyla sinema müşterilerinin bir kısmına 'Müslüman Türkiye', 'Kanımız aksa da zafer İslamın!' vb. sloganlar attırmaya başlamış, aynı eylem [bir dördüncü] Mustafa tarafından salonda bulunan yandaşları vasıtasıyla bu kısımdaki seyircilere de yaptırılmış, Ökkeş, Mustafa, [üçüncü] Mustafa, ve [dördüncü] Mustafa'nın teşvik ve tahrikleriyle tansiyonları iyice yükseltilen 200, 300 kişilik halk grubu sinemaya yakın mahalde bulunan CHP il binasını taşlayıp tahrip etmişler, bilahare de PTT binasını taşlamışlardır.

"Olayların bu şekilde gelişmesi üzerine sanık Ökkeş aynı gece yine Ankara 29 43 51 numaraya yıldırım telefon açıp saat 22.27-22.33 arasında 6 dakikalık bir telefon konuşması daha yapmış, Kahramanmaraş ÜGD'nin Başkanına veya aynı derneğin Ankara'da bulunan daha üst düzeydeki yöneticilerinden birine durumu rapor etmiş, *görevin yapıldığını duyurmuş*, olay ve olayda yaralananlar hakkında bilgi verdikten sonra yardım talebinde bulunmuştur. Ancak Ökkeş'in telefonla bu şekilde yardım talebinde bulunmasının amacı saptanamamıştır.

"Sanık Yunus'un: 'Ökkeş bana hitaben yapacağın görevde korkacak bir şey yok, esas ana görevi biz yapacağız, seninki taş atmak gibi bir şey olacak, yarın akşam Çiçek sinemasına patlayı-

cı madde atacağız dedi. Ve parkasının cebinden kırmızı üzeri çiçekli küçük bir beze sarılı yarım dinamit lokumu çıkarıp verdi. Fitili yarım parmak dışarda gözüküyordu. Sen bu dinamiti al ve yarın akşam sinema başladıktan sonra kaleye çıkan yolun üzerinde dolaş, bir yarım dinamit de bende var diyerek çıkarıp gene beze sarılı bir yarım dinamiti göstererek 'Ben ve arkadaşım sinemanın içinde olacağız ve yan salondan sahne kısmına geçerek oradan atacağız, daha doğrusu bizim yapacağımız işe sen bakma, sen içerdeki patlamayı duyduktan sonra elindeki dinamiti sigara ile ateşle ve sinemanın dam kısmına at' dedi. Ben de dinamiti aldım onun dediği şekilde hareket ettim. Ertesi akşam sinemada patlama olduktan sonra ben de elimdeki dinamiti ateşleyerek sinemanın damına doğru fırlattım. Ancak dinamit patlamadı...'

"Sanık Ökkeş'in: 'Yunus isimli arkadaş geldi tuvalette dinamiti Yunus'a verdik. Mustafa ve ben dinamiti ön sıralara atmayı söyledik, çünkü ön sıralarda az kimse vardı, saat 20.45 sıralarında patlama oldu. Ben o sıralarda balkonda idim.'"

"Mehmet Fuat: 'Yolda yürürken, ben [ikinci] Mustafa'ya sinema işini kim ayarladı diye sordum. Onu da Ökkeş ayarladı dedi...' şeklinde ifadeleri karşısında; Çiçek sinemasına bomba attırılmasını tertip ve düzenleyicisinin Kahramanmaraş ÜGD'nin 1'inci başkanı ve 2'inci başkanı olduğu, bu olayların asli faillerinin ise Ökkeş, Mustafa ve Yunus olduğu anlaşılmaktadır."*

Tertip açığa çıktıktan sonra, tertibin adını koymak doğaldır. Ne var ki, faşizmin tertibi karşısında uyanık olmak, bu oyuna gelmemek, demokrasiden sorumlu her insanın tarihsel görevidir. Yanılgının kökeninde, faşizmi faşizm olarak tanımaya eğilmeyen bir anlayış vardır. Bu anlayış, sorunu, sağ-sol çatışması olarak gören anlayıştır, ve yakın olayların aydınlığa çıkan yüzü,

* [Haziran 1979'da yazılan bu yazıma, bugün, Şubat 2014, bir ek yapmak istedim. Burada, sinemada atılan "dinamit"in, bu kitabın sonuna aldığım Maraş Katliamı (Ocak 2013) yazımda "bomba" olduğu; burada, olayın tertip ve düzenleyicisinin ÜGD Maraş şube başkanları olduğu, son yazımda, MHP ve ÜGD tarafından düzenlendiği, Ankara dışında bir merkezden silahların gönderildiği ve en sonu, CIA istasyonunda görevli Alexander Peck'in olayları planladığı açıklanacak. Okurun, özellikle son yazıyı da okuduktan sonra karar vermesini istediğim için ekledim.]

bu anlayışı mahkum etmiştir. Ama, kaç olayın içyüzü böyle aydınlanabilir, ve faşizmin işlediği ve "sol"a yüklediği kaç cinayet, ya başlangıçtaki yanlış değerlendirme sonucu çözülemeden kalmıştır, ya da kaç cinayetin faili yeni cinayetler işlemeye devam ederken, sanık sandalyesine oturtulmuş kaç masum insan, kendileri için verilecek mahkumiyet kararlarını beklemektedir? Biz, faşizmin önemini vurgularken, anarşizmi gözardı etmiyoruz. Ama, devrimcilerin varlıklarını korumak için başvurmak zorunda kaldıkları direniş ile bir sistem olarak "anarşizm"in birbirine karıştırılmasının yanlış ve o ölçüde tehlikeli olduğunu vurguluyoruz. Biz, bugün ülkede demokrasiyi tehdit eden ve ülke ölçeğinde örgütlü faşizm ile birkaç kentte silahlı gruplar oluşturan anarşizmin, aynı değerde ve ölçüde birbirine *eşit* gösterilmesinin tehlikeli bir davranış olduğunu vurguluyoruz. Türkiye'de faşist ilerleyişi bir sağ-sol çatışması biçimine indirgemek, faşizme, faşist olarak hizmet etmiş olmaktan çok daha tehlikelidir, bu "aptallar gemisi"nin kahramanları derekesine düşmektir ve faşizm, daha çok bunların sırtına basarak ilerlemiştir.

KATLİAM ÖRGÜTLÜ VE PLANLIDIR

Bir CHP milletvekili, şöyle söylüyor, "Kahramanmaraş katliamı alevi-sünni çatışması değil, planlı ve örgütlü bir faşist saldırıdır". CHP ağırlıklı siyasal iktidarın yeni İçişleri Bakanı, "suç örgütleri"nden sözediyor, ve "suç örgütleri"nin kaynağına inileceğini söylüyor. Nasıl iniliyor kaynağına? Faşist örgütlerin hangisinin kaynağına inilmiştir ve hangi örgüt, "örgüt" olarak yargıç önüne getirilmiştir? Hiçbiri.

Hepsi örgütlü suçlardır ve yargıç önüne hepsi "bireysel" suçlar olarak getirilmiştir ve hepsi siyasal amaçlı suçlardır, hepsi "adi" suçlu olarak yargılanmaktadır. Siyasal iktidarı yıkmayı amaçlayan, demokratik kuruluşların işleyişine, demokratik hak ve özgürlüklerin varlığına, yasa-dışı örgütler aracılığıyla, silahlı zor kullanarak son vermek isteyen, Türkiye ölçeğinde faaliyet gösteren hangi örgüt, yargıç önüne, örgütlü ve siyasal amaçlı bir "suç örgütü" olarak çıkarılmıştır? Hiçbiri. Bu, siyasal iktidarın

siyasası sorunudur, ve siyasal iktidar, bu doğrultuda hiçbir kımıldama göstermemekte, "faşizmi", silahlı-zor kullanmayan siyasal bir hareket olarak budayacağını sanmaktadır. Silahlı-zora başvurmayan bir "faşizm" olamaz, ve bu anlamda, faşizmin ikiyüzlülüğüne kanmış bir siyasal iktidar, faşizme karşı ciddi bir savaşım verdiğini ileri süremez. Kahramanmaraş faşist katliamı bu bakımdan elverişli bir örnek oluşturur. Öyle ki, katliam, planlı olduğu gibi, örgütlüdür, ama bu örgüt "gözardı" edilmektedir. Olaylara bakalım.

19 Aralık 1978. Çiçek sinemasında "bomba" patlatılması ile birlikte, "bomba" patlatmayı planlayanlar, "bomba"yı patlatanlarla birlikte, gece, kalabalığı, belirli bir yöne, ilkin CHP binasına yöneltirler. CHP'yi tahrip ederler. Hesaplanan kalabalık oluşturulmadan, polis engeli ile karşılaşılır ve "bomba" atma işini düzenleyen kişi, ÜGD Ankara merkezine telefon ederek, "Olaylar bastırıldı, bize yardım yollayın" der.

20 Aralık 1978. Daha çok alevilerin oturduğu ve daha önce ETKO militanları tarafından otomatik silahlarla taranan kahve bombalanır. Raslantı sonucu ölen yoktur, bir yaralı vardır.

*21 Aralık 1978.*TÖB-DER üyesi iki öğretmen okuldan dönerken kurşunlanır. Öğretmenlerden biri olay yerinde, öteki kaldırıldığı hastanede gece yarısı ölür.

22 Aralık 1978. Cuma günüdür. Öldürülen iki devrimci öğretmenin cenazesi kaldırılacaktır. AP'li Belediye Başkanı ve bir MHP yöneticisi, kent içersine ve köylere adamlar yayarak, ölen öğretmenlerin, dinsiz olduğunu, Tanrıyı ve peygamberi inkar ettiklerini söyleterek şöyle devam ederler: "Dinine sadık bir müslüman çocuğu bu komünistleri öldürmüş. Yarın dinsiz alevi komünistler Ulucamiyi yakacaklarmış. Ey müslümanlar, duracak gün değil, Ulucamide toplanalım, Allah için savaşalım." Cenazelerin hastaneden verilmesi geciktirilmiştir. Saat 16'ya doğru, demokrat, ilerici ve devrimcilerden oluşan cenaze topluluğu cenaze namazının kılınacağı camiye ilerlemektedir. Ulucaminin çevresi, evlerin çatıları, yollar, bayrak açmış sağcı gruplar tarafından doldurulmuştur. Faşist gruplar, "Hükümet istifa", "Katil Ecevit", "Başbuğ Türkeş", "Müslüman Türkiye" sloganlarını atmaktadırlar. AP'li Belediye Başkanı, "sağlığında

camiye gelmeyenlerin ölüsünü bu mübarek yere sokmayacağız" diyor. Bir başkası, solcuların, faşistlere "Muhammed'in piçleri" dediğini hızla yayıyor. Bir ayakkabı boyacısı, sağ grubun bulunduğu topluluğa "Komünistler ulucamiyi yakıyorlar, din elden gidiyor, komünistleri öldürelim" diyerek, tahrikleri yineliyor. Saat 17'ye doğru, cenaze topluluğu, faşistler ve etkisine aldıkları halk tarafından tam bir çember içersine alınmıştır. Taşlar ve sopalarla saldırıya uğrayan solcular, kaçışıyor. Jandarmanın saldırganları dağıtma girişimine, faşistler silahla yanıt verirler. Bunun üzerine jandarma silah kullanır ve faşistler kaçışır. Katliam tertibi bu kez de boşa çıkmıştır. Kümeler halinde sokak içlerine dağılan sağcılar, iki polis arabasını yakar, CHP binasını yeniden tahrip eder, olayları yer yer sürdürürler. Sağcılar içinde üç de ölü vardır.

Aynı günün gecesi: Olayların teşvik ve tahriklerinden 20-30 kişilik bir grup, *İddianame*'de yeri belirtilen bir evde toplanır. İddianame'den sanık adlarını çıkartarak iletelim: Toplantıda 23.12.1978 cumartesi günü yapacakları eylem konusunda karar alınır, mahallede bulunan ve alevi olarak tanınan kişilerin evleri saptanır, silah, dinamit, gazyağı, sopa gibi silahların nasıl ve kimler tarafından temin edilip hangi evlerde muhafaza edileceği, olay sırasında bunların nasıl dağıtılacağı hususları kararlaştırılır, aynı gece alınan karar uyarınca, bir kişiye ait kamyon, bir kişiye ait otomobil ile silah, dinamit, gazyağı getirilir, ve gene iki kişinin evinde bu silahlar, dinamitler ve gazyağı saklanır. (Cumartesi sabahı, alınan *karar uyarınca*, ilk baskın yukarda olay özetini sunduğumuz Maraş İlköğretim Müdürlüğü müfettişlerinden bir öğretmenin evine yapılacak, öğretmen öldürülecek, eşi ve bir kızı yaralanacak, üç kızı sokaklarda pantolon pijamaları aşağı sıyrılarak dolaştırılacaktır.)

(Kahramanmaraş olaylarının irdelemesine, iktisadi, toplumsal ve siyasal bir tahliline, yazımızın amacı ve türü bakımından girmiyoruz; ama hemen burada şunları belirtelim ki) ETKO (Esir Türkleri Kurtarma Ordusu) adlı yasa-dışı örgütün önemli elemanları ilkin Kahramanmaraş'ta yakalanmış, MHP olayla yakından ilgilenmiş, ve Türkeş, Kahramanmaraş'ta halkın galeyan

halinde olduğunu, tam bu sıralarda söylemiştir. Kahramanmaraş Emniyeti 1. Şube Müdürlüğü, Pişkinler İplik Fabrikasındaki işçilerin MİSK'ten DİSK'e geçmeleri karşısında, fabrikaya yeni sağcı grupların işçi olarak yerleştirildiği, ayrıca MİSK'e bağlı bir sendikada, fabrika işçiliği ile ilgili olmayan çevre köylerden getirilmiş kişilerin barındırıldığı belirtilen 25.9.1978 günkü bir raporda, şu ifadeler yer almaktadır: "AP, MHP'nin ileri gelenleri çevre köylerden getirmiş oldukları şahıslara ülkücü gençliği de katarak bu eylemlerine bir yandan fabrika işçilerini baskı altında tutup, bir yandan alevi-sünni çatışmasını körükleyerek devam etmektedirler. Ayrıca dikkati işçi hareketine çekip, şehir içerisinde civar illerde son günlerde görülen anarşik faaliyetlerin benzerinin yaratılması düşüncesiyle TARAFIMIZDAN TANINMAYAN ŞAHISLARIN şehir içinde gruplar halinde, yanlarında tanınmış aşırı MHP'li militanlar bulunduğu halde dolaştıkları görülmüştür." Kahramanmaraş, diğer iller gibi, sürekli olarak dışardan getirilen faşist militanların, gerek saklandığı, gerek toplandığı bir üs, ve gerek içerde olayları gerçekleştirecek vurucu gruplar oluşturduğu bir il durumundadır. Çiçek sineması olayının ardından saldırının önlenmiş olması üzerine, "bize yardım gönderin" denmesinin nedeni de, dışardan faşist militan istenmesinden başka anlama gelemez. 21 Aralık 1978 perşembe günü, 50 militan ülkücünün kente getirildiği valiye ihbar edildikten birkaç saat sonra, devrimci iki öğretmenin vurularak öldürülmüş olması tertibin boyutlarını açıklamaya yetiyor.

23 Aralık 1978, cumartesi. CHP milletvekili Hüseyin Doğan'ın konuşmasından: 23 Aralık cumartesi günü geceden köylere ve tutucu mahallelere faşist katliamın hazırlayıcılarınca arabalı ekipler gönderilir, halk, "Allah için cihada" çağrılır. Mahalle içlerinde, köylerde aynı yalanlar yinelenir: "Komünistler, aleviler, Ulucamiyi yaktılar. Kadınlarımızın memelerini kestiler, ağaçlara çiviledilər. Allah için cihad başına." Aynı günün sabahı belediye hoparlöründen sürekli olarak "Kızıllar tarafından iki kardeşimiz şehit edildi, Allah için cihad başına." diye yayın yapılmaktadır. Ulucami önünde geceden halk toplanmaya başlamıştır. *Minareden: "Kızıl komünistler* din kardeşimiz filancayı

şehit ettiler, cenaze namazı için toplanalım." *Belediye hoparlöründen*: "Komünistler tarafından üç din kardeşimiz şehit edilmiştir. Bütün müslümanların cenazeyi almak için hastane civarına toplanmasını rica ederim." *Cenaze için toplanan kalabalığa*: "Aleviler yukardaki camileri yaktı." *Yukardaki cami yanında olanlara*: "Kızıl aleviler Ulucamiyi yaktı." Köylerde: "Komünistler Ulucamiyi yakmışlar." *Belediyeye ait bir pikap kent içinde hoparlörlerle yayın yapıyor*: "Alevi komünistler suya zehir kattı." *Belediye hoparlöründen*: "Alevi kafirler üç din kardeşimizi şehit ettiler. Alevi kafirler Yörükselim'de birçok kardeşimizi şehit ediyorlar. Allahını seven bütün müslümanlar hazır olsunlar." *Bir camide hoca vaaz veriyor*: "Hükümet komünist bir hükümettir. Geçmişte Halk Partili komünistler camilerimizi kapatıp kitaplarımızı yaktırdı. Şimdi de komünistlere yardım edip Ulucamiyi yaktırdı. Müslüman din kardeşlerimizi öldürdüler. Allahını seven müslüman olarak cenk meydanında hazırlansın.." *Bir köy muhtarı*: "Aleviler Ulucamiyi bombaladılar. Kızların başına çöktüler. Karılarımızın memelerini kestiler." *Bir cami imamı*: "Burada kılınan namaz caiz değildir, memleketimizi ebucahiller ve imansızlar işgal ettiler. Cuma günü Ulucamiyi yaktılar. Başımızda komünist ve imansız bir hükümet var. Bütün din kardeşlerimiz hükümete ve komünistlere, dinsizlere karşı ayaklanmalıdır. Çevremizde bulunan alevi ve CHP'li sünni imansızları temizleyeceğiz." *Bir muhtar*: Bir elinde bayrak, bir elinde otomatik silah, "Vurun Sütçü İmamın aşkına vurun, din elden gidiyor." Bir köy muhtarı: "Milliyetçiler ne duruyorsunuz, şehirde belediye başkanı silah dağıtıyor, bıçağınızı, baltanızı alın gelin..".

Her yönü ile açıktır ki, katliam, örgütlü ve planlıdır. Halkın dinsel duygularını olumsuz yönde etkileyerek, onların bu katliama "kendiliğinden" katılmış olmaları, bütün mahallelerde ve köylerde, geceden alınan karar uyarınca, gerçek olmayan bir söylentinin yayılması, hareketin planlandığı ve örgütlü olarak gerçekleştirildiği, bunun, iç savaş öncesi yoğunlaştırılan psikolojik savaşın ta kendisi olduğu açıktır. Gelişigüzel terör eylemleri, bilinçli olarak seçilmiş terör eylemleri, psikolojik savaş ve iç savaş. Yaratılan olayların birbirleriyle içiçe geçmiş üç ana amacı

vardır. Biri, faşizmin siyasal iktidar desteğinde ve koruyuculuğunda gelişmesinin koşullarını ortadan kaldırmış olan ve faşist yasa-dışı faaliyetleri "faşist" olarak olmasa bile, "yasa-dışı" faaliyetler olarak kovuşturmakta olan mevcut siyasal iktidarı devirmenin ortamını yaratmak. İkincisi, bu olaylar, tertip zincirinin bir halkasıdır. Türkiye'de aynı konuda duyarlı bölgeleri, iç savaşa çekmek, katliamı yaygınlaştırmak ve hükümetin üzerinden, katliam doğrultusunda, bir askeri müdahale olanağının ortamını yaratmak. Üçüncüsü, demokratik hareketi silah yoluyla geriletmektir. Yeni açılan fabrikalar, ilkin faşist, ardından devrimci sendikaların kentte varlık göstermesinin nedeni olmuştur. Demokratik hareket, işçi, köylü, zanaatçı, öğretmen, öğrenci ile bir kenetlenme ve güçlenme içersindedir. Bu hareketi silahlı zorbalarla ezmek, geriletmek.

Bu üç amaç da içiçe geçmiş, birbirinin yerine geçmek üzere düzenlenmiş, planlanmış ve uygulamaya koymak üzere örgütlenmiştir.

Der ki yeni İçişleri Bakanı, "suç örgütleri" vardır, suçlar, bu örgütlerce işletilmektedir, bu örgütler üzerine gideceğiz. Der ki Başbakan, tetiği çekenlerden çok onları bu yola sürükleyenlerle uğraşacağız. Peki hani, nerede? Sinemaya bomba atılmasını planlayan bir örgüttür, bu *İddianame*'de açıklığa kavuşturulmuştur, ama *örgüt* değil, *kişiler* yargılanmaktadır. Katliamdan önce toplantı yapılmış, ve katliamın yöntemi, araçları, malzemeleri kararlaştırılmıştır, ama bu bile, bir *örgütlü* faaliyet değil, *kişisel* faaliyetler olarak ele alınmaktadır. Faaliyetlerin kast açısından, amaç açısından ele alınması zorunluluğu vardır. Belirli bir siyasal inançta olan insanlar, tanımadıkları insanları, bebekleri bile katletmektedir. Katliamın amacı *siyasaldır*, ve bunlar *adi* suçlar olarak ele alınmamak gerekir. *Kasıt* esastır. Ölüm bir raslantı sonucu çıkan yangından da olabilir. Ölüm, bir kasıt ile çıkarılan yangından da olabilir. Ve ölüm olayı, yasal açıdan, bu yangını çıkarma *kastından* soyutlanamaz. Katliam siyasal amaçlıdır. Siyasal iktidarı, zor kullanarak yıkmak—bu, namlusunu Meclise çeviren bir darbeden özünde farksızdır— ve anayasal demokratik hak ve özgürlükleri işlemez hale getirmek amacından ve

kastından soyutlanmayacak katliamların, adi birer cinayet olayı gibi ele alınması yeterli olamaz.

Siyasal iktidara söyleyeceğimiz şu: dökülen kanların arkasında siz yoksunuz, bunu biliyoruz; bu kanların dökülmesini de istemiyorsunuz, bunu da biliyoruz. Ama şunu da biliyoruz ki, bu kanların dökülmemesi için, faşizme karşı siyasal iktidar olarak yapmanız gerekeni yapmıyorsunuz. Yasaları işletmiyorsunuz, ve cinayetlerin arkasındaki örgütleri, demokrasinin azgın düşmanlarını, "demokrasi"nin gereği kuruluşlar olarak niteliyor ve demokrasi düşmanlarının yeniden ve yeniden güçlenmesine dolaylı da olsa yardımcı oluyorsunuz. Siz, yasaları işletmezseniz, Hükümet Başkanının ünlü sözüyle, "doğa yasaları"nın işlemesinin olanaklarını beslemiş olursunuz. Anarşizm, bir yönüyle, buradan beslenir. Bireysel suçlara verilecek cezaları artırma yasalarıyla toplumu boşuna oyalıyorsunuz. Çünkü bu suçlar, örgütlü suçlardır, örgüt olarak üzerine gidilmedikçe, tahkikat bu yönde yürütülmedikce, sizi, tarih, sözde faşizme karşı ve ama pratikte faşizmi besleyen bir hükümet olarak yargılayacaktır.

Şimdi siyasal iktidardan sorabiliriz: *Güneş ne zaman doğacak*?

Yeni Ülke, Sayı 8, Temmuz/Eylül 1979

ALTI

MÜMTAZ SOYSAL'IN "ÜÇGEN" YAZISI VE BİR KEZ DAHA BİRİKİM'İN FAŞİZM TEORİSİ ÜZERİNE

24-26 Haziran 1980

(1)

Sunuş

İnanmayabilirsiniz ama, Mümtaz Soysal hocamız, *Milliyet*'teki (20 Haziran 1980) "Üçgen" adlı yazısına şöyle başlıyor:

"İnanmayabilirsiniz ama, duyun ki, dünyanın en ciddi, en dengeli, en objektif sosyalist kültür dergilerinden biri Türkiye' de yayınlanır. Ayda bir çıkan "*Birikim*", konuları seçişi, derinliğine işleyişi ve slogancılığa kaçmayan bir dille anlatışı bakımından bu alandaki yabancı benzerliklerinden hiç de geri kalmayan, dikkatle izlenmesi gereken bir dergidir."

12 Mart faşizminin özenle gözdiktiği, Soysal hocamız, "Üçgen" adlı yazısına şöyle devam ediyor:

Arada sırada, belirli sorunlar için ayrı broşürler yayınlandığı da olur.

Geçen yıl, Kahramanmaraş olaylarından sonra yayınlanan broşür, Türkiye'nin yakın geleceği bakımından "hassas bölge" olarak "Çorum-Erzurum-Gaziantep üçgeni" üzerinde durmaktaydı.

Bu bölge niçin hassas?

Öyle bir bölge ki, burası, geçiş dönemindeki Türkiye'nin bütün sorunları burada birtakım nazik dengelerle birlikte yanyana bulunuyor.

Dengeler, mezheplerle ve etnik farklılıklarla ilgili: Sünni mezhepten olanlarla olmayanlar, ana dili Türkçe olanlarla olmayanlar neredeyse eşit sayılarda bir araya gelmişler.

Daha doğrusu, yanyana, ama çoğu kez ayrı olarak: Genellikle bu bölgedeki mezhep ve etnik köken başkalıklarının ayrı mahalleler, ayrı köyler oluşturduğu görülür. Kaynaşmış, bütünleşmiş, mezhep ve etnik köken farklılıklarını aşmış çağdaş bir toplum yapısından henüz uzaktayız.

Son yıllara kadar az çok durgun bir ekonomik yaşam içinde pek büyük sorunlar yaratmadan sürdürülen bu nazik dengeler, ekonomik gelişme temposunun hızlanmasıyla birlikte harekete geçmeye, sarsılmaya, gerilimler yaratmaya başlamıştır.

Bu bölgenin Türkiye'deki hızlı yapı değişikliğinden nasibini biraz geç aldığı Batı'da, Güney'de ve Kuzey'de görülen gelişmelerin buralara daha sonra geldiği doğrudur. Ama başka yerlerde sorun yaratmayan gelişmelerin, bu bölgede beklenmedik sonuçlar doğurduğu da doğrudur.

Çünkü, gelişmeler, yerleşmiş, benimsenmiş ve alışılmış durumlarda değişiklik yaratmaya başlamıştır. "Birikim"in deyimiyle, bölgenin "egemenlik yapısı" değişmektedir. Falanca mezhepten ya da etnik kökenden oldukları için üstün durumda sayılmaya alışmış olanlar, çoğu zaman, ekonomik yapı değişikliğinin yarattığı sonuçları hazmetmeye yanaşmamakta, tam tersine "eskiye özlem" duymaya başlamaktadırlar.

Bu durum, Türk toplumunu sarsmak, parçalamak ve olağanüstü gerilimler yaratmak isteyenler için çok elverişli bir ortam oluşturmaktadır.

Çünkü, egemenlik yapısının değişmesi, sağlıklı toplum yapılarında olduğu gibi, kendisini her zaman normal siyasal kanallardan belli etmemektedir. Bu kanallar yerine eski mezhep kavgalarının kör öfkeleri canlandırılmakta, etnik köken farklarının sınırsız kızgınlıkları körüklenmektedir.

Ama, unutmayalım ki, aynı durum, Türkiye'ye karanlık bir otoriter rejim getirmek isteyenler için de elverişli bir ortam yaratıyor. Kör öfkelerin ve sınırsız kızgınlıkların yarattığı sonuçlarla katliama yönelik bir iç savaş ortamı oluşturulup arkasından "kardeş kanının

akıtılmasını önlemek için" karanlık bir dikta dönemine girmek çok kolaydır.

Çok dar bir geometrik açıdan bakarsanız, Nevşehir, sözü edilen üçgenin dışında kalıyormuş gibi gözükebilir. Ama, çizgilerle değil de benzer havalarla ve özelliklerle ilgiliyseniz, Nevşehir'i de aynı üçgen içine sokabilirsiniz. Orta Anadolu'nun doğusu, en azından mezhep kızgınlıklarının yarattığı hava ve özellikler bakımından aynı üçgenin içine rahatlıkla girebilir.

Bu bölgedeki kentlerin son yıllarda gerilimler, kavgalar ve cinayetlerle kaynamakta oluşu boşuna değildir.

Konuyla ilgisi bulunan okur, görmekte gecikmeyecektir ki, Mümtaz Soysal'ın yazısı, *Birikim*'in faşizm teorisini özet olarak yansıtan bir yazıdır ve Nevşehir olaylarını bu derginin faşizm teorisine uygunlaştırarak açıklaması, bu teoriyi benimsemiş olduğunu gösterir. Bir şey daha var ki, o da, *Birikim*'in tam da bu faşizm teorisinin, *Ülke*'de eleştirilmiş olmasıdır. *Ülke*'de (nº 6) yayınlanan eleştiriye, *Birikim* ağır bir dille yanıt vermiş ve doğal olarak da faşizm konusunda duyarlı olan *Ülke*'den gerekli yanıtı almıştı (*Ülke*, nº 8).

Gönül dilerdi ki, Soysal hocamız, ya bu tartışmada "yan"lardan biri olarak yer almasın, ya tartışmaya "objektif" olarak eğilsin, ya da *Ülke ile Birikim* arasında tartışılan böyle bir konunun dışında kalmış olsun ve biz, faşizm konusundaki yanlış bir teorinin bir kez daha açıklanması gibi bir zorunlulukla karşı karşıya kaldığımızda, karşımızda Soysal hocamızı bulmuş olmayalım. Anlaşılıyor ki, Soysal hocamız, *Ülke* ile *Birikim* arasındaki "faşizm" tartışmasında, örtülü olarak, "yan"lardan biri olarak yer almıştır, ve bizi bu konuda, yeniden tartışmaya zorlarken, bir ölçüde de kendisiyle tartışmaya çekmektedir.

(2)

Birikim, Türkiye'de Faşist Hareketi,
Türkiye Ölçeğinden Soyutlar.
Çorum-Erzurum-Gaziantep "Üçgen"i İçerisinde Kalan
Bölgeye Özgü Bir Olgu Olarak Ele Alır

İlkin, neden, *Birikim*'in faşizm teorisinin temelini oluşturan

"Çorum-Erzurum-Gaziantep üçgeni" içerisine, Nevşehir'in sokulamayacağına değinelim. Diyor ki Mümtaz Soysal, "Çok dar bir geometrik açıdan bakarsanız, Nevşehir, sözü edilen üçgenin dışında kalıyormuş gibi gözükebilir. Ama çizgilerle değil de benzer havalarla ve özelliklerle ilgiliyseniz, Nevşehir'i de aynı üçgenin içerisine sokabilirsiniz."

Acaba *Birikim*'in hem faşizm teorisini temel almak ve hem de bu teoriyi kendi içinde reddeden, yani "üçgen"in bir "dördüncü" köşesi bulunduğunu söyleyebilmek olanaklı mıdır? Bir başka deyişle, eğer "Nevşehir", "üçgen"in dördüncü köşesi olarak alınırsa *Birikim*'in "üçgen" teorisi kendi içerisinde yokumsanmış olur.

Birikim, köşelerini Çorum-Erzurum-Gaziantep olarak belirttiği üçgen içerisinde kalan bölgede, sünni- türkler ile alevi- kürtlerin nüfus bakımından birbirini dengelediğini söyler ve Türkiye'de faşist hareketin, tam da bu etnik ve mezhepsel ikiliğin bulunduğu ve nüfus bakımından dengelendiği bir yörede, ancak hızlı bir biçimde gelişme gösterdiğini ekler. Okuyalım *Birikim*'i: "Türkiye'nin doğusunda bulunan Kürt halkı ile batısında çoğunluğu oluşturan Türk halkı, bu bölgede hemen hemen EŞİT NÜFUSA sahip olarak bulunurlar. Aynı şey ülkedeki iki mezhep kümesi için de geçerlidir. ... bölge halkı, Sünni Türkler ya da Alevi Kürt toplulukları halinde yaşamaktadır." (*Birikim*, nº 39, s. 15.)

Faşist hareketin, Türkiye'nin diğer yörelerinde "tıkanıp kalmasına karşılık", "Çorum-Erzurum-Gaziantep üçgeni bölgesinde hızlı bir gelişme göstermesinin" temel nedenini, *Birikim*, bu etnik ve mezhepsel ikiliğin bulunmasına ve nüfus açısından "hemen hemen eşit" olmasına dayandırmıştır. Mümtaz Soysal ise aynı teoriye dayanarak, Nevşehir'i bu üçgenin içerisine yerleştirivermektedir. "Geometrik" açıdan bakarsanız, Nevşehir bu üçgenin dışında kalır diyor, ve ekliyor: "Ama, çizgilerle değil de benzer HAVALARLA ve özelliklerle ilgili iseniz, Nevşehir'i de aynı üçgenin içine sokabilirsiniz."Doğaldır ki, bu "hava", halay havası ise, bu üçgenin içerisine ola ki Nevşehir'i sokabilirisiniz; ama nüfus olarak birbirine hemen hemen eşit sünni-türk ve

alevi-kürt ikiliğini ifade eden bir özellik ise bu "hava", Nevşehir'i bu üçgen içine sokamazsınız. Çünkü Nevşehir, sünni-türk ve alevi-kürt ikiliğinin nüfus bakımından hemen hemen eşit olduğu bir ilimiz değildir, hatta böyle bir ikiliğin belirginleştiği bir ilimiz de değildir.

Devam edelim: Mümtaz Soysal, Nevşehir'i *Birikim*'in üçgeni içerisine almakla kalmaz, ayrıca ekler: "Orta Anadolu'nun DOĞUSU, en azından mezhep kızgınlıklarının yarattığı hava ve özellikler bakımından aynı üçgenin içerisine rahatlıkla girebilir." Doğaldır ki, rahatlıkla girebilir de, o zaman, *Birikim*'in "Türkiye'nin doğusunda bulunan" Kürtler ile "batısında çoğunluğu oluşturan Türkler'i, bu üçgenin dışında özenle tutmasını, ve hatta kendi teorisini tanıtlamaya çalışmak için, etnik açıdan homojen bulunan bölgeleri, faşist hareketin tıkanıp kaldığı bölgeler olarak nitelemesini, Soysal'ın yorumu ile nasıl birleşip bağdaştırılmalı? (Biz, daha önceki eleştirilerimizde, kürtlerin yalnızca "alevi" olmadığını ve alevilerin yalnızca "kürt" olmadığını belirtmiştik.) Ama yukarıda da aktardığımız gibi, *Birikim* yalnızca etnik ve yalnızca mezhepsel ayrımı değil, bu ikisinin kaynaştığı "sünni-türk" ve "alevi-kürt" ayrımını yapmakta, ve faşist hareketi ilkin bu ikiliğin bulunduğu ve nüfusça hemen hemen eşit olduğu bir toplumsal temele dayandırmaktadır. Mümtaz Soysal'ın, hem *Birikim* teorisini savunarak, ve hem de bu teoriyi özünde reddeden bir yorumla, *Birikim'in* üçgenini doğuya doğru köşelendirebilme olanağı var mıdır?

(3)

Birikim, *Türkiye'de Faşist Hareketi, Feodalizmden Kapitalizme Geçiş Sürecine İndirger*

Birikim, faşist hareketin, bu "üçgen" içerisinde, niçin şimdilerde ortaya çıkmış bulunduğunu, üretim ilişkilerindeki değişme *süreci* ile açıklar. Bu dergiye göre, feodalizmden (ya da daha genel bir deyişle, geleneksel ilişkilerden) kapitalizme geçiş süreci içersinde, eskiden egemen konumda bulunan sünni-türkler, bu egemen konumlarını yitirmeye, buna karşılık eskiden ege-

menlik altında bulunan alevi-kürtler egemen konuma gelmeye başlamıştır. Bu toplumsal gelişmenin adeta "doğal" sonucu gibi gösterilen egemenlik konumundaki değişme, egemen konumunu yitirmekte olan sünni-türklerin yeni düzene tepkisine yol açmış, ve bu tepki, egemen konuma gelmekte olan alevi-kürtlere öfkesinde ifadesini bulmuştur. Türkiye'de faşist hareketi, böyle bir "öfke" ile açıklayan *Birikim*, aynı zaman da sünni-türk ve alevi-kürt ikiliğinin dengelendiğini söylediği bu üçgen içerisinde hızlı bir gelişme gösterdiğini ileri sürer. Ama gene feodalizmden kapitalizme geçiş süreci içerisinde bulunan, böyle bir etnik ve mezhepsel ikiliğin bulunmadığı ve hatta bulunsa bile nüfusça birbirine eşit olmadığı, ülkenin diğer bölgelerinde, faşist hareketin bütün çabalara karşın gelişemediğini, tıkanıp kaldığını yazar.

Demek oluyor ki, *Birikim*, Türkiye'de faşist hareketi, feodalizmden kapitalizme geçiş sürecinin ürünü olarak ele alır, ve aynı zamanda, bu geçiş süreci içersinde, yalnızca, alevi-kürt ve sünni-türk ikiliğinin nüfusça eşit olduğu bir yörede hızlı bir gelişme gösterdiğini, diğer yörelerde ise tıkanıp kaldığını söyler. Okuyalım Birikim'i: "Kapitalizmin gelişmesine karşı duyulan tepki, bölgenin etnik-dinî özellikleri nedeniyle, başka yörelerde aynı nitelikteki tepkilerden FARKLI biçimde dile getirildi." Ve hemen yukarıda değindiğimiz gibi, faşist hareketin gelişmesini, eski egemen konumlarını yitirenlerin, bu değişme olgusuna duydukları tepkiyi, yeni egemen unsurlara yönelttikleri öfkeyle açıklayan Birikim, şöyle devam eder: "Faşist hareketin, Türkiye'nin DİĞER YÖRELERİNDE sınırlı gelişme göstermesine, hatta türlü çabalarına karşın TIKANIP KALMASINA KARŞILIK, üzerinde durduğumuz Çorum-Erzurum-Gaziantep üçgeni bölgesinde hızlı bir gelişme göstermesinin... nedeni buradadır." (Birikim, n°39, 15 ve 16.) MHP, bu "Çorum-Erzurum-Gaziantep bölgesi ile SINIRLANMIŞ, tıkanmıştır." (s.18)

Birikim, kendi belirlediği üçgenin içersinde, faşist hareketin sınırlanıp kaldığını, diğer yörelerde ise gelişemediğini (ya da türlü çabalara karşın sınırlı gelişme gösterdiğini) söylerken, tam da bu üçgenin dışında bir ilde faşist hareketin toplumu nasıl

baskı altına alıp bastırdığını, bir katliam ve cenaze töreninde gördüğümüzde, yani olgular ve olaylar, bu üçgenli teorinin iflasını ilan ettiğinde, faşist hareketin bu üçgenin dışında gelişmediğini, tıkanıp kaldığını öne süren teoriye karşın, bu üçgenin sınırlarını, gene bu üçgenin dışında bulunan yörelere uzatmaya çalışan Mümtaz Soysal'ın hakkı olabilir mi?

(4)

Birikim, *Türkiye'de Faşist Hareketin "Aşağıdan" ve ""Yukarıdan" Kesinlikle İktidar Olamayacağının Anlaşıldığını Söyler ve 1977 Seçimlerinden Sonra İlk Evresinin Kapanmak Üzere Olduğunu İlan Eder*

Mümtaz Soysal'ın *Birikim'in* şu mahut "üçgen"i içersine sıkıştırdığı faşist hareketi tahlilini okura öğütlerken, nasıl bir faşizm teorisini savunmuş olduğunu sergilemeye çalışalım. Ancak o zaman, bizim "öfkeli" ifademizin, kişisel duygulardan değil, faşizme karşı duyarlılığımızdan, devrimci bilincimizden kaynaklandığını da, okura açıklayabilmiş olacağız.

Belirtmeye çalıştık ki, *Birikim*, Türkiye'de faşist hareketin, feodalizmin kapitalizme geçiş süreci içersinde ortaya çıktığını, ama, ancak alevi-kürt ve sünnî-türk ikiliğinin bulunduğu heterojen bölgelerde hızlı bir gelişme gösterdiğini, bunun dışında kalan ve etnik ve mezhepsel bakımdan homojen olan bölgelerde ise, bütün çabalara karşın gelişme göstermediğini ileri sürmektedir. Çünkü, *Birikim'e* göre, mezhepsel ve etnik ikiliğin bulunduğu yörelerde, kapitalistleşme süreci, eskiden egemen konumda olan mezhepsel-etnik unsurların egemenliklerini yitirmelerine, ve eskiden egemenlik altında bulunan mezhepsel-etnik unsurların egemen konuma gelmelerine neden olmuştur. Dolayısıyla da, egemenlik konumlarını yitiren sünnî-türkler bu toplumsal değişmeye tepkilerini, yeni egemen konumda bulunan alevî-kürtlere duyulan öfkede ifade etmektedirler.

Birikim'e göre "Türkiye'de faşist hareket", hemen hemen, bu belirli bölgede (Çorum-Erzurum-Gaziantep üçgeni içersinde),

bu belirli süreç içersinde, egemen konumlarını yitiren unsurların, egemen konuma gelenlere karşı öfkesinde ve bu öfkenin neden olduğu olaylarla sınırlı kalmıştır. Ama yalnızca sınırlı kalmamış, aynı zamanda, tıkanmış ve kitle desteğini yitirerek iniş dönemine geçmiştir. Aynı zamanda tıkanmıştır, çünkü faşist hareket ile özdeşleştirilen MHP, kendisine çekebildiği, bu durumları sarsılan "öfkeli" unsurların, 1977 seçimlerinde alabileceği oylarını almış ve artık tıkanmıştır. Yalnızca tıkanmamış, 1977 seçimlerinde varabileceği en yüksek noktaya varmış olan MHP, kapitalistleşme sürecinin tamamlanmaya başlamasıyla birlikte, toplumsal desteğini yitirerek iniş dönemine girmiştir. Dolayısıyla da faşist hareketin bu evresi kapanmak üzeredir. (Bu tahlillerin 1977 seçimlerinden sonra yapıldığını anımsatalım.) "MHP"nin "Çorum-Erzurum-Gaziantep bölgesiyle sınırlanmış, tıkanmış" (s. 18) olduğunu söyleyen *Birikim*'den okuyalım: "MHP bugünkü ideolojik-politik kimliğini, yazgısını oluşturan sürecin ... tamamlanmaya başlaması ile birlikte, bugüne kadar sağladığı toplumsal desteği de yitireceği bir 'iniş dönemi'ne girmiştir. Dolayısıyla da vurgulanır: "Türkiye'de faşist hareketin ilk evresi kapanmak üzeredir." (*Birikim, n° 39, s. 23 ve 24.)*

Bu "ilk evre"den, bugünkü faşist hareketin kastedildiğini belirtelim. Çünkü, burjuva demokratik rejimler, nasıl faşizmin yeniden ortaya çıkmasının koşullarını içersinde taşırsa, bugün faşizmin yenilgiye uğradığı F. Almanya'da, İtalya'da, Fransa'da nasıl faşizmin ortaya çıkması olanağı varsa, bu anlamda, Türkiye'de faşizmin yeniden ortaya çıkması koşulunun varolması bir yana, bugünkü faşist hareketin ilk evresinin kapanmakta olduğunu söyler *Birikim.*

Belirli bir bölgeyle sınırlı kalan ve burada da kitle desteğini yitirerek iniş dönemine girmiş bulunan faşist hareketin iktidar olmasının iki yolunun da kesinlikle tıkalı olduğunu da ileri sürecektir ***Birikim.*** Şöyle ki *Birikim,* MHP'nin iktidar olmasının başlıca iki yolu bulunduğunu yazdıktan sonra, bu yollardan birinin aşağıdan, yani kitle desteğine dayanarak iktidara gelmek olduğunu, ama "bu yolun KESİNLİKLE tıkalı olduğu"nu; bu yollardan İkincisinin, yukarıdan, yani devlet aygıtı içersinde güçlene-

rek iktidarı ele geçirmek olduğunu, ama "bu stratejinin de sonuçsuz kaldığını" ve sonuçsuz "kalacağının anlaşıldığını" söyler. Ardından da ekleyecektir: MHP'nin zaafını giderebilmesi imkansızdır. (*Birikim*, n° 39, s 19 ve 22.)

Sanırız tablo açıktır: Türkiye'de faşist hareket, ve bu hareket ile özdeşleşmiş bulunan MHP, ülkenin belirli bir bölgesi içersinde sınırlı kalmış, burada tıkanmış, (1977 sonlarında) iniş dönemine girmiştir. MHP'nin gerek aşağıdan, kitle desteğine dayanarak iktidar olma yolu kesinlikle tıkanmış; gerek yukarıdan, devlet aygıtı içersinde güçlenerek iktidar olması sonuçsuz kalmıştır ve sonuçsuz kalacağı da anlaşılmıştır.

1977 seçimleri sonrasında, Birikim'in, Türkiye'de faşist hareketin ve buna bağlı olarak MHP'nin "cenaze töreni" için hazırladığı bilimsel-söylev işte böyledir. Ama şu raslantıya bakınız ki, MHP'nin cenaze töreni için hazırladığı bilimsel-söylev, üç yıl kadar sonra, gene bir başka cenaze törenine, ama tam da bu faşist hareketin katlettiği Nevşehir CHP il başkanının cenaze törenine, faşistlerin yağdırdığı kurşunların toplumsal nedenini açıklamaya ışık tutar! Çünkü, *Birikim*, yukarıdaki tahlillerinin hemen ardından, faşist hareketin terör dozunu artıracağını, hatta kitlesel katliamlara yönelebileceğini yazmıştır. Böylece, faşist hareket terörü artırdıkça ve kitlesel katliamlara yöneldikçe, Birikim, faşist cinayetlerin cesetleri üzerine, bu "kehanet"ini simgeleyen bayrağını coşkuyla çeker. Şimdi de bu noktayı açıklamaya çalışalım.

(5)

Birikim'e *Göre, Faşist Hareket,*
Derin Bir Umutsuzluğa Düştüğü İçin
Cinayet ve Katliamların Dozunu Artırmaktadır
(1978 Başları).

Türkiye'de faşist hareket, Çorum-Erzurum-Gaziantep üçgeni içersindeki bölgeyle sınırlı kaldığı ve burada tıkandığı, kapitalistleşme süreci tamamlandığı için de, kitle desteğini yitirmeye başladığı, iniş dönemine girdiği, aşağıdan iktidar olmanın kesin-

likle olanaksız olduğunu anladığı, yukarıdan iktidar olmasının sonuçsuz kaldığını ve kalacağını gördüğü, ve bu evresini kapamak üzere olduğunun yarı-bilinçli de olsa farkına vardığı için, "derin bir umutsuzluğa" ve "öfkeli bir huzursuzluğa" kapılmıştır. Birikim, Türkiye'de faşist hareketin içine sürüklendiği bu "derin umutsuzluğun" ve "öfkeli huzursuzluğun", onu bir "faşist nihilizme", yani kendini yokumsamaya ittiğini, ve bu nedenle de —evet bu nedenle de— faşist terörün dozunu artırmasının ve kitlesel katliamlara yönelmesinin beklenebileceğini yazmıştır. Malatya olaylarının hemen ardından yapılan bu tahlil, o günlerde ortaya çıkması olanaklı faşist terör ve katliamları, "cançekişen" faşizmin, umutsuzluk içersinde adeta kendi bağrına hançer saplaması olarak niteliyor ve böylece, bir yandan ortaya çıkması olası faşist cinayet ve katliamların kendi tahlilini çürütemeyeceğini okuruna telkin ediyor ve öte yandan, faşist hareketin ilerleyişini simgeleyen olayları onun tükenişinin son çırpınışları olarak niteleyerek, faşist cinayet ve katliamların özünü ve amacını okurdan gizlemeye çalışıyordu. Malatya olayları üzerine, Malatya olaylarının faşizmin tükenişinin ve evresini kapamasının hırçınlığını simgelediğini yazan Birikim, Kahramanmaraş olayları patlak verdiğinde, bu katliamın, gene faşist nihilizmin, kendini yokumsamanın bir sonucu, tükenişinin yarattığı umutsuzluğun sonucu olduğunu söyleyerek, kendi faşizm "tahlil"lerini "doğrulayan" olaylar olarak okura sunar. Dolayısıyla faşist hareket, aşağıdan ve yukardan ülkeyi kıskacı ve baskısına aldıkça, faşist hareketin ilerlemesi gözlerden gizlenir, faşist hareketin ilerlemesi, bu hareketin "intihar"ı olarak muştulanır. Bu muştulama, üç yıla yaklaşan süredir, her faşist cinayet ve katliam sonucu yinelenir: Kahramanmaraş faşist katliamı mı? ha o, faşist hareketin iniş dönemine girmesinin huzursuzluğudur; Çorum faşist katliam girişimi mi? ha o, faşist hareketin iniş dönemini tamamlamış olmasının hırçınlığıdır; Nevşehir katliam girişimi mi? ha o, faşist hareketin kendi evresini kapamış olmasının nihilistçe ifadesidir; Öz'lerin, İpekçi'lerin, Cömert'lerin, Yurdakul'ların, Ünsal'ların, Doğanay'ların, Tütengil'lerin, Kaftancıoğlu'ların, ve binleri bulan işçi, öğrenci, öğretmen, avukat, doktor, partili ve sendikacının katledilmesi mi?

faşist hareketin sonunu görmesinin öfkeli bunalımının ifadesidir. Beyazıt Meydanı katliamı, Mamak, Balgat, Beşiktaş, Bahçelievler katliamları mı? ha onlar, faşist hareket son nefesini vermekte olduğu içindir. En yüksek noktasına 1977 seçimlerinde varan ve sözkonusu üçgen içersindeki bölgeyle sınırlanmış ve ama burada da TIKANMIŞ bulunan MHP'nin, Yozgat'ta oylarını 37 binden 47 bine, Tokat'ta oylarını 23 binden 33 bine, Erzurum'da oylarını 32 binden 33 bine çıkarmış olması mı? ha bunlar, MHP'nin oy artışının değil, kitle desteğini yitirmekte olduğunun kanıtıdır. Devlet aygıtı faşist kadrolarla mı dolduruluyor? ha o, faşist hareketin yukardan iktidar olma stratejisinin sonuçsuz kaldığının ve kalacağının ifadesidir. İşyerlerinde, kamu kuruluşlarında, hastanelerde, okullarda, semt ve mahallelerde faşist baskılar ve işgaller yaygınlaşıyor mu? ha bunlar, faşist hareketin ve MHP'nin döneminin kapanmış olmasının somut sonuçlarıdır. "İnanmayabilirsiniz ama, duyun ki", bu tahliller, "dünyanın en ciddi, en dengeli, en objektif sosyalist kültür dergilerinden biri" olan ve Türkiye'de yayınlanan *Birikim*'de yeralmaktadır.

(6)

Birikim, *Faşizmin Sınıfsal Özünü Çarpıtır,*
Emperyalizmi Yığınların Gözlerinden Gizler,
Faşizmin Kendisine Kitle Tabanı Edindiği
İdeolojik Açıdan Geri Durumda Olan Emekçi Yığınların
Çıkarını Savunduğunu İleri Sürer

Komintern, faşizmi, mali-sermayenin en gerici, en şoven, en emperyalist unsurlarının açık terörcü diktatörlüğü olarak tanımlar. Bizim faşizm konusundaki tüm yazılarımızda, bu tanım, esas alınmıştır.

Faşizm, burjuvazi, ülkeyi, burjuva demokratik yöntemlerle yönetemediği zaman, burjuva demokratik yöntemleri ortadan kaldırarak yönettiği rejimdir. Ve gene faşizm, iktidarın burjuvazinin elinden bir başka sınıfın eline geçmesi değil, burjuvazinin elinden, burjuvazinin en üst kesiminin, mali sermayenin en emperyalist unsurlarının eline geçmesidir. Bir başka deyişle, faşizm, bir tüm olarak burjuvazinin değil, mali-sermayenin en

emperyalist unsurlarının çıkarını esas alır. Mali-sermayenin en emperyalist unsurlarının kendi sınıfsal varlıklarını korumak ve bunun özsel içeriğini oluşturan azami kârı süreğenleştirebilmek için, demokrat ve devrimci hareketi, kanlı yöntemlere başvurarak baskı altına alması ve egemenliğini açık diktatörlüğe dönüştürmesidir faşizm.

Birinci Dünya Savaşından sonra, sömürgesiz ve pazarsız kalan Alman mali-sermayesi, bir yandan içerde azami kârı, öte yandan sınıfsal varlığını tehlikeye sokan devrimci hareket karşısında, devrimci hareketi ve devrimci sınıfı, silahlı zor ile baskı altına almaya başlamış, ve bunu aşağıdan gerçekleştirebilmek için de, gerici küçük-burjuva ideolojilerini kullanarak, kendine, küçük-burjuva unsurlardan ve hatta sınıf bilincine sahip olmayan işçilerden bir kitle tabanı oluşturmuştu. Faşizmin, lumpenproletaryanın dinamik ve o ölçüde serseri ve cani unsurlarını, başlangıçta, faşist terörün gerçekleştirilmesinde, militan güç olarak örgütlediği unutulmamalı. Faşizmin, mali-sermayenin en emperyalist unsurlarının çıkarını savunduğu halde, gerici küçük-burjuva ideolojileri kullanarak küçük-burjuva unsurlardan ve bu arada henüz küçük-burjuva bilincine sahip işçilerden kendine bir kitle tabanı oluşturmuş olması, onun sınıfsal özünün kavranmasını başlangıçta güçleştirmiş ve küçük-burjuva diktatörlüğü olarak nitelendirilmesine yol açmıştır. Oysa, faşizm, sınıfsal olarak, mali-sermayenin en emperyalist unsurlarının çıkarlarını gözetir ve bu anlamda da, mali-sermayenin en emperyalist unsurlarının diktatörlüğüdür. Kendisine çektiği küçük burjuva unsurlar, yoksul köylüler, yarı-proleterler, faşizmin kitle tabanını oluşturur. Faşizm, bu sınıf ve katmanların çıkarını esas aldığı için değil, onları kandırdığı için, kendi yanına çekebilmiştir.

İkinci Dünya Savaşının son günleri, faşizmin, emperyalist sistem içerisinde, emperyalist devletler ve özellikle emperyalist devletlerin komuta merkezinde bulunan ABD tarafından, emperyalist sisteme bağımlı ülkelere ihraç edildiği döneme denk düşer. Biz, faşizm konusundaki yazılarımızda, ABD emperyalizminin faşizmi, yabancı sermaye, NATO, CIA, Seferberlik Tetkik Dairesi, CENTO, Dolaylı Saldırı Anlaşması, Özel Harp Dairesi,

Kontr-gerilla gibi birbirine bazan çaprazlanmış, bazan dikişlenmiş bir hat izleyerek Türkiye'ye ihraç ettiğini açıklamaya çalışmış; Türkiye'de faşist hareketin, işbirlikçi burjuvazi, büyük toprak sahipleri ve dinsel feodaller ittifakı içerisinde, emperyalizmin sınıf çıkarını temsil ettiğini ve kendisine kitle tabanı edinmek için, kökü Moskof düşmanlığında bulunan şovenmilliyetçilik ve panislamizmden dönüşen mezhep ayrılıkçılığı gibi gerici küçük-burjuva ideolojileri kullanarak, küçük-burjuva bilinçli ve gerici ideolojilere bağlı unsurları kendisine çekmeye çalıştığını ayrıntılı olarak sergilemiştik.

Şimdi, bir de, *Birikim'in* faşizm tahliline bakalım. *Birikim'e* göre, Türkiye'de faşist hareket, feodalizmden kapitalizme geçiş sürecinin ürünüdür. Kapitalizmin bile değil, kapitalizme geçiş sürecinin ürünüdür. İkincisi, kapitalistleşme süreci tamamlandığında, faşist hareket de evresini tamamlar, öyle anlaşılıyor ki, söner. Üçüncüsü, faşist hareket, mutlak olarak feodalizmden kapitalizme geçiş sürecinin ürünü değildir, toplumsal değişme süreci içerisinde, etnik ve mezhepsel ayrılığın bulunmasını ve bunun nüfus bakımından birbirine eşit olmasını, olmazsa olmaz koşul sayar.

Demek oluyor ki, nasıl feodalizmden kapitalizme geçiş kaçınılmaz ise, faşist hareketin bu süreç içerisinde ortaya çıkması da kaçınılmazdır. Ama bir farkla. Etnik ve mezhepsel ikiliğin bulunmadığı, nüfusun bu bakımdan homojen olduğu yörelerde, faşizm, olanaksız: bu ikiliğin bulunduğu yörelerde, faşizm o denli bir zorunluluk olarak ortaya çıkar. Ve faşizm, kapitalistleşme süreci tamamlandığı zaman, kitle desteğini yitirir, inişe geçer ve söner. *Birikim'e* göre de faşizm, etnik ve mezhepsel ikiliğin olmadığı yörelerde zaten gelişme gösterememiştir ve hızlı gelişme gösterdiği yörelerde ise (Çorum-Erzurum-Gaziantep üçgeni içerisinde) 1977 sonlarında, kapitalistleşme süreci *tamamlanmakta* olduğu için iniş dönemine geçmeye ve evresini kapamaya başlamıştır.

Faşizmin, o günden bu güne gerek bu üçgen içersinde ve gerek bu üçgen dışında ne ölçüde gelişme gösterdiğini dışlayalım; ve gene faşizme karşı, demokrat ve devrimciler kararlı bir biçimde direnmemiş ve faşizme karşı kararlı ve yer yer örgütlü bir savaşım vermemiş olsalardı, faşizmin bugün hangi boyutlara varmış olacağını da dışlayalım. Ama *Birikim*, kapitalistleşmenin

kendiliğinden ve bizim irademiz dışında, söneceğini, sönmekte olduğunu ve hatta söndüğünü, dolaylı olarak, söylemiş olur. Dolayısıyla, faşizme karşı savaşım yalnızca iktisadi savaşıma, kapitalistleşme sürecini hızlandırma savaşımına indirgenir, ve esasen kapitalistleşme süreci tamamlanmakta olduğu için, böyle bir iktisadi savaşım da gereksiz hale gelir.

Devam edelim: faşist hareket, eski egemen konumları sarsılan unsurların bu toplumsal gelişmeye duydukları tepkiden kaynağını aldığına göre, faşist hareketin sınıf temelini, egemenlik konumları sarsılan sünni-türk unsurların oluşturmakta olduğu anlaşılır bir şeydir. Eğer faşizme karşı siyasal savaşım verilecekse, bu, içerisinde proleterlerin de barındığı bir mezhepsel ve ırksal bölüntüye karşı savaşıma indirgenmek gerekir. Çünkü, faşizm, hangi sınıfın çıkarını temsil ediyorsa, faşizme karşı savaşımın ana hedefi, o sınıfa yönelmiş olmak gerekir. Dolayısıyla *Birikim*, bir yandan faşizmin sınıfsal çıkarını koruduğu emperyalizmi yığınların gözünden saklarken, öte yandan faşizme karşı savaşımı, faşizmin kendisine bir kitle tabanı edinmek için yanına çektiği unsurlara, çoğunluğu emekçi halkın oluşturduğu mezhepsel bir bölüntüye yöneltir.

(7)

***Birikim**, Faşizmin Cinayet ve Katliamlarının Esas Özünü Yığınlardan Gizler*

Belirttik ki, *Birikim*, Türkiye'de faşist hareketi, feodalizmden kapitalizme geçiş süreci içerisinde bulunan yörelere indirger; bununla da kalmaz, etnik ve mezhepsel ikiliğin nüfusça dengelendiği yörelere indirger; bununla da kalmaz, bu yörede de tıkandığını söyler; ve bununla da kalmaz, bu yörelerde iniş dönemine geçtiğini söyler. Niçin? Çünkü, kapitalistleşmenin tamamlanmasıyla birlikte egemen konumlarını yitiren unsurlar, "kaderlerine razı hale" gelir, dolayısıyla toplumsal gelişmeye tepkileri ortadan kalkar ve buna bağlı olarak, egemen konuma geçen yeni unsurlara duyulan öfke söner ve ensonu, bu unsurlar, faşist hareketten desteklerini çekerler. "Faşist hareket" diyor *Birikim*, "kendisine kitle desteği sağlayan toplumsal kesimlerin

kapitalizmin gelişme süreci içinde ister istemez 'kader'ine razı hale gelmesiyle 'kitle desteği'ni yitirmeye başlamıştır."(n° 39, s. 23-24) Faşizmi, toplumun bir kesiminin diğer kesimine duyduğu "öfke"ye indirgeyen bu teori, faşizmin tükenişini de bu "öfke"nin tükenişi ile özdeşleştirir.

Yalnız, burada, *Birikim*'in örtülü bir biçimde, faşist yöntemleri, "demokratik" yöntemler ile de özdeşleştirdiğini gözden kaçırmamak gerekir. Faşizm, kitle tabanı yaratmaya çalışmamış, bu kitle tabanı gibi görünen unsurların öfkeleri, faşizmi doğurmuştur. Faşizmin bu yığınları kendisine çekmek için, demagojiye başvurmasına, geleneksel olarak oluşmuş ama küllenmiş bulunan gerici ideolojileri diriltmeye, yani gericiliğe başvurmasına, ve bunun karşısında direnen, savaşan demokratik ve devimci unsurları, silahlı zor ile baskı altına almasına gerek yoktur! Bunun gibi faşist hareketi oluşturan unsurlar, değişen düzene tepkiden vazgeçtiklerinde, serbestçe, herhangi demokratik bir hareketten ayrılır gibi, faşist partiden ayrılabilir ve faşist hareketten desteklerini çekebilirler, "dava"dan dönebilirler. Faşist baskının yoğunlaştığı yörelerde de, genel seçimlere, demokratik ve ilerici partiler serbestçe örgütlenmiş olarak girerler, serbestçe diledikleri köye, kasabaya, kente gidebilirler, diledikleri kahvede, meydanda, köyodasında serbestçe propagandalarını yapabilirler ve bu partilere oylarını verecek seçmenler tam bir serbestlikle sandığa gidebilirler, oylarını verebilirler; sandıklar tam bir güvence altında açılır, tutanağa geçirilir ve seçim kurullarında toplanır, ve bakılır ki, faşist partinin oyları tükenmiş. Ve faşist hareket de seçmenin iradesine boyun eğmiş, tükenmiş olacaktır.

Oysa faşizmin temel özelliğini belirleyen, açık kanlı diktörlüğüne giden yolda, silahlı zoru, kanlı terörü esas almış olmasıdır. Yani faşist hareket, örgütlendiği ve "gelişme gösterdiği" yerde, toplumun demokrat, ilerici ve devrimci kesimlerini, bunların düşüncelerini serbestçe oluşturmasını, bu düşünceler çevresinde örgütlenmesini, bu örgütleri serbestçe geliştirmesini, düşüncelerini bireysel ya da kitlesel yollarla serbestçe açıklamasını silahlı zor yoluyla baskı altına alır. Bunu, iktidara gelene

değin, yasa-dışı zor örgütleri aracılığıyla yapar. Eğer, faşizm, gerek kendi yanına çektiği unsurların serbestçe bu desteklerini çekmesine, ve eğer kendisine karşı unsurların serbestçe etkinliklerini sürdürmelerine olanak sağlıyorsa, orada, faşist yöntemlerden değil, onun karşıtı bir sistemden, demokratik yöntemlerden söz edileceği açıktır. Faşist katliam ve cinayetler, *Birikim*'in öne sürdüğü gibi bir umutsuzluk bunalımının ürünü değil de, bu faşist baskının öğeleri olarak, faşist baskıyı yaygınlaştırma ve yoğunlaştırmanın görüngüleri olarak ele alındığı zaman, katliam ve cinayetlerin, ilerici, demokrat ve devrimci hareketi ve bu hareketin canlı ve diri dinamik unsurlarını hedef aldığı, yani toplumun ileriye doğru akışan hareketini silahlı zor yoluyla baskısı altına almasının araçları olduğu anlaşılır. Böyle bir faşist baskı ağı içerisine çekilen bölgede, faşizme karşı kararlı bir savaşım vermeden tam da *Birikim*'in ortaya koyuş tarzına uygun olarak, boynunu büküp "Yığınlar bize oy vermedi, ne yapalım!" diyeceğini düşünmek, yığınların uyanık tutulması gereken antifaşist bilincini köreltmek için çaba harcamaktan başka bir şey değildir. "Faşizmi", "demokrasi" banyosunda yıkayan ve onda faşizmin ayırdedici özelliklerini değil, demokrasinin temel özelliklerini bulanlar, faşizmin özünü yığınlardan gizledikleri gibi, faşizmin ayırt edici özelliklerini de yadsımış olurlar. Tıpkı faşistler gibi. Onlar da demokrasi bayrağını en yükseğe çekeceklerini söylemiyorlar mı?

(8)

Kapitalist Ekonominin Egemenliği Altında
Köy Toplumsal Yapısında Meydana Gelen Sınıflaşmayı,
***Birikim**, Mezhepsel ve Etnik Bir Egemenlik Değişmesi*
Olarak Ele Alır

Ülke'nin ilk sayısında yayınlanan "Faşizm Üzerine Bir Deneme" adlı yazımızda, "faşizmin çatalları"na ayrı bir yer ayırmış ve burada faşizmin, gerici küçük-burjuva ideolojilerini, kendisine kitle tabanı yaratmak için kullandığını belirterek mezhepsel ve etnik farklılıktan kaynaklaşan bu gerici ideolojilerin, gene

mezhepsel ve etnik açıdan çatalları bulunduğunu açıklamıştık. Bu yazımızdan gocunmuş olan, ama gene bu yazımızda ilk kez ele alınan bazı konuları, bir kez de kendi organlarında ele almayı deneyen *Birikim*, alevi ve kürt farklılığına, yeni bir açıdan yaklaşarak kendi "özgün" teorisini yaratır. CHP'nin iktidar olmasıyla faşist hareketin kendiliğinden "söneceği" gibi politik bir yanılgıya kapıldığı anlaşılan bu dergi, ve gene öyle anlaşılır ki, CHP ağırlıklı ayın ilk aylarında Ecevit tarafından yinelenen "sonlarını görmenin huzursuzluğu içindedirler" gibi faşist hareketin sönmekte olduğu biçimindeki politik yanılgıya uygunlaştırılmış kendine özgü toplumsal tahliller türetir: Birkaç kez yinelediğimiz gibi kapitalistleşme sürecinin eskiden egemen konumunda olan sünni-türklerin egemen konumuna son verdiğini ve alevi-kürtleri egemen konuma getirdiğini ileri sürer ve eskiden egemen konumda bulunanların, kapitalistleşme sürecinde ortaya çıkan toplumsal değişmeye duydukları tepkilerini, yeni egemen unsurlar olan alevi-kürtlere "öfke"lerinde ifade ettiklerini söyler. Böyle bir tahlil, her şeyden önce, faşizmin, bir sınıf savaşımının değil, "psikolojik" bir durumun sonucu olduğu görüşüne denk düşen bir tahlildir. Böyle bir tahlil, ikincisi, özünde, toplumsal evrimleşmeyi ve özellikle kapitalistleşmenin doğurduğu sınıflaşmayı kavramamış bir tahlildir. Böyle bir tahlil, üçüncüsü, faşist hareketin sınıfsal özünü gizleyen, ve faşizmin sınıfsal özünü, onun kendine çekmeye çalıştığı kitle tabanı ile özdeşleştirmeye çalışan bir tahlildir. Konuya, bir de bu açıdan bakalım:

Her ne kadar, feodal toplumda, sınıflar kast esası üzerinde oluşmuşsa da, İmparatorlukta, feodal devletin teokratik özelliği gözönünde tutulduğunda, mezhepler arasında da, biri ötekine göre üstün kabul edilen bir kast hiyerarşisi olduğu yadsınamaz. Şah İsmail ile İmparatorluk arasındaki savaşın bir mezhep savaşı niteliği alması, ve sarayın, aynı zamanda, halifelikle bütünleşmesi, Anadolu'da, sünniliğin, aleviliğe göre ayrıcalıklı ve bu anlamda üstün bir mezhep sayılmasına yol açtığı bilinen tarihsel olgulardır. Bunun yanı sıra, geçen yüzyılın son çeyreğinde, Kazak süvari alaylarına benzer biçimde, Kürt aşiretlerinden

"Hamidiye Alayları" oluşturulduğu ve Abdülhamit'in, kürtler için "Benim aslanlarım!" dediği, yani kürtlerin, İmparatorlukta saygın bir yeri olduğu da bilinir.

Kemalizmin laiklik ilkesi, hilafete karşı oluşmakla birlikte, içerde, sünni üstünlüğüne hukuksal alanda son vermiş, bu üstünlüğün fiilen ve mutlak olarak sona ermesi ise, geleneksel bağların köklü olduğu yörelerde, günümüze değin tam olarak gerçekleşememiştir. Cumhuriyetin ilk döneminde kapatılan İslam enstitüleri, imam hatip okulları ve kuran kurslarının, emperyalizmin, İkinci Dünya Savaşından sonra, ülke politikasında etkin olmaya başlamasıyla birlikte yeniden açılmaya ve sayılarının hızla artmaya başlaması, bu mezhep ayrıcalığının geriye doğru diriltilmesini de gündeme getiriyordu. Ama bu, kapitalistleşmenin, sünnileri egemenlik altına soktuğu anlamında yoksullaştırdığı, alevileri egemen konuma getirdiği anlamında zenginleştirdiği biçiminde yorumlanamaz. Bu, olsa olsa ve ancak, emperyalizmin etkisinde, kapitalist ekonominin egemenliği altında hızlanan sınıflaşmayla birlikte oluşmaya başlayan çalışan sınıfların biçimlenmesine, siyasal planda engel olunmak istenmesiyle açıklanabilir.

Laiklik ilkesi, Sünni üstünlüğe hukuksal alanda son verirken, daha alt-kast sayılan aleviliği, sünnilikle yasal olarak eşit düzeye getirmiştir. Ve gene, cumhuriyetin kadroları, teokratik temel üzerinde eğitim yapan unsurlardan değil, laik ve o ölçüde de pozitif bilimsellik temeli üzerinde eğitim yapan unsurlardan oluşmaya başladığında, bir yandan teokratik devlet kadrosu içerisinde ağırlığı bulunan dinsel eğitim görmüş olanlar yeni kadrolaşmanın dışında kalmaya, ve öte yandan, Alevilerde, yasal bakımdan eşit olarak katılma olanağı bulduğu eğitim alanına girerek, yeni oluşan kadrolar içerisinde yer almaya başlar. Dolayısıyla, teokratik devletin kadroları, sünni (ve şafiler) için bir ayrıcalık oluştururken, laik devletin kadroları, bu ayrıcalığı ortadan kaldırır, ama aleviler için yeni bir ayrıcalık yaratmaz.

Öyle görünüyor ki, *Birikim*, laikliğin, böyle bir sünni ayrıcalığına siyasal anlamda son veren, alevi ve sünniler arasında hukuksal eşitliğe olduğu kadar, devlet kadrolarında yer alma eşitliğine de olanaklar sağlayan yönünü gözardı ederek, kapita-

listleşme sürecinin, bölgede, yeni bir egemen "mezhepsel ve etnik" bölüntü yarattığını öne sürebilir.

Devam edelim: söz konusu "Çorum-Erzurum-Gaziantep üçgeni "içerisinde, kırsal alanda, birbirinden farklı toplumsal birimler olduğu bilinir. Bunlardan biri, aşiret birimleridir. Tarımsal komünün tam olarak aşılamadığı feodal birimlerdir bunlar. Aşiret üyeleri, birbirlerine kan bağı ile bağlı olduğunu kabul eder; ve aşiret reisi ailesi, bu kandaş topluluğun üstün ailesini oluşturur. Dolayısıyla, aşiret içersinde feodal sınıflaşma, aynı zamanda, bir kastlaşmaya da dayanır. İkincisi, feodal ile emekçi köylüler arasında böyle bir kan bağı bulunmayan feodal birimlerdir. Üçüncüsü, komşuluk esasına dayanan köy topluluklarıdır. Köy toplulukları, mezhep açısından hemen hemen homojen topluluklardır. Ancak daha sonra ve özellikle de (savaş dolayısıyla) genel iç göçler sonucu oluşmuş bazı köy toplulukları, mezhep açısından yer yer heterojen bir yapı gösterirler. Bu toplumsal birimlerin üçü de, genel olarak doğal ekonomiye bağlı ve bu bakımdan geleneksel ilişkilerin ağır bastığı birimlerdir.

Kapitalizm, bu geleneksel birimleri, egemenliği altına almaya başladığı zaman, kapitalist meta ekonomisi aracılığıyla bir yandan bağımlı emekçi köylüyü, ve bir yandan egemen olan aşiret reisini ya da feodal ağayı etkisine alır, ve emekçi köylü ile feodal ağa arasındaki, aşiret üyesi ile aşiret reisi arasındaki ilişkileri de dolaylı olarak zayıflatmaya başlar. Kendi işlediği toprağın sahibi köylü ise, kapitalist meta ekonomisi alanına çekildiği ölçüde, kendini, kapitalist pazara meta üreten ve gereksinimini kapitalist pazardan meta olarak sağlayan bir üretici durumuna dönüşmüş, sermayenin sömürüsü alanına çekilmiş bulur. Kapitalizm etkisini, aynı biçimde, feodal birimlerde, egemen ve bağımlı unsurlar üzerinde de gösterir.

Kapitalist meta ekonomisinin, kırsal alanda, egemen olması süreci izlenmekle birlikte, burada, kapitalist ilişkilere geçildiğini, yani küçük tarım işletmelerinin birer kapitalist işletme haline dönüştüğünü öne sürmek olanaksızdır. Ve kapitalizm, bir yandan, feodal ilişkileri zayıflatırken, bir yandan da, küçük üreticinin " geleneksel " ilişkisini, yani doğal ekonomiye bağımlılığını

çözer, onu kapitalist meta ekonomisine bağımlı hale getirir; ama bu köylü işletmesi, kapitalist işletme haline gelmiş olmaz.

Sermayenin ilkel birikiminin çağ açıcı tarihi, bilinir ki, doğrudan üreticilerin, işledikleri topraklarından zorla sürülerek, kitlesel olarak mülksüzleştirilmelerinin de tarihidir. Ama kapitalizm ayakları üzerinde doğrulduktan sonra, emekçinin mülksüzleştirilmesi, daha geniş boyutlarda devam eder. Sermaye, bir yandan, köylü ailesinin, örneğin yapağısını ve pamuğunu hammade olarak satın alıp, ona yünlü ve pamuklu dokuması satarak, kırsal ev elzanaatlarını yıkar, ve dolayısıyla, ev elsanayi alanını ele geçirir. Öte yandan, yalnızca ev elzanaatları alanında değil tarımsal alanda üretim araçları ve geçim nesneleri bakımından da, köylü ailesini, kendi meta ekonomisine bağlayarak, meta değişimi yoluyla, onun artı-emeğinin ürününe ve hatta gerekli-emeğinin bir bölümüne el koyarak, emekçiyi sömürmeye ve mülksüzleştirmeye devam eder. Doğaldır ki, bu mülksüzleşme, üretici köylülerin topraklarından kitlesel olarak sürülüp atıldıkları ve emek gücü pazarına kitlesel olarak yığıldıkları gibi (acılı ve ıstıraplı ama) hızlı ve o ölçüde çağ açan devrimci bir süreç izlemez; (gene acılı ve ıstıraplı ama) yavaş işleyen "evrimci" bir süreç izler.

Anadolu'da köy birimleri içerisinde, mülksüzleşme süreci, köylü aileler üzerinde, *farklı* yönlerde etkisini gösterir. Genel olarak, varlıklı, yani köy ortalamasına göre ya da bir çiftçi ailesinin işleyebileceği toprak büyüklüğüne göre daha çok toprağı olan köylüler, zengin köylüler haline gelirken, küçük ve toprağı az olan köylüler, tersine yoksullaşır, proleterleşirler. Zengin köylünün ve yoksul köylünün kapitalist ekonominin egemenliği altına çekilmesi, sermayenin, emekçi köylünün artı-emeğinin ürününün bir bölümünü sömürmesi sonucunu doğurmakla birlikte, varlıklı köylüye, köy biriminin toplam artı-emeğinden bir pay almasının da olanağını yaratır. Çünkü, o da, belirli büyüklükte bir sermayeye sahiptir ve bu sermayesi sayesinde, ister ırgat, ister maraba, ister azap biçiminde olsun birkaç yabancı emeği sömürebileceği gibi bazan toprağını ve bazan toprağının işleyebileceğinden fazla olan kısmını ortakçılık yoluyla ektire-

rek, ortakçı olan köy emekçisinin artı-ürününe de feodal sömürü yoluyla el koyabilir. Ve gene, zengin köylü, sermayesinden, faizle borç vererek, yani tefecilik yaparak, köy emekçisinin artı-emeğinin ürününü, faiz yoluyla emebilir. Küçük ve yoksul köylüye, tohumluk buğday ve benzeri üretim araçları vererek, bunların faizini, sermayesinin karı görüntüsünde, yoksul köylünün üreteceği üründen alabilir.

Dolayısıyla, köy toplumsal yapısında, kastlık bağları zayıflarken, bunun yerini, sermayeleşen mülkiyet esasına dayanan sınıflaşma almaya başlar. Ve alevi bir köy birimi içersinde, bu sınıflaşma, nasıl alevi aileler içersinde, zengin ve yoksul köylü sınıflaşmasını yaratırsa, sünni köy birimi içerisinde sünni aileler arasında, o denli zengin ve yoksul köylü sınıflaşmasını yaratır. Yani hem aleviler, hem de sünniler arasında, zengin ve yoksul köylü sınıflaşması, toplumsal yapıdaki gelişmeyi simgeler. Dolayısıyla, *Birikim*'in kapitalistleşme dediği, bizim kapitalist ekonominin kırsal alanı egemenliği altına alması olarak nitelediğimiz bu süreç, alevi köylüleri yeni toplumun egemen unsurları, sünni köylüleri yeni toplumun egemenliğini kaybeden unsurları haline getirmez, her iki mezhepten köy birimleri içerisinde, burjuvalaşan ve proleterleşen sınıflaşmayı doğurur. Bu sınıflaşmanın, gerek köylerin merkezleştiği kasaba ve kentlerde, gerek bu köylerin daha uzağına düşen ülke ölçeğindeki merkezlerde, kendi ölçeğinde yansıyacağı anlaşılır bir şeydir.

(9)

Emekçilerin Sınıfsal Bütünleşmesi Olgusunu
Görmeyen Birikim
Bu bütünleşmenin Etnik ve Mezhepsel
Temel Üzerinde Bölünmesini,
ve Bunun Arkasındaki Emperyalist Çıkarı Görmez
ya da Görmezlikten Gelir

Sınıflaşma, aynı zamanda, sünni yoksul köylüler ile alevi yoksul köylüler arasında, ve sünni zengin köylüler ya da köy ağaları ile alevi zengin köylüler ya da köy ağaları arasında bulu-

nan *ortak sınıf çıkarını* ve emekçiler ile ağalar arasında bulunan *ortak sınıf çelişkisini* belirginleştirir, öne çıkarır. Yoksul köylülerin, alevi ve sünni farklılıklarına karşın, ortak çıkarları vardır. Alevi ya da sünni olsun, yoksullaşan köylülerin, zengin toprak ağaları ile olan sınıf çelişkileri de aynıdır. Öyleyse, yoksul emekçiler, kendi sınıf çıkarlarının bilincine varmaya başladıklarında, aralarındaki mezhep ayrılığının, bu sınıf çıkarları doğrultusunda birleşmeyi engelleyen geleneksel bir engel olduğunu anlamaya, ve bu engeli geriye iterek sınıf çıkarları doğrultusunda bir araya gelmeye başlarlar. Bu, toplumsal değişmenin yeni egemen güçleri olan zengin köylüler ya da toprak ağaları için de böyledir.

Devrimci hareket, emekçi unsurların kendi sınıf çıkarlarının aynı oluşunun bilincinden doğacaktır. Kuşkusuz, burada, köylülüğün sınıf savaşımının, devrimci hareketin bir evresini oluşturacak olan "demokratik" bir savaşım olduğu açıktır. Egemen güçler ise, sınıfsal çıkarları gereği, bu sınıflaşma olgusunun emekçiler arasında yarattığı sınıf bilinçlenmesini ve onların demokratik hareketini engellemek ister. Emperyalist sisteme bağımlı olan Türkiye'de, ABD emperyalizminin, barış gönüllüleri aracılığıyla, kent kent ve köy köy saptadığı ve o zaman tarihsel olarak örtüşmüş bulunan bu geleneksel mezhep ve etnik farklılığı, bilgi olarak kendi istihbarat örgütü CIA'ya aktardığı ve CIA'nın, bu mezhep farklılığını, ayrılığa ve ayrımcılığa dönüştürmek isteyeceği bilinir. Yabancı sermaye ile kenetlenmiş bulunan işbirlikçi burjuvazinin de çıkarına olduğu gibi, köy emekçilerinin demokratik sınıf hareketinin hedefi olan, zengin köy ağasının, feodal mütegallibenin de çıkarınadır bu. Yabancı sermaye, işbirlikci sermaye ile toprak ağaları arasında, bu temel üzerinde ittifak oluşturur.

Tarihsel olarak kardeşliğe dönüşmüş bulunan alevi-sünni, türk-kürt farklılığını, yeniden düşmanlığa dönüştürerek, diriltmek, sınıfsal çıkarı bakımından bilinçlenmekte olan emekçi köylülüğü, mezhep ve etnik ayrılık temeli üzerinde yeniden bölmenin, birbirine karşı getirmenin aracı olur. Artık, ister alevi ister kürt olsun, ister sünni ister türk olsun, sınıf çıkarları doğrultusunda, köy ağalarına ve feodallere karşı bir araya gelmekte

olan köy emekçileri, mezhep ve etnik durumlarına göre birbirlerinin düşmanı haline getirilirler. Bunu gerçekleştirebilmek için, faşizm, gerici ideolojileri, gerici küçük-burjuva ideolojileri kullanır. Böylece de alevi ve sünni emekçinin sınıfsal bütünleşmesini, mezhep temeli üzerinde böler, türk ve kürt emekçinin sınıfsal bütünleşmesini etnik temel üzerinde böler; emekçileri birbirleri ile karşı karşıya getirir. Buna karşılık, bu emekçileri, karşılarında savaşım vereceği, feodal ağalarının yanına, sünni emekçi ile sünni ağanın, alevi emekçi ile alevi ağanın ittifakına çeker. Emperyalizm ve onun yerli işbirlikçisi ve yerli müttefikleri, ekonomik yapıda değişme sonucu meydana gelen sınıflaşmanın siyasal yönelimini engellemek, onu baskı altına almak için, sınıf ayrılığını, mezhep ayrımcılığıyla örtüştürür, etnik ayrımcılıkla örtüştürür, mezhepsel ve ırksal düşmanlık yaratarak emekçiler arasında bölücülüğü öz çocuğu gibi besler. Bunu niçin yapar? Kendi sınıf çıkarı için, kendi sınıf egemenliğini pekiştirmek ve sömürüsünü sürdürmek için yapar. Faşizmin sınıfsal temeli buradadır. Faşizm, emperyalizmin, bağımlı ülkeye ihraç ettiği bir ideolojidir ve onun sınıf çıkarını gözetir, onun sınıf çıkarını esas alır. Ama bu sınıf çıkarını süregenleştirmek için, gerici ideolojileri kullanarak, emekçi yığınlardan kendine bir kitle tabanı oluşturmaya çalışır.

Şimdi, soruna, *Birikim'in* tahlili açısından baktığımızda: *Birikim*, faşizmin özsel sınıfını, yani emperyalizmi ve işbirliği halinde bulunan egemen sınıfları büyük bir özenle gözlerden *gizlemeye* çalışır. Faşizmin, yöresel ve o denli toplumsal değişmenin zorunlu sonucu olarak doğduğunu ve o ölçüde de ekonomik evrimleşmeyle birlikte kendiliğinden sönüp gideceğini ileri sürer. Bunun yanı sıra, ve bunlar kadar önemli bir şey daha söyler: Faşist hareketin, egemenlik konumları sarsılan sünni türklerin alevi kürtlere öfkesinin ürünü olduğunu ekler. Dolayısıyla faşist hareketin sınıf temelini, şimdi egemenlik konumları sarsılan sünni türklerin oluşturduğunu ileri sürmüş olur. Burada bir "sınıf" temeli değil, mezhepsel ve etnik bir bölüntü olduğu açıktır. Dolayısıyla, faşizm, yalnızca, mali-sermayenin en emperyalist unsurlarının sınıf çıkarını esas alan bir sistem olmaktan

çıkarılmış ve eski geleneksel konumları sarsılan ve yalnızca sünni-türk olan orta-burjuva ve küçük-burjuvaların, yarı-proleter ve proleterlerin çıkarını gözeten bir harekete dönüştürülmüş olur. Faşist hareketin sınıfsal temeli terk edilir, ve faşist hareket, içerisinde her sınıftan insanın yer aldığı bir mezhep topluluğunun psikolojik tepkisine dönüştürülür. "Her sınıftan insanın yer aldığı"—ama faşizmin sınıfsal özünü oluşturan emperyalizmin ve onun işbirlikçisi burjuvazinin dışlandığı bir tepkiye.

Öyleyse, faşizme karşı eğer savaşacaksanız, siyasal planda, eski egemen konumları sarsılan sünni türkler üzerine (bunlar ağa olsun, dinsel lider olsun, küçük-köylü olsun, yarı-proleter olsun, proleter olsun fark etmez) savaş açmanız gerekecektir. Çünkü faşist hareketin temelini oluşturan, bu mezhepsel ve etnik unsurlardan başkası değildir! Dolayısıyla, faşizm, kendisine bir kitle tabanı yaratmak ve bu arada kendi sınıfsal özünü örtüştürmek, kitlelerden gizlemek için, nasıl sünni türkleri sünni ve türk olduğu için kışkırtıyorsa, siz de, (bu adamlar, kendilerine, üstelik "sosyalist" ya da "marksist" dedikleri için) sosyalist ya da Marksist olarak, yeni egemen unsurları yani alevi-kürtleri (ister aşiret reisi, ister ağa, ister dinsel başkan, ister küçük-köylü, ister yoksul ve proleter olsun) alevi ve kürt olduğu için faşizme yani sünni-türklere karşı harekete geçirmelisiniz!.. *Birikim*in tahlillerinin doğal sonucu Türkiye'de faşizme karşı savaşım, tam da faşizmin istediği anlamda, faşist hareketin baskısına maruz kalan unsurları, mezhepsel ve etnik temel üzerinde, bir başka mezhepsel ve etnik unsurlara karşı kışkırtmaya varır. Yoo denecektir, biz böyle bir şey yazmadık. Doğrudur. Ama, faşizme karşı savaşım, ancak faşizmin sınıfsal temelini oluşturan olguya, dolayısıyla bu sınıfsal temeli temsil eden unsurlara karşı yürütüleceğine göre, ya böyle bir savaşım yürütmeniz, ya da faşizme karşı siyasal savaşımın gereğini yadsımanız gerekecektir.

Evet, *Birikim* de öyle yazıyor. Zaten diyor, kapitalistleşme süreci tamamlandığı için faşist hareket, hızlı gelişme gösterdiği bu üçgen içerisinde de tıkanmıştır, kitle desteğini yitirmeye başlamıştır, evresini kapamak üzeredir. Ve faşizm, ekonomik gelişme sonucu, kendiliğinden kahrolduğuna göre, yaşasın ekono-

mik gelişme! Ve yaşasın "kapitalistleşme"! Ensonu, demokrat ve devrimci hareketin, faşizme karşı siyasal savaşımına bir gerek olmaksızın, faşist hareket evresini kapamakta olduğuna göre, "kazaya kurban" gidenler hariç, bu yolda bilinçli olarak savaşarak ölen yiğit insanlarımızın mezartaşlarına "niyazi" yazmamız gerekecek!

Şu üç yıla yakın bir süre önce evresini kapamakta olan faşizmin, evresini kapamasını, elimizi kolumuzu bağlayarak bekleyebiliriz artık. Ve eğer hala faşizm kan döküyorsa, onu, faşizmin derin umutsuzluğunun yarattığı bunalımla, öfkeli huzursuzluğunun yarattığı bunalımla açıklarız. Ve niçin faşist katliam ve cinayetlerin giderek arttığı sorulursa, bunu derin umutsuzluğun yaygınlaşmasıyla açıklarız. Ve niçin bu inişe geçen ve evresini kapamak üzere bulunan faşist hareketin, üç yıl sonra bile bir türlü dükkanını kapamadığı sorulursa, bu kapitalistleşme sürecinin zaman zaman yavaş işlediğini, örneğin enflasyonda ifadesini bulan derin ekonomik bunalımın sınıflaşma sürecini yavaşlattığını ve kapitalistleşmenin yer yer geriye dönen karmaşık bir süreç izlediğini söyleriz. Ve niçin emperyalizmin ve onun işbirlikçisi burjuvazinin sınıfsal çıkarının burada hemen hiç yer almamış olduğu sorulursa, *Birikim* dergisi olarak deriz ki esas amacımız da bunu gizlemek, faşizmin sınıfsal özünü örtmek ve faşizmin mezhepsel ve etnik ayrılıkçılık yöntemlerini, karşısındaki unsurlara dayatmaktır. Faşist parti mi? Kitle desteğini yitirdi. Faşist gençlik örgütü mü? Evresini kapadı, yani mahkemece kapatıldı. Yeni faşist gençlik örgütleri mi? Derin bir bunalımın sonucu kuruluyor. Faşist sendikalar mı? İnişe geçti. Faşist meslek örgütleri mi? Tıkandı...

Ve işte, sosyalist kültür dergisinin, Mümtaz Soysal'ın deyişiyle, dengeli objektif, derinliğine tahlilleri. Üstelik yalnızca dengeli, objektif değil, dünyanın en dengeli, en objektif "sosyalist" tahlilleri bunlar. "Ciddi"liğine gelince... Bakınız, bunu görmezlikten gelmek olanaklı değil, *Birikim'in* bize verdiği yanıtta, bu ciddiyetini niteleyen pasajları eğer hocamız okumadıysa, bu derginin ciddiliğini ilan etmesi niye ? Okuduysa, bu tür yazılarda ciddiyet nerede? Sayın hocamız, eğer övgüsünün,

kime sövgü olduğunu hala anlayamamışsa, bu derginin ciddiliğini abideleştiren parlak bir "güldeste"yi *Ülke* nº 8, s. 116-117' de toplanmış olarak bulabilir.

Ha, unutuyordum, *Birikim*, daha 1978 başlarında diyordu ki, "Barış çağrısı yapan Türkeş 'samimi' idi." (*Birikim* nº 39, s.19.) O günden bugüne Türkeş, barış çağrısını yineliyor, ırk, mezhep, fikir ayrımı gözetmeksizin herkesi barışa, kardeşliğe çağırıyor. Daha iki gün önce televizyonda izledim, gene barış çağrısını yineliyor, ama bunun yanısıra bir şey daha diyor, sosyaldemokrattan başlayarak her ilerici, yurtsever ve demokratı "komonist"e çıkarıp "komonistlere bu topraklarda yaşama hakkı tanımayacağız" diyor. Ve katliamlar listesine, bu kez CHP il başkanları da ekleniyor. Türkeş'in barış çağrısında samimi olduğunu söyleyen *Birikim* ise, inanmayabilirsiniz ama, Anayasa Profesörümüz Mümtaz Soysal'ın "mümtaz" yazısında, dünyanın en ciddi, en dengeli, en objektif dergisi olarak okura öğütlenebiliyor.

24-26 Haziran 1980

ARALIK 2013
TİHAK / Türkiye İnsan Hakları Kurumu Başkanı
Muzaffer İlhan Erdost
ile
Hasan Aytekin
konuştu

Hasan Aytekin *– 7 Kasımda, öldürülüşünün 33. yılında, İlhan Erdost'un mezarı başında yaptığınız konuşma arasında, Maraş katliamının 1 numaralı sanığı Ökkeş Kenger'in mahkeme kapısında ve mahkeme salonunda "sürpriz" açıklamalarını anımsatarak, Maraş'tan bazı katliam örnekleri verdiniz.*

Yalnızca Maraş'ta değil, 12 Eylül öncesi dönemde yaşanan bütün katliamların özelliği olan vahşetin ve acımasızlığın, Anadolu müslümanının, sünni islamın inancıyla ve geleneksel yaşamıyla bağdaşmayan, bir vahşet ve acımasızlık örneği sergilediğini söylediniz.

Maraş katliamı, 12 Eylülü yargılayacak mahkemenin İddianamesi'nde, darbecilerin suçları arasında bulunuyor. Bu nedenle ve Maraş katliamının yıldönümünün yaklaştığı şu günlerde, Maraş'ı ve 12 Eylülü konuşmak istedik.

Muzaffer İlhan Erdost – Hemen söyleyeyim: Maraş katliamının 1. yıldönümünde, Ankara'da, ağırlıklı olarak öğretmenlerin öncülüğünde gerçekleştirilen protesto öyleminde, 4 kişi öldürülmüş, 4 bin kişi gözaltına alınmış, 1.711 öğretmen görevden alınmıştı. (24 Aralık 1979.)

Maraş'ta, sinemaya "patlayıcı" atılmasıyla başlayacak olaylarda 111 kişinin katledildiği günlerde Ecevit başbakandı. Yani iktidar, az sayıda koalisyon ortağı sayılmazsa, CHP'nin elindeydi. Katliamın 1. yıldönümünde ise Demirel başbakandı. MHP'nin ve MSP'nin (Türkeş ve Erbakan'ın) dışardan desteklediği AP azınlık hükümeti iktidardaydı. Ecevit katliamı önlemekte aciz kalmıştı, Demirel, 4 bin kişi gözaltına alınırken zorlanmamıştı.

Protestonun büyüklüğü ve direniş kararlılığı, nasıl ki katliamın tam bir soykırıma dönüştüğünün göstergesi olduğunu çığlıklıkladıysa, ölüler, gözaltılar ve meslekten ihraçlar da, *bilinmeyen bir başka gücün*, katliamın ve katliamların arkasında durduğunun ve ıslık çaldığının kanıtıydı.

12 Eylülden (1980) önce Adana Sıkıyönetim Askeri Mahkemesinde "ak"lanmış Kenger. Ak kaşık, süt kaşık olmuştu. Malatya (17 Nisan 1978), Sivas (3-4 Eylül 1978), K. Maraş (18-26 Aralık 1978), Çorum (29 Mayıs – 11 Temmuz 1980) katliam zinciri içersinde görev üstlenmiş olanlar, başta Ökkeş Kenger, Muhsin Yazıcıoğlu'nun başkanı olduğu Milliyetçi Çalışma Partisi üyesi iken, 1991'de Refah Partisinden Yazıcıoğlu başta, Kenger aralarında milletvekili seçilerek, Türkiye Büyük Millet Meclisini onurlandırmışlardı! Burada bir "giz" saklı değil miydi ve o "giz" neydi? Bilmeyecek miydik!

Şimdi ise, Ökkeş, 12 Eylülü yargılayacak mahkemeye, "müdahil" olarak katılmak için dilekçe vermiş. Dilekçe vermekle kalmamış, keyfine göre konuşmuş. "Maraş, Sivas, Çorum gibi olayların 12 Eylülün kilometre taşları olduğunu", "12 Eylülün en önemli köşetaşının ise Maraş olayları olduğunu" savlamış! Kitabında "Davanın 1. numaralı sanığı olarak yargılandım sıkıyönetim mahkemesinde beraat ettim!" diye yazacak, "Maraş katliamının perdesinin inmediği kanaatini taşıdığını" (*Evrensel*, 8 Nisan 1012), "bu davanın gelişmesinde, bu aşamaya gelmesinde (kendisinin) büyük katkısı olduğunu" (*Radikal*, 6 Nisan 2012)

belirterek müdahil olmak isteyecekti.

12 Eylülün kan kaybetmiş, can kaybetmiş devrimcilerinin, "Katil o..." sözlerini tutanağa yazdıran, "Adana Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi"nden aldığı beraat kararını kullanarak, kendisine "Katil o..." diye seslenen devrimci için üç ay hapis cezası aldırtan Kenger "masumiyet"ini bir de 12 Eylülü yargılayacak mahkemeye tescil ettirmek için, müdahil olmak istiyor.

***Aytekin** – Ökkeş Kenger, Maraş katliamını sırtından atmak mı istiyor, yoksa 12 Eylülden kendine pay mı çıkaracak.*

Erdost – İlhan Taşçı, "Katliamcılar da mağdurmuş" başlıklı haber-yazısında, "Davanın iddianamesinde, Maraş katliamının "darbecilerin suçları arasında" olduğunu belirtiyor. Maraş katliamın bir numaralı sanığı olan Ökkeş Şendiller'in de davaya müdahillik dilekçesi vermesi, Türkiye'ye özgü bir darbe sayılmasını gösterdiğini" yazıyordu. (*Cumhuriyet*, 5 Nisan 2012.)

Şu hemen belirtilmeli:

Ökkeş Kenger'in, Maraş katliamından beraat ettiğini sütununda anımsatan Hasan Benli, "Mahkeme Başkanı Kerim Günay'ın, yıllar sonra, bir televizyon konuşmasında, Şendiller'e, *"Eğer sağlıklı bir yargılama yapılabilseydi siz beraat etmezdiniz!"* (*Radikal*, 8 Nisan 2012) dediğini yazmıştı.

***Aytekin** – Maraş katliamı kendiliğinden mi gelişti, yoksa önceden bir plan program yapıldı mı?*

Erdost – 12 Eylül Mahkemesi iddianamesinde, Maraş katliamı, *darbecilerin suçları arasında* sayılmış. Bu nedenle de, Genelkurmay Başkanlığından ve MİT'ten, Maraş katliamıyla ilgili belge ve bilgiler istenmiş.

Başbakan Bülent Ecevit başkanlığında 19 Şubat 1979'da yapılan, bakanlar, komutanlarla sıkıyönetim ilan edilen kentlerin valilerinin de katıldığı Sıkıyönetim Koordinasyon Kurulu toplantısına ilişkin tutanaklar, Genelkurmay Başkanlığı tarafından 12 Eylül davasının görüldüğü mahkemeye gönderilmiş.

Bu dosyada, dönemin Maraş Valisi Tahsin Soylu, "olayın

ülkücü dernekler tarafından bir an önce hükümeti düşürmek amacıyla hazırlandığını" ve Çiçek Sinemasına bomba atılması olayını Ökkeş Kenger'in (Şendiller) organize ettiğini" belirten açıklaması da yer almıştı.

Vali Tahsin Soylu'nun, 19-26 Aralık 1978 günlerinde 111 kişinin öldüğü katliama ilişkin notlarında: (1) *Maraş'ta gerçekleşen patlayıcı madde atma ve silahlı saldırı olaylarının bir ülkü derneği eski başkanı Ali Haydar Yangın, Başkan Muhittin İlhan ve ikinci başkan Ahmet Balcı yönetiminde Maraş Milletvekili Mehmet Yurtçular Başınoğlu, Enver Baş tarafından, (2)* ***Ankara'ya bilinmeyen bir merkezden verilen talimatlara uygun olarak*** *silahlanıldığı, (3) aynı şahıslar tarafından temin edilen silah ve patlayıcı maddelerle ülkücü olarak tanınan şahıslara uygulattırıldığı" bilgilerini de içermekteydi.* ("Şendiller Organize etti", *Cumhuriyet*, 22 Ocak 2013.)

Aytekin *– MİT'in basına yansıyan raporunda, katliamın 2-3 hafta önce planlandığı yazılı. MİT'in gizlide kalan açıklamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?*

Erdost – MİT'in mahkemeye gönderdiği 57 sayfalık belge, Maraş katliamının ilkin ne zaman ve kimler tarafından planlandığı bilgilerini içeriyor. Katliamın 2-3 hafta önce MHP K. Maraş il örgütünde MHP K. Maraş yöneticileri mensuplarının katılımıyla yapılan bir toplantıda planlandığı, toplantıya ÜGD Genel Merkezinden bir yetkilinin de katıldığı belirtiliyordu. "Toplantıda K. Maraş'taki alevilerin ve bunları destekleyen sol grubun son zamanlarda ülkücü ve sünniler üzerindeki baskılarını arttırdıkları gerekçesiyle, bunlara bir ders vermenin zamanı geldiği belirtilmiş, ilkönce sol gruba mensup alevilerin meskun bulunduğu mahallelerde, ileri gelenlerin adreslerinin tespit edilmesi kararlaştırılmış. MİT'in Maraş raporuna göre, tespit edilen adreslere eylem yapacak şahıslar belirlenmiş, "müsait bir ortam"da eylemin gerçekleştirilmesi için görüş birliğine varılmıştı.

"Müsait ortamın oluşturulmasına", "Güneş Ne Zaman Doğacak?" adlı bir filmin Çiçek Sinemasında oynatılmasıyla başlanacak, filmin gösterimde olduğu ve ara verildiği sırada

patlatılan bir "bomba"yla, katliam için "müsait ortam" yaratılmaya başlanacaktı. Bunu iki ilerici öğretmenin öldürülmesi izleyecekti. Şöyle:

19 Aralık 1978: ÜGD Maraş Şube başkanı ve ikinci başkanı, "Güneş Ne Zaman Doğacak?" filminin gösterildiği Çiçek sinemasında "bomba" patlatılması için Ökkeş Kenger'i görevlendirmişler ve 19 Aralık akşamı bombanın patlatılması talimatını verip, kendileri Maraş dışına çıkmışlar. *İddianameye göre* "bomba" bir dinamit lokumuydu, ve filme ara verildiği anda, balkonda bulunan Ökkeş Kenger, dinamiti ateşleyerek salonun önündeki boşluğa atmıştı.

20 Aralık 1978: Alevi şahısların işlettiği Akın Kıraathanesi ikinci kez bombalanacak.

21 Aralık 1978: 50 militan ülkücünün kente getirildiği valiye ihbar edildikten birkaç saat sonra, Endüstri Meslek Lisesi öğretmenlerinden TÖB-DER'li Hacı Çolak ve Mustafa Yüzbaşıoğlu okul çıkışında vurularak öldürülecek.

22 Aralık 1978: İki öğretmenin cenaze törenine katılan kortej taşlı, sopalı, silahlı saldırıya uğrayacak. Cenaze törenine katılan sol grup, karşı grubun saldırısı üzerine cenazeleri yerde bırakarak dağılacak. Jandarmaların saldırganları dağıtma girişimine, faşistler silahla yanıt verecek. Jandarma silah kullanır. Kümeler halinde sokak içlerine dağılan sağcılar, iki polis arabasını yakar. Sağcılar içinde üç de ölü vardır.

Aynı günün gecesi: Olayların teşvik ve tahrikçilerinden 20-30 kişilik bir grup, *İddianame*'de yeri belirtilen bir evde toplanır. (*İddianame*'den sanık adlarını çıkartarak iletelim:) Toplantıda 23.12.1978 cumartesi günü yapacakları eylem konusunda karar alınır, mahallede bulunan ve alevi olarak tanınan kişilerin evleri saptanır, silah, dinamit, gazyağı, sopa gibi silahların nasıl ve kimler tarafından temin edilip hangi evlerde muhafaza edileceği, olay sırasında bunların nasıl dağıtılacağı hususları kararlaştırılır, aynı gece alınan karar uyarınca, bir kişiye ait kamyon, bir kişiye ait otomobil ile silah, dinamit, gazyağı getirilir, ve bu iki kişinin evinde silahlar, dinamitler ve gazyağı saklanır.

23 Aralık 1978: 23 Aralık cumartesi günü geceden köylere ve tutucu mahallelere faşist katliamın hazırlayılarınca arabalı ekip-

ler gönderilmiştir. Halk, "Allah için cihada" çağrılır. Mahalle içlerinde, köylerde aynı yalanlar yinelenir: "Komünistler, aleviler, Ulucamiyi yaktılar. Kadınlarımızın memelerini kestiler, ağaçlara çivilediler. Allah için cihad başına.", "Başımızda komünist ve imansız bir hükümet var. Bütün din kardeşlerimiz hükümete ve komünistlere, dinsizlere karşı ayaklanmalıdır. Çevremizde bulunan alevi ve CHP'li sünni imansızları temizleyeceğiz." Bir muhtar: bir elinde bayrak, bir elinde otomatik silah, "Vurun Sütçü İmamın aşkına vurun, din elden gidiyor." Bir köy muhtarı: "Milliyetçiler ne duruyorsunuz, şehirde belediye başkanı silah dağıtıyor, bıçağınızı, baltanızı alın gelin..".

Aytekin – *Konuşurken de dile getirmiştiniz vahşeti ve insanlıkla uzak yakın ilgisi olmayan acımasızlıkları!*

Erdost – Vahşet ve acımasızlık, insanlığa karşı suçların devlet sisteminin bir parçasına dönüştüğü, kurumsallaştığı ve "ihraç metaı" haline geldiği, demokratik sistemleri çürütmenin aleti ve silahı olduğu bir dönemi simgeler Maraş katliamı.

Bu tür vahşetlerin yaşandığı dönemlerde, ülkelerde, gönüllü olsun, paralı olsun, "görev" almış, cinayet işlemiş olanların teşhisinin, olanaklıysa cezalandırılmalarının ulusların ve insanlığın yaşamında yeni yaralar açılmasını önlemekte yararı olduğu yadsınılamaz. Ama bu, katliamların açtığı yoldan ve gömlek değiştirerek yeni adlarla siyasal erki ellerinde tutacak olanların hukukuyla sağlanamaz. Bunun sağlıklı ve kalıcı yolu, yöntemi, bilgilenmeden ve bilinçlenmeden geçer. Özellikle devrimci demokratik bilincin ve birikimin bilginin ve bilincin yığınsal güce dönüşmesiyle, birleşmiş, bütünleşmiş bir güce dönüşmesiyle aşılabilir.

Bilmek, bilinçlenmek tek boyutlu değildir, çok yönlüdür.

2 Temmuz Sivas katliamından çok sonra yazdığım bir yazıda, bu düşüncemi özetlemiş ve Anadolu islamının insanlık değerlerinin yüksek olduğunu yazmıştım. Etnik, dinsel, mezhepsel farklılığı bilmiş, ama düşmanlığı bilmemiştir. Hileyi, hurdayı, ikiyüzlülüğü, satılmışlığı bilmemiştir. Ama bunlar

kendi kardeşlerini diri diri toprağa gömen "hizbullah" müslümanları.

İşte Maraş'tan birkaç örnek:

İddianame'den:

Saldırganların başında elindeki eğri şarjörlü otomatik tüfekle, bir taraftan ateş ederek, diğer taraftan da "Ne duruyorsunuz, bomba atın, dinamit atın!", "solcuları vurun, sizi polis durdurursa dönün polisi vurun, asker durdurursa, dönün onu da vurun..." diyerek saldırganları teşvik ve tahrik ediyor, alevilerin, CHP'lilerin ilerici ve devrimcilerin evlerini yakıyor, çocukları, kadınları balta ile doğruyor, öldürdüklerinin kollarını, bacaklarını keserek kazana koyuyor ve yaktıkları evin bodrumuna atıyorlardı.

Tanık, Selda Bilmez:

"... 'Alevileri öldürelim, bir Aleviyi öldüren bir yıl hacca gitmiş olur' diye bağırdıklarını..." (s. 219).

Tanık, İsmail Yılmaz:

"... Pazar günü hastaneden çıkıp eve geldiğinde, annesinin, babasının ve ağabeyinin cesetlerini evin kapısı önünde gördüğünü; saldırganların babasının parmaklarını keserek, kanını bir kazanın içine akıttıklarını, annesinin kafasını biriketle parçaladıklarını ve yüzünün tanınmaz halde olduğunu..." (s. 199).

Tanıklar, Fatma Özdemir, ...:

" 'Vurun Alevilere, Alevilerin kanı helaldir, Allah Allah' diye bağırarak evin önüne geldiklerini; ellerinde silah, et keseri, sopa, torbalar ve şişeler bulunduğunu; eve 25-30 metre uzaklıkta, sokakta göğsünden vurulmuş olarak bulduklarını..." (s. 233).

Sanık, Ali Korkulu:

"Burada 'üzerinde yazı bulunan evleri yakın, diğer evlere dokunmayın' diye bir ses geldiğini; bunu söyleyenin kim olduğunu bilmediğini; olay öncesinde evlerin duvarlarında böyle yazılar gördüğünü..." (s. 246).

Ökkeş Yılmaz: "Olaydan 15-20 gün önce, 3 memurun gelerek kapılara tebeşir ile işaret vurduklarını; kendilerine nedenini sorduğumda 'ilerde mektuplarınız geldiğinde sizi kolay bulsun' diye yazıyoruz dediklerini; ertesi gün bu defa 4 kişinin geldiği-

ni, üçünün önceki, 4'üncünün ise yabancı olduğunu; evde kaç kişi var diye sorduklarını..." (s. 246)

Mavi Toklu:

Saldırganların daha sonra karşı taraftaki bir gözü görmeyen yaşlı kadın Cennet Çimen'in evine gittiklerini; bu kadını 'gel nene gel nene' diye dışarı çıkardıklarını; sanık Cuma Yalçın ile Nuri Boğa'nın bu kadının gözünü tornavida ile oyarak, silah attıklarını ve öldürdüklerini; yakındaki hela çukuruna baş üzeri atıp, oradaki at arabasını kadının üzerine devirdiklerini; saldırganların daha sonra oradaki bütün evleri, bu arada kendi evini de yaktıklarını..." (s. 252)

Aytekin – *MİT'in 12 Eylül mahkemesine gönderdiği rapor, "MİT askeri suçladı başlığıyla verilmişti...*

Erdost – Evet, Kahramanmaraş katliamı dolayısıyla, 12 Eylülü yargılayan mahkemeye gönderdiği raporda, MİT, askeri suçluyordu, ama nedenini de belirtiyordu:

Maraş'ta yaşanan katliamı dakika dakika Ankara'ya merkeze bildiren MİT, 19 Aralıkta başlayan olayları 23 Aralık 1978 saat 15.30'a kadar alınan haberleri aktarırken, "*Şu ana kadar herhangi bir takviye birliği Maraş'a ulaşmış değildir. Askere, Jandarmaya ve polise de ateş edilmektedir.* Hareketlerin tümü bir isyan niteliği taşımaktadır!" notunu geçmişti. Belgelere göre, 7. Tümen komutanı ve 39. Tugay komutanı ancak 23 Aralıkta 16.15'te Maraş'a gelebilecekti. Bir konvoyun ise 15 kilometre mesafede olduğu ve Maraş'a gittiği aktarılmıştı. 16 Aralık 1978 tarihli belgede ise Maraş'ta geceleri güvenlik güçlerinin çekilmesiyle birlikte ev baskınlarının düzenlendiği ifade edilmekte, "Baskınlar özellikle alevilerin evlerine yöneliktir." ifadesi yer almaktadır. Ama aynı haberin önünde, "MİT'in, Mahkemeye gönderdiği 57 sayfalık belgenin başına," notların özetini içeren dört sayfalık "*çok gizli" ibareli bir metin* de eklenmişti.

Dönemin CHP Kahramanmaraş milletvekili Hüseyin Doğan, 116 kişinin öldüğü Maraş katliamının yaşandığı bir haftalık sürede katliamın önlenmesi için valiye, jandarmaya başvurduklarını *ancak müdahalede bulunulmadığını belirtmişti*: Doğan, olayla-

rın en vahim gününde dönemin Başbakanı Bülent Ecevit ile görüştüğünü, ve telefonda, kardeşinin "Maraş, yakılıyor, yıkılıyor, insanlar öldürülüyor, kurşuna diziliyor" şeklindeki sözlerini dinletmiş, Ecevit'in büyük bir feryat ile bir komutanı aradığını, yanıt alamayınca sinirlendiğini" söylemişti.

Askerin pozitifleri ve negatifleri içiçeydi. Şu iki örnek çok şey anlatıyordu:

Bir şikayet dilekçesinden:

"Sabah saat 7.30'da mahallemizi korumak için gelen piyade taburu başındaki Binbaşı (...) ve Yüzbaşı (...), bize siz içeri girin sizin emniyetiniz sağlanmıştır diyerek biz mahalle sakinlerini evlerimize tıkadıktan sonra, Yzb, (...) *askeri arabaya bindirerek yamaç dağdaki toplanmış kalabalığın yanına gidip kalabalığın yanındaki sivil araçtan indirilen malzemelerin dağıtılmasına nezaret etti.*

"Tekrar mahalleye geldiğinde *kışlayı aleviler bastı kışlayı kurtarın diye bir yaygara koparıldı*, taburun kışlaya çekilmesi sağlandı. Biz aleviler vatandaş değil miyiz, bizleri ezmeye niçin teşebbüste iftiralarla bizleri eziyorlar. Çocuklarımızı, kadınlarımızı kesiyorlar, diri diri mahalledeki çam ağaçlarına çiviliyorlar."

Pozitifleri de vardı:

Binbaşı Kemal Gündüz:

"23.12.1978 günü sabahleyin Yörükselim Mahallesi Çamlık bölgesiydeyken, Mağaralı mahallesinin daha ilerisindeki bir grupta üç hilalli bayrak gördüğünü (...) Yörükselim Mahallesinde olaylar devam ederken, öğleden sonra Serintepe tarafından gelen yaşlı bir vatandaşın 'Bizim orada katliam başladı' demesi üzerine (...) Mağaralı ve Yörükselim Mahallesinin üst tarafında bulunan Zeytinlik bölgesinin üst kısmına gittiğini; evlerin ateşe verilmiş olduğunu; evlerin köşesine ve arazinin muhtelif yerlerine dağılmış, av tüfeğiyle ateş eden insanlar gördüğünü; (...) o bölgede takriben *50 eve dağılmış bulunan 700-800 Aleviyi kariyerlerin himayesinde kışlaya taşıdıklarını, bu tahliye işlemini saat 15.00é kadar sürdürdüğünü*" (s. 192).

Tanıklar, Hünkar Bozkurt, ...:

"Bir fırsatını bularak kaçıp, Mağaralı deresinin öbür tarafındaki Molla Tabak'ın evine sığındıklarını; *oradan da askeri kışlaya*

götürüldüklerini" (s. 194).

Tanıklar, Hatun Köse, ...:

"Üç hilalli bayrakla eve doğru yürüdüklerini; bir süre sonra kariyerlerle askerlerin yetişerek kendilerini kurtardığını *ve kariyerlerin himayesinde kışlaya götürüldüklerini*" (s. 194-195).

Tanıklar, Kamil Berk, ... :

"Tabancalar, otomatik tüfekler, benzin şişeleri ile evlerine saldırdıklarını; o sırada kariyerler gelince evine sığındıklarını ve bu eve de ateş ederek, merdiven başındaki Fatma Baz ve Zeynep Aydoğdu'yu öldürdüklerini; *oradan kariyerlerin himayesinde kışlaya gittiklerini*" (s. 196).

Sorular çoğalmıştı doğal ki...

Kahramanmaraş Gerekçeli Hüküm'den:

Jandarma Önyüzbaşı Günay Güneri'nin anlatımından:

Bu arada büyük bir grubun hemen aşağılardan ve Yörükselim Mahallesinin en yukarısında bulunan koruluğun yanındaki evlere saldırdığını, kırdığını, içerdeki insanları çıkartıp yaktığını görerek, erleri tepede bırakarak olay yerine yalnız gittiğini, orada bulunan piyade taburuna ait bir miktar erle beraber havaya ihtar atışı yaparak, topluluğun üzerine yürüyüp 50 metre kadar gerilettiklerini, topluluğun hemen hemen hepsinin elinde sopa, demir, nacak gibi şeyler olduğunu, bu toplulukla uğraştığı sırada Yzb. Teoman Saraç'ı da bir kariyerin üzerine çıkmış toplulukları dağıtırken gördüğünü, (...) sağ grupların Alevilerin bulunduğu evleri basarak tahrip ettikleri evde bulunanları öldürdüklerini... (s. 174-175) / *Devrimci Yol Savunması*, s. 268.) – ve katliamdan kurtaranlar, pasif kalanlar, aktif destek verenler, yalnız kanların akıtıldığı, başların kolların kesildiği süreçte değil, ondan sonra da... Kimdi bunlar, bilen olmadı. Ortada, çarmıha gerili bir adam kaldı yalnızca: *Bülent Ecevit*.

Aytekin – *Maraş katliamını tek başına bir katliam olarak mı düşüneceğiz, aynı süreçte yaşanan Malatya, Sivas ve sonra Çorum katliamlarının bir halkası mı sayacağız?*

Erdost – Bu çok yinelendi. Malatya, Sivas, Maraş, Çorum.

Yalnızca katliamı açıklıyor. Ama ne için katliam yapıldığını açıklamaya yetmiyor.

AP lideri Süleyman Demirel, Maraş katliamı devam ederken, yani 13 ilde sıkıyönetim ilan edilmeden *önce*, 12 Eylül gibi Çorum da *ufukta yokken, "Kahramanmaraş'ta meydana gelen olaylar bir olaylar zincirinin parçası sayılmalıdır. Kars'ta, Erzincan'da, Sivas'ta, Elazığ'da, Malatya'da, Gaziantep'te, Urfa'da meydana gelen olaylar zincirine, Kahramanmaraş olayları eklenmiştir."* diyecekti. (Maraş'ta kan akarken *Cumhuriyet*'te yayınlanmıştı.)

Burada Demirel'in, daha önce, benzer biçimlerde olayların yaşandığı sekiz ilin (Kars, Erzincan, Sivas, Elazığ, Malatya, Gaziantep, Urfa), sıkıyönetim ilan edilecek olan 13 ilin içinde yeraldığı dikkate alınarak Maraş'ın *bu sekiz ildeki olaylar zincirinin bir parçası* olduğu söylenmek isteniyorsa, ki bunu söylüyor, bunu da anlamamız, bilmemiz gerekiyor. Malatya, Sivas, Maraş, Çorum katliamlarının ortak paydasından çıkarabileceğimiz sonuçlardan başka bir sonuca ulaşmamız olanaklıdır. Bence, Demirel'in saydığı illerle birlikte Maraş katliamı değerlendirilirse, bunun, anlamının da farklı olacağını burada belirtmeliyiz.

Şu da var: Aynı dönemde yaşamaya yargılandığımız bütün katliamların ortak paydasına ulaşabilmek, katliamların üçüncü bir ana amacı olduğunu da düşünmemiz gerekecektir.

(1) 26 Aralık 1978'de Sıkıyönetim ilan edilen 13 il şunlardı: İstanbul (1.244) Ankara (555), K. Maraş (137), Adana (444), Elazığ (103), Bingöl (18), Erzurum (28), Erzincan (7), Gaziantep (268), Kars (81), Malatya (110), Sivas (20) ve Şanlıurfa (278). (İllerin yanında ayraç içinde yazılan sayılar, 1974-1980 yılları arasında o ilde öldürülenlerin sayılarıdır.)

(2) Maraş, Kars'ta, Erzincan'da, Sivas'ta, Elazığ'da, Malatya'da, Gaziantep'te, Urfa'da meydana gelen olaylar *zincirine eklenen bir halka* ise, bu illerde meydana gelen olayların da aynı amaçla ve aynı merkezden verilen talimatlara göre gerçekleştirilmiş olmasını düşünmek de o denli doğru olacaktır.

(3) Bu illerde olaylar olduğu için sıkıyönetim değil, bu illeri sıkıyönetim uygulaması içine almak için olaylar gerçekleştirildiğini de düşünmek gerekir.

(4) Neden bu 8 il, olaylar zincirinin halkaları arasında sayılıyor da, örneğin Antalya (46), Amasya (37), Artvin (38), Aydın (26), Ağrı (16), Afyon (7), Adıyaman (17), olaylar zincirinin halkaları sayılmıyor.

Demirel'in Maraş'la birlikte saydığı 8 ilin, Erzurum ve Bingöl'le birlikte 10 ilin haritadaki konumuna bakınız. Yıl: 1978. Bu iller, Sovyetler Birliği / Ermenistan sınırından, Kars'tan, batıya Sivas'a ve güney-batıya İskenderun'a blok bir alan oluşturuyor.

Haber-Türk televizyonunda, Yaşar Okuyan, 12 Eylülün 30. yılında 12 Eylül üzerine konuşuyor: "Kızılordu'nun Kars'tan İskenderun Körfezine inmesi durumunda telafisi güç sorunlar çıkabilirdi!" diyor. Sıkıyönetim ilan edilen 10 ilin haritadaki yerine bakıyorum, Adana-Urfa-Sivas üçgeni, Mondros Mütarekesinde Klikya, (hedefteki "özerk" Ermenistan). Sivas'tan Kars'a Kars'tan Diyarbakır'a Sevr Andlaşmasındaki Ermenistan, (hedefte "büyük" Ermenistan).

Haritayı Jan Devletoğlu'nun *İngiliz Arşivlerinde 12 Eylülün Ayak Sesleri* kitabından okuyorum: Ankara Büyükelçiliğinin İngiltere Dışişlerine 13 ilde sıkıyönetim ilan edildiği 26 Aralık 1978'de acele kodlu telgrafında, sıkıyönetim ilan edilen illerin işaretlendiği harita üzerinden yapılan yorumda *(askeri birliklerin henüz kenti (Maraş'ı)* kuşatamadıkları" yazılmış, sıkıyönetim ilan edilen (Ankara, İstanbul hariç) 11 ilin "kısmen de olsa Türkiye'nin doğusunun *Türk Silahlı Kuvvetlerinin yönetimi altına girdiği*" biçiminde yorumlanmıştı.

Demek ki askeri birlikler, kenti (Maraş'ı) henüz tam "kuşatamamış", Türkiye'nin doğusu kısmen de olsa "Türk Silahlı Kuvvetlerinin yönetimi altına girmiş". Yani kuşatılmış ya da alınmış.

Demek ki, Türkiye'nin doğusu "kısmen" "işgal altındaydı", düşman, yani aleviler, kendi mahallelerini, köylerini işgal etmiş komünistlerdi. Şimdi Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından kuşatılıyor, alınıyor, ve Doğu Anadolu, kısmen Türk Silahlı Kuvvetlerinin yönetimi altına giriyordu!

Ama Ökkeş Kenger, Maraş katliamının bir nolu sanığıyken,

"sanık"lık tam belgeliyken, her şey belgeliyken beraat edecek, Muhsin Yazıcıoğlu'yla Meclise kurulmadan önce yayınladığı *Kahramanmaraş Olaylarının Perde Arkası* kitabının kapağında "Kahramanmaraş olayları"nın *Komünist-Ermeni işbirliğiyle* gerçekleştirildiğini yazacaktı.

Aralık 1978'de MİT'in raporundaki "alevi ve solcu yurttaş", Ökkeş'in Aralık 1989'da yayınladığı kitabında "Komünist-Ermeni" olmuştu; Nisan 2012'de 12 Eylülün yargılandığı mahkeme kapısında ise, katliamın tertipçileri "ASALA ve PKK" olacaktı. (*Birgün*, 6 Nisan 2012.)

MİT'in 12 Eylülü yargılayan mahkemeye gönderdiği raporunda ise, katliamı, "MHP ve ÜGD" planlamıştı. "MHP K. Maraş yöneticileri ile Ülkücü Gençlik Derneği (ÜGD) mensuplarının" ve "ÜGD Genel Merkezinden bir yetkilinin katıldığı toplantıda": "Maraş'taki *Alevilerin ve bunları destekleyen sol* grubun son zamanlarda *ülkücü ve sünniler üzerindeki baskılarını arttırdıkları gerekçesiyle*, bunlara bir ders vermenin zamanının geldiği", "ilkönce sol gruba mensup Alevilerin meskun bulunduğu mahallelerde, ileri gelenlerin adresleri tespit edilerek, daha sonra tespit edilen adreslere eylem yapacak şahısların belirlendiği"nin yazıldığı MİT raporunda, eylemin, Çiçek sinemasında Ökkeş'in kendi ifadesiyle "bomba" adı altında attığı "dinamit lokumunun patlatılmasıyla başlatıldığı" bilgisine yer verilmişti.

Zamanın Maraş Valisi Tahsin Soylu ise, 19 Şubat 1979'da, Başbakan Bülent Ecevit'in başkanlığında toplanan, (ve şimdi bir dosya içinde 12 Eylülü yargılayan mahkemeye gönderilmiş olan) Sıkıyönetim Koordinasyon Kuruluna sunduğu bilgilendirme notunda, "ülkü derneği eski başkanı Ali Haydar Yangın, Başkan Muhittin İlhan ve ikinci başkan Ahmet Balcı yönetiminde Maraş Milletvekili Mehmet Yurtcular Başınoğlu ve Enver Baş'ın" *"Ankara'ya bilinmeyen bir merkezden verilen talimatlara uygun olarak"* silahlandırıldığı, temin edilen silah ve patlayıcı maddelerin ülkücü olarak tanınan şahıslara uygulatıldığı" ifade edilmişti. ("Şendiller organize etti", *Cumhuriyet*, 22 Ocak 2013.)

Daha kısa bir anlatımla, Maraş katliamını tertipleyen ve

uygulayan "komünistler ve Ermeniler" değildi, "ASALA ve PKK" değildi, MHP K. Maraş örgüt yöneticileri, Maraş Ülkücü Gençlik Derneği yöneticileri, ÜGD genel merkezden bir yetkiliydi. Çiçek sinemasına patlayıcı atarak, katliama planlanmış "eylem"i organize eden ve başlatan ise, ÜGD üyesi Ökkeş Kenger'di.

Maraş katliamı, katliam sırasında Türkeş'in "defolup gitmesini" höykürdüğü "hükümet"in başkanı ise, Bülent Ecevit'ti. Katliam Ecevit'in iktidardan gitmesiyle de sınırlı değildi. Tarikat ve cemaatlerin siyasal partilerin içini doldurmaya, seçenin ve seçilenin tarikat ve cemaatlere göre belirlenmeye başlanmasıyla, aleviler kendilerine, ancak kendi kuracakları partilerde ya da laik parti geleneğini sürdüren, ve bu kimliğiyle "sol" parti olan CHP'de kendilerini ifade etme olanağı bulabilmişlerdi. Laikliğe düşman nurcuların, nakşbendilerin, ve onların yolundan yürümeye başlayan cemaatlerin, sağ siyasal partilerde egemen duruma gelmesi, solun ve sosyalist solun, siyasal yaşamdan dışlanmasına, toplumsal alanda baskılanmasına olanak sağladı; baskıya karşı güçlenen küçük-burjuva demokrasisi, 12 Martın (1971) karanlığında soluksuz kalan devrimci hareket, Ekim 1973'te oyunu verdiği partiyi iktidarda kucakladı.

Süleyman Demirel'in Maraş'ta kan dökülürken, "Solculuk, Halk Partisinin himayesine girdikten sonra Türkiye bu duruma geldi." derken, Cumhuriyet Halk Partisinin iktidara gelmesinin de "giz"ini açıklamıştı. Çorum'da, askerin, katliama bir ölçüde de olsa engel olabilmesi, Demirel'i daha da telaşlandıracak, "Eğer bu fitne CHP'den destek görmezse, devlet bu fitneyi çok kısa bir zamanda söndürür!" diyecekti. (*Cumhuriyet*, 11 Temmuz 1980.) Ne var ki "fitne" yani ilerici devrimci işçiler, gençlik, esnaf ve zanaatçılar, üzerlerinde yoğunlaşan baskıya karşın, 5 Haziran 1977 erken genel seçimlerinde Ecevit'in oyunu arttırmış, Ekim 1973'te 184 olan milletvekili sayısını Haziran 1977'de 214'e çıkarmıştı. Bu artan oyların sahipleri, büyük ölçüde seçim sonuçlarının belirlenmesiyle ortaya çıkacaktı. Bunlar seçimlerde olduğu kadar, Mecliste ve bürokraside dışladıkları "alevi"lerin oylarıydı. Ama onlar alevi oldukları için değil, alevi olarak ezildikleri

için ve ezilen sınıf ve katmanlar olarak yani sınıfsal konumları gereği sola, sosyal-demokrat partiye oy vermişlerdi.

o

Siyasal nedenlerle, adam öldürmek, her ülkede zaman zaman görülebilir. Ama siyasi nedenlerle ve sistemli olarak insanların öldürüldüğü bir ülkede, insanların siyasi nedenlerle belirli bir amaca erişmek için öldürüldüğü yadsınılamaz. Hitler ve fırınları gibi.

Maraş katliamından geriye, arkamıza baktığımızda, "durup dururken", sokakta, işçi, öğrenci, belki işsiz gençlerin aralıklarla da olsa öldürüldüğünü görürüz. CHP-MSP koalisyon hükümetinin 26 Ocak 1974'te güvenoyu aldığı tarihten sonra, 1974 yılı ortalarında başlayacaktı siyasal nedenlerle öldürümler, o yıl 6 kişi öldürülmüştü. Adları basına yansısa da, öldürülmelerinin nedeni bilinmedi. Öldürenler, sorulduğunda, "adres" de vermediler. "Canım sıkılıyordu öldürdüm!" diyecek, toplum, azmettireni bulmakta gecikmeyecekti. Bu, "Vay anasına!"ydı. Ama, öldürümleri, CHP-MSP koalisyonunun güvenoyu aldığı tarihle örtüştürenler de vardı! Öldürümlerin basit bir rastlantı olmadığını da.

12 Martta (1971), yarı-askeri darbe yapanlar, sosyalist solu işkence odalarına, hücrelere, cezaevlerine kapatmış, darağaçlarında canlarını almış olmalarına karşın, parlamento kapatılamamış, siyasi partiler feshedilememişti. Bir başka deyişle, "genel oy" hakkı askıya alınamamış, Ekim 1973'te genel seçimlere gidilmişti. Seçim sonuçları açıklandığı zaman gülenlerin yüzü buruşacaktı, çünkü, CHP, 90'ların altına düşmüş olan milletvekili sayısını, 12 Martın işkence hücreleri, darağaçları, CHP'nin oylarını ikiye katlamıştı.

CHP'nin milletvekili sayısında somutlaşan sol oyların, Kontr-gerilla adı altında kurumlaştırılan işkencelere, darağaçlarına, cezaevlerine karşın artması, ABD'yi kaygılandırmıştı. 12 Martta tutuklanan ve mahkum olanların genel af yasasıyla salıverilmesi, ABD'nin dayatmasıyla konan afyon ekimi yasağının

kaldırılması, ABD'nin yörüngesine prangaladığı uydu politikasından, Türkiye'nin bağımsız ulus politikasına dönülmekte olduğunun işaretleriydi.

Yunanistan'da ise ABD destekli beşli cunta iktidardaydı. Türkiye'de 12 Martta yarım kalan yeni bir beşli cuntanın hazırlığı yapılırken, bir şeyler tepetakla olmuştu. Ecevit, Afyon'da afyon yasağını kaldırdıklarını Afyonlulara açıklarken, EOKA lideri Sampson, darbe ile Makarios'u devirmiş ve koltuğa oturmuştu. Sampson darbesi "enosis" amacına endeksli bir darbeydi. ABD, Ecevit iktidarını, Kıbrıs'ı Yunanistan'a katmakla, çökertmek istemişti.

Ama Ecevit, 1964'te, Johnson'un İnönü'ye oynadığı oyuna gelmeyecek, garantör devlet olarak gerekli görüşmeleri yaptıktan sonra, Kıbrıs'a başarılı bir müdahale gerçekleştirecekti.

ABD için bir başka yol kalıyordu, görüntüde "demokratik" amacı bakımından faşist, yani parlamentoyu ve genel seçimleri muhafaza ederek, CHP'nin soldan aldığı oylarını, iktidar olmasını önleyecek bir seviyeye düşürmek. Bunu, Hitler'in yöntemleriyle, Yahudileri fırınlarda yakarak gerçekleştiremezdi. Ama Ecevit'in "yahudilerini", yani devrimci-demokrat emekçileri, özellikle üniversite gençliğini, öğretmenleri, öğretim üyelerini öldürterek, yaralayarak, ekonomilerini yıkarak gerçekleştirebilirdi.

CHP-MSP koalisyonunun güvenoyu aldığı 26 Ocak 1974'ten 12 Eylül 1980'e değin (kısa süren Sadi Irmak hükümetini saymazsak) altı kez soldan sağa, sağdan sola iktidar el değiştirecek, siyasi nedenlerle öldürülenlerin sayısı giderek artacaktı. Şöyle:

1974 yılında 6 ölü, 1975'te 42 ölü, 1976'da 111 ölü, 1977'de 238 ölü, 1978'de 1.049 ölü, 1979'da 1.369 ölü, 1980'de (12 Eylüle kadar) 2. 499 ölü.

1974-1980 arasında, Ecevit'in üç başbakanlığı döneminde (33 ayda ya da 1.005 günde) 2.253 kişi, günde ortalama 2.24 kişi öldürülmüştü, - Demirel'in üç başbakanlığı döneminde (40.5 ayda ya da 1.117 günde) 3.591 kişi, günde ortalama 3.21 kişi öldürülecekti.

Öldürülenlerin sayısal artışında, bizi duraksatan iki nokta

vardı. 1977 ve daha çok da 1978 dönemlerinde siyasal amaçlı öldürümlerin, niteliği ve niceliği artmış, katliama, vahşete ve soykırıma dönüşmüştü.

Çünkü Ecevit 5 Haziran 1977'de erken genel seçime gitme kararı aldırmış, yeniden yola çıkmıştı. Ecevit oylarını artırmış, milletvekili sayısını 188'den 214'e çıkarmıştı. Bir başka deyişle, solun/CHP'nin oylarını azaltmak için bunca insan öldürülmüştü, ama öldürtenler sonuç alamamıştı. Ecevit, oylarını artırmıştı. Metro Golden Mayer'in aslanı işte o zaman ikinci kez gürüldeyecekti.

Sıradan, tek tek öldürümler ülke geneline yayılacaktı, 67 ilde (en az Gümüşhane'de: 2 kişi; en çok İstanbul'da:1.244 kişi.) 5.388 kişi öldürülecekti.

İkincisi, toplumsal saygınlıklarıyla tanınmış ilerici, aydın kişiler, bilim adamları, devrimci meslek örgütlerinin temsilcileri, Haziran 1977 seçimlerinden sonra bir takvime bağlı olarak öldürülecek, 1978 ve 1979 yıllarında sayıları artacaktı.

1978'de: Orhan Yavuz, Doğan Öz, Server Tanilli (yaralı), Bedrettin Cömert, Bedri Karafakioğlu, Necdet Bulut, Akın Özdemir; Hamit Fendoğlu;

1979'da: Abdi İpekçi, Mihri Belli (yaralı), Cevat Yurdakul, Talip Öztürk, Ümit Doğanay, Cavit Orhan Tütengil.

1980'de: Ümit Kaftancıoğlu, Sevinç Özgüner, Gün Sazak, Kemal Türkler.

Üçüncüsü: Yığınsal öldürümler, 1 Mayıs 1977'de devrimci işçiler pusuya düşürülecek, 16 Mart 1978'de Üniversite katliamı, devrimci öğrenciler bombalı saldırıda öldürülecek ve yaralanacak, 9 Ekim 1978'de Bahçelievler katliamı, TİP'li gençler kaldıkları evde silahlı faşist çetesinin kurbanı olacaktı.

Katliam halka yönelecek, sol partilere oy veren, Ecevit iktidarını pekiştiren aleviler katliamın hedefinde olacak, Malatya (17 Nisan 1978), Sivas (3-4 Eylül 1978), Maraş (19-26 Aralık 1978), yalnızca katliamın değil, soykırımın da merkezleri olacaktı. Çorum (Mayıs-Temmuz 1980), 12 Eylülün üçüncü yani son kampanyası olacak, Demirel'in sözleriyle, "Çorum bırakılacak, Fatsa'nın işi görülecek"ti.

Erdost – Maraş'ta doruğuna erişen katliam, yani 1978 yılı, Kontrgerilla tartışmalarını da birlikte getirmişti. Öncesi de vardı.

5 Haziran 1977 seçim konuşmaları sürecinde, Bülent Ecevit, Niksar'da, Şiran'da, Gümüşhane'de, Erzincan'da taşlı-sopalı saldırılara uğramış, Çiğli havaalanında suikastten sıyrılmış, İzmir'de, Başbakan Demirel'den kendisine yapılan ihbarı içeren bir mektup almıştı. İhbara göre, Ecevit, Taksim meydanında konuşurken, uzun menzilli silahlarla vurulacaktı. İzmir mitinginde yaptığı konuşmada, Ecevit, *"devlet içinde fakat hukuk devleti alanı dışındaki bazı örgütler ve güçler"* konusunda kaygılarını dile getirmiş, aynı kaygıları Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'e iletmiş, *"demokratik hukuk devletinin denetim alanı dışında kalan bazı örgütlerin kanlı olaylarda başlıca etken olduğunu"* söylemiş, Korutürk, Ecevit'in kaygısını susarak geçiştirmişti. 1978'de yeniden Başbakan olduğunda Ecevit, Genelkurmay Başkanı Kenan Evren'den "bu sivil örgütü dağıtmasını istemiş", "Müsterih olun kaygılanacak bir şey yok" yanıtını almıştı Evren'den.

"Devlet içinde ve hukuk alanı dışında kalan bazı örgütler ve güçler" neydi, kimlerdi bunlar! Cumhurbaşkanı Korutürk susarak geçiştirmişti. Çünkü o biliyordu. "Bilgi", Truman Doktrininde, Türkiye'ye Yardım Andlaşmasında, özenle belirtilmişti: "gizli"ydi.

Ecevit Başbakan olarak "Kontrgerilla"nın üzerine gitmeye başladığı zaman, AP (Adalet Partisi) lideri Demirel, yaptığı basın toplantısında, "Kontrgerilla için Ecevit'in yakasını bırakmam" demiş, Kontrgerilla'nın tanımını ve görevini şöyle açıklamıştı: "Kontrgerilla, bir savaşta, ülkenin bir parçası terkedilirse, gene *devlete ait kuvvetlerin gayri nizami savaş içinde kalıp* düşmanın işini güçleştirmek için askeriyeye müracaat edilen metodlardan biridir." Eklemeyi de ihmal etmemişti: "Yalnız bizde değil, bütün dünya ordularının müracaat ettiği yollardan biridir. Biz icat etmedik bunları." (*Milliyet*, 5 Şubat 1978.)

Demirel basın toplantısı yaptığı tarihte, siyasal nedenlerle sokakta öldürülenlerin sayısı 403'tü. 12 Eylüle değin dörtbin

insan daha öldürülecekti.

"Bir savaşta ülkenin bir parçası terk edilirse", bu terk edilen parçada, devlete ait kuvvetlerin gayri-nizami (düzenli olmayan) savaşın, nitelik bakımından düzenli savaştan ayrı savaşlar olacağı bilinir. Düşmanın savaşla işgal ettiği yurdun bir parçası ve düşmana karşı düzenli olmayan savaş!... Düşmanın işgal ettiği bir yer yok, işgal edildiği varsayılan yerde (yurdun bir parçasında), devlete ait güçlerin gayrinizami (düzenli olmayan) savaşı var. Her gün öldürülüyor insanlar. 67 ilin 67'sinde. Az ya da çok. Ülke boydan boya düşman tarafından işgal mi edilmiş? İşgal edilen bir köy bile yok, ama 67 ilde devam eden bir savaş var: Düzenli olmayan savaş. Ülkeyi, işgal etmiş düşmanlardan, yani Abdi İpekçi'den, Doğan Öz'den, Orhan Yavuz'dan kurtarıyor.

Demirel'in basın toplantısından iki gün sonra, Ülkü Arman'ın haber yazısı yayınlanacaktı *Hürriyet*'te. Özel Harp Dairesi'ne dönüştürülmüş olan Seferberlik Tetkik Kurulu'nun görevleri şöyle sıralanıyordu: (1) *Düşmanın, yurdun bir bölümünü işgal etmesi halinde*, o bölgede yeraltı mukavemet teşkilatı organize etmek, (2) *yurt içine sızacak* düşman kuvvetlerini bertaraf etmek; (3) ordunun düşman ülkelerine hareketinde, geri bölgenin güvenliğini sağlamak, (4) yurtiçinde düşmanla işbirliği yapmaya kalkışacak grupları etkisiz bırakmak.

Komünist kimdir? *Bay Pipo*'nun yazarları bu soruyu şöyle yanıtlıyor: "Yurdu işgal eden düşman", "yurt içine sızan düşman", "yurtiçinde düşmanla işbirliği yapacak grup" üç şıkta da *düşmanın varlığı* sözkonusudur, ve üç şıkta da düşmanın *yurtiçinde* varlığı sözkonusudur. Son şıkta, "düşmanla işbirliği yapmaya kalkışacak gruplar" ise somut bir işbirliği için düşmanın maddi olarak varlığını öngördüğü gibi, sözkonusu düşman "komünizm" olduğu için, komünist olmak, komünizmi benimsemiş olmak, işbirliği için yeterlidir, ve düşman bu kez içerdedir, yani dışardan gelmiş değil, içerde "olmuş" düşmandır.

Genelkurmay Başkanlığı'nın 12 Eylül Mahkemesine gönderdiği Maraş Katliamıyla ilgili dosyada yeralan belgelerde, Özel Harp Dairesinin görevleri ise, oldukça özel: (a) Hareket ortamında müstakil, müşterek ve bileşik *özel kuvvetler* harekatı icra

etmek, (b) Yurt içi ve yurt dışında icra edilecek *terörle mücadele harekatına destek* vermek, (c) Emirle *gayri nizami harp harekatını* planlamak ve icra etmek, (ç) Seferde düşman derinliklerinde bilgi toplamak, akın ve pusu icra etmek ve düşman işgaline uğramış bölgelerde mukavemet (direniş) harekatı başlatmak, (d) Dost ve müttefik ülkelerin *özel kuvvetleriyle* taktik ve teknik bilgi alışverişi, teknik malzeme, taktik ve müşterek eğitim konularında işbirliği yapmak.

Genelkurmayın Özel Harp Dairesinin görevlerinin esasını "*özel kuvvetler* harekatı icra etmek", "*gayri nizamı harp harekatını* planlamak ve icra etmek", "Dost ve müttefik kuvvetlerle taktik ve teknik bilgi alışverişi, müşterek eğitim konularında işbirliği yapmak..."

Erdost – Değişen savaş stratejileri ve bunların ABD üzerinden Türkiye'ye yansıması, yalnızca Seferberlik Tetkik Kurulunun adını değiştirmekle kalmamıştı, aynı zamanda "savaş"ın niteliğini de değiştirmişti. Şöyle sıralayabiliriz:

(1) 2 Temmuz 1947. Truman Doktrini. *Ulusal bütünlüğünü korumak ve özgür ulus olarak varlığını sürdürmek* için Türkiye'ye yardım kararı alınıyordu.

ABD, İkinci Dünya Savaşı sırasında benimsediği *genel savaş stratejisi* yanında *sınırlı savaş stratejisini* benimsemişti. Sosyalist sistem içersindeki ülkelerin sınırlarından yapılacak saldırıları önlemeyi amaç edinen *sınırlı savaş* stratejisi ile Seferberlik Tetkik Kurulunun görevleri örtüşüyordu.

(2) ABD sınırlı savaş stratejisiyle yetinmeyecek, açık, silahlı saldırıların yanında, *dolaylı saldırı* ve *dolaylı saldırıya karşı özel savaş stratejisini* benimseyecekti. Özel savaş, özel ordu, NATO gizli ordusu adı altında, ama tam Amerikan projesi olarak Özel Harp Dairesine verilmişti.

"Dolaylı saldırı"ya karşı "özel savaş", 1956'larda, Rockefeller tarafından Başkan Eisenhower'e dikta ettirilmişti. Açık, silahlı savaşlardan ayrı olarak, demokratik hareketler biçiminde, reformist, devrimci hareketler biçiminde görülen, maskeli, yani dolaylı komünist hareketler sözkonusuydu. Dünya silahlı komü-

nist hareketinden daha tehlikeliydi. Dolaylı savaşa karşı, özel savaş, gayri-nizami savaş, yani *düzenli olmayan savaş*, "uluslararası komünizmin silah kullanmadan, dolaylı olarak saldırıya geçeceği" görüşüne dayandırılmıştı, Mart 1959'da Dulles ve Zorlu, ABD'nin baskısıyla "Dolaylı Savaş Anlaşması"nı imzalamışlardı. Meclisin onayından geçmeyen, hangi öğrenci eyleminin, hangi halk hareketinin ya da bir grevin dolaylı saldırı olduğunun takdiri ABD'ye tanınmıştı, yani Büyük Millet Meclisine ait irade yetkisi, yabancı bir devlet başkanına devredilmişti. Bir grevi, bir işçi yürüyüşünü, bir öğrenci hareketini gerekçe göstererek bir gece Ankara'ya Amerikan "özel kuvvetleri" paraşütlerle inebilir, önceden işaretlenmiş evlerimizde katliam gerçekleştirebilirdi.

(3) Eisenhower doktrinine göre, Asya'da ve Ortadoğu'da ABD'nin pozisyonunu sağlamlaştıracak askeri paktların ana görevi, *herhangi bir komünist saldırısını ve ulusal hareketleri önlemek* olarak özetlenebilirdi. Yardım yapılacak ülkelere genişletilmiş yardımın "*bağımsızlık eğilimini artıracağı*" ve "*mevcut askeri paktları zayıflatacağı*" ileri sürülerek, *Türkiye gibi ülkelere doğrudan yapılacak ekonomik* yardımın ABD'ye bağlı ve bağımlı hükümetleri iktidarda tutacak ve ABD'ye düşman muhalif hükümetleri zararsız bırakacak biçim ve miktarda olması gerektiği ABD Başkanına dikte ettirilmişti.

Türkiye'ye yapılacak yardım ulusal bütünlüğümüzü korumak ve özgür ulus olarak varlığımızı sürdürmek için yapılacaktı. Rockefeller'in önerisine göre, Türkiye'ye yapılacak yardım genişletilirse, *bağımsızlık eğilimi ve ulusal hareketler* artacak, askeri paktlar zayıflayacaktı.

(4) Türkiye, NATO'ya girdikten sonra NATO Ek Protokolünü imzalayacak, Gizli Ordu kurulmasını kabul edecek, ABD askeri tarafından kurulan gizli orduya, Seferberlik Tetkik Kuruluna, NATO kaskı giydirilecekti. Kürecik'te ABD'nin kurduğu Radar Üssünün NATO kuruluşu olması gibi.

1965 yılında, Cevdet Sunay'ın Cumhurbaşkanlığı sırasında, ABD Başkanı Johnson'ın açıkladığı gibi 47 ülkeye 344 ekibin gönderildiği ve "yeni bir örgütlenme" içersine girildiği süreçte

Seferberlik Tetkik Kurulu, Özel Harp Dairesi adını alacak, "gizli ordu", Özel Harp Dairesi adıyla aynı yerde faaliyetine devam edecekti. Ulusal bir ordumuz vardı: Türk Silahlı Kuvvetleri. İki ordumuz olacaktı. Biri ulusal ordu, öteki NATO ile korunan sistemin, yani bizi kemiren emperyalist sistemin mahalle bekçisi NATO'nun ordusu.. Şimdi NATO ordusu kaskı içinde bir de gizli ordumuz olacaktı ve bu NATO gizli ordusu 12 Eylül öncesinde ülkeyi iç savaşa götürecek cinayet, sabotaj, suikastları uygulayan orduydu. Orda kalmayacak, Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra, evre evre ulusal orduyu teslim alacaktı.

Amerikalı askerler özel savaş yöntemlerini öğretmek için Türkiye'ye geliyor, Türkiye'den bazı subaylar Amerika'ya gidiyor ve orada suikast, sabotaj, katliam, iç savaş gibi özel savaş / kontrgerilla taktiklerini öğreniyorlardı.

Bu dönem, aynı zamanda Vietnam'da test edilen "yeni örgütlenme" dönemiydi. Yani yeni özel savaş yöntemlerinin uygulanmaya başlandığı dönemdi. Yurtlarını savunan Vietnamlılar, diri diri helikopterden atılacak, canlı canlı yakılacak, yetmeyecek toplu işkence yapılacaktı. Bir başka deyişle, ABD, dolaylı saldırı bahanesiyle, bir ülkeyi şu ya da bu şekilde işgal etmiyor, o ülkenin halkını kendi halkına kırdırtıyordu.

Madde "gizli"ydi, çalışma "gizli"ydi, bilgi "gizli"ydi. Ama Truman Doktrini'ne göre yardım, Türkiye'nin "*ulusal bütünlüğünü korumak*" ve "*özgür ulus olarak varlığını sürdürmek*" için veriliyordu, Türkiye'nin ulusal bütünlüğünün korumasında gizli olan ne olabilirdi! Özgür ulus olarak varlığını sürdürmesinde gizli olan ne olabilirdi! 29 Ekim 1923'te ilan edilen Türkiye Cumhuriyeti, gizli mi kurulmuştu, çete, eşkıya işi miydi?

JUSMATT'ın (Amerikan Askeri Yardım Heyetinin) komutası altında yapılandırılacak olan Seferberlik Tetkik Kurulu (ki, kurulduğu tarihte, ulusal istihbaratın adı "Milli Emniyet"ti; ve kadrosu askerdi), şöyle de denebilirdi, Türkiye'ye Yardım Anlaşması adı altında, "müşavir statüsünde Amerikan askeri "şahıs"lar, Türk Milli Emniyetinden asker şahısları eğitecek ve onlara öğretecekti."

Doğal ki, değişen savaş stratejileri açısından NATO,

Türkiye'ye de bu gizli orduyu kabul ettirmiş, Seferberlik Tetkik Kurulu, NATO'nun gizli ordusu olarak faaliyetini üstlenmişti.

Özel Harp Dairesi nedir diye sorulursa, "Seferberlik Tetkik Kurulu"nun 1965'ten sonraki adıydı, yalnızca adı değişmemiş yeniden yapılandırılmış, işkence, eziyet ve öldürme yöntemleri "geliştirilmiş"ti.

ABD Başkanı Johnson'ın, 1964'te, Birleşik Devletler Harp Akademisinde, "Geri kalmış ülkelerde yeni bir örgütlenme içersindeyiz. Şu anda 344 ekibimiz 47 ülkede iç savaş taktiklerini öğretmekle meşgul" diye konuştuğu tarihte, Cevdet Sunay'ın Genelkurmay Başkanlığı döneminde, Seferberlik Tetkik Kurulu'nun adı "Özel Harp Dairesi" olarak değiştirilmişti. Seferberlik Tetkik Kurulu, Amerikan Askeri Yardım Teşkilatının bulunduğu binadaydı, Amerikan askerleri, Truman doktrini ya da Türkiye'ye Yardım Anlaşmasına göre Seferberlik Tetkik Kurulu üyelerini eğitiyordu. Anlaşmaya göre her şey "gizli"ydi, her şeyden önce de "bilgi" gizliydi. Johnson, Amerikan Askeri Akademisinde, "şimdi 344 ekibimiz 47 ülkede, suikast, sabotaj, iç savaş yöntem ve taktikleri öğretiyor" dediği zaman, Özel Harp Dairesinin adının ve yapılanmasının niçin değiştiğini pek çoğumuz anlayamayacaktı.

Başkan Johnson'ın geri kalmış ülkelerde yeni bir örgütlenme içersine girdiklerini söylediği dönem, Amerikan askerlerinin Vietnamlılara, Vietnam gerillalarını en vahşi yöntemlerle öldürmeyi öğrettikleri dönemdi ve bu dönemde Türkiye'de Seferberlik Tutkuk Kurulu, istihbarat, operasyon ve sorgulama ile görevlendirilecek olan Özel Harp Dairesi adını almıştı.

"Türkiye içinde ve dışında Kontrgerilla ordusu pek çok yerde eğitilmişti, paramiliter eğitim merkezleri arasında Ankara, Bolu, Kayseri, Bursa ve Çanakkale, 1974'ten sonra Kıbrıs'taki okullar yeralıyordu. "Bolu'daki dağ komandosu okulunda, Vietnam sonrası hazırlıkları yürüten Yeşil Bereliler ile ABD Özel Kuvvetler subayları Kontrgerillayla birlikte eğitim aldılar. Bazı seçilmiş kontrgerilla askerleri ABD'ye giderek Amerikan Okulunda *(School of American* / SOA) eğitimden geçtiler." Özel Kuvvetler ve teröristlerin eğitim merkezi olan SOA

(önce Panama'da, sonra Amerika'da) bir şiddet üretim merkezi olarak ün kazanmıştı.

Erdost – 5 Haziran 1977 seçimleri öncesinde ve sonrasında ateşlenen "kontrgerilla" tartışmaları da, gündemi belirleyecektir.

Cevdet Sunay'ın Genelkurmay Başkanlığı döneminde, Özel Harp Dairesinin görevleri, öteki şıklar yanında, 2. *yurt içine sızacak düşman kuvvetlerini bertaraf etmek*, 4. *yurt içinde düşmanla işbirliği yapmaya kalkışacak grupları etkisiz bırakmak*" olarak belirlenmişti.

Maraş katliamı, burada "*yurt içinde düşmanla işbirliği yapacak gruplar*" şıkkına girer miydi?

1968-1970 yılları arasında, 47 yerde açılan "Komando Kampları"nda, Ecevit'in söylemiyle, gençlere, suikast, sabotaj, iç savaş, katliam usul ve yöntemleri öğretiliyordu.

NATO'nun Gizli Orduları kitabının yazarı Ganser, "paramiliter eğitim merkezleri arasında, Ankara, Bolu, Kayseri, Bursa ve Çanakkale'yi, 1974'ten sonra Kıbrıs'taki okulları sayar. Yeşil Bereliler ile ABD Özel Kuvvetleri subayları Kontrgerillayla birlikte eğitim almışlar, bazı seçilmiş Kontrgerilla askerleri ABD'ye giderek Amerikan okulunda (SOA) eğitimden geçmişlerdi. "*Türkeş, silahlı sağcı kuvvet Bozkurtlar'ı oluşturmuştu, Bozkurtlar, şiddete başvurmaya hazır silahlı ve eğitimli adamlardan oluşan, acıması olmayan bir şebekeydi.* CIA, Türkiye'deki gizli orduyu oluştururken kullandığı ve desteklediği hareket, işte bu faşist hareketti. *Batı Avrupa'da NATO gizli ordularının keşfedilmesinin ardından, "Kontrgerilla" adı altında faaliyet gösteren gizli gölge orduyu ağırlıkla Bozkurtlardan oluşturduğu açığa çıkmıştı.* Askeri darbe sırasında (12 Eylül 1980'de), Türkiye'de, yaklaşık 1.700 Bozkurt örgütlenmesi ve bu örgütlenmede kayıtlı 200 bin üye ile bir milyon ülkücü sempatizan bulunuyordu." (Ganser, 396, 421.)

"Özel Harp Dairesi" komutasında ve CIA sponsorluğunda faaliyet gösteren MİT ve Kontrgerillanın "açık ve sinsi faaliyetler" tanımı altında gerçekleştirilen, adam öldürme, bombalama, silahlı soygun, işkence, kötürümleştirme, kundakçılık, sabotaj,

propaganda, yalan haber yayma, zorbalık ve şantaj, özel savaş yöntemleri sayılıyordu.

Erdost – CIA eski Ortadoğu Şefi Graham Fuller, 1 Kasım 2004'te *Vatan*'da yayınlanacak konuşmasında, yeşil kuşak fikrinin, soğuk savaş zamanında "*Sovyetlerin güneye doğru yayılmasını önlemek*" ve "solu *çökertmek*" için, "herkesin, parayla, silahla, her şeyle, siyasal islamı desteklediğini" söylemişti.

"Türkiye'de çok kuvvetli bir sol vardı, diyordu. Aynı şekilde İran'da da... Hem 1950, 1960'larda, hem 1970'lerde. Komünizm hareketi çok kuvvetliydi. İslam zayıf, ama solculuk güçlüydü." diyen Graham Fuller, solu çökertmek için, "yalnızca ABD'nin değil, bütün Arap dünyasının, Avrupalıların, herkesin, parayla, silahla, her şeyle siyasal islamı desteklediğini" söyleyecekti.

Fuller'e sorulan soruların yanıtı kısaca şöyleydi:

"Yeşil kuşak fikri, Soğuk Savaş zamanında Sovyetler'in güneye doğru yayılmasını önlemek içindi. Fikir herhalde bizimdi. Ama o zamanlar bütün islam devletleri de komünizme karşı müslümanlığın çok güçlü bir duvar olduğunu anlamışlardı. Çok haklı bir tezdi. Çok çok doğruydu. Komünizme karşı gerçek bir duvar oluyordu islam". (*Vatan*, 1 Kasım 2004.)

Graham Fuller, ABD'nin, Türkiye'de, "bir yandan demokrasinin güçlenmesine, bir yandan da komünizmi zayıflatmaya çalıştığını" söylüyordu ama, güçlendirilen demokrasinin teokratik islam, zayıflatılan komünizmin ise demokrasi olduğu bütün çıplaklığıyla ortadaydı. Tümünün ortak paydası "faşizm"di.

CHP-MSP Koalisyonunun güvenoyu aldığı günden başlayarak, "Kanlı Pazar"la noktalanan 12 Mart öncesine kaldığı yerden, 1974 yılından başlayarak, siyasal nedenlerle yeniden kan akıtılmaya başlanacaktı.

Graham Fuller'in vurguladığı gibi, "*Sovyetler'in güneye doğru yayılmasını önlemek*" ve "*solu çökertmek*" için, "herkes, parayla, silahla, her şeyle, *siyasal islamı desteklemiş*"ti.

Silahla, parayla, zorla, "solu çökertmek" için "siyasal islamı desteklemek", islam için nasıl bir şeydi! Bu desteğin, 5 Haziran 1977 genel seçimlerinden sonra ulaştığı boyutu ölü sayısından çıkarmak istedim: Hem ölü sayısı artıyor, hem bilimde, yazında,

sanatta, siyasal alanda her biri ayrı bir değer olan adlar ölüler listesini dolduruyor, katliamlar tespih taneleri gibi birbiri ardına ülkeyi kana boğuyor. Maraş dahil.

Herkes, parayla, silahla, her şeyle İslam'ı destekleyenler, 23 Aralıkta (1978) Maraş'ta sahnedeydiler: *Mahalle içlerinde, köylerde, aynı yalanlar yinelenmektedir*: "Komünistler, aleviler, Ulucamiyi yaktılar. Kadınlarımızın memelerini kestiler, ağaçlara çiviledilerı, Allah için Cihad başına..." *Camide hoca vaaz veriyor:* "Hükümet komünist bir hükümettir. Komünistlere yardım edip kardeşlerimizi öldürdüler. Allahını seven cenk meydanına!" Bir köy muhtarı, elinde otomatik silah: "Vurun Sütçü İmamın aşkına din elden gidiyor."

Sovyetler'in güneye yayılmasını önlemek, "siyasal islamı desteklemek" için "komünizmi önlemek" nasıl bir şeydi! Bu "çok çok doğru" tezin doğruluğunu, "çok çok doğru bir tez olduğunu" Maraş Cumhuriyet Savcılığının İddianamesinden okuyoruz:

İddianameden: "Komünist aleviler dışarıya çıkın sonunuz geldi. Maraş ovası Bozkurt yuvası..." "Yetişin ey ümmeti müslümin gün bu gündür, komünistlere, kafirlere ölüm, müslümanları durdurmayın!"

Yörükselimliler açımlıyorlar Graham Fuller'in "bu çok çok doğru tezi"ni:

"İki-üç bin kişi vardılar. Hep ellerinde Alman tüfeği, mavzer, makinalı. ... Kadınlarımızın memeleri kesildi. Altı aylık çocuğumuza kurşun sıkıldı. Kolları, bacakları kesildi, kafaları dövüldü. Kadınlarımızın hem ölüsüne hakaret ettiler, hem dirisine. Kocasının yanında yaptılar bunları. Kocası dedi: "Allah'tan korkun", kocasını çekti öldürdüler. Ardından kadını öldürdüler... Gözlerine şiş soktular insanların..." "Sergentepe'de Keşanlı (...)'ün karısının ırzına geçip, kurşuna dizdiler. Daha sonra kilotunu çıkarıp sokağa attılar. Kalaycı Şah İsmail'in baltayla vurup beynini çıkardılar."

Graham Fuller'in sözleriyle: "Solu çökertmek için, herkes, parayla, her şeyle, siyasal islamı desteklemiş", "komünizme karşı müslümanlığın çok güçlü bir duvar olduğunu bütün islam

devletleri anlamıştı. *Çok haklı bir tezdi. Çok çok doğruydu."*

Erdost – 12 Eylülü yargılayacak mahkemenin kapısında iki isim: Biri *Ökkeş Kenger*, adıyla birlikte kendisi. İkincisi *Haluk Kırcı*, kendi yok adı dolaşmış ortalıkta.

Maraş katliamı da 12 Eylül mahkemesinde. Kenger, Maraş katliamının 1 nolu sanığı. "Maraş katliamının perdesi inmedi" demiş, belli ki perdeyi indirmeye gelmiş. Haluk Kırcı, Bahçelievler katliamı yedi genci katletmiş olmaktan "gururlu". Allah'tan Türk milletini korumasını dilemiş. Niçin "müdahil" olmak istediği anlaşılmamış. Ama İçişleri Bakanlığının Maraşla ilgili müfettiş raporunda, "olayın seyri" bölümünde, "72" nolu paragrafta, "olaydan önce" Ankara'dan Maraş'a gitmiş olan 12 kişinin adları arasında. "Haluk Kırcı'nın adını görünce, niçin "müdahil" olmak isteyeceğini soracaktım. Bahçelievler katliamı 9 Ekim 1978, Maraş'ta Çiçek sinemasına bombanın atıldığı tarih 19 Aralık 1978. İki ay sonra, Kırcı'nın, "katliamdan birkaç gün önce, Bahçelievler katliamı ekibinden kişilerle, Maraş'ta bulunmasının anlamı olmalıydı. Kırcı, belki de bunun için "müdahil" olmak istemiş olabilirdi. Başkanı Muhsin Yazıcıoğlu'nun iğvasına uymuş, 7 devrimci gencin 7'sini de ben öldürdüm demişti. Birisini boğarak, ikisini götürdükleri tarlada, dördünü evin içinde kurşuna dizerek. Maraş'ta çok işe yaramış olmalıydı! Ama yalnız değildi: Maraş'a giden 12 kişinin içinde Bahçelievler Katliamında bu başka kişilerin adları da vardı.

Raporun "Olayın Gelişme Seyri" başlığı altında, "Yakalanan bu şahısla (Ökkeş Kenger'le) *sohbetten ileri gitmeyen bir konuşma yapıldığı*, bu konuşma sırasında Ankara Bahçelievler olayı ile ilgili olarak çizilen ve televizyonda yayınlanan portreye benzetildiği, anlatımlarından olay hakkında edinilen bilgileri doğrular cevaplar alındığı belirtilerek, Maraş'la ilgili sorgusunun, Ankara Bahçelievler sorgusuyla birlikte yapılması önerilmişti. Öyle anlaşılıyor ki, böyle bir sorgu yapılmamıştı.

o

İÇİŞLERİ BAKANLIĞININ EMRİYLE 'ÖZEL YETİŞMİŞ BİR EKİP'İN HAZIRLADIĞI RAPOR

İçişleri Bakanı İrfan Özaydınlı'nın talimatı üzerine "özel yetişmiş bir ekip" tarafından 29.12.1978 ve 29 Ocak 1979 tarihleri arasında yerinde yapılan araştırma üzerine hazırlanan *Rapor*'dan olayın adli seyri:

"Güneş Ne Zaman Doğacak" Filmi, *Katliam Programının Bir Parçası*

7 Aralık 1978 günü Adana'dan Maraş'a iki şahıs (İbrahim Yıldırım ve Ünal Erkan) beraberlerinde "Güneş Ne Zaman Doğacak?" filmi ile Maraş Ülkücü Gençlik Derneği (ÜGD) şubesine gelirler. Burada iki gün kalan İbrahim Yıldırım, ÜGD İkinci Başkanı Mustafa Kanlıdere, üye Ökkeş Kenger, Ali Akkaya ve Çiçek sineması sahibiyle görüşmeler yapar. İbrahim getirdiği filmle birlikte Elbistan'a gider.

16.12.1978 günü, onbeş gün öncesinden, *"Zeynel ile Veysel"* filminin parçası gösterilirken, ve bu arada yedekte *Kuşku* ve *Yumurtanın Sarısı* adlı iki filmin gösterimi sıradayken, o gün (16 Aralık 1978) İbrahim Yıldırım "Güneş Ne Zaman Doğacak?" adlı filmi getirmiş, aynı gün gösterime girmiştir.

Film, Rusya'dan Türkiye'ye kaçan iki esir Türk'ün maceralarını yansıtmaktadır. Emniyet Genel Müdürlüğü 1 Nolu Film Denetleme Kurulu tarafından "halka gösterilmesinde sakınca" bulunarak filmin gösterimi için izin verilmemiş, İçişleri Bakanlığı Film Denetleme Yüksek Kurulunca yeniden tetkik edilerek izin verilmiştir. 68 dakikalık izni tartışmalı alınan film 90 dakika oynatılmıştır. Sansüre sokulmayan 22 dakikalık bölümün ise *halka gösterilmesi sakıncalı sahnelerle doludur.*

"Dinamit"ten "Bomba"ya Senaryonun Evrimsel Devrimi

18.12.1978 günü, ÜGD şube başkanı Mustafa Kanlıdere, Ökkeş Kenger ve ÜGD üyesi 3. Başkanı Mustafa Tecirli'ye "*Halkı kışkırtmak, tahrik etmek ve isyanını sağlamak için, solcuların attığı süsü verilmek kaydıyla, tahrip gücü az bir* ***dinamit atılmasını***" buyurur. Atılacak *dinamitin* saat 15.00'te Şekerli Camisinden alınmasını ister. Sonra Başkan Mehmet Leblebici ile görüşür, köyüne gider. Aynı gün Başkan Mehmet Leblebici de Ankara'dan ayrılır.

Sinemaya atılması istenen *dinamit*, Şekerli Camisinden alınır ve Boğazkesen Camisinde 3'üncü Başkan Mustafa Tecirli'ye verilerek 19.12.1978 salı günü getirilmesi istenir.

Ökkeş Kenger, 19.12.1978 salı günü, Ankara 29 43 51 nolu (ÜGD Genel Merkezine ait) telefonla, birinci kez üç dakika, ikinci kez altı dakika (22.27 – 22.33) görüşme yapmıştır. İki telefon konuşması arasında, 3'üncü Başkan Mustafa Tecirli'nin görevlendirdiği Yunus İlhan'a, sinema tuvaletinde *dinamiti* verdiğini ve *dinamitin* ön sıralara atılmasını söylediğini ifadelerinde belirtir.

Aynı gün, patlamanın vuku bulduğu 19.12.1978 günü Salman Ilıksoy adlı şahıs Bekir Sevim ve Salih Doğramacı ile birlikte sinemaya gelmiş, salon kısmından aldıkları 319-320-321 numaralı biletlerine göre salonun en arkasındaki yerlerine sinema görevlisi Ali Kavak tarafından oturtulmuştur.

Film başladığında, önceki gecelerde olduğu gibi, "Komünistler Moskova"ya", "Milliyetçi Türkiye", "Katil CHP" sloganları söylenerek müzik ve oyunlarla tempo tutulmuştur.

Saat 20.45'de filme ara verilmiş ve ışıklar yakılmıştır. Yaklaşık 20.46'da, önden 10'uncu sıranın başındaki 109 numaralı *koltuk altında* "parça tesiri olmayan basınç tesirli ve etkinlik gücü az olan bir bomba" patlar.

Filme ara verildiğinde, en arka sıradan kalkıp, salon çıkış kapısına ya da sigara salonuna gelmiş olması gereken Salman Ilıksoy, patlama sesini duyunca kaçar. Onunla birlikte, arkasından birkaç kişi daha kaçar. İlk kaçan Salman Ilıksoy'un peşine

düşülür, 40 metre sonra yakalanır ve Çarşı Karakoluna götürülür.

Bu arada, patlama olayını ve bombayı atanı gördüğünü ve tanıyacağını söyleyen Cuma Avcı da karakola getirilir. (Cuma Avcı, 12 yaşlarında, ayakkabı boyacısıdır.)

Hazırlık 1978/3589 sayılı olay dosyasında bulunan, 19.12.1978 saat 23.00 tarihli "Teşhis ve Tesbit Zabıt Varakasında" görüleceği gibi 7 kişinin arasına karıştırılan Salman Ilıksoy'un Cuma Avcı tarafından ısrarla tanındığı tutanağa bağlanmıştır.

Ayrıca, aynı dosya içersinde mevcut 20.12. 1978 tarihli saat 24.00'te olay yerinde (sinemada) hazırlanan "Görgü ve Tesbit Zaptı" ile Cuma Avcı'nın Salman Ilıksoy'u tanıyacağını söylediği tutanağa yazılmıştır.

Bakanlık tarafından görevlendirilen uzmanların raporunda, 19.12.1978 tarihli "Çiçek Sineması Patlama Olayı" dosyasında polis tarafından yapılan hazırlık tahkikatı bölümünün, yüzeysel, noksan, yanlış ve adli bir hata işlenerek Savcılık makamına devredildiği kanısına varılır ve görgü tanığının çelişik ifadeleri ve teşhis ve tanık tutanağının düzenlenmesinde *adli bir hata* olduğu belirtilir.

Görgü Tanığı / Çelişik İfadeler

Cuma Avcı, Salman Ilıksoy'un, "Sinema salonunun kapısından bir şey attı" - "Kalktım büfeye doğru gidiyordum, balkonda, isminin sonradan Salman Ilıksoy olduğunu öğrendiğim şahıs benim bulunduğum salona doğru bir şey attı" - "Büfeden eğlencelik almak üzere giderken kapıda duran sanığın elindeki paketi yani patlayıcı maddeyi gözümle gördüm" - "Balkonun sağ yan kapısında birkaç kişi ile birlikte Salman Ilıksoy'u, patlayıcı maddeyi gördüğünü" - "Bomba üst kattan yani balkondan atıldı, atan bana göre sağ taraftaki balkon kapısının yanındaki sandalyede oturuyordu, adamın ilkönce gocuğunu gördüm. Yüzünü görmedim." - "Dış kapıya açılan salon kapısına doğru kaçtım. Birinci merdivene bastım. Bombayı atan adamın ayakkabısı ile pantolonunu gördüm. Ayakkabısı kırmızıydı." dediği-

ni...

Uzmanların Rapor'unu izleyelim:

Olayla ilgili dosyada, Polisce yapılmış hazırlık tahkikatı belgeleri arasında, bir adet 19.12.1978 günü saat 23.00'de tutulmuş altında Cuma Avcı, Salman Ilıksoy, ve altı kişinin imzaları bulunan Teşhis ve Tesbit Zabıt Varakası vardır.

Sanık olarak yakalanan Salman Ilıksoy'un Çarşı Karakoluna getirilmesinden sonra, "Bombayı atanı gördüğünü, yine görse tanıyacağını" iddia eden Cuma Avcı da aynı Karakola getirilmiştir.

Karakol amiri odasında, İl Emniyet Müdürü Kamuran Korkmaz, Emniyet Müdür Muavini Hüsnü Işıklı, Yüzbaşı Teoman Saraç, Başkomiser Derviş Zeybekoğlu, Komiser Kenan Birol, Komiser Ali Aksoy, polis memuru Celal Ergün ve tanık Cuma Avcı bulunmaktadır.

Salman Ilıksoy (bombayı atan sanık), Mahir Güney (Polis Memuru) ve Hasan Aydın (polis memuru), "Bombayı atanı tanırım" diyen Cuma Avcı'nın karşısına teşhis için çıkarılırlar.

Cuma Avcı, ortada bulunan polis memuru Hasan Aydın'ı göstererek tanıdığını söyler.

Müdür Muavini Hüseyin Işıklı'nın ikazı üzerine ikinci kez polis memuru Hasan Aydın'ı göstererek tanıdığını bildirir. Tekrar sorulur ve yine aynı polis memurunu göstererek tanıdığını bildirir.

Teşhise katılanlar dışarı çıkarılır. Konu için zabıt tutulmaz. Bu arada tanık Cuma Avcı'ya, "O polis memuruydu, suçlu o değildi, o bizim gibi memurdu. Bomba atanlar parkalı olur, onlar uzun bot giyerler, sakallıdırlar, bıyıklarına dikkat ettin mi?" gibi sözler söylenir. Sonra sanık Salman Ilıksoy yine amir odasına teşhis için alınır. Ve tabii Cuma Avcı bombayı atan şahsı hemen tanır ve teşhis eder.

Son olarak, Emniyet Müdürü Kamuran Korkmaz tarafından verilen emir üzerine, aynı karakolun bir başka odasına geçilerek dosyada bulunan Teşhis Zaptı düzenlenir.

Rapor'u hazırlayan ekip, *bunun adli hata olduğu, adli suç olduğu* kanısındadır. Ne var ki, teşhis ve tutanağa göre, Maraş Valisi Tahsin Soylu, "Sinemaya bomba atılması olayı ile ilgili olarak sol görüşlü Salman Ilıksoy adındaki bir şahsın yakalandığını ve tutuklandığını" açıklayacaktır.

o

Ökkeş Kenger ise *Kahramanmaraş Olaylarının Perde Arkası* kitabında, "bomba" olayını DEV-SAVAŞ adlı örgüte yıkacaktır. Kenger'in kitabından okuyalım, sinemanın bombalanması ve "Salman Ilıksoy Yakalanıyor" başlıklı bölümü:

Sinema Bombalanıyor – 19 Aralık 1978

Derneğin telefonu yoktu. Bir arkadaştan Ankara ÜGD'nin telefonunu aldık ve PTT'den Ankara ÜGD'yi arayıp, Mustafa Kanlıdere'nin köyde olduğunu bildirdik.

Bu ara PTT'nin yanında bulunan Çiçek Sinemasında film başlamak üzereydi. Sinemaya girdik.. İçerisi tıklım tıklım dolu.. heyecan zirvede. Film ara verdi. Aynı evde kaldığım arkadaşımdan anahtarı almak üzere salona çıktım. O anda müthiş bir patlama.. Koşuşanlar, feryatlar ve içeriyi saran bir duman..

Evet, "Güneşin doğması"ndan korkan karanlık güçlerin sinsi eli, buraya kadar uzanmıştı. Bu hain planın bir perdesi idi. Artık toplu katliama hazırlanıyordu kırılası eller...

Yaralılar çıkarıldı. Elleri yüzleri simsiyah tamirci çırakları; filme geç kaldıkları için, ön sıralarda yer bulabilmişlerdi ancak. Hepsi de gencecik... Evet, hainler burada hedef gözetmeden cinayetin en adisini işlemişlerdi.

Kurtarılmış bölge ilan etmeye hazırlandıkları K. Maraş'ta, güneşin doğmasına tahammül edemediler.

Yedi kişi çeşitli yerlerinden yaralandı. Tahrip gücü az olan patlayıcı, sinemanın ön tarafına atılmış.

Devam ediyor Ökkeş Kenger anlatmaya:

Patlama olur olmaz, bir kişi dışarı fırlıyor.. Etraftakiler şüpheleniyorlar. Belediye zabıtaları, bu şahsı yakalıyorlar. Yakalanan Salman Ilıksoy adındaki kişi, Doğu Perinçek'in miting yaptığı Köprüağzı Demirciler köyünden. Konu ile ilgili olarak Kahramanmaraş valisi Tahsin Soylu şu açıklamayı yapıyor: "Sinemada Güneş Ne Zaman Doğacak adlı bir film oynuyordu. Ben filmi görmedim. Ama komünizmi yeren bir filmmiş. Sinemaya bomba atılması olayı ile

ilgili olarak Pazarcık ilçesinin Demirciler köyünden sol görüşlü Salman Ilıksoy adındaki bir şahıs yakalandı ve tutuklandı." Evet, resmi ağızlardan bu açıklama yapılıyordu.

Salman Ilıksoy, sorumluluğun bize yıkılması senaryosu neticesi, serbest bırakılıyor.

Sinema olayının arkasından DEV-SAVAŞ ÇIKIYOR. (s. 56-57)

Nerden çıkıyor, nasıl çıkıyor, ne yapıyor?

Rapor'dan:

18.12.1978 günü, "ÜGD Şube Başkanı Mustafa Kanlıdere, Ökkeş Kenger ve ÜGD şubesi 3. başkanı Mustafa Tecirli'ye, "Halkı kışkırtmak, tahrik etmek ve isyanını sağlamak için tahrip gücü az bir *dinamit* atılmasını emreder." Atılacak *dinamitin* saat 15.00'te Şekerli Camisinden alınmasını ister. Sonra İkinci Başkan Mustafa Kanlıdere ile görüşür ve bir köye gider. Aynı gün Başkan Mehmet Leblebici de Ankara'ya hareket eder." (Rapor, s. 2.) Yani olaydan önce, Maraş dışına çıkarlar.

Rapor'dan:

"Sinemaya atılması istenen *dinamit*, Şekerli Camisinden alınır ve Boğazkesen Camisinde 3. Başkan Mustafa Tecirli'ye verilerek 19.12.1978 salı günü getirilmesi istenir" (*Rapor*, s. 2.)

Rapor'dan:

"Ökkeş Kenger, 19.12.1978 salı günü, Ankara ile yaptığı telefon konuşmasından sonra, saat 20.10'da sinemada olduğunu, orada Yunus İlhan'la buluştuklarını, sinema tuvaletinde *dinamiti* bu şahsa verdiklerini ve *dinamitin* ön sıralara atılmasını söylediklerini... (Rapor, s. 3.)

Rapor'dan:

"Saat 20.43'de biten telefon konuşmasından sonra, *dinamitin* patlama saati olan 20.46'ya kadar 3 dakikalık zaman içersinde,

Ökkeş Kenger'in ... yürüyerek gidip, sinema salonuna veya balkona girdiğini... (Rapor, s. 3.)

Ökkeş'in ifadesine göre İddianame'den:

"... sanık Ökkeş'in ifadesinde açıkça belirttiği üzere Kahramanmaraş ÜGD Şubesi Başkanı ve İkinci Başkanının görüşmeleri sonunda, bu iki şahısça halkı sol çevrelerin aleyhine kışkırtmak için solcuların attığı süsü verilerek; tahrip gücü az bir *dinamiti* sinema salonuna atıp patlama kararı alındığı ve bu işin icrasının Ökkeş'e verildiği ilerde olayın ortaya çıkması halinde kendilerinin Kahramanmaraş'ta bulunmadıklarını iddia edip mekan tanıkları ile doğrulamak üzere patlamanın yapılacağı gece İkinci Başkanın Ankara'ya gittiğini, Başkanın Küçüknacar köyünde bulunacak şekilde Kahramanmaraş'tan ayrıldıklarını...

Ökkeş'in ifadesine göre İddianame'den:

"Dernek İkinci Başkanı, Kahramanmaraş'tan ayrılmadan önce sanık Ökkeş ve dernek muhasebecisi sanık Mustafa'ya yapacakları işin planını ve *dinamitleri* nereden alacaklarını ayrıntıları ile anlattıktan sonra bu işi 19.12.1978 gecesi bitirmeleri gerektiği emrini verdiğini...

Ökkeş'in ifadesine göre İddianame'den:

"18.12.1978 Pazartesi günü aldıkları emir ve talimat uyarınca Ökkeş ve Mustafa saat 15.00 sıralarında Şekerli Camisine giderek önceden (ikinci) Mustafa tarafından caminin tuvaletine koydurulan gazeteye sarılmış torba içindeki *dinamit* lokumlarını ve 10 cm. uzunluğundaki *siyah dinamit fitilini* aldıklarını, aynı günün akşamı sanık Ökkeş'in bu eylem için kendilerine yardımcı olacağına kanaat getirdiği sanık Yunus'u evinden aradığını, Yunus, Ökkeş'in beklediği Kümbet çay bahçesine giderek kendisi ile buluştuğunu... Bu buluşmada Ökkeş, Çiçek sinemasına

patlayıcı madde atacaklarını, bu patlamadan hemen sonra da sinemanın damına *dinamit* atma görevinin Yunus'a verildiğini, fitili çok kısa yarım *dinamit lokumunu* olay sırasında ateşleyip atması için Yunus'a verdiğini...

İddianame'den:

"Filmin oynatıldığı Çiçek sinemasına çok yakın olan PTT binasını terkedip Çiçek sinemasına giden sanık Ökkeş ve Mustafa sinemanın balkon kısmına çıkarak makine dairesinin hemen altında ayakta yerlerini aldıklarını, filmin ara vermesi ile birlikte saat 20.50 sıralarında *yarım dinamit lokumunun Ökkeş'in sinema salonunun ön tarafına fırlatarak patladığını...* Patlamadan hemen sonra; o sırada dışarda bulunan Yunus da aldığı talimat uyarınca *ikinci parça dinamiti* sinemanın damına doğru fırlattığını ancak tam tutuşturulmadığından bu *dinamitin* patlamadığını. Patlama sırasında balkonda bulunan (bir üçüncü) Mustafa daha önce aldığı talimata uygun olarak Türkoğlu'ndan o gece sinemaya getirdiği 20-25 kişilik arkadaşlarına ve dolayısıyla sinema müşterilerinin bir kısmına "Müslüman Türkiye", "Kanımız aksa da zafer İslamın" vb. sloganlar attırmaya başladığını, Ökkeş, Mustafa, (üçüncü) Mustafa, ve (dördüncü) Mustafa'nın teşvik ve tahrikleriyle tansiyonları iyice yükseltilen 200, 300 kişilik halk grubu sinemaya yakın mahalde bulunan CHP il binasını taşlayıp tahrip ettiklerini, PTT binasını taşladıklarını.

"Olayların bu şekilde gelişmesi üzerine sanık Ökkeş aynı gece yine Ankara 29 43 51 numaraya yıldırım telefon açıp saat 22.27 - 22.33 arasında 6 dakikalık bir telefon konuşması daha yapmış, Kahramanmaraş ÜGD'nin Başkanına veya aynı derneğin Ankara'da bulunan daha üst düzeydeki yöneticilerinden birine durumu rapor etmiş, görevin yapıldığını duyurmuş, olay ve olayda yaralananlar hakkında bilgi verdikten sonra yardım talebinde bulunmuştur. Ancak Ökkeş'in telefonla bu şekilde yardım talebinde bulunmasının amacı saptanamamıştır.

Rapor'dan:

(1) Patlayıcının, ister salondan, ister balkondan atılsın, bombanın ya da bir başka patlayıcının, atıldığı nokta ile patladığı nokta arasında ölçülmüş bulunan mesafeye göre olanaksız olduğu;

(2) Fitili yakılarak atılan bir patlayıcının diğer şeyler yanında keskin bir koku ve duman çıkaracağı, uçan bir cismin Cuma Avcı'dan başka kişilerce de görülmüş olacağı,

(3) Duman ve koku çıkararak uçan bir cismin, patlama noktası olan 109 nolu koltuğa düşmesi durumunda, burada oturan biri varsa ya kafasına çarpacak, ya üstünden geçecek, düştükten sonra da fitilin kırmızı ve siyah olmasına ve boyuna göre, 10 ya da 16 saniye daha yanacağı için, doğası gereği ses, nesne ve koku olarak algılanacaktır.

(4) Patlayıcı maddenin fitili olmayıp, saatli olduğunu düşünmek mümkün değildir. Çünkü elektrikli (saatli) düzenek ateşleme yapısına sahip olan bir bomba atılarak patlatılamaz. Mutlaka ve yavaşça patlayacağı yere konulması gerekir.

Yapılan inceleme sonunda, "patlayıcı maddenin parça tesiri olmayan, basınç tesirli ve etkinlik gücü az olan bir bomba olabileceği" sonucuna varılacaktır. Patlamanın olduğu 109 nolu koltuğun altında yapılan aramada, ne fitil parçasına ve ne de saat parçasına rastlanmamış, ancak pil ve kablo parçaları bulunmuştu. "Olayın oluş şeklini incelemeye başladığımızdan bu yana olgu ve bulgularımızı tazelersek, patlayan cismin, elektrikli düzenle patlatıldığı ihtimalinin daha kuvvetli olduğunu görürüz." görüşü rapora yazılacaktı.

Dinamit lokumunun cepte kolayca taşınan bir nesne olduğu, bir caminin tuvaletinden başka bir caminin tuvaletine taşınarak korunmasının gereğinin olmadığı düşünülürse, *Rapor*'da, varılan sonucun, ÜGD dernek başkanlarından Ökkeş Kenger'e, Yunus İlhan'a, Mehmet Fuat'a değin zincirleme elden ele tuvaletten tuvalete dolaştırılan "*dinamit*"in "elde patladığı", sinemada patlayan "*dinamit*"in de dinamit değil, *bomba* olduğu, balkondan atılmayıp koltuk altına yerleştirildiği bilgileri, "bomba"

olarak patlayacaktır, *dinamit* olarak değil.

Ökkeş Kenger durur mu? Cebindeki *"dinamit"*i unutacak, koltuk altında patlayan nesnenin koltuk altına elleriyle koyduğu bomba olduğunu Rapor'dan öğrenince, derhal usulüne uygun bir bomba ve üretmesi için DEV-SAVAŞ'a sipariş verecekti:

Sinema olayının bir başka dosyasından da "DEV-SAVAŞ" çıkacaktı, Zati Sungur'un şapkasından "tavşan" çıkartması gibi. Şöyle yazar:

"Dev-Savaş" diye *"dinamit"*e "paralel" bir "bomba" tertibi girer devreye. Daha açık bir anlatımla, Ökkeş'in "dinamit"i bu dosyada, "Çiçek sinemasına atılması için, Hamit Kaplan'ın bir saatli bomba imal ettiği, bu bombayı 19.12.1978 gecesi Hasan Aydın'a koydurup patlattıkları, sanıklar Arabul, Derviş Koç, Hasan Aydın, ve Hamit Kaplan'ın işlediklerini ikrar etmiş olmakla birlikte, *"Bu olayla ilgili Mahkememizin 1980/92 Esas nolu* dosyasında dava açıldığından ve bu olayı başka üstlenenler de olduğundan adı geçen sanıkların bu suçu işlediğinin şüpheli görüldüğüne" karar verdiğini belirten Ökkeş, şunları yazacaktır:

"Oysa adı geçen 1980/92 esas sayılı dosyadan biz yargılandık ve 8.8.1980/520 kararla beraat ettik. Karar Ask. Yargıtay 5. Dairenin 11.7.1983/1 esas ve kararı ile onaylandı.

"Ve görüldüğü üzere, sinemayı bombalama hadisesinin arkasında DEV-SAVAŞ örgütü vardır. Yine aynı kararda, Hamit Kapan'ın 17.12.1978 tarihinde, Bayram Uğur Güven'e evlerinden telefon ettirerek, filmin oynatılmaması için tehditte bulundurduğu da yazılıdır.

Ökkeş, hızını alamamış, devam ediyor.

Hemen her şeyin, dosya'daki Rapor'a, ve Rapor'un ekleri olan ama bizim göremediğimiz 82 belgeye göre, her açıklamaya uyarlı yeni mizansenler kurgulayan Ökkeş, kendisine verilen "talimata" uygun olarak sinemada 109 nolu koltuğun altına yerleştirdikleri ve "parça tesirli olmadığını" bildikleri "dinamit" adlı "bomba"nın, "dinamit" olarak değil, "bomba" olarak patladığını bilecek denli bilgili olan Ökkeş, öyle anlaşılıyor ki, Rapor'a uyarlı ve polis amcalarına verilen "talimata" uygun

olarak, bombayı sol örgütlerin sırtına yüklemek için, epeyce elektrik, Filistin askısı, cop, tekme gibi itiraf malzemelerinin harcanmış olması gerektiğini kavrayan mahkemeye yutturamamıştı. Bu mahkeme, kenidisini beraat ettiren mahkeme de olsa.

Ökkeş devam ediyor:

"Böylece şehirde tedirginlik artmıştır.

"Yine aynı örgüt tarafından, Yeni Mahalle semtinde, solcuların devam ettiği Akın Kıraathanesi (sağcıların misilleme yaptıkları imajını vermek için) bombalanıyor ve silahla taranıyor.

"Burada maksat, 19.12.1978 günü sağ görüşlü kişilerin devam ettiği, Çiçek sinemasının bombalanma hadisesinden sonra, iki tarafı tahrik etmek için, daha çok alevi ve solcuların devam ettiği Akın Kıraathanesi bombalanıyor. Hain plan safha safha uygulanıyor.. Hükümet seyirci.. Devlet uykuda.."

o

Maraş katliamı, Ecevit'in Başbakan olduğu CHP-DP-CGP koalisyonu sırasında yaşanmıştı. CHP – Cumhuriyet Halk Partisi, hükümet olabilmek için gerekli 226 oyu, DP (Bozbeyli'nin Demokratik Partisi) ve CGP (Turhan Feyzioğlu'nun Cumhuriyetçi Güven Partisi) milletvekilleriyle tamamlamıştı. Hedefte, esas olarak CHP ve onun başkanı Bülent Ecevit vardı.

Maraş'ta sinemaya "bomba" atılması kısa zamanda katliama ve vahşete dönüşmüştü, İçişleri Bakanı İrfan Özaydınlı, Meclis'te, "Tahrik iki taraflıdır. Çiçek sinemasına bomba atan bir solcudur." diyecek, solun ağır eleştirisine uğrayacak, istifa etmek durumunda kalacaktı.

Maraş Valisi Tahsin Soylu'nun bilgi-notunda ve MİT'in raporunda, Çiçek sinemasına "bomba" atılması olayını Ökkeş Kenger'in organize ettiğinin vurgulandığı, burada bir kez daha belirtilmeli.

Ökkeş Kenger, 1989'da yayınladığı *Kahramanmaraş Olaylarının Perde Arkası* kitabında, "Kahramanmaraş olaylarının Komünist-Ermeni işbirliğiyle gerçekleştirildiğini", "bu tertip sonucu tutuklandığını", Adana Askeri Mahkemesinde 1 nolu sanık olarak

yargılandığını ve 1980 yılında beraat ettiğini özellikle belirtecekti.

Mahkeme Başkanı Kerim Günay, yıllar sonra, bir televizyon konuşmasında, Şendiller'e, "Eğer sağlıklı bir yargılama yapılabilseydi siz beraat etmezdiniz." dediğini, bir kez de burada belirtelim. "Sağlıklı bir yargılama"yla neyi kastettiğini biz doğal ki bilemeyiz. Ama sağlıklı bir yargılamadan önce, Kenger'in, kitabında, Çiçek sinemasına bomba atılma olayını, İddianamede yazıldığı gibi, yani o zaman Cumhuriyet Savcısına anlattığı gibi anlatmadığını da burada belirtelim. Neden ve nasıl beraat etmiş olacağını da...

Alexander Peck ve Milli Piyangocular

Ökkeş Kenger, kitabında, katliamı, Komünist-Ermeni işbirliğinin üzerine yıkmış, "terfi" edip, 12 Eylül mahkemesi kapısında, katliamı ASALA ile PKK'ya yüklemişti. Rapor'da ise ASALA ya da PKK yoktu ama milli piyango bileti satıcıları vardı. Rapor'dan sonra ASALA ve PKK'nın yerini milli piyango satıcısı 26 kişi alıyordu. Ama bu, katliamı yıkamaya yetmeyecekti. Kitabının baskı tarihi olan 1989'da eriştiği *milli piyango satıcılarının*, "hemen hepsinin ayağında bağsız kara lastik ayakkabılar" olmasından bunların PKK militanları olduğunu ileri sürüyordu.. "Hepsi 20-25 yaşlarındaydı ve doğu şiveliydi!" diye yazdığı milli piyangocularla ilgili pasajlar şöyle:

"Aralık başından itibaren, şehirde yüzlerce milli piyango bileti satıcısı görülmeye başlanmıştı, her köşe başında üç beş kişi vardı ve hepsi de yabancıydı. Bunların bilet satmaktan ziyade başka şeylerle meşgul oldukları herkes tarafından biliniyordu. Şehirde sokak sokak dolanıyorlardı." (Alevilerin evlerini saptamış olabilirdi ve Ökkeş'in hepsini tanıdığını düşünmek yanlış olmalıydı.)

Ökkeş Kenger sürdürüyor milli piyango satıcıları üzerinden yorum ve değerlendirmelerini:

"Olanlar da gösteriyordu ki, olayların hazırlığı, safha safha uygulanıyor. Bunlar (milli piyangocular) olaylar için getirilmiş solcu militanlardı. Olaylarda kan dökenler, ortalığı yakıp yıkanlar, kimlerdi? Bu

yabancıların işi nedir? diye soran olmamıştı. Buna ihtiyaç da duyulmamıştı. Mahkeme safhasında durum ortaya çıktı.

"Bu konuda, o zaman Devlet Hastanesi Baştabibi olan Dr. Çetin Diker, şunları söyledi:

"Benim Adana'nın Osmaniye ilçesinden Musa Yılmaz adında bir tanıdığım var. Bana olaylardan yaklaşık üç gün önce telefon ederek, "Buraya 25-30 otobüs silahlı anarşist grubu geldi. Biz halk olarak bunları şehre sokmadık. Bunların Maraş'a doğru kaymaya çalıştıklarını, valiye haber vermemizi söyledi. Ben de valinin hemşehrisi olduğunu ve kendisinin haber vermesini söyledim. Netice ne oldu bilmiyorum. Ama gerçekten şehri "milli piyangocular" işgal etmişti ve bütün biletler İstanbul kaşesi taşıyordu.

"Bunlar da bize net bir şekilde gösteriyor ki olaylar ciddi bir plan ve program dahilinde tezgahlandı ve Allah (CC)'nin bir hikmeti, amacına ulaşamadı. Bu planın gerisinde, 6 sol örgüt bütün delillerle ortaya çıktı." (s. 54-55.)

Maraş olayları başlatıldığı gün, Mecliste, "Tahrik iki taraflıdır", "Çiçek sinemasına bomba atan bir solcudur." diyecek olan İçişleri Bakanı İrfan Özaydınlı'nın talimatıyla oluşturulan *"özel yetişmiş bir ekibin"* hazırladığı *Rapor* ise, Ökkeş Kenger'i yalanlıyor, "19 Aralık 1978 tarihi ile 25 Aralık 1978 tarihleri arasındaki olaylar iç ve dış güçlerin yönettiği sağ görüşlü bireylerin planlı eylemleri olduğu kanısına varıldığı yazılıyordu.

Aynı raporun "Olayın gelişen seyri" bölümünde sunulan tutuklu ve gözaltında bulunanlar listesindeki, Mustafa Torun ve Mehmet Yalçın isimlerine, Çelik-Palas otelinin 20.12.1978 tarihli kayıtlarındaki ve Adıyaman ilinden gelmiş görünen milli piyangocular arasında rastlandığı", ve ayrıca, "Adıyaman ilinden gelerek Çelik Palas Otelinde, 19, 20, 21, 22 Aralık 1978 günlerinde yatan ve kendilerini milli piyangocu olarak tanıtan *26 değişik isim*li şahsın, Milli Piyango idaresinden alınan 26 Ocak 1979 gün ve 013/653 sayılı yazıları ve ekinde bulunan belgelerden, ne sabit ne de seyyar bayii olmadıklarının anlaşıldığı" belirtilecek, ayrıca milli piyango idaresinin aynı yazısında "9 ve 31 Aralık günleri çekiliş yapıldığı" bilgisi aktarılarak şu yorum yapılacaktır:

"Kahramanmaraş ilinde yeteri kadar Milli Piyango Bayii

vardır, ve 19-22 Aralık günlerinde çekiliş olmayacağına göre, sahte meslek göstererek (otelde) kalan bu kişilerin olaylardan haberdar olarak gelmiş militan grupları oldukları kanısı uyanmaktadır."

19-25 Aralık 1978 tarihleri arasında Maraş ili *otellerinde kalan* kişilerin günlük kayıtlarından, meslekleri yazılmış olanların 9'u öğretmen, 15'i öğrenci, 136'sı şoför ve 114'ü çiftçidir, toplam 274 kişidir, "bunların bazılarının, her defasında değişik meslekler yazdırdıkları belirtilmiş, çiftçi, işçi, şoför olarak meslekleri belirtilen kişilerin çoğunluğunun Elbistan, Afşin, Göksu ilçeleri Adıyaman ilinden görünmelerinin dikkati çekici olduğu *Rapor*'da vurgulanmıştı.

Olaylardan önce, Ankara ili Bahçelievler, Karşıyaka ve Keçiören semtlerinde oturdukları bilinen, *Hüseyin Yıldız, Ünal Ağaoğlu* (Osmanağaoğlu), *Haluk Kırcı, Mustafa Özmen, Mustafa Dürger, Remzi Çayır, Mustafa Demir, Bünyamin Adanalı, Ahmet Ercüment Gedikli, Mustafa Korkmaz, İsmail Ufuk* ile *Mehmet Gürses* isimli şahısların Kahramanmaraş iline gittiklerinin öğrenildiği, *Rapor*'da belirtilmiştir. İskenderun Demir Çelik İşletmelerinde çalışan Alaaddin Erayman isimli şahıs, Kahramanmaraş ili 3050 numaradaki şahısla konuşurken, 3050 numaradaki şahsın "*Benzinlikte toplandık mahallelere saldırdık*" sözleri telefonun sahibinin adıyla birlikte *Rapor*'da yazılıdır.

Bir başka telefon konuşması, Malatya Özel Doğu Kliniği Doktoru Muhittin Turgut'a Adana'dan yapılmıştı: "*Maraş'tan oraya yaralılar gelecek, dikkatli olun*" demiş, Dr. Muhittin Turgut da; "Orasını bana bırakın, Malatya olaylarında bir açık verdim mi ki, bunda açık vereyim. Malatya olaylarında ne şekilde çalıştığımı siz de bilirsiniz!" karşılığını vermişti.

Milli piyangocularla ilgili daha ilginç bir "ifşaat"ı, 12 Eylül mahkemesi tutanaklarında okumak olanaklıydı.

Ökkeş, "bu milli piyangocuların, olaylar için getirilmiş solcu militanlar olduğunu" "olaylarda kan dökenlerin, ortalığı yakıp yıkanların bu yabancılar, yani milli piyangocular olduğunu" yazmış, mahkeme aşamasında durum ortaya çıkmıştı. Olaylardan yaklaşık üç gün önce Maraş'a doğru 25-30 otobüs dolusu silahlı

anarşist grubun geldiğini öğrenmişti. Ökkeş Kenger, "25-30 otobüs dolusu silahlı anarşist grubun", bu milli piyangocular olduğunu duyumsatıyordu.

12 Eylülü yargılama mahkemesinde, Ökkeş Kenger, "Özellikle ABD'nin o günkü Ankara Büyükelçiliğinde üçüncü katip olarak görünen ama esasında Kıbrıs'ta CIA temsilcisi olan Alexander Peck, Maraş olaylarının esas tahrikçisidir. Olayların çıkmasında katkısı olan 26 piyangocu Kıbrıs'tan getirildi ve bu kişiler Peck'in ekibindedir. Bu kişi Çorum'da, Maraş'ta, Malatya'da da görüldü." diyecekti. (*Cumhuriyet*, 6 Nisan 2012.)

"Siyah lastik ayakkabılı", "silahlı anarşist grup" olarak takdim edilen "milli piyangocular", CIA ajanı Alexander Peck'in Kıbrıs'tan getirdiği 26 piyangocu olmuştu. Doğruydu, Raporda da milli piyangocuların sayısı 26 olarak belirtilmişti. Otellerde kalanların sayısı ise 274 olarak gözüküyordu. *NATO'nun Gizli Orduları* kitabının yazarına göre, "Türkiye içinde ve dışında kontrgerilla ordusu pek çok yerde eğitilmişti. Paramiliter eğitim merkezleri arasında Ankara, Bolu, Kayseri, Bursa ve Çanakkale, 1974'ten sonra Kıbrıs'taki okullar yeralıyordu.", *teröristlerin eğitim merkezleri olan Kıbrıs'taki okullarda* Türk kökenli, ya da Türkçe bilen Kıbrıslıları, Peck'in, özellikle Maraş'ta ve Çorum'da kullandığını düşünmek yanlış olmazdı. Ama oteller, kendi ifadelerine göre Adıyaman yöresinden gelmiş milli piyangocularla doluydu. Ökkeş, şimdi, 12 Eylül Mahkemesinde bu milli piyangocuların Alexander Peck'in ekibinden olduğunu söylüyor; Mahkeme kapısında kendisiyle konuşan gazetecilere, "*Her şeyi Alexander Peck planladı ve uyguladı, ben ne yapabilirdim ki*" diyordu.

Herkesin birçok yönüyle bildiği Alexander Peck'i, Şendiller, sırtından mı atıyordu, sırtına atlayıp sırat köprüsünden geçmeye mi çalışıyordu!

İlhan Erdost'u döverek öldüren dört erden biri olan, görevli olmadığı halde özel görevle muhafız erlere katılmış Kısmet Çağlar'ın ve ayrıca İbrahim Çiftçi, İsa Armağan ve Abdullah Çatlı'nın avukatı olan Can Özbay, *Radikal*'in sorularını yanıtlarken, "cinayet ve katliamları savunduğu devlet kurtarıcıları"na

açıklık getirmiş: "Bu oyunun oynanmasında Amerika'nın rolü olduğunu" söylemişt. Avni Özgürel'e şunları anlatacaktı: "Birtakım Amerikan ajanlarının, hatta elçilik mensuplarının olayların içine girdiğini ben belgeleriyle tespit ettim. Mesela Çorum olaylarında parmakları olduğunu biliyorum. (...) O olaylarda Amerikan elçiliğinin parmağını gözümle gördüm. Elçilik mensubu Çorum'a gidiyor, olayları ayarlıyor, hadiselerin hemen ardından apar-topar Türkiye'den ayrılıyor. O zaman devletin emniyet görevlilerine bu kişinin adını da verdim. Sivas olaylarında da, Kahramanmaraş olaylarında da var bu oyun, (...) MHP'nin içinde ajanlar cirit atıyordu. (...) Çeşitli haber alma örgütlerinin buraya girmek ve gerek bilgi sızdırmak bakımından, gerek yönlendirmek bakımından faaliyet göstermesine şaşmamak lazım." (*Radikal*, 11 Kasım 1996.)

Sadık Eral, MHP binasında Çorum olaylarını planlayan Alexander Peck'in, olaylardan önce de yörede çalışmalar yaptığını, Çorum'da AP ve MHP başkanlarıyla, CHP'li belediye başkanıyla, valiyle görüştüğünü, bazı köyleri gezdiğini, alevi ve sünnilerin durumlarıyla ilgili bilgiler aldığını yazacaktır. Çorum CHP il Başkanı, Peck ile görüşmeyecek, CHP'li belediye başkanı, Peck ile görüşmesini "devlet sırrı" diyerek açıklamayacaktır.

Cüneyt Arcayürek'e, Amasya Belediye Başkanı Gündüz Turan'ın, telefon ederek, adı Peck olan bir Amerikalının kendisine alevi-sünni ve sağ-sol çatışması üzerine sorular sorduğunu, "ne zaman ve hangi büyüklükte bir çatışma çıkacağını araştırdığını" söylemesi üzerine, Arcayürek, Dışişleri Bakanı Gündüz Ökçün'e gitmiş, Peck'in, Kıbrıs'ta CIA istasyonuna bağlı çalıştığını öğrenmişti.

Dönemin Amasya Valisi Aydemir Ceylan, Peck'i, Orman Müdürlüğü misafirhanesinde tuttuğu için Merkeze alınmış, emekli olana değin vali olarak atanmamıştı.

Çorum olaylarının ardından Türkiye'den ayrıldıktan sonra, "Profesör" sıfatıyla Türkiye'ye gelerek MHP'de konferanslar verdiği belirtilen Peck ile ilgili olarak "sınırsız-sorumsuz" Cahit Polat'ın bana ilettiği notlar arasında şu paragrafların da altını çizmiştim:

"- 12 Eylülden hemen sonra, MHP Genel Merkezinde yapılan aramada, Emekli Hava Generali MHP'li Necati Gültekin'in not defterinde şöyle bir kayıt vardı: "ABD Elçiliğinden Alexander Peck gelecek, konferans verecek...".

Bir başka not şöyleydi: "- Türk Hükümeti (...) İran'dan (Humeyni yönetiminden) çok ilginç bir istekte bulunacaktı. Türkiye'deki ABD diplomatlarının mezhepçilik ve alevilikle ilgili çalışmalarını içeren belgelerin sansür edilmesini, yani yayınlanmamasını istemişti. İran hükümeti bazı ödünler karşılığında bunları kabul edecekti... (II. Sekreter Gene Christy'nin Sivas ve Kahramanmaraş gezileri, I. Sekreter Alexander Robert Peck'in Amasya-Tokat gezileri ve III. Sekreter Eugenic Price'nin Zile gezileri gibi...)." Alexander Peck yalnız değildi, Malatya, Sivas, Maraş ve Çorum olaylarının planlanıp uygulanmasında asıl faildi, görüldüğü yerde yakalanıp asılmalıydı. Maraş'ta adını aramış bulamamıştım. Şimdi Ökkeş, 12 Eylül Mahkemesinin kapısında, "Her şeyi Alexander Peck planladı ve yaptırdı, ben ne yapabilirdim ki" diyor. Yapacağı bir şey var. Maraş'ta vahşice öldürülen insanların anısı için, Peck'i asamayacağına göre kendisini asmak.

KATLİAM BİREYSEL Mİ? ÖRGÜTSEL Mİ?

İçişleri Bakanı İrfan Özaydınlı'nın talimatı üzerine, *özel yetişmiş bir ekibin*, Maraş'ta ve olay yerinde yaptığı araştırma ve saptamalar sonunda, "Raporumuz eklerinde sunulan belgelerin tetkikinden anlaşılacağı gibi, 19 Aralık 1978 tarihi ile 25 Aralık 1978 tarihleri arasındaki olayların, *iç ve dış güçlerin yönettiği sağ görüşlü bireylerin* planlı eylemleri olduğu kanısına varıldığı" belirtilmişti.

"Özel yetişmiş bir ekibin", Malatya'dan Sivas'a, Sivas'tan Maraş'a (ve daha sonra Çorum'a) gerçekleştirilen katliamlar zincirinin bir halkasının, "iç ve dış güçlerin yarattığı planlı eylemler" olduğu sonucuna varması, ama bu "eylemlerin, yani 111 insanın vahşice katledildiği sürecin, örgütsel değil, "bireysel" eylemler olduğu sonucuna varılması doğru olabilir miydi! ("Dış güçler"e değinmiyorum, o, biliniyor ve "gizli".)

Raporu hazırlayanların teknik bilgi donanımı tek sözcükle

"mükemmel"di, ama katliamın örgütsel yönü, belli ki, "devlet sırrı" olarak, "gizli"ydi.

Eylemler, "iç ve dış güçlerin yönettiği" eylemlerdi, "planlı eylemler"di, ama 111 kişinin vahşice öldürüldüğü bu "eylemler", "örgütlü" değil, "bireysel"di sonucuna varılmış olması, doğru olabilir miydi! ("Dış güçler"e değinmiyorum, o, biliniyor ve "gizli".)

O

Maraş valisi Tahsin Soylu'nun 19 Şubat 1979'da Sıkıyönetim Koordinasyon Kuruluna, "Yapılan sorgulama sonucunda Maraş'ta gerçekleşen patlayıcı madde atma ve silahlı saldırıda bulunma olaylarının bir ülkü derneği eski başkanı, başkanı ve ikinci başkanı yönetiminde içinde bir de Maraş milletvekili olan bir kurul tarafından "*Ankara'ya bilinmeyen bir merkezden* verilen talimatlara uygun olarak silahlandırıldığı, aynı şahıslar tarafından temin edilen silah ve patlayıcı maddelerle ülkücü olarak tanınan şahıslara uygulattırıldığı" söyleminde, açıklanan "örgüt" yönetimi, "Ankara'ya bilinmeyen bir merkezden verilen talimata uygun olarak temin edilen silah ve patlayıcı maddenin", gene "ülkücü olan şahıslara uygulattırılması" tablosundan katliamın bireysel bir eylem olduğu sonucuna varılabilir miydi?

MİT'in, 12 Eylülü yargılayacak mahkemeye gönderdiği Maraş katliamıyla ilgili dosyada, devletin zirvesine gönderilen 17 Ocak 1978 tarihli bilgi notunda, olaylarda yalnızca "öldürtenlerin parmağı olduğu" değil, katliamın, MHP Maraş il örgütünde, MHP Maraş yöneticileri ile Ülkücü Gençlik Derneği (ÜGD) mensuplarının ÜGD Genel Merkezinden bir yetkilinin de katıldığı toplantıda planlandığı (*Cumhuriyet*, 24 Nisan 2012) bilgileri dikkate alınırsa, "eylemin / eylemlerin", bir siyasi parti ve onun bir ögesi olan sık sık ad değiştiren, Sivas katliamı sırasında gözaltına alınmış olan başkanı Muhsin Yazıcıoğlu'nu özenle ve özellikle gizleyen Ülkücü Gençlik Derneği olduğu, gözardı edilerek insanlığı derinden sarsan bir katliam, "bireysel" perdesi arkasına alınabilir miydi?

11 Eylülü 12 Eylüle bağlayan gece:

Paul Henze, "Senin generaller Türkiye'de darbe yaptılar" haberine "çok sevindiğini" söylemişti, ve Başkan Carter'a, "Türk ordusunun komuta heyeti Ankara'da yönetime elkoydu. Herhangi bir kuşkuya gerek yok. Müdahale etmesi gerekenler etti." demişti.

Haber JUSMATT'tan verilmişti; Özel Harp Dairesi, Amerikan Askeri Yardım Teşkilatının bulunduğu binadaydı, giderleri CIA tarafından (!) karşılanıyordu ve komutanı Genelkurmay Başkanı Kenan Evren'di.

JUSMATT'tan Washington'a haber ulaştığı zaman, niçin Maraş katliamında kükreyen Türkeş, bir kalorifer dairesine saklanmıştı, Maraş katliamında gizlide kalan ÜGD Genel Başkanı Muhsin Yazıcıoğlu, niçin MHP Genel Merkezinde çuvallar dolusu belgeyi şöminede yakmıştı ve niçin iki kamyon türlü-tevir "işlerde" kullanılmış silahları o gece Anıtkabirin duvarı dışına gömmüştü?

Ve niçin "senin generaller", ya da "müdahale yapması gerekenler yaptı" ifadeleri kullanılmıştı?

Ve niçin askerin darbe yaptığını öğrenince, ortalıkta dolaşan, katliam ekibiyle katliamdan birkaç gün önce Maraş'a giden Bahçelievler katliamının Haluk Kırcı, Ünal Osmanağaoğlu gibi örtülü kahramanları ortalıktan çekilmiş, Erzurum'a gitmiş, suç ortağı, kızının ifadesiyle Kemal Türkler'i vuran Ünal Osmanağaoğlu ile saklıda kalmışlardı?

Katliamı planlayan ve uygalamaya koyan MHP Maraş örgütü temsilcileri, Maraş Ülkücü Gençlik Derneği başkanları, üyeleri Ökkeş Kenger, 12 Eylül komutanlarının motoruna benzin mi doldurmuşlardı, yoksa 12 Eylül komutanları, ülkücülerin öldürttükleri beşbin insanın bedenlerini basamak yaparak Çankaya'ya mı kurulmuşlardı.

Karga mı tilkiyi oynatmıştı, tilki mi kargayla oynamıştı! Amacına erişen karga mıydı, tilki mi? Maraş valisinin "bilinmeyen bir merkez" dediği merkez çok mu uzaktaydı! 200 bin kayıtlı Bozkurt, bir milyon ülkücü, hangi iktidarı bekliyordu ki, şaş-

kına dönmüşlerdi! Şaşırmayalım, bu, kendi iktidarları olacaktı, ama tarih, bazan kendi tarihini yazar, Vali Soylu'nun "bilinmeyen "dediği" merkez" bir nanik yapmıştı, o kadar.

19 Aralık 2013, Ankara

FAŞİZM TARTIŞMALARI

Faşizm Üzerine Bir Deneme

Faşizm ve Türkiye/1978

Faşizm Konusunda
Bazı Açıklamalar

Kahramanmaraş Faşist Katliamından
Bazı Çizgiler Ya Da
Güneş Ne Zaman Doğacak

Mümtaz Soysal'ın "Üçgen" Yazısı ve
Bir Kez Daha
Birikim'in Faşizm Teorisi Üzerine

EK
12 Eylülü Yargılamayacak Mahkemede
Maraş Katliamı

ISBN 975-351-046-2

9 789753 510462

THG
782615
CAB